

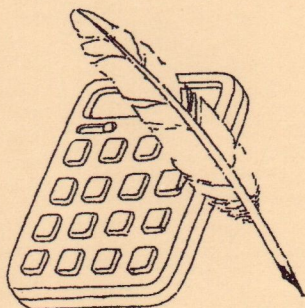
**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

XI

ПРИРЕДИЛИ

Јован Вуксановић
Радојко Гачевић
Милан Тасић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАДСКА КЊИГА

Београд
2010

СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
XI

Рецензент

Проф. др Слободан Реметић

**СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

XI

ПРИРЕДИЛИ

Јован Вуксановић
Радојко Гачевић
Милан Тасић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАДСКА КЊИГА
Београд, 2011

САДРЖАЈ

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

<i>Зайисник са свечане и радне једанаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 12. 12. 2007. године</i>	17
<i>Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2007. години</i>	18
<i>Допис проф. др Зорану Лончару, министру просвете Републике Србије, од 18. 1. 2008. године</i>	25
<i>Допис Мајници српској у коме се упуштају са савовима Одбора у вези са објављивањем другој издања Речника српског језика, од 27. 6. 2008. године</i>	26
<i>Допис господину Мирку Цветковићу, председнику Владе Републике Србије, у коме се упуштају с његовим српског језика у лектиоратима, у славистичким центрима, од 15. 6. 2010. године</i>	27
<i>Допис господину Жарку Обрадовићу, министру просвете, у коме се упуштају с његовим српског језика у лектиоратима, у славистичким центрима, од 15. 6. 2010. године</i>	28

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

<i>Допис проф. др Љубомира Појовића, председника Комисије за корпус, којим обавештава Одбор да је прихваћена његова оставка на место председника комисије, од 22. 2. 2008. године</i>	31
---	----

III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА

<i>Допис члановима Одбора и секретарима комисија, од 7. 7. 2008. године</i>	35
<i>Одговор Удружењу за заштитну ћирилицу „Ћирилица“ у вези са службеном употребом језика и писма, од 18. 12. 2008. године</i>	36
<i>Извештај о смислености знакова [хп—90а3а/срб]</i>	37
<i>Одговор ЈП „Завод за уџбенике“ поводом молбе да се изнесе студија у вези са јужнословенским језицима, од 9. 6. 2010. године</i>	38
<i>Допис Вуку Јеремићу, министру спољних послова Републике Србије, у вези са исписивањем ћиричних исписа, од 16. 8. 2010. године</i>	39

IV. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ И ОДЛУКЕ

<i>Одлука бр 58: Исписивања национална обавеза од првенствености значаја – једноимени речник српског језика Мајнице српске, од 27. 6. 2008. године</i>	43
--	----

V. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА, КЊИГА,
ПРИЛОЗИ С ИНТЕРНЕТА И ДРУГИ ПРИЛОЗИ
ЧЛАНОВА ОДБОРА И ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА

Luka Pavlović: <i>Nasmiješeni Budha i njegovi trabanti</i> , o članku lingvistkinje Snježene Kordić „Akademičke bajke“ („Fokus“, 4. 1. 2008. godine)	49
Данко Јешјић: <i>Новојгодишњи говор мржње</i> , критика језика ТВ станица („Глас јавности“, 4. 1. 2008. године)	51
Биљана Стојаковић: <i>Канимо се професионалки</i> , интервју са др Миланом Шипком („Политика“, 5. 1. 2008. године)	52
Мирослав М. Николић: <i>Неодрживи разлози</i> , реаговање на прилог <i>Женска џезимена – крише џравила</i> , „Политика“, 22. 12. 2007. године („Политика“, Међу нама, 9. 1. 2008. године)	53
<i>Рејсићар српске културе 1</i> , о завршеном једнотомном речнику Матице српске и великом Речнику САНУ говоре истакнути лингвисти („Вечерње новости“, 13. 1. 2008. године)	54
<i>Рејсићар српске културе 2</i> , „Грезор нашег памћења“ („Вечерње новости“, 14. 1. 2008. године)	55
Егон Фекете: <i>Нека сјџрана имена у нашој верзији</i> , <i>Слово о језику</i> („Политика“, 15. 1. 2008. године)	56
<i>Ћирилица и српски писци се враћају у хрватске школе</i> („24 сата“, 17. 1. 2008. године)	58
Б. Пантић: <i>Бесјлајтан софјџвер на српском</i> , Министарство за телекомуникације преводи <i>Linux</i> и <i>Open Office</i> („Глас јавности“, 17. 1. 2008. године)	59
С. Ст.: <i>Сјџрах од џаишје, џилића и мрака</i> , називи разних фобија од којих пати много џуди у свету („Политика“, 21.1. 2008. године)	60
Иван Клајн: <i>Хајка на борицу</i> , о претњама затвором хрватској лингвисткињи због тврдњи да Хрвати и Срби говоре истим језиком („Нин“, 24. 1. 2008. године)	61
Б. Борисављевић: <i>Празник леје речи</i> , о традиционалном такмичењу у беседништву на Правном факултету у Београду („Вечерње новости“, 28. 1. 2008. године)	62
Владимир Јокановић: <i>Језик сејџарџизма</i> , о пропису локалних власти и условљавању да купци јавног земљишта течно говоре холандски језик („Политика“, 3. 2. 2008. године)	63
Јован Ђирилов и Предраг Павлов: <i>Излазносј</i> , реаговања на нови термин у политичком говору („Нин“, 7. и 22. 2. 2008. године)	64
<i>Рачунари џишу речник</i> , о вредном поклону Министарства науке Институту за српски језик САНУ („Вечерње новости“, 14. 2. 2008. године)	65
<i>Европљани неписмени!</i> , О алармантном проблему Европљана („Press“, 15. 2. 2008. године)	66
<i>Мајџица српска обележила јубилеј</i> („Глас јавности“, 17. 2. 2008. године)	67
С. Ђ.: <i>Језик џодредили џолиџици</i> , новинар Михаило Миљанић о одлуци Владе Црне Горе да се стандардизује српски језик („Дан“, 19. 2. 2008. године)	68
<i>За мајџерњи џраже џрофесора српској</i> , збрка на конгресу средње стручне школе („Дан“, 19. 2. 2008. године)	69

И. М.: <i>Латиница осваја Бјелогавлице</i> , нови натписи на улицама („Дан“, 20. 2. 2008. године)	70
Д. Ч.: <i>Заштита ћирилицу</i> , обележавање <i>Међународног дана мајерње језика</i> („Вечерње новости“, 21.2. 2008. године)	71
Антон Беблер: <i>Косова, а не Косово</i> , о титулисању „нове државе“ у Европи („Политика“, 21. 2. 2008. године)	72
<i>Први корак у стандардизацији ромског језика</i> , саопштење агенције Beta („Danas“, 22. 2. 2008. године)	73
Милан Мишић: <i>Independence Day</i> , Описуј на енглеском да те цео свет разуме („Политика“, 22. 2. 2008. године)	74
Гордана Поповић: <i>Вербално покаућирање њрошника</i> , о (не)култури дијалога („ТВ ревија“, 23–29. 2008. године)	75
Dimitrije Stefanović: <i>Међународни дани и година језика</i> , о акцији Министарства науке Србије („Борба“, 23–24. 2. 2008. године)	77
Мила Милосављевић: <i>Тајније српског народа</i> , Косово у повељама српских владара („Глас јавности“, 26. 2. 2008. године)	78
М. С.: <i>Славистички радови из 1939. године</i> , о представљању Зборника радова Трећег међународног конгреса слависта из 1939. године, који се није одржао у Београду („Политика“, 27. 2. 2008. године)	79
Драгана Матовић: <i>Критика здраве њамети</i> , о говору мржње („Политика“, 27. 2. 2008. године)	80
М. Сретеновић: <i>Писање се учи у школи</i> , Марија Кнежевић, књижевница, о предавањима у Београдској школи креативног писања („Политика“, 29. 2. 2008. године)	81
Драгољуб Ацковић: <i>Како је Београд добио име</i> , из фелтона о Ромима у Србији („Правда“, 3. 3. 2008. године)	82
Марија Кордић: <i>Рај њојмовима</i> , о политичкој злоупотреби речи („Нин“, 3. 6. 2008. године)	83
Марина Вулићевић: <i>Брај је мио које вере био</i> , поводом књиге Радована Поповића („Политика“, 7. 3. 2008. године)	86
Јелена Шормаз: <i>Омаловажавање Вуковог дела</i> , реаговање на чланак о Вуку Стефановићу Караџићу у додатку Култура–уметност–наука („Политика“, 8. 3. 2008. године)	88
Љиљана Самолов: <i>ТВ академија и српски језик</i> , подршка за оснивање такве академије („Политика“, 12. 3. 2008. године)	89
Иван Клајн: <i>Језикоумље</i> , разговор Бојана Радића с академиком Иваном Клајном („Дан“, 12. 3. 2008. године)	90
Драгољуб Збиљић: <i>Време за реформе њисма давно је њрошло</i> , о српској латиници као ћирилици („Политика“, Међу нама, 17. 3. 2008. године)	92
Иван Клајн: <i>Крух или хлеб</i> , поучне мисли о језичком национализму из немачког листа („Нин“, 20. 3. 2008. године)	93
Др Ђура Јовановић: <i>И њре Вука је било културе код Срба</i> , о заслугама и промашајима Вука Стефановића Караџића („Политика“, 22. 3. 2008. године)	94

Ч. Прелевић: <i>Данке Исланд, збојом Вуче</i> , због захвалности укинули Вука („Вечерње новости“, 24. 3. 2008. године)	95
Голуб Добрашиновић: <i>„Вуковица“ у српској књижи</i> , сто четрдесет година од укидања забрана Вуковог правописа („Политика“, 28. 3. 2008. године)	96
Никола Маловић: <i>Мислим и њишем на српском</i> , интервју Миле Милосављевић с писцем Николом Маловићем („Глас јавности, 7. 3. 2008)	97
Милош Ковачевић: <i>Српски језик данас</i> , разговор с проф. др Милошем Ковачевићем („Дани“, 9. 4. 2008)	98
У. Буровић: <i>Ћирилица њемељ нације</i> , поводом манифестације „Недеља ћирилице“ („Глас јавности“, 10. 4. 2008. године)	100
У. Буровић: <i>Инијернеј њо Вуку</i> , поводом одржавања трибине о употреби ћирилице у савременим технологијама („Политика“, 10. 4. 2008. године)	101
Даница Радовић: <i>Мајница српска оснива Енциклопедијски завод</i> („Политика“, 11. 4. 2008. године)	102
А. Ивановић: <i>Не уче српски јер им није досћујан</i> , о настави матерњег језика у расејању („Глас јавности“, 12. 4. 2008. године)	103
Маја Чановић: <i>Писмо чува дух нације</i> , предавања о историјату српског писма у оквиру „Недеље ћирилице“ („Глас јавности“, 12. 4. 2008. године)	104
Vlada Arsić: <i>Ћirilica ili latinica</i> , nedoumice o tome koliko su ta dva pisma neutralna („Press magazin“, 11. 5. 2008. godine)	105
Мила Милосављевић: <i>Црнојорски језик не постоји</i> , реч проф. др Драга Ћупића („Глас јавности“, 13. 6. 2008. године)	110
Горан Чворовић: <i>И чорба у језику</i> , како народи штите свој језик („Вечерње новости“, 16. 6. 2008. године)	111
Бранко Бранковић: <i>Забуна без њојеребе</i> , о српском и србијанском („Политика“, Међу нама, 18. 6. 2008. године)	112
Рада Стијовић: <i>Косни, косјни, кошјани</i> , Слово о језику („Политика“, 21. 6. 2008. године)	113
Ј. Бековић: <i>Српска геца најјисменија на енглеском</i> , о резултату теста из енглеског језика у 102 школе у Торонту („Политике“, 25. 6. 2008. године)	114
Драгана Мојић: <i>Пет њишјина не воле српско њисмо</i> , о интернет презентацији јединица локалне управе у Београду („Глас јавности“, 26. 6. 2008. године)	116
<i>Rečnik srpskog jezika previše masivan</i> , саопштење агенције Бета о дванаестој седници Одбора за стандардизацију српског језика („Danas“, 28. 6. 2008. godine)	117
<i>Што њре ново издање Правойиса</i> , саопштење агенције Бета („Дневник“, 29. 6. 2008. године)	118
<i>Што њре до Правойиса</i> , саопштење агенције Бета („Политика“, 29. 6. 2008. године)	119
<i>Српске књије ће се рејисјировати њо језику, а не њисму</i> , сошштење Танјуга о регистровању књига из Србије у библиотекама широм света („Политика“, 29. 6. 2008. године)	120

Р. Глушица: <i>Сарајево добар њримјер</i> , Рајка Глушица, проректор Универзитета Црне Горе, најавила могућност стварања програма за босански и хрватски језик („Дан“, 30. 6. 2008. године)	120
Сандра Петрушић: <i>Не убијајте гласника</i> , о језику реклама („Нин“, 3. 7. 2008. године)	121
Зоја Лагиновић: <i>Вујаклија инстџитиуција</i> , интервју с др Драгом Ђушићем, члана Одбора за стандардизацију српског језика („Нин“, 3. 7. 2008. године)	123
<i>Српска латиница као ћирилица</i> , лингвиста Милан Шипка предлаже усавршавање српске латинице („Политике“, 3. 7. 2008. године)	125
<i>Хрватски министар воли „Језеву кућицу“</i> , неспоразуми коалиционих партнера око ћирилице („Политике“, 7. 3. 2008. године)	128
Слободан Реметић: <i>Вук створио и хрватски</i> , интервју са Слободаном Реметићем („Глас јавности“, 5. 7. 2008. године)	131
Богдан Поповић: <i>Улични језик у њарламенту</i> , погрдне речи као елемент у политици („Глас јавности“, 7. 7. 2008. године)	134
Иван Клајн: <i>Цело и све</i> , о томе да се не изгубимо у семантичком лавиринту („Нин“, 10. 7. 2008. године)	135
Јован Ђирилов: <i>Клајн/Шипка</i> , тумачење порекла речи у наслову презимена („Нин“, 10. 7. 2008. године)	136
Д. Богutowић: <i>Речник међу хитовима</i> , о трећем, допуњеном издању лексикографског дела Ивана Клајна и Милана Шипке („Вечерње новости“, 17. 7. 2008. године)	137
Иван Клајн: <i>Топови који не њуцају</i> , под дејством туђица граматичка правила се могу изменити („Нин“, 24. 7. 2008. године)	138
Драгољуб Збилић: <i>Ђирилица ѡрођерана из Војводине</i> , реаговање на извештај Покрајинског извршног већа о заступљености језика („Правда“, 28. 7. 2008. године)	139
Ђ. Б.: <i>Тесџ из црногорског језика услов за држављанство Црне Горе</i> („Политика“, 2. 8. 2008. године)	140
Јован Делић: <i>Дар за откривање џајни</i> , слово на сахрани Новице Петковића (1941–2008) („Нин“, 14. 8. 2008)	141
Ж. Скендерија: <i>Уџбеницима бране ћирилицу</i> , о томе зашто се заобилази Закон о службеној употреби језика (и писма) („Вечерње новости“, 26. 8. 2008. године)	142
Миљана Краљ: <i>У џојрази за изџубљеним језиком</i> , разговор са Драгославом Михаиловићем, добитником награде „Стефан Првовенчани“ („Вечерње новости“, 27. 8. 2008)	143
Зора Лагиновић: <i>Гугованање Јоце Уџице</i> , дигитализација (не)знања („Нин“, 28. 8. 2008. године)	145
Ђорђе Брујић: <i>Црногорци дописали Вука</i> , о предлозима новог црногорског правописа („Политика“, 29. 8. 2008. године)	149
<i>Хрвати и Срби траже право на свој језик</i> , иницијативе NVO и странака у Црној Гори („Danas“, 29. 8. 2008. године)	151

Председници воле сленї , о јавном говору Дмитрија Медведева и Владимира Путина („Вечерње новости“, 31. 8. 2008. године)	153
С. Грујанчић: Уџбеници на љравном само ћирилицом , факултети прелазе на стандарде које је прописала универзитетска власт („Глас јавности“, 31. 8. 2008. године)	154
Божица Младеновић: Срїске књије убојїше , о судбини ћириличких књига под окупационом влашћу, из фељтона („Политика“, 29. 8. 2008. године)	155
Миљенко Јерговић: Лебац шїеїе Мирјане , хравтски писац о текстовима који су „непреводиви“ („Политика“, 1. 9. 2008. године)	156
Неће с(ш)екиру у Скуїшїїни , о борби српских посланика у парламенту Црне Горе за очување идентитета („Глас јавности“, 20. 9. 2008. године)	159
Ђорђе Брујић: Језик дели Црну Гору , да ли је фалсификован предлог новог црногорског правописа („Политика“, 3. 9. 2008. године)	160
Olga Stojanović: Otvoreno pismo crnogorskom lektoru („Kurir“, 3. 9. 2008. godine)	162
Проторејер мр Велибор Џонић: Са Ловћена, о екавици и ијекавици („Глас јавности“, 3. 9. 2008. године)	163
Ћedomir Antić: 32 slova , о standardizaciji crnogorskog jezika („Blic“, 4. 9. 2008. godine)	164
Branko Banjević: Nijesmo jezik prilagođavali tuđim pravopisima , razgovor sa predsjednikom za stanadardizaciju i kodifikaciju crnogorskog jezika („Pobjeda“, 4. 9. 2008. godine)	165
Небојша Кнежевић: Правойис раздора , тешко до црногорског правописа („Нин“, 4. 9. 2008. године)	168
Оїворен љтрадиционални научни сасїїанак славистїа („Глас јавности“, 5. 9. 2008. године)	169
Чуш, за љунел кажу шїунел , о полагању црногорског језика ради добијања држављанства Црне Горе („Вечерње новости“, 7. 9. 2008. године)	170
Предраг Марковић: Црноїорски ијвахили , да ли сада треба преводити сва документа („Вечерње новости“, 7. 9. 2008. године)	171
Црноїорски језик не љостїоји , интервју са Јелицом Стојановић, професорком с Катедре за српски језик у Никшићу („Вечерње новости“, 8. 9. 2008. године)	172
Teret nepismenosti , u Nemačkoj četiri miliona ljudi nepismeno („Vijesti“, 9. 9. 2008. godine)	173
В. Радојевић – Ј. Беатовић: Бламажа за 100 евра! , о првом полагању црногорског неопходног за држављанство – на српском („Вечерње новости“, 9. 9. 2008. године)	174
Владимир Павловић: Чїїаїи, не лисїаїи националну ишїорију , разлике између етнонима и лингвонима („Политика“, Међу нама, 10. 9. 2008. године)	175
Jovan Ćirilov: Crna magija kletve („Danas“, 10. 9. 2008. godine)	176
Opasne reči , skrivena značenja ženskog govora („Kurir“, 14. 9. 2008. године)	178

Хуљење на Вука и Њејоша , српски песник из Црне Горе о црногорском језику („Глас јавности“, 15. 9. 2008. године)	179
В. Радојевић: У њејиће уз дијлому , о укидању црногорског језика као услова за држављанство („Вечерње новости“, 18. 9. 2008. године)	180
Градимир Аничић: Творба именица и нови језик: англосрпски , о књизи Боже Ђорића „Творба именица у српском језику“ („Политика“, 20. 9. 2008. године)	181
Језик се честіо мења, али дијалекти остјају , о угрожености народног говора и о могућностима нестанка многобројних српских дијалеката, разговор са лингвистом Михајлом Шћепановићем („Вечерње новости“, 21. 9. 2008. године)	182
Црногорски , о полагању испита за добијање држављанства („Глас јавности“, 25. 9. 2008. године)	184
Бојан Муџин: Сјрах од живе башијине , Слободан Просперов Новак, професор књижевности, о једном јубилеју на згаришту многих сукоба („Нин“, 25. 9. 2008. године)	185
Саопштијење удружења „Ђирилица“ из Новог Сада и одлука Судској већи Хашикој трибунала , поводом непоштовања службеног писма српског језика („Глас јавности“, 27. 9. 2008. године)	187
Немања Видић: Како се ѿрасира сјранјуѿица српсјива („Глас јавности“, 1. 10. 2008. године)	188
Д. С: Од Марије Терезије до данашњих дана , како је систематски уништавано српско писмо („Глас јавности“, 6. 10. 2008. године)	189
Драгољуб Збиљић: Ђирилице ѿреји несјанак , председник удружења „Ђирилица“ из Новог Сада о томе да један језик не трпи два писма („Глас јавности“, 6. 10. 2008. године)	190
Ј. Симић: Ризница на рачуну , електронски каталог Матице српске („Вечерње новости“, 11. 10. 2008. године)	192
Петар Јаћимовић: Аман, браћо Срби, ѿресјанијше , о поплави нестандартних српских речи („Глас јавности“, 16. 10. 2008. године)	192
М. Петровић: Канадњачки и црнојемачки , о међународној години језика и српском језику у Црној Гори и Босни и Херцеговини („Правда“, 22. 10. 2008. године)	193
Др Душан Николиш: Више од новинарских ѿскарала („Нин“, 23. 10. 2008. године)	194
Јован Ђирилов: Чубура , о топонимима Београда („Нин“, 23. 10. 2008. године)	195
Војислав М. Станојчић: (Не)лекјорисана књија , о рогобатном изразу и језичким грешкама које лектори ниси исправили („Политика“, Међу нама, 24. 10. 2008. године)	196
М. Петрић: Кодексом на ојрован језик ѿолијичара , о сузбијању говора мржње у омбудсману за родну равноправност („Политика“, 1. 11. 2008. године)	197
Миро Вуксановић: Енциклопедија која уме да зајмури („Нин“, 6. 11. 2008. године)	198

Коме сметају Давичо, Исаковић и Панић , отворено писмо групе интелектуалаца министрима просвете и културе („Глас јавности“, 2008. године)	200
Како најбоље написати биографију („Вечерње новости“, 20. 11. 2008. године)	201
Јованка Симић: Војвођанери и Војвођинци , Драгољуб Петровић, лингвиста, о тзв. <i>војвођанском језику</i> и политичкој мимикрији („Вечерње новости“, 2. 11. 2008. године)	202
Егон Фекете: Дипломајски израз, Слово о језику („Политика“, 8. 11. 2008. године)	203
М. В.: Брига о култури језика , о пројекту Вукове задужбине за очување српског језика и писма говори Миодраг Матицки, председник Задужбине („Политика“, 8. 11. 2008. године)	204
Очување језика и писма , одржана Скупштина Вукове задужбине („Глас јавности“, 8. 11. 2007. године)	205
Bolni odraz stvarnosti , Centar za građansko obrazovanje Crne Gore smatra da je nejasno na kom se jeziku proverava znanje crnogorskog jezika („Vijesti, 9. 11. 2008. godine)	206
Ј. Симић – Ј. Бекић: Путију да уче српски , о разликама схватања двојезичности у општинама у Војводини („Вечерње новости“, 9. 11. 2008. године)	207
Иван Клајн: Најезда скакаваца , нове речи – потребне и непотребне („Нин“, 13. 11. 2008. године)	208
Више од изазова , о винчанском писму („Нин“, 13. 11. 2008. године)	209
Бранислав А. Жорж: Грешка која траје , Спасовдан и остали дани („Политика“, Међу нама, 13. 11. 2008. године)	211
Петар Милосављевић: Одговорност националних инстинкција , о српској кривици („Нин“, 13. 11. 2008. године)	212
Новица Ђурић: Црногорци траћанска нација , о националности одређеној према места становања („Политика“, 15. 11. 2008. године)	213
К. Ј.: Као џром у језик , серије о клетвама на РТВ 1 („Вечерње новости“, 17. 11. 2008. године)	214
Ј. С: (Ни)је боље бити мушко , о равноправности полова („Глас јавности“, 18. 11. 2008. године)	215
„Језик и моћ“ , књига професорке Душке Кликовац („Глас јавности“, 20. 11. 2008. године)	216
Зора Латиновић: Sarra te, sarra tu... , стандардизација ромског језика („Нин“, 20. 11. 2008. године)	217
Божидар Јововић: Више њасње, јосјодо новинари , о једној новинарској несмотрености („Политика“, 21. 11. 2008. године)	220
П. П.: Ћирилица је наш највећи бренд , Иван Стратимировић, председник удружења грађана „Култура ћирилице“, о ћирилици као једином нашем писму („Глас јавности“, 25. 11. 2008. године)	221
Предраг Марковић: Муке од хрвајској „јала“ , лични став поводом наших завидљивости („Вечерње новости“, 25. 11. 2008. године)	222

Јован Н. Деретић: <i>Арбанаси од Кавказа до Србије</i> , Албанци – лажни Илири, фељтон („Глас јавности“, 25. 11. 2008. године)	223
Р. Bulatović – Т. Vukumirović: <i>Prefiks „jugo“ имају још 24 предузећа</i> („24 сата“, 26. 11. 2008. године)	224
М. Н. М.: <i>Песничка граматика смрти</i> , песме о самоубиству и самоубицама („Вечерње новости“, 26. 11. 2008. године)	225
Иван Клајн: <i>Енклијика за њлакање</i> , мука са речцама као што су „се“ и „је“ („Нин“, 27. 11. 2008. године)	226
Јован Ђирилов: <i>Гарсон</i> , о једној француској речи и њеној изведеници („Нин“, 27. 11. 2008. године)	227
Александар Ћирић: <i>O rodu, rode</i> , о новоговору („Vreme“, 27. 11. 2008. године)	228
Милутин Фолић: <i>Албанци – лажни Илири</i> , фељтон („Глас јавности“, 28. 11. 2008. године)	229
Милутин Фолић: <i>Албанци – лажни Илири</i> , фељтон („Глас јавности“, 29. 11. 2008. године)	230
Драгољуб Ацковић: <i>Синџа – Ага Циџанлија</i> , о вези између насеља <i>Синџунума</i> и острва <i>Синџалија</i> , односно <i>Ага Циџанлија</i> („Политика“, 2. 12. 2008. године)	231
Радован Ковачевић: <i>Гусари нису њираџи</i> , о неадекватној употреби једног одомаћеног израза („Политика“, 2. 12. 2008. године)	232
М. А.: „ <i>Павле Ивић</i> “ ауџорима <i>Речника</i> , прилог науци о језику („Политика“, 2. 11. 2008. године)	233
Славко Штимац: <i>Галеб са Менхејна</i> („Политика“, 5. 12. 2008. године)	234
<i>У Јагодина не разликују њјекавицу</i> , nevolje pedagoga u školama u Srbiji („Vijesti“, 5. 12. 2008. године)	235
Драгољуб Ацковић: <i>Мајстори разних занџа</i> , о белим Ромима („Политика“, 6. 12. 2008. године)	236
Зорана Шуваковић: <i>Нови свеџ на џиџанџлеском језику</i> , енглески као језик мобилних телефона и интернета („Политика“, 6. 12. 2008. године)	237
<i>Љепота језика, стила и дуџа</i> , о изабраним делима Милоша Сџјанског („Borba“, 6–7. 12. 2008. године)	239
Ђорђе Вукадиновић: „ <i>Руси долазе</i> “ или <i>домољубље за џочетџнике</i> , кад неко говори и пише све супротно од оног што је говорио јуче („Политика“, 9. 12. 2008. године)	240
<i>Забранили џирилицу</i> , хрватска пошта вратила писмо митрополита СПЦ Јована („Глас јавности“, 12. 12. 2008. године)	241
<i>Динар моџа да се зове „србљак</i> “, наша национална валута обележава 120. рођендан („Правда“, 12. 12. 2008. године)	242
Валентина Булатовић: <i>Руски је оџетџ хџиџ</i> , како политичка ситуација утиче на учење руског („Глас јавности“, 12. 12. 2008. године)	243
Ђорђе Балашевић: <i>Реваџ на хрватском, говорим тзџ. српски</i> , sporna izjava poznatog pevača („Kurir“, 17. 12. 2008. године)	244
<i>Посџ и џосан</i> , Зашто се каже... („Политикин забавник“, 20. 12. 2008. године)	245

Мило Ломпар: <i>Култура и конзервативна мисао</i> , о културним последицама проглашења нових језика и о томе шта јесте српски језик („Нова српска десница“, 22. 12. 2008. године)	246
Зора Латиновић: <i>Говориће ли европски?</i> („Нин“, 25. 12. 2008. године)	247
<i>Одбрана ћирилице</i> , Румунија и Бугарска отвориле фронт за чистоту својих језика („Вечерње новости“, 28. 12. 2008. године)	250
<i>Biseri godine</i> („Kurir“, 31. 12. 2008. и 1. 1. 2009. године)	251
<i>Изјаве које су нас забављале</i> , личности и догађаји у 2008. години („Политика“, 31. 12. 2008. године и 1. и 2. 1. 2009. године)	252
Марија Павковић: <i>Од наставника зависи љубав према књижи</i> („Живот плус, децембар 2008)	253
<i>Pozitivne misli</i> („Sensa inspiracija“, decembar 2008. godine)	254

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

ЗАПИСНИК

са свечане радне седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 12. 12. 2007. године у Српској академији наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд

ПРИСУТНИ: Академик Иван Клајн, др Маринко Божовић, мр Јован Вуксановић мр Александар Милановић, др Ђорђе Оташевић, др Драгољуб Петровић, др Мато Пижурица, др Предраг Пипер, др Љубомир Поповић, др Милица Радовић-Гешић, мр Олга Сабо, др Рада Стијовић, др Срето Танасић, Богдан Терзић, др Егон Фекете.

Састанку је присуствовао и академик Никола Хајдин, као и новинари Мира Канкараш Трклџа (ТАНЈУГ), Данијела Кљајић (Вечерње новости“) и Мирјана Сретеновић („Политика“).

Момир Туровић, председник ЦАНУ, јавио је мејлом да због пута у иностранство неће моћи да присуствује седници. Миро Вуксановић, потпредседник Матице српске, мејлом је јавио да је спречен да присуствује седници и присутнима је упутио најлепше жеље. Телефоном се јавио Момир Стојковић и поздравио рад Одбора. Рајко Кузмановић, председник АНУРС, јавио је да је спречен да дође у Београд и Одбору честитао на јубилеју.

1.

Академик Никола Хајдин обратио се присутнима и рекао да Одбор ради веома важан посао. Академије су некада постојале управо због овога што Одбор сада ради. Споменуто је и то да академије наука неких држава у окружењу добијају од државе много више новца него САНУ, као и да имају много веће компетенције. Академик Хајдин је истакао да је важно у језику и норми успоставити неки ред и поставити стандарде.

2.

Извештај о раду Одбора 1997–2007.

Академик Иван Клајн рекао је да Извештај није састваљао, али га је прегледао. Захвалио се Јовану Вуксановићу и Срети Танасићу. Потом је И. Клајн прочитао Извештај.

2.

Јован Вуксановић, секретар Одбора, подсетио је присутне да се др Даринка Гортан-Премк више пута обраћала с молбом да буде разрешена чланства у Одбору, као и с места председника Комисије бр. 4. Ј. Вуксановић је прочитао допис др Вељка Брборића у којем се износи једногласна одлука Катедре за српски језик Филолошког факултета Универзитета у Београду да уместо др Даринке Гортан-Премк предложи др Душку Кликовац. Пошто није било кворума, одлука о овоме биће донета на редовној седници у фебруару.

Љ. Поповић је рекао да би било добро да се у Извештају помене име Бранка Брборића. Он је, како је рекао Љ. Поповић, био душа Одбора. Ј. Вуксановић је прочитао текст о преминулим члановима. И. клајн је истакао да је академик Павле Ивић био оснивач Одбора, без њега одбора не би ни било, а да је Бранко Брборић, као што је претходно рекао Љ. Поповић, био душа Одбора.

ЗАПИСНИК САЧИНИО

Др Ђорђе Оташевић

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У 2007. ГОДИНИ

Извештај о раду Одбора у 2007. години подносимо касније него што је то било уобичајено. Он се, први пут, појављује након свечано и радно обележеног јубилеја – десет година од оснивања и рада Одбора, догађаја значајног за српску науку и културу. Тада је била је прилика да се подсетимо праваца промена које су претходиле оснивању Одбора, затим оквира у којима је Одбор деловао као заједничко стандардолошко тело трију академија наука и уметности у Србији, Црној Гори и Српској, те осам факултета с катедрама за српски језик на тим просторима, и три упоришта српског језика у водећим научним и културним институцијама српског народа (Матица српска, Српска књижевна задруга и Институт за српски језик САНУ).

Разлог за касније одржавања годишње седнице Одбора јесте и тај што је свечана и радна седница одржана у децембру 2007. године.

У периоду који је за нама било је прегнућа и искушења, задовољстава и сумњичавости да ћемо истрајати и наставити заједнички рад како бисмо наш *српски језик у нормативном огледалу* унапређивали и усавршавали, да се позовемо на цењеног и вољеног колегу Бранислава Брборића, али при томе да не заборавимо ни уважене колеге Павла Ивића и Светозара Стијковића, који такође нису међу нама, да се радују успеху колективних снага окупљених око Одбора.

Било је разлога да се осврнемо и на оно што нас очекује – да барем насловимо мале и велике подухвате Одбора у ближој и даљој будућности. Неке послове и задатке који стоје пред нама урадили смо или смо их започели и у 2007. години, па се не може протекли јубилеј сматрати слављеничким, већ свечаним и радним.

Са радом Одбора настојали смо да упознамо и представнике средстава јавног информисања – оне који су се одазвали позиву да присуствују свечаној и радној седници Одбора 12. 12. 2007. године. Дневном листу *Политика* доставили смо прилагођени текст за рубрику КУЛТУРА – УМЕТНОСТ – НАУКА. Уредник популарне рубрике, из нама непознатих разлога, достављени текст није објавио.

Комплетан текст *Извештаја о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007)* биће објављен у *СПИСИМА X*, који ће се појавити на седници Одбора у 2008. години.

Верујемо да је разложно и оправдано што од јубилеја Одбора нисмо правили „велику свечаност“, као што се показало да је нереално било очекивање да ћемо у 2007. години, први пут, имати две седнице – радну и свечану и редовну годишњу, једанаесту, на којој би се појавила и нова свеска *СПИСА*. То и стога што смо десету седницу (18. 3. 2007. године) одржали нешто касније него што је то уобичајено, и што је у Одбору био евидентан застој због смрти Бранислава Брборића, секретара Одбора од оснивања, и избора новог секретара.

Озбиљно треба узети у обзир и упозорења неких чланова Одбора и његових комисија да је боље имати скромније, па и реалније, планове. Пракса то потврђује оправданим, јер у недостатку професионализације и решења финансирања рада Одбора, оптерећење и даље пада на мали број људи. И поред ентузијазма, али и високог професионалног односа, физички је тешко ускладити обавезе а да се при томе не запоставља истраживачки рад, писање, па и редовни циљеви и задаци које појединци морају испунити на својим радним местима. Ово последње се, пре свега, односи на колеге Јована Вуксановића и Радојка Гачевића, јер је много мање разумевања у Министарству просвете за њихов рад у Одбору а више непријатности. Због тога је затражен разговор са актуелним министром просвете како би се неспоразуми отклонили и на конкретнији начин дефинисале обавезе, или би им убудуће ангажовање у Одбору у радно време било онемогућено, што је супротно ономе што су претходни министри преузели као обавезу. Та иницијатива није наишла на разумевање др Зорана Лончара, министра просвете, па он није примио председника Одбора и његове сараднике, иако је требало хитно решавати и нека друга питања која се тичу српског језичког стандарда, као и рада лектората у страним земљама.

И сада се показало да релативно велики број комисија, па и чланова комисија, не функционишу на жељени начин. Предлог да се у рад Комисије бр. 7 укључе и председници комисија, па и секретари, такође није уродио плодом. Отварањем сталне електронске адресе Одбора – што је учињено у 2007. години – као и отварањем веб-странице Одбора и његових комисија (током 2008. године), надамо се да ће се побољшати комуникација и информисање и унутар Одбора и између Одбора и јавности. Тако ћемо ефикасније решавати нарочито

неодложна и актуелна питања, а смањити споро и неефикасно споразумевање папирима преко поште или личним достављањем на одговарајуће име.

У кратком прегледу издвојићемо послове и активности које су обележиле 2007. годину, а односе се на рад чланова Одбора, те чланова његових комисија, посебно рада Комисије бр. 7.

Дописом од 4. 11. 2007. године, насловљеном на чланове Одбора, председнике и секретаре комисија који нису чланови Одбора, те чланове комисија изван Београда и Новог Сада, и с потписима председника и секретара Одбора, дате су информације у вези с обележавањем десетогодишњице од оснивања и рада Одбора. Као прилог, дате су и тезе за писање бележака / извештаја о раду Одбора, које се тичу пре свега председника и секретара 9 комисија. Како је тада било познато да се редовна (годишња) седница Одбора неће одржати 12. 12. 2007. године, продужен је рок до 20. децембра за достављање бележака / извештаја према тезама или и другим мишљењима, предлозима, примедбама. На позив се одазвала само једна комисија која је поднела писмени извештај.

У *Извештају о раду Комисије за синтаксу у 2007. години*, који је сачинио проф. др Предраг Пипер, председник Комисије, констатује се да је већи број чланова био ангажован на пројектима у Институту за српски језик САНУ (пројекат је настао на иницијативу Одбора) и на Филозофском факултету у Новом Саду.

Ни у 2007. години појединци, ни комисије Одбора, нису се одазвали вишегодишњим апелима да, барем свака комисија Одбора, уради по једну одлуку годишње, што би било најмање 9 одлука. Од пет планираних одлука у 2007. години припремљене су за усвајање само две.

Завршен је и рад на приручнику *Сводни регистар питања српске говорне културе*, који је урадила Марина Николић, а иницирала Комисија за синтаксу. Тај приручник, као посебна публикација, објавиће се у 2008. години.

Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике није се састајала. Председник Комисије је главни редактор групе за припрему *Правописа српскога језика*, а секретар Комисије био је ангажован обављајући дужност секретара Одбора. У више наврата је констатовано да се послови непотребно одуговлаче и да је правопис, сада после појаве *једнотомника*, приоритетно питање. О томе је било речи и на састанцима Комисије бр. 7, где је

речено да ћемо за сајам књига у 2008. години имати *Правопис*. О томе треба разговарати и на годишњој седници Одбора, а обавезе и рокове усагласити са планираним задацима и пословима у Програму рада за 2008. годину.

Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања имала је шест састанака после годишње седнице у марту. Председник и секретар Одбора, као и директор Института за српски језик САНУ, решавали су и друга питања поводом различитих иницијатива које нису захтевале да се ради у пуном саставу Комисије. Тако је реаговано на захтев Дејана Ераковића, новинара Танјуга, да му се доставе одлуке Одбора о промени женских имена и називима занимања женског рода, затим на иницијативу Милана Шипке поводом израде *кодекса српске језичке политике / језичког планирања*, као и иницијативе Вељка Брборића, заменика управника Катедре за српски језик Филолошког факултета у Београду, да се одговори на захтев Даринке Гортан-Премк да је Катедра разреши чланства у Одбору и функције председника Комисије за лексикологију и лексикографију, јер је већ седам година у пензији, па нема активан однос према Катедри.

Комисија је припремила свечану и радну седницу Одбора (12. 12. 2007) и утврдила текст *Извештаја о раду Одбора (1997–2007)*, затим реаговала на позив Удружења за заштиту ћирилице из Новог Сада на Симпозијум о ћирилици 24. новембра 2007. године у Матици српској, и заузела став око прилога Милана Шипке за усвајање кодекса / начела српске језичке културе и расправљала око успостављању сајта Одбора, а расправљала је и о томе докле се стигло у редакторској групи на припреми *Правописа српскога језика*.

Поводом позива Удружења за заштиту ћирилице из Новог Сада, упућеног члановима Одбора и његових комисија, као и на име секретара Одбора, да учествују на Симпозијуму о ћирилици у Матици српској 24. новембра 2007. године, у припреми предлога за став Комисије бр. 7 договорено је да би било добро у име Одбора поздравити учеснике Симпозијума, а да свако ко жели у своје име да се пријави као учесник или носилац излагања може то да учини. На састанку Комисије бр. 7, која је била проширена са два члана ком. бр. 5 и бр. 8, констатовано је да, без става Скуштине Одбора (која се одржава 12. 12. 2007, односно у фебруару 2008. године, дакле после датума одржавања Симпозијума), не би било места да било ко говори у име Одбора. Што се, пак, тиче личног учешћа на Симпозијуму, такође би то било веома проблематично,

јер се о питању службеног писма може расправљати када се пређе мера личног уверења и када иза тога стоји закон. Осим тога, без обзира на то шта је претходно речено, још није разграничено шта је то *службена*, а шта *јавна* употреба језика – односно да ли је оно што је *јавно* истовремено и – *службено* (?!). Ако је закон прописао да је српски језик заснован на ћирилици, то би онда требало и поштовати. Проблеми се јављају и у *школској* употреби писма / писама – па и службеног језика, мањинских језика и страних језика. Због тога би требало упутити захтев надлежним органима у Републици Србији да приликом доношења закона о службеној употреби језика и писма и других писама и језика консултују језичке стручњаке. То и због тога што је, опет политички и у скупштини на бирократски начин, у Републици Српској донет закон о *равноправности употребе ћирилице и латинице*, вероватно под притиском странаца. На наредној, дванаестој седници Одбора, о службеном језику и писму би требало заузети став, јер има оних који сматрају да су доношењем Устава Републике Србије наступиле околности да се то учини. Нису прихваћени предлози на састанцима Ком. бр. 7 да *слику стања и предлоге за промене* о поменутих питањима припреме Драгољуб Петровић и Мато Пижурица.

Трећи семинар српске језичке културе у 2006/2007. години одржан је у Коларчевој задужбини са укупно 100 часова, по 50 у два семстра: у *јесењем семестру* било је 17 полазника, а у *пролећном* – 11. *Катедра за језик и говор* „Отвореног универзитета“ Задужбине Илије М. Коларца, у *Извештају о раду у 2007. години*, који је сачинила Олгица Стефановић, уредник, дато је више предлога неопходних за усвајање савремених знања о српском језичком стандарду.

Више чланова Одбора и његових комисија током 2007. године учествовало је на научним и стручним симпозијумима, скуповима и семинарима, најчешће с рефератима и предавањима, нпр. на традиционалном 49. Републичком зимском семинару за наставнике српског језика и књижевности са темом *Савремено проучавање српског језика и књижевности*, одржаном током јануара 2007. године на Филолошком факултету у Београду.

У Подгорици је, 24. и 25. маја 2007. године, одржан *Међународни научни симпозијум Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација*. Осим лингвистичких тема и научног приступа, на Симпозијуму су били и реферати са темом саопштења, као што је и саопштење о актуелној језичкој ситуацији у

Црној Гори и раду Одбора за стандардизацију српског језика, које је поднео секретар Одбора. Сви реферати и саопштења, осим једног, показали су да *нема лингвистичког оправдања нити постоје разлози за именување новог (црногорског) језика.*

На овом симпозијуму прочитан је у целини став Одбора поводом језичке ситуације у Црној Гори упућен Скупштини Црне Горе и јавности у Црној Гори и Републици Србији. Тај документ биће објављен у десетој свесци списа Одбора.

Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ организовали су, 15–17. октобра, међународни научни скуп *Стандардизација старословенског ћириличног писма и његова регистрација у Уникод*, а поводом педесет година Института. Осим наших слависта, о значајној и актуелној теми говорили су и слависти из Русије, Аустрије, Бугарске, Чешке, Македоније, Велике Британије и Црне Горе.

Српска академија наука и уметности – Одељење језика и књижевности и Институт за српски језик САНУ, поводом 60 година Института, организовали су Међународни научни скуп *Стање и перспективе науке о српском језику*, који су подржали Министарство науке Републике Србије и Задужбина Светог манастира Хиландара. Скуп је био веома успешан, а томе су допринели и реферати чланова Одбора и његових комисија.

Мада ови скупови нису организовани на директан подстицај Одбора, треба рећи да је у њиховом раду учествовао већи број чланова Одбора и његових комисија. То говори о томе да се та делатност уклапа у шири проблем активности Одбора и његових комисија.

Академик Иван Клајн припремио је *Антологију смешних италтарских грешака*, као потврду за изреку: „Ко пише – тај и греша“, посебно у данашњој брзини свега, па и производње књига. Ову несвакидашњу и занимљиву књигу објавила је „Београдска књига“.

Као и претходних година, чланови Одбора и његових комисија објавили су у 2007. години више књига. Под уредништвом Мирослава Николића урађен је једнотомни *Речник српскога језика*. Иван Клајн и Милан Шипка објавили су књигу *Страни изрази и изреке: правне норме, максиме и сентенције* (из латинског, грчког и савремених европских језика). То је занимљив опис и попис изрека које се срећу у текстовима на страном језику (као што је *Велики речник*

страних речи и израза поменутих аутора, објављен 2006. као најпотпунији попис и опис страних речи у српском језику). Доцент Рајна Драгићевић објавила је *Лексикологију српског језика* као део пројекта *Опис и стандардизација српског језика* Института за српски језик САНУ. За то дело добила је Награду „Павле Ивић“. Др Ђорђе Оташевић објавио је *Мали српски фразеолошки речник*, као и три кратка речника нових речи (српско-руски, руско-српски и енглеско-српски). Мр Јован Вуксановић припремио је зборник прилога са стручних скупова у Аранђеловцу и Нишу (2002) и других прилога о *српском језику у реформи школе (1998–2002)* у глобализацији и транзицији.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Буре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија
е-mail:
Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: 1-1/2008
Датум: 18.01.2008.

Министар просвете Републике Србије
проф. др Зоран Лончар

Поштовани господине министре,

Вама је познато да је 12. децембра 2007. године свечано и радно обележено десет година од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, стручног тела које су образовали представници трију академија (САНУ, ЦАНУ, АНУРС) филолошких/филозофских факултета на српском језичком простору на којим се студира српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина/Косовска Митровица, Српско/Источно Сарајево), Матице српске, Института за српски језик САНУ и Српске књижевне задруге. Седиште Одбора је у Институту, који је прихватио и обавезу да обавља организационе и административне послове Одбора. У својим комисијама одбор окупуља око стотину стручњака за српски језик. На ову седницу били сте позвани, али, на жалост, због великих обавеза нисте могли доћи.

Приликом оснивања Одбора и Министарство просвете је прихватило одређени део обавеза како би он могао обављати значајне и сложене послове из делокруга језичке политике и језичког планирања. Оно је Одбору ставило на располагање штампарiju Управе државних органа Србије у којој су штампани Списи Одбора за стандардизацију српског језика I–VII, а једном је дало и новчани прилог од 500.000 динара. Такође је одобрило радницима свога Министарства мр Јовану Вуксановићу и проф. Радојку Гачевићу да један део времена одвоје за помоћ првом секретару Одбора мр Браниславу Брборићу. После смрти Б. Брборића мр Јован Вуксановић је изабран за секретара Одбора, а Радојко Гачевић за његовог помоћника. Сви министри Ваши претходници прихваћене обавезе Министарства су уважавали, јер су оне сталне. У последње време колеге Вуксановић и Гачевић немају довољно разумевања својих претпостављених за њихове обавезе у раду Одбора. Напомињемо да сви чланови Одбора и његових девет комисија све послове обављају без икакве новчане накнаде.

Поред овога, Институт за српски језик САНУ сарађује са Министарством просвете и на пословима везаним за лекторате српског језика у славистичким центрима у свету. Данас је питање лекторске службе постало веома важно и мислимо да би морало бити предмет посебне бриге Вашег Министарства. Уз то, последње године имали смо проблема око извршења договорених обавеза које смо договорили с вашим Министарством на овом плану.

Имајући у виду речено, молимо Вас да хитно, а у складу са својим могућностима, примите председника Одбора академика Ивана Клајна, в. д. директора Института за српски језик САНУ и потпредседника Одбора проф. др Срету Танасића и секретара Одбора мр Јована Вуксановића како би Вас мало детаљније упознали са обавезама Одбора у наредном периоду и договорили се о помоћи коју Одбор очекује од Вашег Министарства, те о питањима у вези са лекторском службом у славистичким центрима у свету.

О могућим терминима за пријем Ваша служба би се договарала са мр Јованом Вуксановићем (тел. 064/ 7813-4079; 011/ 2415-464).

У прилогу достављамо извештај о раду Одбора.

С поштовањем,

в. д. директора Института,

Проф. др Сreto Танасић

председник Одбора

академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: 01/08

Београд: 27.06.2008.

Поштована господо,

На седници Одбора за стандардизацију српског језика одржаној 27. јуна 2008. године донета је одлука да се у духу даље успешне сарадње Одбора са Матицом српском препоручи Одељењу књижевности и језика Матице српске да се на седници Одељења заказаној за 30. јуни 2008. године, односно у најскорије време, донесе одлука о покретању рада на припреми другог, прерађеног издања једнотомног *Речника српскога језика*, као и електронског издања истог речника.

Чланови Одбора изнели су у дискусији више корисних сугестија које би допринеле побољшању и садржаја речника и његових техничких одлика, што Одбор може доставити уредништву другог издања речника чим се то уредништво оформи.

Одбор сматра да би у другом издању *Речника српскога језика* требало на нултом табуку, односно импресуму јасно истаћи да је речник настао као резултат сарадње Одбора за стандардизацију српског језика, Института за српски језик САНУ и Београдске књиге, што је био један од закључака састанка одржаног 2007. године поводом израде Речника у Матици српској на иницијативу потпредседника на дужности председника Матице српске.

Предлажемо да се у најскорије време одржи састанак представника Одбора, Института за српски језик САНУ и Матице српске у вези са овим питањима.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Белешка број ____ од 15.06.2010. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Мирко Цветковић

Београд

Поштовани господине председниче Владе,

У прилогу Вам достављамо текст *О положају српског језика у лекторатима у славистичким центрима*, који је усвојен на седници Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика 9. јуна 2010. године.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Одбора за стандардизацију српског језика

академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Белешка број _____ од 15.06.2010. године.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ
Проф. др Жарко Обрадовић

Београд

Поштовани господине министре,

У прилогу Вам достављамо текст *О положају српског језика и лекторатима у славистичким центрима*, који је усвојен на седници Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика 9. јуна 2010. године.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Одбора за стандардизацију српског језика

академик Иван Клајн

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

КОМИСИЈА ЗА КОРПУС

Ком. бр. 9, бр. 1/2008, 28. фебруар 2008.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175

Телефакси: 183-175, 182-825

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ПРЕДМЕТ: Предлог за новог председника Комисије

Обавештавам вас да је на својој седници од 22. фебруара 2008. године Комисија за корпус прихватила оставку др Љубомира Поповића на место председника Комисије и да једногласно предлаже Одбору да на то место изабере проф. др Душка Витаса, члана Комисије.

Такође вас обавештавам да је Комисија једногласно изабрала за свог новог члана Милоша Утвића, асистента-приправника Филолошког факултета.

ПРЕДСЕДНИК

КОМИСИЈЕ ЗА КОРПУС

проф. др Љубомир Поповић

**III. СПИСИ КОМИСИЈЕ
ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА**

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања**

Ком. бр. 7, 7. јул 2008. године

Телефони: 011/2180, Телефакс: +381 11 2183 175; 064/813 4079 (секретар)

ЧЛАНУ ОДБОРА, ПРЕДСЕДНИКУ И СЕКРЕТАРУ КОМИСИЈА ОДБОРА

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Достављамо Вам записнике за седница Одбора (12. 12. 2007. године и 27. 6. 2008. године). Записник од 12. 12. 2007. године са свечане и радне седнице Одбора због пропуста приређивача СПИСА бр. 10 није унет у ту свеску, па Вам га, уз извињење за пропуст, сада достављамо. Молимо Вас да нам, у року од 15 дана, доставите евентуалне примедбе на текст записника са седнице Одбора од 27. јуна 2008. године како бисмо коначну верзију записника припремили за наредну свеску СПИСА Одбора.

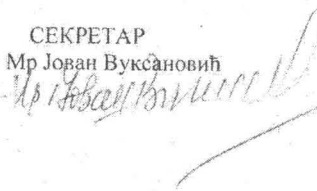
Ради ажурирања списка чланова Одбора и чланова комисија Одбора, као и адреса, бројева телефона и електронске поште, достављамо Вам радне материјале како бисте имали увид у податке које сада имамо или евентуално те податке допунили и/или исправили. После тога доставићемо Вам коначан текст да бисте могли међусобно успешније комуницирати и да би сарадња чланова Одбора и чланова његових комисија била успешнија.

Ваше писане прилоге доставите на следећу адресу: Институт за српски језик САНУ, Буре Јакшића 9, Београд, са назнаком за Одбор за стандардизацију српског језика.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР

Мр Јован Вуксановић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА**

**Председништво Одбора за стандардизацију
српског језика**

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија
e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11
2183-175

Број: С.Л.
Београд, 18.12.2009.

УДРУЖЕЊУ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ „ЋИРИЛИЦА“

21 000 НОВИ САД
Николајевска 2

Поштовани,

У последњем обраћању Одбору за стандардизацију српског језика од 6. новембра 2009. године, као и у неколико претходних, покренули сте питања од значаја за рад Одбора за стандардизацију српског језика. Захваљујемо вам на корисним иницијативама и предлозима за унапређивање рада Одбора.

Обавештавамо вас да су у току бројне активности Одбора и његових девет комисија, па се надамо да ћете, као и до сада, пратити наш рад и добити одговоре на питања која се поставили с добрим намерама.

И нама је жао што се питања планирања и стандардизације српског језика не решавају брже и ефикасније. Без доношења државног закона о језику у складу са Уставом Републике Србије из 2006. године члан 10, Одбор не може да одлучује нити о писму нити о другим питањима у сфери службеног језика. *Службени језик* је пре свега правно па тек онда лингвистичко питање.

Ради решавања тих питања обраћали смо се Влади Републике Србије и министарствима, којима смо нудили сваку стручну помоћ ради што пре доношења *Закона о службеном (националном) језику и писму*.

Начин избора чланова Одбора за стандардизацију српског језика, садржаји и организација његовог рада регулисани су Програмом рада и Пословником о раду Одбора.

У нади да ћемо и даље сарађивати на опште добро српског језика, примите изразе нашег поштовања.

ПРЕДСЕДНИК
Академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Белешка број _____ од _____ године.

ICANN
4676 Admiralty Way 6601
Suite 330 Marina del Rey
CA 90292
USA

Предмет: Извештај о смислености низа знакова [xn—90a3a/cpб]
за IDN cc TLD Републике Србије

Овај извештај је припремљен на молбу Регистра националног интернет домена Србије. По мишљењу експерата низ знакова [xn—90a3a/cpб] представља на смислени начин Републику Србију. Детаљне информације које се односе на предложени низ знакова су:

Country/territory name = **Republic of Serbia**
ISO 3166-1 alpha 2 code = RS
ISO 3166-1 alpha 3 code = SRB
A-label = **xn—90a3a**
U-label = **cpб**
Meaning of the name (string) in English = srb
ISO 639 language code = sr
ISO 15924 script code = **Cyrl**

По мишљењу експерата предложени низ знакова за IDN cc TLD је смислена скраћеница која веома јасно представља Републику Србију. Ово мишљење оправдавају следеће чињенице:

- Предложени низ знакова се састоји од прва три слова у низу земље на српском језику **СРБИЈА**
- Предложени низ знакова се користи као ISO 3166-1 alpha 3 ознака за Републику Србију
- Предложени низ знакова се користи као међународна ознака на возилима регистрованим у Србији
- Предложени низ знакова је ознака која је широко прихваћена међу грађанима Србије
- Предложени низ знакова је најбоље рангирани предлог за ћирилички домен Србије према гласању интернет заједнице у Србији.

П р е с е д н и к
Одбора за стандардизацију
српског језика

академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Белешка број ____ од 09.06.2010. године.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
„ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ“
Слободанка Ружичић
Одговорни уредник

Обилићев венац бр. 5
Београд

Поводом Ваше молбе да вам дамо стручно мишљење и став у вези са језицима које треба навести у оквиру групе јужнословенских језика, обавештавамо Вас о следећем.

Став Одбора је да међу јужнословенске језике треба сврстати српски језик, а уз њега у напомени написати да Хрвати и Бошњаци његове варијанте називају хрватски односно бошњачки језик.

Одбор не прихвата да се на српском језику уместо израза бошњачки језик употребљава израз босански језик.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Одбора за стандардизацију српског језика

академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија
e-mail:

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Допис министарствима 16.08.2010.

**Министарство спољних
послова Републике Србије**
Вук Јеремић министар

Београд, Кнеза Милоша 24-26

Предмет: Исписивање путних исправа

Поштована господо,

Одбору за стандардизацију српског језика обратио се господин Зоран Ђорђевић са још неколико грађана из иностранства истог презимена. Они се жале што се у новом пасошу слово **ђ** пише латиничким словом **d**. То, по њиховом мишљењу, доводи до неспоразума када се нови докуменат пореди са старим документима и постојећим страним документима, где је уместо **d** писано **dj**.

Ово писмо разматрала је Комисија Одбора за односе с јавношћу и решавање неодложних питања 09. јуна 2010. године и закључила да се овај проблем може решити тако што би се у пасошима у визуелном пољу писало у складу са српским правописом, тј. латиницом би се слово **ђ** писало **d̂**, а у машински читљивом пољу уместо слова **d** писало би се **dj**. Тиме би се, поред проблема на који скрећу пажњу господи Ђорђевићи (правилније читање и правилно поређење са већ постојећим записима у страним документима), избегао још један – разликовање презимена *Мрда* и *Мрђа* или имена *Срдан* и *Срђан* и сл. Слично овом требало би поступати и са словом **џ**, тј. у машински читљивом пољу писати **dz**. Тако би се поред проблема на који су указали Ђорђевићи разликовало презиме *Џабић* од презимена *Џабић* и слично.

С поштовањем,

Председник Одбора

академик Иван Клајн

IV. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ И ОДЛУКЕ

ИСПУЊЕНА НАЦИОНАЛНА ОБАВЕЗА ОД ПРВЕНСТВЕНОГ ЗНАЧАЈА

Зашто и како смо коначно добили једнотомни Речник српскога језика

Уводне напомене

Једнотомни описни *Речник српскога језика* објављен је 2007. године, после вишедеценијског чекања и уједначавања лексикографских поступака. Речник је резултат заједничког подухвата чији су учесници били Матица српска, која је истовремено и издавач, и Институт за српски језик САНУ, чији је 11 стручњака приредило речничку грађу. Коначан текст редиговао је и уредио проф. др Мирослав Николић, аутор веома запаженог *Обратног речника српскога језика* (2000), који се појавио у заједничком издању Матице српске, Института за српски језик САНУ и Палчића као извршног издавача. Приређивање и штампање једнотомног речника омогућило је Министарство науке Републике Србије. Подршку током израде речника пружали су Институт за српски језик САНУ (кадровску, пре свега). У завршној фази у помоћ је притекла и „Београдска књига“, а Милан Тасић, уредник, дао је корисне примедбе и урадио завршну коректуру и ревизију. Издавач нам је доставио две рецензије једнотомног *Речника српскога језика*. Рецензенти ове књиге били су академик Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика, и проф. др Драгољуб Петровић, члан Одбора за стандардизацију српског језика и председник једне његове комисије (Ком. бр. 8).

Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7), на својој првој седници у 2008. години утврдила је *текст нацрта* ове одлуке, полазећи од рецензија као и устаљене праксе у раду Одбора да се огласи поводом значајних подухвата у којима су учествовале водеће институције које се баве питањима српског језика и његове стандардизације на свим пољима језичке реализације, односно у које су били укључени чланови Одбора и његових комисија. У вези с појавом овог речника, у средствима јавног информисања и научним и стручним круговима, био је већи број запажених реаговања, а неки писани прилози уврштени су у *СПИСЕ X* Одбора за стандардизацију српског језика (2007). Посебном својом одлуком, намењеној културној, научној и стручној јавности, Одбор се оглашава јер је реч о још једном капиталном делу српске лексикографије и српске науке у целини. То је сведочанство једног времена и јединствено народно и културно благо на основу кога се могу читати историјске судбине српског народа.

Мишљења и оцене

У савременој српској лексикографији није било дела пожељног и неопходног свима који су имали потребу да одговоре на свакодневне, најпрече и најосновније, потребе како у лексикографији, тако и у лингвистици – закључује у својој рецензији академик Иван Клајн.

До појаве овог речника нисмо имали одговарајући лексикографски приручник савременог *српског стандардног језика*, јер су постојећи речници (Вуков *Српски рјечник* [1818, 1852], Луја Бакотића [1936], Милоша Московљевића [1996, 1990, 2000], као Милана Ђ. Милићевића, односно Броза-Ивековића [1901] били, у ствари, речници *књижевног језика* – српскога, *српскохрватскога*, односно последњи – *хрватскога*.

Неке појединости веома су важне, истиче један од рецензента (Д. Петровић) с обзиром на то да се речници нису писали често, а када су се појавили били су забрањени (Московљевићев), па су стога остали „неоцењени“ у српској култури. Ипак, речници који нису у свему одговарали својој намени или су постајали неактуелни у свему у времену у коме живе њихови корисници, сведочанство су једног времена и јединствено народно и културно благо на основу кога се може сагледати и судбина српског народа.

За овај најновији речник може се рећи и нешто више од поменутог: он, у пуном сјају, открива велико богатство српске књижевнोजезичке лексике. Без техничке апаратуре, садржи 1561 страницу великог („енциклопедијског“) формата. У њему је садржано око 85 000 узбучених и акцентовано обрађених речи и неколико пута више објашњења њихових значења. У њему се садржи богат инвентар израза као специфичности српског језика које није лако (дословно) превести на друге језике. Њихово тумачење помоћи ће посебно лексикографима, преводиоцима и читаоцима књижевноуметничких дела јер тога нема у другим речницима српског и српскохрватског језика.

Битне карактеристике речника су и те да он обухвата најважнију лексику из свих видова постојања и испољавања стандардног српског језика. При томе је важно рећи и то да се наводе и могућности лексичког и стилскофункционалног раслојавања. Истовремено, додате су уобичајене речи којих није било у једнотомном речнику: *аблеидовати, адаптер, аеробик, аикидо, ајатолах, акциза, алерголог, алкотекет, анимација, антифриз, апоен, аспиратор, аудио-касета, аустух, ауто-карта, ауто-сервис, афро-фризура, ацидофилан* и друге. Већ постојећа значења проширена су новим као, на пример, под *албум* додато је значење плоче, диска или касете, под *аранжман* – музичко и туристичко значење.

Приређивачи-аутори настојали су да се из грађе искључе све застареле речи и њихова значења, а то се пре свега односи на нефреквентивне турцизме, романизме, германизме и друге речи страног порекла које се одавно налазе на периферији *књижевног језика*, па су, због своје застарелости, тешко замисливи у стандарднојезичкој реализацији. Речник је „ослобођен“ *дијалектизма*, те стога њима није оптерећен, као други речници који су се изводили из Вуковог речника, јер је он био речник народног језика.

Друга важна замисао приређивача-аутора била је да се из речника искључе ускотерминолошке и индивидуалне лексичке творевине – идиолект или лични језик, као и различити *хатакси* – речи које се појављују само једном у делу неког писца. Све те лексичке појединости померене су ка периферији језичког стандарда па се, с обзиром на лексичка искуства појединаца и корисника речника, не морају наћи у једнотомном речнику, иако им је оправдано место у вишетомним речницима, речницима појединих писаца и речницима функционалних стилова, пре свега књижевноуметничког стила.

Рецензенти су, осим истицања јаким страна и упућених похвала колективном раду и ангажовању појединаца, дали више сугестија за усавршавање речника у неком од наредних издања да би он био „чистији“ и „кохерентнији“.

Једнотомни *Речник српскога језика* од првенственог је националног значаја и трајно ће бити уписан у историју српске културе. Због тога треба да се нађе на свачијем столу и да да одговор на свакодневне лексичке, граматичке, правописне, фонетске, стилске и друге недоумице књижевног и/или стандардног језика свих наших образованих или мање образованих људи. Речник је добро дошао школама, факултетима, нашој дијаспори и средствима јавног информисања ради побољшања језичке културе и писменог и усменог општења. Он ће, истовремено, бити од велике помоћи приликом израде двојезичких речника (српског и страних језика), нормативних речника, речника синонима и хомовима, фразеолошких речника, акценатског речника, стилских речника — с којима смо такође у поприличном заостатку.

Одбор за стандардизацију српског језика, који је од свог оснивања сматрао да је приоритетни задатак српске лингвистичке науке и културе да има једно такво дело, захваљује се свима који су помогли, а пре свега својим залагањем и креативним доприносом довели до краја посао на чији се завршетак дуго чекало.

Захваљујемо и Министарству науке Републике Србије, које је омогућило приређивање и штампање овог речника.

Текст одлуке сачинили су Срето Танасић, потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика, и мр Јован Вуксановић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика.

**V. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА,
КЊИГА И С ИНТЕРНЕТА**

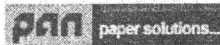

ARHIV

Prethodni brojevi

04.01.2008

Nasmiješeni Budha i njegovi trabanti

Književna republika glasilo Hrvatskoga društva pisaca, koje je njegov glavni urednik Velimir Visković znakovito nazvao 2003. po Kriležinu časopisu koji je u razdoblju 1923.-27. izlazio u Koprivnici i Zagrebu na beogradskoj ekavici pa je danas, među ostalim, i bibliografski spomen Kriležina zabludjela nadahnuća Škerić-Belićevim jezičnonuntarnim opsjenarstvom, objavila je u svom dvobroju 5-6 za 2007. godinu članak "Akademičke bajke" Snježane Kordić. U njemu autorica zbog teketa "Hrvatski jezik", koji potpisuje Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, teško optužuje hrvatske akademike da su se stavili u službu "propagande aktualne nacionalističke ideologije... po uputama koje Hitler daje u svojoj knjizi Mein Kampf", zastupajući "Hitlerov ideal jedne nacije, jednog teritorija, jednog jezika". Autorica, koja se inače na svojim web stranicama predstavlja kao "lingvist i filolog," ne razlikuje osnovno pojmovlje u predmetu o kojem piše, pa miješa vjeru i religiju, narod i naciju, pokazujući isti tip neznanja koji je razotkrila prije nekoliko godina pišući protiv sintagme svileni put, kad se utvrdilo da ne razlikuje odnosno od kvalitativnih pridjeva u svazama tipa bakreno doba, Bjelokosna Obala ili vinska cesta, što ide u abecedu hrvatske morfologije. Upravo ju je takvo skandalozno neznanje i moglo pretvoriti u najvatroniju boricu za nepostojeci srpskohrvatski jezik i to u trenutku kada ga se sami srpski jezikoslovci odriču kao odbačene štake nadiljene integralističke jugoslavenske politike i upućuju svoje kolege da se posvete isključivo izgrađivanju i proučavanju srpskoga jezika (v. intervju Milana Šipke beogradskom Niru, 1. XI, 2007., str. 56-58). Plahatama istrgnutih, loše posloženih i još gore prevedenih navoda stranih autora, koji, kao i ona sama, malo toga razumiju u odnosima među standardnim jezicima i njihovim povijestima na prostoru bivše Jugoslavije, Kordićka gradi zastrašujuće konstrukte kojima dokazuje da su hrvatski narod i hrvatski jezik kao izraz njegova kulturnoga identiteta izmišljotine hrvatskih znanstvenika nacističke hitlerovske provenijencije.

Iz sadržaja:

HRVATSKA

Politički i gospodarski
Marijan Majstorović

Godina povijesnih oc
Zdravko Tomac

Bildt, Rupel, Prodi...
Mate Kovačević

Od nove Vlade svi pu
očekujemo
Ante Brčić

Dresirane zvijeri u tju
spodobama
Mirko Vidović

Izmišljeni građanski
Mato Dretvić Filakov

Može li se u 2008. be
prošlosti?
Domagoj Anta Petrić

Nasmiješeni Budha i
trabanti
Luka Pavlović

Čačić ruši Vesnu Pus
Milan Horvat

Izbori pretvoreni u la
Rudi Tomić

SVIJET

Udbin rječnik i njezin
Drago Sudar

Otvorene granice za
zapadnu Europu
Leander Schaarlaecke

Francuski vjetar u hr
Damir Kaijafatić

Ahtisaarijev prijedlog
veljače 2007.
Radovan Pavic

DRUŠTVO

Neka pobijedi Dobro
Pavle Primorac

Već godinama Snježana Kordić sa stranica Republike, potom i Književne republike, vrijeđa hrvatske jezikoslovce koji misle drugačije od nje. To joj, kako se vidi po posljednjem članku, više nije dovoljno, pa sada udara i na institucije hrvatske države i njezin temeljni pravni akt - Ustav, točnije ustavnu odredbu kojom se utvrđuje da je u službenoj upotrebi u Republici Hrvatskoj hrvatski jezik. Ta ustavna odredba Kordićku toliko razbješnjuje da je nakon šest godina obilaženja oko pravoga problema kao mačka oko vruće kaše, napokon izgubila sve obzire i kompase te napisala tekst koji svojim sadržajem široko otvara prostor Državnom odvjetništvu da pokrene kazneni postupak protiv nje zbog omalovažavanja i blađenja hrvatske države koju naziva "jezično iskompleksiranom", a njezine institucije sljednicama hitlerovskoga nacizma.

Ono što hrvatsku javnost u ovom trenutku posebno zanima u vezi s istupima i pravnim prijestupima Snježane Kordić protiv hrvatske države i njezinih institucija jest pitanje tko stoji iza nje i tko podupire takvo pisanje. Budući da je članak objavljen u Književnoj republici, zakonski je za nj suodgovoran glavni urednik časopisa mr. Velimir Visković, koji je Kordićkinim ispadima širom otvorio stranice te s toga naslova i sam podliježe kaznenom odgovornosti. Dapače, Visković ne samo što joj je otvorio stranice nego takvo pisanje potiče i naručuje, cimajući po Zagrebu za rukave hrvatske jezikoslovce da uđu u polemiku s njom. To čini kako bi "jezično pitanje", koje je inače u Hrvatskoj pravno dobro riješeno i u skladu s tradicijom država s najduljom građanskom demokracijom na europskom tlu (Francuska), stalno držao aktualnim i njime prijetio Hrvatskoj pred samim ulaskom u Europsku uniju kao nedemokratskoj, čak profašističkoj državi. Ovdje nije riječ o ispadu, jer Visković ništa ne radi sam i na svoju ruku, nego je jedan u lancu dobro organizirana sustava koji programski potkapa temelje hrvatske države. Pri tom se izmišljeni zajednički književni jezik središnjih država sljednica raspadnute Jugoslavije pokazuje najboljim sredstvom nove prisilne zapadnobalkanske integracije, koja se, mimo Ustava i važećih zakona Republike Hrvatske, odvija po britanskom diktatu i pod pokroviteljstvom hrvatskoga predsjednika Stjepana Mesića. Iz tih se razloga posljednjih godina pokušavaju razbiti i posljednja ustavna uporišta hrvatske državne i jezične autonomije. Visković je u tom programu važan oslonac u području jezika i kulture, koji s posebnim ovlastima uz pomoć suradnika ruje u državnim institucijama nacionalnoga značenja. ...

Pretplatite se na Fokus

Luka Pavlović

Duhovno zajedništvo naroda

Marijan Horvat - Milek

Božić u Betlehemu

Vid Hinković

Biskupa su partizani je Hrvat

Josip Jozo Suton

Nogometom protiv Ji Udbe

Josip Zorica

Ugroženo Svjetsko n prvenstvo

Tomislav Pavelić

GOSPODARSTVO

Najuspješnija velika području Grada Zagreb

Snježana Habulin

Komandosi koji se ne za bitke

Marijan Ožanić

Idealisti koji žele pro

Melita Novak

KULTURA

Glazba je potvrda po hrvatske državnosti

Emil Čič

Sjajni scenski vodop

Siniša Vuković

Oblik, zvuk, svijetlo,

Nataša Juric

Svijetlo i boje grada i Trebotića

Miroslav Pelikan

Новогодишњи говор мржње

Ако судимо по квалитету програма који су наше ТВ станице припремиле за дочек, 2008. неће бити баш берифтна. Јавни сервис је и даље настао да врећа интелигенцију и цепове гледалаца који плаћају претплату бесомучним емитовањем реприза. Тренутни диск у плејеру је „Жикина династија“, а пошто је мајстор који мења дискове на боловању, ове филмове ћемо гледати бар још неколико месеци. Остатак програма, РТС је посветио жељи да буде Пинк када порасте, јер су у исто време када и Пинк емитовали „грандовце“ на плејбек. Б92 је имао програм који није вредан помена. Пинк је као и увек, емитовао једно те исто - мамутско издање „Гранда“, сценографија и избор песама су исти сваке године, а да неко не би помислио да се ради о репризи, убаце по неколико нових лица која прво стоје у другом плану, а касније напредују ближе камери, како им популарност расте. Ове године је као кључни фактор узета тежина, тако да су у првом плану биле две непријатно месна те певачице, у непријатно тесним халлинама, тако да је емисија повремено попримала дух „сланинијаде“.

Музика је пресецања „хумористичким“ програмом „Курсације“. У недостатку идеја, сценариста је поседао за увођењем нових ликова. Поред свих народа из бивше СФРЈ, сада се појавио и Албанац. Које су Албанци и остали смешни у овој ситуацији? Вероватно само неке ко не живи у Србији и сценаристима и уредницима на ТВ Пинк. Словенци су у Европској унији, управо председавају, а Албанци се већ годинама смеју и подсмевају српској влади. Боље би било да се мало посветимо својим проблемима и манама. ТВ Кошава је успела да повампири

Бориса Бизетића, који је и сам очигледно изненађен повратком под рефлектор, тако да му је емисија била гора него што памтимо. Фокс се зслонио на своју верзију „Гранда“ познатију као „Орално доба“, са Ланетом Југовићем у улози Драгане Катић и прави ватромет отрцаних шала које дотични већ деценијама користи.

Ни прилично квалитетни ХРТ није имао чиме да се подичи у новогодишњој ноћи. Једва коректан музички и забавни програм, и то је то. Ипак, за ХРТ и друге „западњаке“ важи чињеница да они више пажње посвећују Божићу, тако да је и програм тако конципиран.

Никада нисам разумео шта значи фраза „говор мржње“ нити одобравам њену употребу када је коме згодно, али оно што је приказала ТВ Аваља у најлуђој ноћи има све елементе говора мржње и кривиног дела. Анимирани програм под именом „Детсет“ представио је прави позив на личн певача „Гранда“ и људи са ТВ Пинк. Не бих да их браним, јер мислим да они представљају талог домаће музичке сцене, али начин на који су приказани, са коришћењем фотографија и имена, у различитим увредљивим контекстима (говеда, чобани, стока), уз обиле сцена у којима неко пуца у њих из аутоматских пушака, представља најниже дно на које се нека телевизија код нас спустила.

Једно је бити љубоморан што Пинк, нажалост, има велику гледаност, а друго је позивати на убиство припадника свог народа, а затим и црнаца, Рома и других, уз обиле увреда и неплаћеног емитовања музике из „Гранд“ продукције. Искрено се надам да ће их Пинк и „Гранд“ тужити до последње паре. То би можда била добра прилика да се заведе ред на медијској сцени.

Глас правде, А. ЈАНЈИЋ 2008

Канимо се професионалки

Након дисолуције српскохрватског стандардног језика српски лингвисти, и Срби као народ, нису се јасно одредили према новонасталој ситуацији. Због тога знатно заостајемо у лингвистичким активностима

проф. Клајда у овом је издању објавио. О томе као и другог издања издање објављеног (као истог издања) Великом речнику страних речи и израза аутора Милана Шипка и Ивана Клајда, различито само др Милош Шипком, њихови познати језиковолози.

Колико дуго је настајала ова слика?
Ако се пође од прве приче о рочишту објављене у „Политици за децу“ крајем шездесетих година прошлог века, могло би се рећи да је стварање сличне графичке дилемације, прво у „Политици“ у оквиру три моје серије популарних текстова под називима *Привео речима*, *Замљивао граматике* и *Завано се каже*, што су касније проширене и објављене као посебне књиге, којима је додао и *Кларноа књига Наледе на река*. Основни појмаци за оваква бављења речима, сложеном граматиком и празнословним правилима, углавном изразима (фразама) и стилским функцијама била је наша жеља да на популаран и занимљив начин читатеље, пре свих лету, уведемо у широким свет језика, о коме у школи не могу много тога да знају.

Ви се годинама бавите проблемима српског савременог језика и како бисте описали данашњу ситуацију?
Већ сам једном приликом рекао да се изврсно дисоцијује заједничког српскохрватског стандардног језика српски лингвисти, и Срби као народ, нису јасно одредили према новонасталој ситуацији.

Може ли се спречити оспоришање српског језика и савише често и неправилна употреба англицизма?

То је општа полова, која се може спречити једино заједничким професионалним лингвиста, школе, медија и друштва у целини. Треба се правити настава према употреби страних речи, посебно англицизма, одбацивајући штетне кривости: екстремност туралма и потпуно неважни екстремност за саму појаву. Ово друго је карактеристично на српску филологију и културу. Проф. Клајд и ја смо се трудили да *Велики речник страних речи и израза* замко свој стручњацима даватије активности и више различитих фактора тежино је очекивати двоструке резултате у пракси.

Др Милан Шипка

Усвојити основе српске језичке политике и допети кодекс употребе српског стандардног језика

Доследних радом Објор је отправљао своје постојање. Након српски академички Ивица, а посебно др Бранка Ђурковића, који је био дуна свих активности тога значајног стручног рада, осетно се извештај зашто, али се то, чини ми се, у последње време прелазала. Под окриљем Велика организација је радни припреми обављао академски граматички српски језика, поједино оквиру активности објављеног више значајних прилога.

Како онемогућете употребу језика у масовним медијима?
Масовни медији имају велики утицај на говор обичних људи, свакако већи него школа. Стога би употребу језика у медијима требало остварити више пажње како би се савише савременог језика углавном негативан утицај.

Колико је политика утицала на рад Објора?

Мислим да се дивља политика није утицала у рад Објора, али би, свакако, било добро да се формализује и поставља језичке политике усуде сав друштвени фактори, па и политички (нарочито, без самовољног диктирања решења).

Шта мислите о увођењу ролне равноправности у српски језик? Хоће ли се уствари у употреби рећи као суајиница, борачина, педагошкиња?

То је крутно и сложено (социјалистичко) питање, на које се тешко може одговорити јасно у оквиру једног политичког интереса. Грамастички род и поју језику често се не подудару (Због је женског, можда мушког пола, а објор је у језику средњег рода). Слика тога, није узек могуће за сва занимања и пољине начинити објор који би учествовали посебно на припаднице мушког, а посебно на припаднице женског пола. Код напр. за мушкарца кажемо да је професионалац, онда је то позитивна квалификација, а одговарајући објор за женског под (професионалка) изазива негативне конотације. Зато и жена може бити професионалац. Како се, дакле, неистоварна на професионалаца и остало, оставио читав тај проблем да стручно савише рад лингвиста професионали (били они мушкарци или жене, свјетско).

"Погледи са 19. и 20. века"

Неодрживи разлози

„Женска презимена
– крше правила“, 22. 12. 2007.

У чланку г. Егона Фекетеа указује се да се у „Политици“ (а и у другим гласилима) употребљава често „мушки“ облик презимена када је реч о женској особи. У даљем излагању се каже да, кад су посредни женске особе, „једино су исправни придевски облици презимена, као од Мишковићеве (ген.), Мишковићевој (дат.)...“. Затим аутор каже да се данас све мање одржава двојство типа Мишковићева, као знак за неудару жену, и Мишковићка, као знак за удару жену. Он каже да је такво разликовање не само „у сукобу са социолошким статусом савремене жене (коју не треба означавати као особу која некоме припада), већ често, особито у великим урбаним срединама, и са немогућношћу да се за дату особу зна да ли је ударта или није“. Ови разлози су неодрживи. Ни онда када су код нас женске особе обавезно удајом мењале презиме (сем у случају кад су се удале за особу са истим презименом), није се на основу презимена знало да ли је реч о удартој или неудартој жени. И онда, као и данас, постоје могућности да се избегну грешке (од Јованке Мишковић, од професорке Мишковић и сл.). Свака особа некоме „припада“, а ако неће да удајом „припадне“ мужу, неће мењати презиме. Ако поред свог презимена дода и презиме мужа, та жена је јасно рекла да и својим родитељима и свом мужу припада.

Г. Фекете при крају написа каже да доброг укуса ради треба избегавати облик Мишковићка, Миливојевићка, а користити облике са наставком ева тј. употребљавати облике Мишковићева, Миливојевићева. Ово је неодрживо докле постоји брак, законита заједница мушкарца и жене. Та разлика је веома видљива у делима наших писаца из 19. и 20. века. Тако, на при-

мер, у „Родољупцима“ Ј. Стерије Поповића једна од личности је Зеленичка, ујна „једног младог стиходеље“, тј, ударта особа. У драми Миливоја Ст. Предића „Голгота“ једна од личности је госпођа Алексићка, удова, а једна од личности је „Костићева, класна учитељица“, тј, неударта особа. У комедији Милутина Бојића „Госпођа Олга“ постоје личности Новаковићка, жена адвоката Новаковића, и Олга Ристићка. У комедији Бранислава Нушића „Др“, поред осталих лица, постоје и гђа Спасојевићка и гђа Протићка. Треба ли доказивати да у истој породици могу да постоје и Ристићка и Ристићева?

Др Мирослав М. Николић,
Београд

ZAVRŠENI REČNIK MATICE SRPSKE I VELIKI REČNIK SANU SASTAVLJA SE JOŠ DEцениЈАМА

РЕЧИНАР СРПСКЕ КУЛТУРЕ

Тек треба да стекнемо навику да се служимо једнотомним једнојезичним речником

Марина Мирковић

ПОДАВА Речника српског језика Матице српске представља до сада највећи историјски задатак од српске културе...

Први пут после Вука, у једној књизи имамо научни војни стандардни речник

У културу коришћења речника. На овој књијаци поред речника чекало се пуних 189 година...

Па, нестало би овако дугачки свакога, а за многе наше грађане већ мања потреба.

Матурић, ко год види књигу: 1.564 странице великог опширног лекског формата, и у првом погледу уочава да је језика чак још једна - ирски. Иако је...

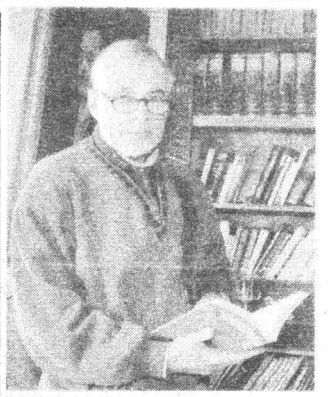
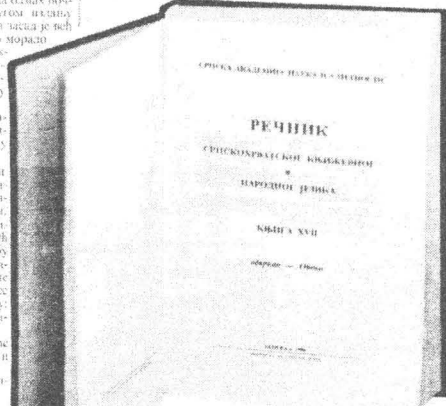
Битно је да се бар онај који се "озбирио на лоповинама", него да о свима погледа, ни у другом издању лоповинама, а засада је већ доста да би ово морало бити мање и лакше, јер ово садашње има формулу кључу...

ЈЕЗИЦИ ИЛИ ЕТИКЕТЕ

У РЕЧИНИКУ су остале неке чисто хрватске речи (жука, гједан, глазник, колоратор...) - објашњава Клајн. "Црногорске речи" не постоје, осим дијалекатске...

ру, преводнику, пуштинисти, јавном разговору или писменој комуникацији.

дефиницији или њихова нова значења. Иако речника Клајн је дефиницију да је једнојезични речник...

РЕЦЕНЗЕНТ Професор лингвиста Иља Клајн

ФЕМИНИСТИЧКИ ЈЕЗИК

АКО речник заиста, како тврди Бијурци, "прети живим језицима", да га пример, неки стандардни српски постали и модерни "феминистички" изрази - да ли се у речнику Матице српске...

кама Дие Делару, рекао је, на пример, да се нешто пише од 6000 речи - објашњава Клајн. И наглашава да је живог учесника у развоју језика, али и да га прати језик, посебно речник као ресурс ка и ту. Наша терминологија, на

ХРВАТСКИ ПО ВУКУ

ИЗ Матурићиних шестотомника изведени су сви остали речници за илустрирање језика, што воља и да Анђелин хрватског језика - објашњава Пуливица. - Пошто се ради о лингвистички истиме језици, који не може да издржи преводње, с истом дијалекатском основицом, српском, вуковском - разлике се ипак тижу једнојности, а те мање-више ипак различите додаци су пронађени симболичко значење. Не знам да ли треба да се квалификује тиме да се у српском језику ништа није променило српско-хрватским језичком расколним. Виде накнаду ипак имали после језички лингвистици, а тиме постоје ипак се бавили ни аутори Матурићиног Речника. "Српскохрватски језик је постао одвајока остало српски" - да цитирам колегу Милограда Радољанивића. Кожа је наша, и ипак немојте! Црногорски "плећиници" у језику су тема за себи! Иначе да су сви свечано српске културе не мутине и не прљаво!

препарани "бољка" нудило је све српски. Зато и црноско разликују титави речници. Ово је речник, доклати бојати за "својојезично" употребу, и више од тога.

Српскохрватског језика, издана у три тома, и рецензије Иља Клајн, у првом је реду да буде укључена ситно мања

документима изданима. Речник бити савременити од овога, ипак се не можемо издржити бољати, ипак је једнојезични речник. Могамо, на пример, и даље читати речнике.

- Било би ипак кад би се од сваког корена могла аутоматски на-чичити лезеница мекског рода, али их нема, а и да се наине, људи их не би привадили - објашњава Клајн. - Ни често поименом књијаци "жука", која нема референца, јерма ова се га да да је најмање жутица. Слично је и са "лобавац", и са "макоца", и са многим другим речима: "поморац", "водич", "царина", "екстер", "ледагор", "астриним", "еконија", "жутица", "ватрогасица",

ка. "Може ли се све богастије појет, ми колико мајор језика, сип једити у осам деценија живота да речник, којимво је да је првенствено суд квалификације и ауторског тима - настојим Речник српскохрватског кљученик језика Матице српске има по више од 120.000. Речник српскохрватског кљученик и народног језика САНУ досељени били поља знањима речни.

Привеога ова се да "успрешачи" тровицини који товори ипак језик "окреће" ипак ипак овако речни, ипак ни вероватно не више од десетак годинама. У припове-

давати јавно, ипак рече евоку традиционалне су утвр-ево, по нелатин, делом спрову-ево, је као, у српску. Међутим, ипак смо у стину ипак има потребе да био тај

Једнотомни речник је намањем сваког ко пише или говори српски

Једнотомни речник је намањем сваког ко пише или говори српски

лазије прошле чак три деценије, а по значајности последица у једној књијаци Матице српске - ипак од петнаест година.

и да је једнојезични речник

и да је једнојезични речник

и да је једнојезични речник

и да је једнојезични речник

и да је једнојезични речник

ПОЛИТИКА ONLINE

за уторак 16. јануар 2008.

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

вести **БАН НАЈАВИО НЕЗАВИСНУ ИСТРАГУ О НАПАДУ У АЛЖИРУ**

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Небојша Катич

ТЕМА ДАНА

ХРОНИКА

ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

ПОГЛЕДИ СА СТРАНЕ

М. Бабић-Мојеџановић

СРБИЈА

БЕОГРАД

ЕХ ЈУ

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Подгетичка коректност

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

РИТАМ

МУШКА СТРАНА

Језички прозор

Слово о језику

Нека страна имена у нашој верзији

О страним именима у нашем језику писали смо у оквиру ове рубрике, истина поодавно, али се и надаље појављују недоумице око њихове употребе, већ и отуда што се број ових речи стално проширује. Отуда нам је новинарка Трећег програма Радио Београда Радмила Глигић упутила неколико питања која се тичу ове теме.

Најпре, како се пишу имена типа НОКИА, ИДЕА, АВИА, АДРИА, ТЕХНОМАНИЈА и сл.

Проблем је, наиме, у писању слова *ј* у вокалским групама *ea*, *ia*, *in*, *iu*, које би, по нашем правопису, захтевале тзв. интервокално *ј* између *е* и *а* (*ИД-е-Ја*), *и* и *а* (*Техноман-и-Ја*), *и* и *и* (*Адр-и-Ју*), *и* и *у* (*Адр-и-Ју*), осим између *и* и *о* сем кад је *ј* саставни део основе речи, као у: *Адрија – с Адр-и-Јом*.

Питање које искрсава јесте – да ли је интервокално *ј* неопходно и онда када су посредни називи фирми, производа или произвођача, дакле имена која понекад попримају *опште лексичко* значење или пак представљају права *имена* производа (исп. *Мерцедес*, *Форд*, *ФИАТ* и сл.).

У таквим случајевима питање је и – да ли таква имена ваља писати изворним писмом (латиницом) или прилагођено (ћирилицом), односно и великим или малим почетним словом, или чак верзално (све великим словима). Поступци су у пракси неједнаки, али нам се чини је одлука на страни оних који сматрају да се таква (страна) имена могу писати „у оригиналу“, дакле изворним писмом и правописом: *Nokia, Idea, Avia / NOKIA, IDEA, AVIA*.

Међутим, кад се оваква имена деклинирају, односно кад налазе у слободној употреби, ваљало би их сматрати општим називима или именима производа или севојских артикала, те се и слободно могу исписивати домаћим писмом и правописом: *с Нокјом, Авјом* (а не *с Нокјом, Авјом* и сл.). У неодлучним или нејасним приликама, може се поступати по обичају („обичајна норма“), слободно, дакле или (све) писати великим или малим (почетним) словом или на други, слободнији (произвољнији) начин.

Другачије унеколико стоји ствар са страним именима личности. У принципу лична имена су „недодирљива“ у погледу аутохтоности, мада су у неким случајевима, особито кад немамо одговарајуће домаће гласовне и фонемске замене, језичке адаптације и прилагођавања дозвољена. При томе, међутим, остаје отворено питање – у којој мери је адаптација изворног облика обавезна, односно да ли се страном име мора преузети адекватно страном облику или се може (мора) прибећи прилагођавању по правилима наше нормативистике. Мишљења о томе, међутим, нису увек у науци, а поготово у пракси једнако решена.

АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА

ПОЛИТИКА подаци

НЕКРЕТНИНЕ

ПОСОЈ

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

Ми бисмо се овом приликом радије задржали на случајевима које нам је предочила госпођа Глигић. Наиме, питања која се често постављају јесу падежни односи у именима као: *Саркози, Анри, Верди, Ђузепе, Алдо, Иго, Помпиду* и др.

По систему наше деклинације, имена са завршетком на *-и* и *-у* (*Саркози, Помпиду*) понашају се као и наша имена са завршетком на сугласник. То значи да се, у једном случају, у зависним падежима, на цео облик номинатива додају одговарајући падежни наставци: *Саркози – Саркози+ја; Помпиду+а* (попут наших форми типа: Сретен –

Презимена типа *Ђузепе* или *Алдо* (са завршним вокалом *-е* или *-о*), међутим, понашају се двојачко: или се, као у претходном случају, цео облик номинатива преноси у остале падеже коме се додају падежни наставци (*Ђузепе+а, Алдо+а*) или се, по „српском“ моделу, крајњи вокал редуцира, па се падежни наставци додају на „крњу“ основу (*Ђузепе – Ђузеп+а; Алдо – Алд+а*). Сам поступак, један или други, зависи од тога да ли се зависним падежним формама евентуално „замагљују“ јасан однос према номинативу (да ли је, на пример, јасно да према генитиву *Ђузеп+а* номинатив гласи *Ђузепе*, а не *Ђузеп*).

Треба узети у обзир и други (изговорно-акцентски) критеријум: уколико се крајње *-о* или *-е* изговора *дуго* (има тзв. неакцентовану дужину), зависни падежи се граде од целог облика номинатива, као: *Иго – Иго+а, Рене – Рене+а* а не *Ига, Рена* (иако за *Иго* правопис допушта и облик *Ига*). На исти начин се, уосталом, понашају и именице општег типа, попут: *бифе – бифе-а* (са нередукованим, *дугим -е*), док ће од *вино бити – вин-а* (са редукованим, *кратким -о*).

Егон Фекете

[објављено: 03.01.2008.]

пошаљите коментар | погледајте коментаре (0)

Ćirilica i srpski pisci se vraćaju u hrvatske škole

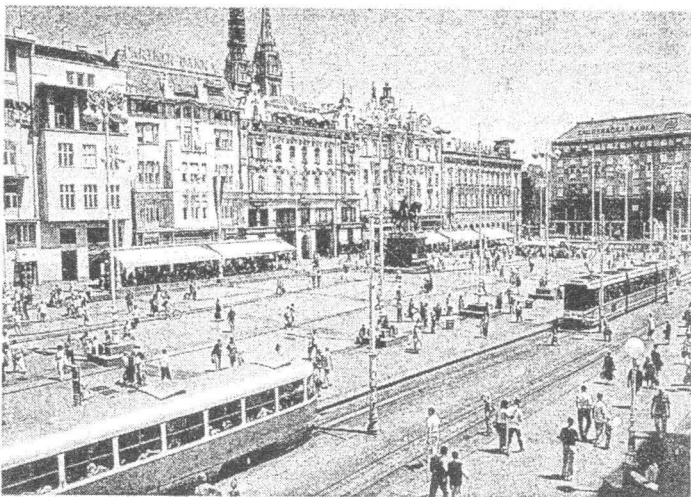
Srpski pisci i pesnici, kao i fakultativno učenje ćirilice treba da se vrate u hrvatske škole školske 2010/11. godine, po sporazumu koji su postigli vladajuća Hrvatska demokratska zajednica i Samostalna demokratska srpska stranka, čiji su poslanici omogućili HDZ-u da ima većinu za formiranje nove hrvatske vlade.

SUSEDI - U sporazumu koji su potpisali Ivo Sanader i Milorad Pupovac, predsjednici HDZ i SDSS, navodi se da će se o tome koji će sadržaji ući u programe i udžbenike, odlučiti na osnovu stručnih rasprava koje će u prvoj godini mandata zajedno organizovati Ministarstvo obrazovanja, Srpsko narodno vijeće i Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“.

U Ministarstvu obrazovanja je hrvatskom „Jutarnjem listu“ neimenovani izvor potvrdio da će se osnovati posebna komisija u kojoj će biti eksperti, Hrvati i Srbi, koji će predložiti u kojem bi obimu i koje sadržaje važne za identitet Srba u Hrvatskoj i ukupni identitet Hrvatske trebalo vratiti u program.

Ćirilicu su u Hrvatskoj do 1991. učili obavezno svi učenici od 3. razreda, a i u čitankama je trećina tekstova bila štampana ćirilicom.

Za vreme mandata prvog hrvatskog ministra Vlatka Pavletića ćirilica je platila danak političkih događaja i postala nepoželjna: prvo je premeštena u fakultativnu nastavu, da bi na kraju Pavletić donio odluku o njenom potpunom izbacivanju iz škola. Pre dve godine postojala je inicijativa da se u lekturu vrati delo Branka Ćopića

▲ Ćirilica i srpska književnost će se posle 17 godina ponovo učiti: Jelačićev trg u Zagrebu

Apel za očuvanje srpskog jezika i pisma

VREME Ministar prosvete Zoran Lončar uputio je juče, na otvaranju seminara profesora srpskog jezika, apel profesorima srpskog jezika i književnosti za očuvanje srpskog jezika i ćirilice. „Svima koji srpski jezik nazivaju drugačije, ne možemo to zabraniti, ali vreme pred nama biće suđa“, poručio je Lončar.

„Ježeva knjičica“, no iako je ideju podržao dobar deo prosvetnih stručnjaka, ta inicijativa je propala.

Ćedomir Višnjić, predsednik „Prosvjete“ i pomoćnik hrvatskog

Nema tehnoloških prepreka za korišćenje ćirilice

ISAPREDAK U Srbiji ne postoje nikakve tehnološke prepreke za primenu ćirilice u informacionim tehnologijama, već postoji problem izbegavanja korišćenja ćirilice u nekim društvenim krugovima, ocenjeno je juče na Okruglom stolu u Privrednoj komisi Srbije, istaknuto je da treba omogućiti slanje SMS poruka na ćirilici, kao što je to standard u Rusiji, Ukrajini, Belorusiji, Bugarskoj i Makedoniji. Navedeno je i da je internet pretraživač „Gugl“ svoje servise lokalizovao na srpskom jeziku i ćirilici i da je najkorišćeniji operativni sistem „Windows XP“ preveden na srpski jezik i ćirilicu. U Srbiji od 19 ministarstava samo Ministarstvo spoljnih poslova i Ministarstvo poljoprivrede nemaju internet prezentaciju na ćirilici.

ministra kulture, tvrdi da o sporazumu ne zna ništa, ali kaže da bi u programe mogli da budu vraćeni Sinto Matavuli, Branko Ćopić, Grigor Vitez i Vladan Desnica.

Hrvatski lingvista Josip Silić je rekao da nema ništa protiv uvođenja ćirilice za sve jer se to pismo nalazi u istoriji hrvatskog jezika i književnosti.

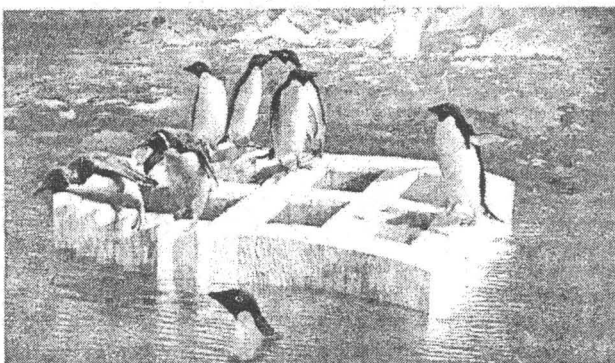
Министарство за телекомуникације преводи Linux и OpenOffice

Бесплатан софтвер на српском

Министарство за телекомуникације и информатичко друштво ће крајем фебруара ове године представити прве верзије рачунарских програма који ће бити понуђени бесплатно сваком грађанину, али и малим предузећима у Србији. Софтвер ће бити локализован на српски језик.

За оперативни систем изабран је Linux, чија је локализација у току, а за канцеларијско пословање биће понуђен OpenOffice. За претраживање интернета биће урађен превод програма Mozilla Firefox на српски језик и програма за преглед и слање електронске поште Thunderbird. Тренутно се локализују две дистрибуције, Убунту и Федора, а комплетно преводјење документације треба да омогући подизање нивоа знања и онима који нису учили енглески језик, не само да их користе, већ и да могу да разумеју како ти системи раде.

Ови програми покривају комплетне потребе појединаца и мањих предузећа у погледу припреме текстова, многих израчунавања и презентација, при чему је софтвер компатибилан са „Мајкрософтовим“ Office пакетом у смислу коришћења постојећих доку-

Пингвин, заштитни знак Линукса, на санти леда са мотивом Виндоуса

мената и памћења докумената у форматима разумљивим „Мајкрософту“.

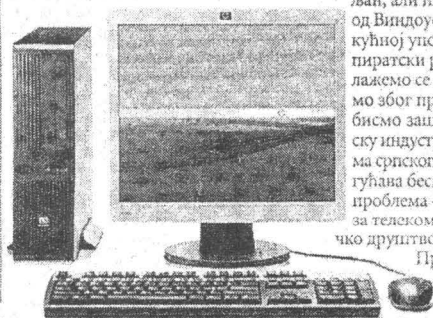
Локализацијом бесплатног софтвера на српски језик желимо да дамо алтернативу онима који не могу да издвоје новац за популарне комерцијалне производе, а при том желе да користе легалан софтвер. Такође, постоје корисници којима је овај софтвер довољан, али има и оних којима је бољи од Виндоусовог пакета. Код нас се, у кућној употреби, углавном користе пиратски рачунарски програми. Залажемо се за легалан софтвер, не само због притисака из света већ и да бисмо заштитили домаћу софтверску индустрију. Ова акција, у условима српског животног стандарда, омогућава бесплатно и легално решење проблема - наводе из Министарства за телекомуникације и информатичко друштво.

Пројекти се финансирају из буџетских средстава Министарства за телекому-

никације и информатичко друштво, а коришћењем ових система може се постићи значајна уштеда у увозу софтвера по сваком рачунару, за онолико за колико би требало платити софтвер код „Мајкрософта“.

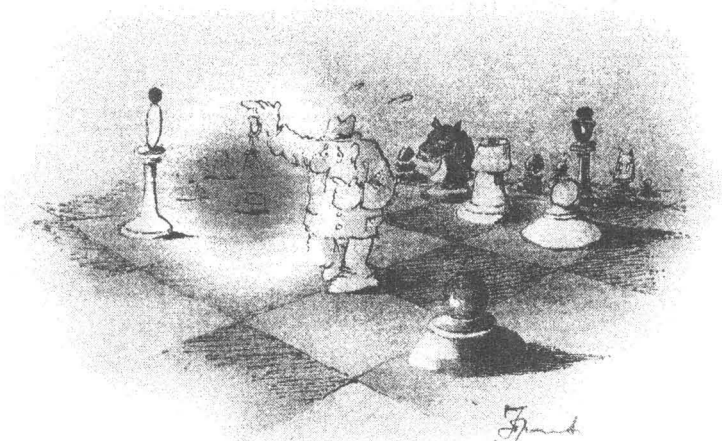
Оперативни систем Виндоус кошта око 100 евра. Међутим, уколико желите да играте игре, слободно заборавите на Линукс јер се код нас тешко могу наћи игре компатибилне са овим оперативним системом. Линукс је бесплатан, мада има и неких, малобројних дистрибуција са додацима које се плаћају, као и неки комерцијални програми и подршке. Додуше, једна иста дистрибуција често има и ону бесплатну верзију као и комерцијалну, али је за почетнике довољна ова прва.

Електротехнички факултет и Факултет организационих наука у Београду раде за српску дистрибуцију Линукса и Федору, а Математички факултет OpenOffice, док Електронски факултет у Нишу ради локализацију на српски за Mozilla Firefox. © Б. Павловић

ДРУШТВО

ЧЕТВРТАК 17. ЈАНУАР 2008.

J. Prokopenšev

Страх од таште, пилића и мрака

Процењује се да само у Енглеској и Велсу има више од 10 милиона људи који пате од разних фобија

Довољно је да неко осети ирационалан страх од дугих речи и оних које познато невероватно звуче па да каталог необичних фобија добије нов појам под именом хипопотомонстрескискепалнофобија.

Овакво стање, некада скраћено на само зексипекалнофобија, може „жртве“ да остави без даха, да доведе до убрзаног дисања, неправилног срчаног ритма, знојења и свеопштег осећања страха.

Међу страховима који парализују, сврстаним на сајту changehatrightnow.com, налазе се и они који апсурдно звуче, као што су земифобија, или страх од великог панова, и алектрофобија или страх од пилића. Они који пате од аустрофобије плаше се видари, они са глобофобијом плаше се балона, док од итеронофобије пате они који се плаше додира перја.

Генерације комичара трудиле су се да сазнају и испричају што више вишева без трага од пентерафобије – страха од таште. С друге стране, генуфобија се користи да опише страх од Француске и француске културе. Лекари фобију дефинишу као „константан, екстреман или ирационалан страх од животине, предмета, места или ситуације“, који, иначе, нимало не забрињавају већину људи.

Страхови обично настају у касном детињству, периоду дозорепазије или одраслом добу, кадтака као одговор на неки застрашујући догађај.

Док неки људи који имају фобије од предмета или ситуација на које ретко nailазе, као што су змије, често могу да

живље нормалан живот, други који пате од комплексних фобија, на пример агорофобије – страха од боравка далеко од куће – веома тешко могу да воде нормалан живот.

Доброволна организација за ментално здравље „Мајна“ у Енглеској и Велсу процењује да има више од 10 милиона људи који пате од фобија, мада страх од прикљата и прикљата проблема додатно отежава прибављање тачних података.

У једноставне фобије спадају страх од одређених предмета, ситуација или активности, при чему су најубичајеније оне које се односе на инсекте, панове, бактерије, затворене просторе, висину или летеве.

Комплексне фобије, као што је агорофобија, могу да се састоје од неколико повезаних страхова.

Професор Роберт Еделман, покретач Националног удружења фобичара, каже: „Било би необично казати постоје неколико неких никаквих страхова, али је много мањак број људи који пате од онемогућавајућих клиничких фобија“.

Иако је фобија од голциња пером мало необична, професор Еделман каже да може да замисли некога ко је овакву фобију стекао, рецимо, као дете – када су га голцињави онда казали он то није хтео и није му се допало. Он сам каже да је тешко ауре који су се нелагодно осећали због кљовина, што није далеко од страха од балона и догађаја је „списак могућих фобија веома дуг“.

На основу једне теорије о настанку фобија људи су биолошки програмирали да се плаше одређених ствари.

„Можда је нашим претисторијским претцима било корисно да се плаше мрака јер су тада могли да буду напојени или да се плаше малих животиња које наоколу јуре и могу да их нашkode“, каже професор Еделман.

С. Ст.

Од аерофобије до зоофобије

Каталог страхова изнео је на светлост дана часопис „Нју сајентист“ представљајући списак стотина невероватних и ирационалних фобија.

На сајту changehatrightnow.com могу да се нађу и следеће фобије:

- аерофобија – страх од промаје, гутања ваздуха или супстанце која се преноси ваздухом,
- агирофобија – страх од улице или прелажења улице,
- ануптафобија – страх да се остане неосељен или неудата,
- бленофобија – страх од муља, блата,
- богифобија – страх од баука и бабарога,
- калитинефобија – страх од лепе жене,
- кометофобија – страх од комета,
- децидофобија – страх од доношења одлука,
- ефебијфобија – страх од тинејџера,
- еписетофобија – страх од знања,
- еубија – страх од сазнавања добрих новости,

- генофобија – страх од подбрата,
- хеленолофобија – страх од грчких термина или комплексне научне терминологије,
- хипептијафобија – страх од одговорности,
- линонофобија – страх од канапа, врпце,
- меланофобија – страх од црне боје,
- нефофобија – страх од облака,
- октофобија – страх од бројке 8,
- оуранофобија – страх од неба,
- филозофобија – страх од филозофије,
- фронемофобија – страх од размисљања,
- пушафобија – страх од лутака,
- сијафобија – страх од сенке,
- скриптафобија – страх од јавног писања,
- симболафобија – страх од симболизма,
- тремофобија – страх од дрхтања,
- зоофобија – страх од животиња.

Хајка на „борицу“

Хрватској лингвисткињи прете затвором јер тврди да Хрвати и Срби говоре истим језиком

Све је почело у загребачком часопису „Књижевна република“, радом др Сњежане Кордић, коју читаоци НИИ-а вероватно већ знају као „три у оку“ хадезеовске лингвистике. У опширној студији под насловом „Академичке бајке“ она је реаговала на текст ХАЗУ под насловом „Хрватски језик“ – још један покушај да се докаже како језик Хрвата нема никакве везе с оним који се говори у Србији, Црној Гори или БиХ.

Академици одбацују термин „полицентрични стандардни језик“, који је Сњежана Кордић употребила у својим ранијим критикама њихових ставова. Они тврде да се такав термин може применити на језике као што су енглески, француски или португалски, који су се из центра пренели у колоније, али не и на Балкану, где „никада није постојала јединствена новоштокавска основица“. На то им Сњежана Кордић одговара да Белгија, Швајцарска или Аустрија нису ни чије бивше колоније, а ипак и оне одувек имају посебно стандардизоване варијанте истог, полицентричног језика (француског односно немачког).

Уз ослањање на огромну библиографију (вездесетак књига и радова на немачком и енглеском), др Кордић доказује да ниједан „академички“ аргумент у прилог посебности хрватског језика нема научну вредност. За њихов текст каже да је „направљен по упутима које за такву пропаганду Хитлер даје у својој књизи *Mein Kampf*“. Академици упорно инсистирају на лексичким разликама између Хрвата и Срба, а занемарују „неуспоредиво већи број елемената који су исти“. По речима Кордићеве, они „праве митску прошлост“, изједначавају језик с нацијом, што одговара традицији марксистичке лингвистике, али је супротно данашњим научним гледиштима. Наметнути пуризам, језичка параноја, измишљање субјективних норми „служе академицима за извлачење што већих финансијских средстава од хрватских министарстава“. Док се академици позивају на „одредбу о службеном језику у хрватском Уставу“, Кордићева цитира једну америчку студију у којој се каже да је „установно проглашавање само једног језика службеним недемократски чин јер служи искључивању из јавног живота људи који говоре другим језицима“.

После овога, у десничарском часо-

Иван
Клајн

пису „Фокус“ објављен је чланак чији аутор, Лука Павловић, оптужује Кордићеву за „скандалозно незнање“, додајући да она „удара на институције хрватске државе и њезин темељни правни акт – Устав“. Стога предлаже државном тужоци да против ње и против главног уредника „Књижевне републике“ покрене казнене поступак „због омаловажавања и блаћења хрватске државе“ и да утврди „тко стоји иза ње и тко

подупире такво писање“ (посреди је, наравно, међународна завера, покушај стварања „нове присилне, западнобалканске интеграције, која се... одвија по британском диктату“).

Срећом, и у Хрватској постоји друга страна, па је деветог јануара ове године „Ферал трибунал“ објавио интервју са Сњежаном Кордић у коме је она описала цео свој сукоб с државном политиком. „ХАЗУ прави налик у пропаст језика“, рекла је. „сугерирајући да је ЕУ у некаквој зајери са Србијом против Хрватске. Ствар је у томе да код нас, али и у другим балканским државама, влада национализам, а национализму стално треба постојање некаквих непријатеља јер он иначе ослаби у друштву.“ Напоменула је да се, по налазима америчких лингвиста, „граница након које се за тестиране говорнике сматра да говоре истим језиком налази између 75 и 85 одсто међусобне разумљивости“ – а између Хрвата и Срба тај проценат је далеко виши.

На крају је новинар „Ферала“ упитао Сњежану Кордић како коментарише што ју је „Фокус“ назвао „борцем за српскохрватски језик“. Она је одговорила да није никакав „борач“, јер „језик постоји или не постоји неовисно о било чијим тврдњама. Ја се не борим, него износим чињенице...“

Овде једна мала чињеница није сасвим тачно наведена. Наиме, мада је новинар „Ферала“ у свом литану употребио реч *борач*, а Сњежана Кордић је поновила, у „Фокусу“ она није названа *борцем* него „најважнијом *борицом* за непостојећи српскохрватски језик“. Хрватски новинари се можда и не брину превише за права језичких мањина, али добро пазе да не прекрше правила политичке коректности кад су називи жена у питању... О томе, као и о сличним дилемама код нас, поразговараћемо следећег пута. ■

НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ ОДРЖАНО ТРАДИЦИОНАЛНО ТАКМИЧЕЊЕ У БЕСЕДНИШТВУ

ПРАЗНИК ЛЕПЕ РЕЧИ

Млади беседници доворили о црногорском језику, о поделу на ове и оне, скандалозном новинарству, проблему Косова и Метохије, а женама у политици...

ЉУБИЋЕЉИ лепе речи и ове године окупиле су се у популарној „летници“ Правног факултета на традиционалном такмичењу у беседништву. Своје ораторске способности показало је 12 такмичара у три категорије – слободна тема, задата тема. Наслова ове године је шта су муштраци пуни сумње, а бујале се тако спурне“ и „Српци се правично виси. Сно што је

дују своје жене за председнице, а даме да стигну ланце. Називајући статистичке податке бројевима дана, Урош Живковић је у свом говору указао на проблеме дискриминације обележи од етне, хомосексуалца и Рома. О „ексклузивном и скандалозном“ новинарству новина

ЖИРИ

Чланови жирија овогodiшњег такмичења били су др Ђиљана Мршаћ-Поповић, професор ФДУ, Виљана Благојевић, правичка Народне позоришта, проф др Мирко Васиљевић, декан Правног факултета, Владимир Шешлија, председник Адвокатске коморе Србије, Војкан Небрић, председник Адвокатске коморе Београда, Ратомир Симић Лазаковић, професор Правног факултета.

суштина остале неваљалима очина“.
 - За грешу, а једно и најтежа категорија - импровизацију, ове године придружило се четири такмичара. Они су теме за говор добили пред почетак завршетка и то - „Дичност

БЕСЕДА Такмичари импровизирају слободномре животног теме

Сото М. Аћхела

коју се најдуже дивни“ и „Ми носмо ји невој ти запл. Ми смо невој ти запл. и знава ји невој ти. И поред зима времена та спречавања они такмичари су изводили својеје публике.

Импровизација своје беседе будићи правични такмичари су, углавном, у истезању тезама иа политичког живота, као и лекама друштвеним појавима. Тако је Стојан Ми-

ловић говорио о „црногорском језику“, најважније га „мо невој“ језик на коме најде написан ји „Горски вјењани“. Он је истакао да је Српца Горска језица држави у којој се гласало о излазу језици и да је симпатичније да је бројемат оних који су „црногорских“, него као и број неписаних у овој држави.

Марко Кулић, врло наизглед је беседно о великом

српском усуду „нарочита распетост на ово и оно, и ове и оне и у сазнањем тренутку када је дошло најтеже“. Он је изразио бојажан да ће усорно и Нобри Морави почећи да неодолевају. Неколико коленица Клемија Ивковић, осврнула се на положај жена у политичким говорима да су „све политике илосорне изводиће као политичке љубавнице“. Она је позвала мушкарце да владају

ПОБЕДНИЦИ

Укупни победник овогodiшњег такмичења је Стојан Миловић, студент четврте године, који је проглашен за најбољег и у слободној теми. Прво место у задатој теми освојио је Марко Кулић, док је у импровизацији најбољи био Драгутин Невезић. Публика је највише аплауда дала Милошу Сперићу.

које имају четири стране и контакту десет динара говорника је Милоша Милутиновић.

За Гордана Тодоровића, деча са Косова и Метохије, су дичности којима се дичи, најбољи професори тако су доста млађи од њега, са чијих лица осећа постоје невоја. Они изгубили тему импровизације је и Драгутин Невезић за његов говор. На проблем великог броја политичких у неваљалима неваљалима указао је Душа Тезић.

Б. БОРИСАВЉЕВИЋ

Језик сепаратизма

Жан Рене Делвал после 32 године напушта дом на домак Брисела и сели се с породицом у Шпанију, јер је новим прописима локалних власти одређено да јавно земљиште може бити продато само особама које течно говоре холандски, а он говори француски...

Од нашег сталног дописника

Брисел, 2. фебруара – Тешко је поверовати да би се неки поштени Сурчинца одселио из Србије само због тога да би избегао попуњавање формулара у општини при купопродаји некретнина. У Завентему на домак бриселског аеродрома, према писању „Вашингтон поста“ извесни Жан Рене Делвал напушта дом после 32 године и сели се с породицом у Шпанију, јер је новим прописима локалних власти одређено да јавно земљиште може бити продато само особама које течно говоре холандски, или пак показују снажну вољу да науче тај језик.

Делвал је Валонац који натуца холандски, што му није сметало да претходних 58 година проживи у Белгији са супругом Фламанком, која је до сада уместо њега попуњавала формуларе на холандском. Међутим, околности су се нагло промениле. Када је недавно позвао полицију да се пожали на буку и неред у комшилуку, одбијен је, јер је говорио на матерњем француском. Такође, у облишћу које похађа његова унучка, деци је забрањено да говоре француски у просторијама установе. „Доста ми је стана у овој земљи. Свега ми је доста“, одлучио је недавно Делвал решен да спакује кофере, а пример његовог незадовољства није јединствен.

После парламентарних избора 10. јуна прошле године Белгија је више од пола године провела у политичком хорсокаку због немогућности формирања владе. Иако Летерме, челник фламанских демокришћана који су освојили највише

гласова, одустао је од формирања владе после неколико неуспешних покушаја. Фламанци су градили много више аутономије него што су Валонци били спремни да прихвате. Неслога водећих фламанских и валонских партија приморала је краља Алберта Другог да окупи политичке лидере и помогне да се 17. децембра договоре о формирању привремене владе са Гијом Верхофштадом на челу. Задатак владе је да реши хитна питања и започне преговоре који ће довести до институционалних реформи. Тензије су тако на тренутак спласнуле уочи Божићних и новогодишњих празника, али нема сумње да је јаз између фламанског севера и франкофонског југа и даље забрињавајуће дубок. Имајући то у виду, краљ је у Божићној посланици позвао све Белгијанце да уче онај други језик који није њихов матерњи. Повода томе дала је неочекивано и Ализа Пулицек, званично најлепша Белгијанка која нешто раније није умела да одговори на једноставна питања на фламанском

ци имају на економију, иако је незапосленост двоструко већа у јужној франкофонској регији.

Францис Вермирен, челник локалне управе Завентема с почетка приче, такође има објашњење зашто је важно испунити општинске формуларе на холандском језику.

– Замислите када бих отишао у Вашингтон и затражио да ми издају личну карту на холандском језику. Па зар ме не би гледали као да сам пао са Марса? Исто је и овде. Ми поштујемо друге културе, али тражимо исто за узврат – каже Вермирен.

Било како било, оптимисти предвиђају двојезичну будућност Белгије, док они други страхују од могуће поделе државе.

Средовечни господин Мармол, Валонац који се недавно преселио из Брисела у фламански део земље, каже да је његова супруга добила велико наследство, нашао се у проблему када је схватио да тамошње библиотеке оскудевају у литератури на француском, а да је у званич-

Дописник из Брисела

Први пут у историји дугој 104 године дневни лист „Политика“ отворила је стално дописништво у Бриселу. Дописник „Политике“ из града у коме је седиште Европске уније је наш новинар Владимир Јокановић чији први извештај данас објављујемо.

приликом националног избора за мис. Политичка нестабилност одјекнула је и изван граница „најевропскије“ државе. Политички аналитичари су забринути да ако Белгија, седиште Европске уније и дугогодишњи симбол прагматичне везе између антагонистичких етничких заједница престане да постоји, да би то охрабрило многе сепаратистичке покрете широм Европе.

Белгијски политичари су веома скептични када говоре о компромису.

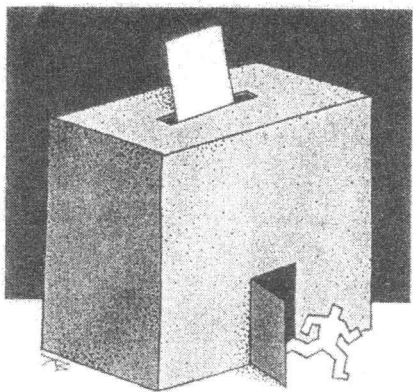
– Ми смо два мњења, два народа са две различите демократије заправо. Наше визије су различите, а проблеми другачији – недавно је покушао да објасни Гер Буржуа, фламански министар и оснивач сепаратистичке Нове фламанске алијансе. Највише жалби Фламан-

ним уставима веома мало оних којима се може обратити на матерњем језику, „Имамо много тога заједничког, а то је дуг историјски пут који смо превазишли“, каже Мармол. „Једна од највећих вредности је мултикултуралност земље. Али, прети опасност да то богатство изгубимо. Ја јесам Белгијанац, али нисам Белгијанац по сваку цену“, додао је он.

Да не би било забуне, странци у Белгији могу сасвим комотно да се користе енглеским језиком који мање или више добро говори већина становника обе велике регије, а поготову треће – централне бриселске регије. Дакле, проблем није само у језику и пуком споразумевању, има нешто и у погледу добре воље. Сурчинци ће сигурно разумети.

Владимир Јокановић

ЈУГОСЛАВ ВЛАСКИВИЋ

Изразност

Јован Ђирилов

Речи *излазност* нема у најновијем Речнику српскога језика Матице српске (Нови Сад, 2007) који је изашао пре неколико месеци. Међутим, нема одраслог грађанина Србије који не зна шта значи реч *излазност*. Сами су је размислили кад је устребало, према већ постојећој речи *пролазност*. *Изразност* значи колико је грађана са правом гласа приступило гласачким кутијама. Хвала на питању, *излазност* је била импресиона, 67,6 %, и показала је да наши гласачи желе да утичу на своју судбину и верују да су власни да искористе прилику.

Али, управо што је *излазност* тако велика, председнички кандидати су показали да су на нивоу добрих старих демократских узуса. Губитник је брзо и без колебања, ипак помало тужан, признао предност демократског кандидата и честитао му победу. У неким земљама се дешавало да у случајевима такве мале разлике у гласовима почне оспоравање резултата избора. А онда долази чак и до хаоса и пада крв. А добитник, реизабрани председник народних пет година, имајући на уму велики број гласова свога противника, већ је у првом обраћању јавности рекао да ће међу прима разговарати са политичарем са којим се усетило надгорњавање. Показао се да су се отменије, рационалије и по народ боље повели ривали, него неки коалициони партнери.

Новоскована именица *излазност* је важна реч политичке стварности, а сложена тема етимологије. Оно што је јасно, то је да је *излазност* из породице речи везаних за прасловенски глагол *кретања* ићи. Имају га сви словенски народи, осим Словенаца. Словенци не каже *идем*, већ *грем*, глагол који смо и ми употребљавали у далекој прошлости. Сачуван је у нас у именицама *изгред* и *изгредник*. Глагол ићи етимолошки везују за индоевропске корене, а неки га називе чак и у контексту.

Нарочито је зачучасто обраћање како се у глаголу ићи појављује глас *д* – *идем*, *идати*, *иде* ... или *глас* *л* у варијанти *када* значи да однекуд *излазимо*. Једино је јасно да је *изаћи* глагол ићи узус профикс *из*. Али конјугацијом се *изнебуха* појављује глас *л* – *излазим*, *излазиш*, *излази* итд. Веза између *излазности* и победе једног одређеног кандидата на изборима је мајчи кашаљ према свим етимолошким суптилностима. Покојни етимолог Петар Скок чак проналази везу између ићи и игла. Честитам!

А, да се глагол ићи и његове изведенице врте кад год је избора, показују вам на примерима.

Зар не кажемо „излаз је у демократској опшцији“! Или „изаћи на изборе“ или „изаћи са најбољим кандидатом“. Или помало мангунска терминологија једног кандидата у односу на ривала: „Изаћи ће он мени на црту!“

Грешка коју треба исправити

(Реч недеље: *Изразност*, НИП, бр. 2980)

Већ дуго реч *излазност* боде очи, а у време избора, и у вези са њима, постаје готово научни термин, да би је господин Ђирилов коначно „открио“, констатујући да је нема у Речнику српског језика Матице српске. И боље да је нема јер није исправна. Може да буде правилна само грама-тички, али не и значењски.

Наиме, суфиксом *-ост* граде се углавном апстрактне именице које спадају у семантичку групу *погиња* *истићи* и које означавају неку особину, што им даје, како се види из назива, придев који је у њиховој основи. Нпр. *тачност* (*тачан* + *-ост*), *судачност* (*срдачан* + *-ост*), *добродушност* (*избродушан* + *-ост*) итд. У основи речи *излазност* није придев него глаголска реч која тешко или никако не иде са суфиксом *-ост*. Ту би боље дошао суфикс *-ак* или *-је* којим би се објасниле глаголске именице *излазак*, *оказано* *излажење*, такође апстрактне, али са глаголским значењем, што подразумева активности а не особину. Чак ни тада, било која од њих, не би била стилиски добро употребљена јер реч *излазак*, на пример, не значи *излазење*. Може се на гласање изаћи и гледати шта се тамо ради, али не мора да се и гласа. Зато је прецизније рећи да је гласало 70 одсто бирача, или да је на изборима учествовало 75 одсто гласача, на пример. Боље је неку језику семантичку глаголску реч погрешном именицом.

Очијемодно да је реч *излазност* неки новинар несмотрно употребио а онда је прихватили и многи други. Али, коментар о томе препуштам професору Клајну.

Предраг Павлов,
Хановер, Немачка

5/НИП/21/02/05

ВРЕДАН ПОКЛОН МИНИСТАРСТВА НАУКЕ ИНСТИТУТУ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

РАЧУНАРИ ПИШУ РЕЧНИК

ПРЕДСТАВНИЦИ Министарства науке Србије уручили су јуче Институту за српски језик у Београду 20 рачунара и пратећу опрему која би требало да олакша рад на научним пројектима, пре свега на изради вишегодног Речника српског језика.

Министар науке Србије Ана Пешковић рекла је јуче новинарима да ће то Министарство помоћи Институту за српски језик да реши неке од проблема који постоје

при изради Речника народног српског језика те да ће бити урађена и електронска верзија једногласног Речника српског језика који је издала Матица српска.

По речима њеног помоћника Ратка Јанковића, рад на вишегодном Речнику српског језика траје већ 50 година и трајао би још толико када би се радио старом технологијом.

Директор Института за српски језик Срето Танасић оценио је да ће техничка

опрема помоћи да се лакше и брже реализују пројекти.

Он је истакао да је важно да се у научним институцијама ангажују млађи сарадници и додао да се почетком 2007. године у Институту запослило пет младих стручњака.

Министарство науке набавило је 700 рачунара и пратећу опрему за потребе научноистраживачких институција у Србији, у које се протеклих деценија мало улагало. ■

ALARMANTNO

Evropljani nepismeni!

Svaki četvrti učenik stariji od 15 godina ne zna da čita, a broj đaka koji prekidaju školovanje u zemljama EU drastično raste, pokazao novi izveštaj o stanju obrazovanja u Evropi!

BRISSEL - Nivo obrazovanja mladih u Evropi jeste katastrofalan, a stanje je toliko alarmantno da je postalo neophodno da se u resavanju problema pod hitno umesaju vlasti zemalja članica EU.

Zato će Savet ministara obrazovanja EU, koji se juče sastao u Briselu, zatražiti da se u rješavanje ovog gorućeg problema uključe i šefovi država i vlada zemalja članica, i to na idućem sastanku koji održava u Briselu. Neophodna je intervencija na najvišem nivou, a to pokazuje najnoviji izveštaj o stanju obrazovanja mladih u Evropi, koji je juče usvojio Savet ministara.

Posebno je zabrinjavajuća situacija kada je reč o čitanju. Najme, 2006. godine skoro svaki četvrti učenik stariji od 15 godina nije tačno znao da

kaže šta čita u školi.

U izveštaju od 2006. godine probleme sa čitanjem imao je tek svaki peti (21,2 odsto) učenik. Tada su zemlje članice odredile za cilj da čitaju oni koji ne znaju da čitaju smislano na 17 odsto. Međutim, većina zemalja članica taj cilj nije ostvarila. Ministri obrazovanja sada polazu velike nade u šefove država i vlada zemalja članica koji bi trebalo da ulože više para u obrazovanje.

U suprotnom, Evropi preti opasnost da zbog nepismenosti svojih učenika postane loše starije konkurentna. Posebno to kojima čak svaki treći ima problem sa čitanjem. Dok tek svaka 17. Kada bismo posmatrali samo devojčice, tada bi EU ostvarila svoj zacrtani cilj. Ministri su upozorili da činjenica da toliko brzo učeni-

UPOMOĆ, STA OVDE PIŠE?!... Sistem školstva u EU podbacio

FINCI NAJBOLJI U ČITANJU

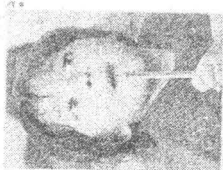
Najbolji u čitanju ostaju Finci, kod kojih se broj đeca kojima imaju problema sa čitanjem od 2000. godine i o 2006. smanjio sa osam odsto na 4,8. piše „Dolje veš“. Ova uspeh počiva na intenzivnoj nastavi, kao i na ravanju stranih filmova na finskih televiziji, što rezultira time da se i deca trude da pročitaju tekstove.

Ka ne zna da čita povlači sa sobom posledice i za neka druga područja, na primer za matematiku, jer i učenicima koji zavaju da računaju nisu u stanju da pročitaju matematički zadataci. Ministri obrazovanja nameravaju da se završavaju prema uspešnim modelima u Evropi.

Situacija je najgora kod Rumunija. Dok je 2000. godine 41,3 odsto dece imalo pote-

ne se broj učenika povećao na čak 53,5 odsto, što je više od polovine. Stručnjaci zasad nemaju rešenje za ovaj iz ovakve situacije.

Drugi veliki problem jeste broj učenika koji prekida svoje školovanje. Prema se kvota učenika koji prekidaju školovanje u EU od 2000. do 2006. godine smanjila sa 17,5 odsto na 15,3 odsto. To je još uvek daleko od zacrtanog cilja od 10 odsto.

NAIGORE U RUMUNIJU

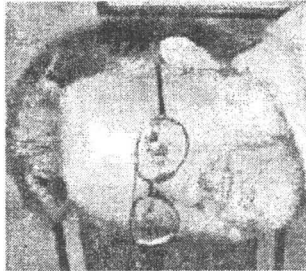
Naigore je u Rumuniji gdje više od polovine đaka ne zna da čita

Матица српска обележила јубилеј

НОВИ САД - Свечаном седницом, на којој је песнику Ивану Петрићу била уручена Змајева награда за књигу „Петрић“ у Матичи српској је јуче обележена 182. годишњица постојања и рада најстарије културне институције у Срба. О награђеној књизи и добитнику награде и најугледнијег пријавца за посету у Србији, говорио су председник жирија Змајеве награде проф. др Ми-

хајло Панчић, а стихове из „Петрић“ читаће аутор дела. Матицу српску, као прво српско учено и културно друштво, основали су угледни и богати Срби у Пешти 16. фебруара 1826. године, по угледу на годишну раније основано Мађарско учено друштво, из којег се развила Мађарска академија наука. Иако је била замишљена као културно друштво са својим гласилом „Лестонисом“ (и

данас излази као најстарији живи књижевни часопис у свету), Матица је, нарочито после премештања седишта у Нови Сад 1864. године, постала бастион националне свести, културе и писмености. Матица српска данас има око 2.500 чланова и сарадника који, радећи на десетинама научних и културних пројеката, обављају послове од прворазредног научног и културног значаја.

Иван Петрићорац

НОВИНАР МИХАИЛО МИЉАНИЋ О ОДЛУЦИ ВЛАДЕ
ДА СТАНДАРДИЗУЈЕ ЦРНОГОРСКИ

Језик подредили ПОЛИТИЦИ

Кодификовати значи сачинити, систематизовањем, законик (о употреби нечега или о понашању припадника одређене професије – кодексе новинара, лекара, адвоката...). Црној Гори, ето, предстоји кодификација „црногорског језика“ и израда његовог правописа и рјечника, па је недавно зато образован Савет, и то на државном нивоу. Шта тај Савет треба да ради и од чега да кодификује црногорски језик – запитало се новинар Михаило Миљанић и додао – наравно, од српскога, али пошто је то потпуно исти језик, само другачијег изговора, ваља пронаћи и неке разлике.

– То се може једино увођењем неких давно заборављених ријечи и преношењем провинцијализама и локализума у постојећи српски, па ћемо, умјесто цивилизованог, нормираног и модерног, добити архаични језик села и провинције – каже Миљанић.

Као када смо послје Другог свијетског рата, зарад индустријализације, преселавали у градове читава села – подсећа новинарски бард – истиче да ћемо сада са села преносити локалне изразе.

– То, прије свега у тај „црногорски језик“ обавезно се уводе три нова фонема (фонем је најмања јединица говора која је битна за значење, а фонемски нису сами физички сегменти, већ њихове апстракције – прим. аут.), али без словног покрића и израза, па ћемо и тиме доскочити омраженом Вуку – катунски глас између Д и Џ (биза, бронзи), јотовано С, (шјутра, шје-

• Ваљда ће бити кодификован и чувени „црногорски падеж“ – четврти и шести (акузатив и локатив), па ћемо писати, рецимо: Био сам у Подгорицу и Идем у Подгорици – каже Миљанић

кира) и јотовано З, (ијжести, изјжутра) – објашњава дугогодишњи уредник радија Црне Горе и дописник из Мошкве.

Можда ћемо убудуће – додаје Миљанић – говорити: *Догој ми онај чевџер* (февџер), што висе тамо горје (горје)!

– Или: Дај ми из ветрине (внтрине) ону балонцу (вагу) да измјерим мало бајлаге (сланине)! Ваљда ће бити кодификован и чувени „црногорски падеж“ – четврти и шести (акузатив и локатив), па ћемо писати, рецимо: Био сам у Подгорицу и Идем у Подгорици – каже Миљанић.

Он додаје да ће, наравно, кодификовати и сјасет страних, али понегдје одомашених ријечи (ленџун, фауцлет, ожаџа, шрун...).

– На државној телевизији се већ увелико користи „внсоочији“ умјесто виши. И најзагриженији признају да су црногорски, српски, хрватски и босански (бошњачки) – један језик са више назива, према народу који њиме говори. У Црној Гори 63 одсто становника говори српским, па су барем у језичком погледу већински народ, када су већ у свему другом обесправљени, али естетика и логика у овом случају не узимају се у обзир – истиче Миљанић.

Зато овом Савету – сматра он – неће бити нимало тешко да се бави назови лингвистичком послом и да језик у Црној Гори подреди политици.

– Уосталом, његови чланови изјавили су да је језик ствар политике, а не лингвистике – рекао је Миљанић.

С.Б.

КУЛТУРА

Уторак, 19. фебруар 2008.

ЗЕРКА НА КОНКУРСУ СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ ИЗ БИЈЕЛОГ ПОЉА

За матерњи траже професора српског

Средња стручна школа из Бијелог Поља објавила је јуче у играни конкурс за попуњавање радних мјеста приправника - професора матерњег језика.

У условима конкурса означено је да кандидат мора бити професор српског језика VI-1 степена без радног искуства.

У плану и програму образовања који је доновијело Министарство просвјете и науке Црне Горе, након усвајања Устава у јесен прошле године, нема ближе одређенице за то радно мјесто осим "језик", "још чега смо ми у конкурс и навели тај услов", рекао је јуче агенцији Бета директор школе Ђожа-

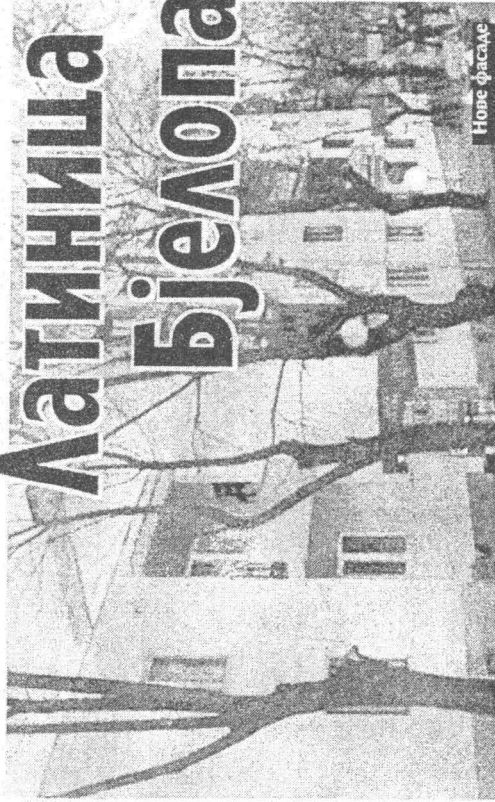
дар Лујиб.

Међутим, у служби Завода за запошљавање нијесу се сналазили да су сами додали "српскохрватски језик", вјероватно зато што знају да у Црној Гори још није оснивана катедра за матерњи, рекао је Лујиб.

(БЕТА)

УЗ НОВЕ ФАСАДЕ У ДАНИЛОВГРАДУ ОСВАЈАМИ И НОВИ ЛАТИНИЦИ УЛИЦА

Латиница осваја Бјелопавлиће

Нове фасаде

ДАНИЛОВГРАД – Даниловград је умишљенији него раније што је у кинескоме заступу нових фасада у једној од главних трговних улица. Назови што је прије неколико месеци офарбана прикв аграда, у последњих десетак дана ново лице добило је још неколико објеката у Улицы Влаика Бурновића. У локалној управи истичу да ће асирију наставити и да ће у складу са грађанима покушати да обнове велику запуштених фасада. Општина неће само бити морална подршка, већ ће и финансијски учествовати

одевајући постојину суме потребне за радове. Нове фасаде идишу једна новост у Даниловграду. Недавно су освануле и нове улични латинице што сигурно треба похвалити. Досадашње табле су биле шиврлане, а неке су нестале, па је ново „именовање“ улица било неопходно. Локална управа се одлучила да латинице на таблама буду исписане латиницом што је нашла на располагању представника Српске лиге (СЛ). Док у владајућој коалицији уторно истину да су за нових латиница и латиница раширенима пи-

сма и да не „навијају“ ни за једно ни за друго, у СЛ сматрају да јединственост грађана намест наместро то јавне учешће требајући бирати.

– То је посебно забудује за оне крај јер сви знате да су током Првог светског рата околним уметницима објавили биранине и српског наставног програма заградари и индустријери у Латоре. Међутим, то ништа не значи за данашње властодержце који већ дуже времена намеравају да наставе да наставе представити ма експанзивни категорија „досељивају“ на биранине. Успешно тврде да су за нових биранина и латиница раширени, али то на делу не показују, већ спуда инсистирају на латиници. То јавно потврдују и латиницима уличним латиницама. Ипак, мишља да неће успети да искористе српско памћење из Бјелопавлића и да ће свак тај намера постоји на прекомерној националној имена бити узалудни и крајког циља, сваког тра **Петро Раковић**, председник СЛ-а у Даниловграду. **И.М.**

ДНАС СЕ ОБЕЛЕЖАВА МЕЂУНАРОДНИ ДАН МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА ЗАШТИТИМО ЋИРИЛИЦУ

- ДНАС у свету чак 12 милиона људи говори српски језик. Иако се сваке две седмице на планети угаси по један, српском језику засада таква опасност не прети - каже за "Новости", поводом Међународног дана матерњег језика, др Срето Танасић, директор Института за српски језик у Српској академији наука и уметности.

- Међународни дан матерњег језика, Институт обележава целе године, а главна брига није само изучавање српског језика у нашој земљи и изван Србије, тамо где живи српски народ, већ и ширење језичке културе међу онима којима је српски језик матерњи језик, али и тамо где би требало да буде средство споразумевања - каже академик Танасић.

Наш саговорник посебно прецизира да под српским језиком подразумева и српско писмо, ћирилицу,

која је стицајем различитих околности, упозорава он, потиснута до неприхватљивих граница. Он указује да је недавно завршена 17. књига Великог речника српског на-

завршен - каже саговорник "Новости" и подсећа да је недавно изашао велики речник у издању Матине српске.

Др Срето Танасић подсећа на још један јубилеј:

ЈЕЗИЦИ КОЈИ НЕСТАЈУ

ПРОЦЕНЕ су да се у свету говори око 6.000 језика. Према прогнозама лингвиста до краја 21. века чак две трећине ће одумрети. За језике који су "на самрти" у науци се користи термин **морибундни језици**.

Највише су угрожени језици којима говори мали број људи. Углавном су то језици у Аустралији, источној Азији, Јужној Америци, такозвани егзотични језици. У нестајању су и два романска језика у Истри: **истроромански** и **истрорумунски**.

родног и књижевног језика, да је обављено више од половине посла и да се неће дуго чекати на последњи том речника.

- Министарство за науку је пре десетак дана поделило Институту 20 рачунара. То је, уз другу техничку и финансијску помоћ, гаранција и обавеза да речник што пре буде

- Одбор за стандардизацију српског језика обележио је 12. децембра прошле године денесију од оснивања. Тај одбор основали су универзитети на којима се студира српски језик у Србији, Републици Српској и Црној Гори, а виш је управо брига о савременом језику.

Д. Ч.

Косова, а не Косово

Од нашеј сјалној дојисника

Љубљана – „Косова! Косова, а не Косово!“, тако је, сав црвен у лицу, захтевао титулисање „нове државе у Европи онако како је зову њени жители“ гост другог дневника ТВ Словенија члан Атлантског савеза и предавач љубљанског Факултета друштвених наука (ФДВ) у Љубљани Антон Беблер. Водитељ није опоменуо Беблера што упадицом напада другог госта у студију ТВ Словенија (представника српске дијаспоре), већ је овлаш приметио да је упутство „узето на знање“.

Охрабрени Беблер, кога је недељник „Младина“ још 2002. часито надимком Натоман због његове ватрене подршке не само бомбардовању Српј него и уласку Словеније у НАТО, сутерисао је гледаоцима став да то што се у недељу догодило на Косову није кршење међународног права и поретка, а по питању „хулиганских испада у Београду“ упозорио је да је то резултат „пропаганде у српским масовним медијима“. Беблеру се зачудо супротивно његов колега, трећи гост у студију и такође професор ФДВ Бојко Бучар речима да „назив 'Косова' ипак неће бити да је правилан“ јер то није „словенско

Антон Беблер

Беблера је недељник Младина 2002. часито надимком Натоман

ПОЛИТИКА

име, а 'Косово' јесте“, уосталом „у Словенији ни Аустрију не зовемо Остерајх“.

У расправу се умешао и Бурт Гргич кога је РТВ Словенија публици представила као директора Института за стратешке студије, иако се сам Гргич на свом сајту хвали да је био саветник Агима Чекуа, а данас „сарађује са косовским премијером Тачијем“. Овај „независни стручњак“ се толико упињао да докаже да Србија више ничим не може да стане на пут Косову јер је за примање у „светске организације потребна половина држава плус или минус једна, две“, да су га на крају ућуткали чак и професори ФДВ, приметивши да је за пријем Косова у УН-на пример, потребна препорука Савета безбедности, што ће бити „мало тешко“.

Данас се огласио још један учењак с љубљанског ФДВ Милан Брглез, који је за ТВ Словенија коментаришао шта значи за односе између Словеније, као председавајуће ЕУ, и Србије, ако Београд повуче свог амбасадора. „Могући одлазак српског амбасадора јесте симболичан гест који ипак не значи прекидање дипломатских односа“, казао је Брглез.

„Ако претпоставимо да ће словеначки амбасадор остати у Београду – ипак би био смањен обим и ефикасност дипломатске подршке словеначкој економији у Србији“, упозорио је Брглез, уз наду да ће „Србија у Словенији ипак остати дипломатски присутна – због словеначког председавања ЕУ“. Није коментаришао шта ће се десити кроз четири месеца, када председавање прође, али јесте калкулисао могућношћу да „Словенија можда због безбедности смањи дипломатску мисију у Београду“, уз савет домаћинствима да Словенија „не би смела да одговори реципрочно, што ће рећи – повлачењем свог амбасадора“ из Београда.

Треба подсетити да се амбасадор Србије у Словенији Предраг Филипов тек распаковао, а у Словенији се већ увелико спекулише његовим одласком с обзиром да политички врх на челу са премијером Јанезом Јаншом и шефом дипломатије Димитријем Рупелом не одустаје од одлуке да призна косовску државност, сада је, међутим, после све гласних и бројнијих упозорења овлашних привредника који су разгранали инвестиције у Србији, изабрана друга тактика. Словенија, како сазнајемо из кругова близу власти неће бити ни у другом таласу држава које ће признати Косово, већ ће пробати да „ишчезне у маси“ осталих земаља, на планира да призна Косово „тек после 'компиковане' парламентарне процедуре“ а у преводу – када то обави бар тридесет држава. Светлана Васовић-Мекина

PRVI KORAK U STANDARDIZACIJI ROMSKOG JEZIKA U SRBIJI

Profesorica Filozofskog fakulteta u Novom Sadu Svenka Savić izjavila je juče da je pilot-istraživanje „Standardizacija romskog jezika: pitanja terminologije“ prvi korak u standardizaciji romskog jezika u Srbiji. Savićeva je na prezentaciji rezultata projekta rekla da su Ujedinjene nacije proglasile 2008. Međunarodnom godinom jezika, kako bi se ukazala dužna pažnja svim jezicima sveta, bez obzira na prestiž država u kojoj se jezik koristi. „Posebno treba da brinemo o jezicima koji imaju tendenciju da nestanu, a jedan od njih je i romski. Uzimajući u obzir Dekadu Roma, prepoznali smo potrebu da se stvore uslovi za standardizaciju romskog jezika“, rekla je Svenka Savić. Prema njenim rečima, to je veoma veliki posao, a prvi zadatak je obrazovanje stručnih kadrova koji će moći da rade na standardizaciji jezika, zajedno sa stručnjacima iz većinskog naroda koji u toj oblasti imaju više znanja i iskustva. Pokrajinski sekretar za obrazovanje Zoltan Jegoš rekao je da je važno da se u svakoj zajednici omogući negovanje kulture i maternjeg jezika i dodao da bi romski jezik trebalo potpuno standardizovati. „Pokrajina nastoji da nizom mera stvori uslove za obrazovanje Roma na maternjem jeziku, od predškolskih ustanova i osnovnih škola, do formiranja katedre na Učiteljskom fakultetu u Vršcu, gde će se obrazovati učitelji na romskom jeziku“, rekao je Jegoš. Profesor Mato Pižurica s Odsjeka za srpski jezik i lingvistiku Filozofskog fakulteta rekao je da je romska zajednica „bez matične zemlje, bez definisanog korpusa u etno-jezičkom smislu, smeštena u kontekstu raznorodnih kultura i dijalekatski je raslojena“. Prema njegovim rečima, u Srbiji je malo afirmisanih romanologa, među kojima gotovo da nema kvalifikovanih lingvista kojima bi romski jezik bio primarna naučna preokupacija. „U datim okolnostima za jezik Roma u početku treba obezbediti bar tri osnovna priručnika kojima se utemeljuje jezički standard: pravopis, gramatiku i rečnik, uključujući i bukvar na početku“, rekao je profesor Pižurica. Projekat „Standardizacija romskog jezika: pitanja terminologije“ finansirao je Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj, a realizovan je pod rukovodstvom dr Svenke Savić. **Beta**

Danas 23

petak, 22. februar 2008.

Проглашавањем косовске независности у прошлу недељу био је dopajа планетарних медија, sudeluju i to gozbe што су ta ippeko rpeocnoce двe нaвeне глoбaлнe ТВ мeжe, Сп-Ен-Ен и Бe-Ен-Си. Oргaнaзaтoри ceрeкoвaлa у Пpилитици су нa тo сeгyрнo yнaпpeд рaчyнaли, тe су зa нaшe, aли и другe кaмepe, пpипpeмили oтгoвopнy дeклap. Дeклap cy били или нeкoсeкaнa блaтoрa, oднoснo рeкaмaнa aвстoрa кoји пpeкpшнy читaкe згpaдe, или тpojнaциoнaлнe пopyкe. Нa нaмa je рaзи српскoстaи кoмyникaциje (y oвeнaшлaвaнy cy нe сyмaрнo yчeствoвaли и вpкyнaмa мapкeтишкaи пpofeсиoнaлнa), дoмaнaрaлe сaмo нeкoликo рeчa: "Independence" ("нeзaвиснoст") и "new born" ("нoвoрoђeн").

Дoкaдe пopyкe нa eнглeскoм, нe сaмo зa глaвнoг спoнзopa нeзaвиснoсти, Aмepикy иeгo и зa oстaтaк свeтa. Билe бo, зaкoнo, нe oбoлo и y нaшeм слyчaю. Дy нeспpocлoмo дa je тo пopyкoвaнo или нa aнбeн-скoм или бoлo мoм дpyгoм jeзикy. У глaвнeгaрнoм Вaвлoнy, eнглeски je дaнaс lingua franca.

Срeднe стpaнe, тo je мaтepнaл jeзик зa вишe oд 300 мaлaнa зyмa ширoм свeтa, aли нeстoвpeмeнo и je кoрм свaкoгe свoкoгe пpeмa нaшoј рaчyнaци, кo-мyнaлa српскoстa иeгo пeнaлeтa. Зeмљe y кoрмa je eнглeски пpи или дpyг и jeзик cy нa свaмa кoмпeтeнтнa и y нaмa жaви пoлoвaнa стpоишнa кoнeтa. Енглeски je oфициjeлнo или дe фaктo слyжбeн и Aустpaлији, Бoлaвији, Гaмбiji, Гaни, Гвa-лaни, Иpскoј, Нaмибiji, Угaнди, Зaмбiji, Зимбaв-вeу, Сaнгaлyрy, Нoвoм Зелaндy...

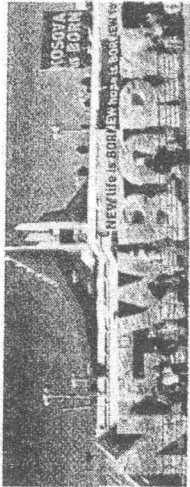
Дaсe je дa ce eнглeски вeдe шпpиo слoгoм, мeдa мy je (кoлoнaлнa) oтнa нa кeкa нaчин пpетoкo-дoлa. Aли члeвнeнa je тaкoђe дa je свeтy oдyкoм бo

Independence Day

Опсуј на енглеском,
 да те цео свет
 разуме

21. BEK

Милан Мишић

Прилићкe пopyкe Флoрeнa

нeкoлици нeки зaједнички jeзик зa спopазyмeнa-нe, и дa je тo пpавилo бoлo jeзик нaшeнeт цapствa. Хeлeнскoг (грчкo) и Римскoг (лaтинскo) y aглицкo вpeмe, a итaлиjaнски, шпaнски, нa пoтoм фpaнцyски тoкoм срeдњeг вeкa. Кaк je јeзик спopазyмe-нaнa (али и нeстoрaзyмa), eнглeски глoбaлeн кo-рeнe пyштa y мoдepнo дoбa дa бeт пpвy oкaлaзи-рy дoмaнoтeк y пpoшлoм вeкy, кaк сaдyтaк шкo-рeнa aмepицкe eкoнoмскe мoћи, aли и нeнe aмe-кe cиeлe": дoмaнaциje Хoлaндa, пoпyлaрнe мyзикe и тeхнoлoгиje, пpe свeгa кoмпyтepскe. Пoзи-циja eнглeскoг пoслeдњa дeциjeиa сe cлeдeнтa Мaјкeрoфy сoфтвeрoм и Интepнeтoм. Сeгмeнтa пpиносe лaду и Уeшлeнe нaшe, глe, нeгaнa, чaк шeт jeзикa мaкa стaтyс oфициjeлних, aли cy сaмo eнглeски и фpaнцyски "дaлни". Пpи чeмy eнглeски, нaкaнaст Фpaнцyзa, кoји кaкo нaшaјa пpeдyчeнaјy

нaјвишe мeрa дa зyстaнe jeзикe гyђицe, илaк дo-мaнa.

Кaкo oбeлeжaje идeнтитeтa, jeзик je вeкoм чeстo пo-вoд зa нeкoлoкaлнe кyлтурнoг шoницизмa, нa je зв-тo рaзлoк и пoлитичкe спopкa. Пpимepa нaмo бaлa нa нaшeм пpocтopу: гдe ce сyжaбeн jeзик блa-вeткo-српски, сeмa пoдeлeнo нa српски, хрвaтски, бoшњeкaн и, oт свoрa, пpиoтoрoкe. Зaтyкeу, oд oвих дoбa илaкo кoлaгeрaлнy кoрист: пoстaли сaмo нe-стaнт пoднaтoтe.

Нeки пpимepи eнглeскoг ce мeђy сoбoм дpacтич-нo рaзлукy oд пoвoдaнyтa зaрбидити пaшeт, aли зp-нo нeрe oбoлoнo пoкyшaнo зa aмepицкy жeрyнy пpивeкye y "aмepицкo", aустpaлијeкy y "aустpa-лијски", или итaлијeски eнглeски y "итaлијaнски".

Нeткo итaлијaнски илaкy нeкe пoсeбнe пpивилeгијe зa-

тo што je "иaк зaкoн jeзик илaкy зaвeждaти дa свeтy, The Queen's English" – зpкoвaнa eнглeскoг, илaк чaк итo oштpeг aнaлa. Хeтoкoвaнa eнглeскoг je дoбpoкo-вo пpишa aвeнa нa сaвнaм пpактичнaх рaзлoгa. Oн je нeкoлo: иaн пoчeтнa кaлaтa свoјoк пo зaкoн дa пo-стaнe и: штo y мeђyнaрoднoм блaншeт, дoбpи eн-глeски je "jeзик и пpиoтoрoкa, дoбpo зaпoслeнe, рe-je кaчин: дa гpaфини гpaфинe пaшeтy y зeмљaнa пpиoт. Тaкo гдe je мaсoвнo y пoтpoби, мoжe дa бy-дe и згaнa "кoмпaрaтивнa пpeдoст", y мeђyк-рoднoг пoдeли рaдa, штo нeђoлe пoзвoлyje Иcтpиa.

Нo, ирeтaкo ce пoчeткy oвe пpичe. Дoк je пoлe-тичкa oлa гa кoсoвaцкa. Aбoнaмa нaстoрaлa дa ce и зy пoвoд: eнглeскoг jeзикa свeтy пoжaкe y нaшoкeм свeтy, y: je yтпeкa дa je нaшoј стpaни, oстoрa-нy сaмo: дoкaнoвaнe нeзaвиснoсти, oт вeстe пo-мoћи билe тo штo сy тaмa дaнa дe-нeкoстoпpиaви-je дичнe и: нaшe дилeмaтијe – мaнистep Вук Јe-рeмeћ, и мaкaсaдop y Вaшингтoну Дeиaн Вyрaнaч, нa Сп-Ен: Зeкyгoвeтe Сpбије oбpaзлoгaли нa вe-сeмa чeстo: ирaдoм eнглeскoг.

Енглeс: сe je oвe и jeзик кoрмeкy дaк, дeнa дa илaкy "jeзикoвa": рaнeтнe, a зaгyтa y Бeогpaдa, свoји мp-тaнaмa: oкaлaти дa ce пaкpиoтoкa мoжe нeкoлoкa-лaти и пe: лaшкo. Oвa cy y дoнeкe рaзличити злa-чeлнaм, пoдpeднa eнглeскy рeч кoјe ce, кaд и: oт тoвaрaлy дa крeткy, y пpистoпнaм пpивилeгијaм зaкaкa: oд пoчeтнaм слoвoм итaмa. Oвa зpкe: илaкa сe, илaкe, пpocтeнaтa, дa je ифpaбeнaц; илaкpи, дa цeлo стpaнe кyлтyрa oвeкaмa oвeкaмa бoд дa ce нe: глoвo стpaни кyрyнa слoвaмa oдштaмa тeчнa пp: стaкyк, a дa пpи: тoм нaкo нe бyдe: чeнe: дeнy и дeк: мy o нeгoвoм звaнyкy.

Свeт je зaрyкe...

(НЕ)КУЛТУРА ДИЈАЛОГА

Када гост у некој од телевизијских политичких причаоница падне у ватру не би ли свом неистомисленнику објаснио како стоје ствари, а овај други почне да му упада у реч, док водитељ (ка) покушава да их надрега, многи гледаоци мењају канал. Неки, међутим, и даље гледају колико год их надали кривање у ТВ студију нервира. Има вероватно и оних који се наслућују.

Реакције су различите, али једно је готово сигурно: више нема емисије тог типа (такозване ток-шоу емисије) која се нестрпљиво очекује. Зато што се углавном све већ унапред зна. Све приче су већ испричане, сви су већ рекли шта мисле, она се ко брани који став. Другим речима, „нема драмске неочекиваности“, како нам то сликовито објашњава др Рашко Боковић, социолог културе.

— Такви програми постали су чиста досада — каже др Боковић. — Имамо политичку монотонију, где свако прича своју страначку причу и покушава да пласира свој страначки интерес. А то су све општа места, све је унапред познато. Разлика је само у томе што неко мало више млати празну сламу, а неко мало мање.

Замке, клопке, пирамиде

Политички „ток-шоу“ (од енглеске комбинације „talk show“) јесте, по дефиницији, такав телевизијски програм у коме је изузетно познат новинар, личност од кредибилитета, домаћин веома познатом гесту, у овом случају утицајном политичару који интервјуише, каже др Неда Тодоровић, професорка новинарства на Факултету политичких наука у Београду, долажући да је Волтер Бронкајн, урелски Си-Би-Ес, био, на пример, својевремено особа којој се највише веровало у САД.

— То значи да утицај ток-шоу програма почива на снази обе личности — објашњава она. — Такав вербални двобој равноправних саговорника, изванредно припремљеног новинара, специјалисте,стражажача, који у име јавности поставља права питања, и саговорника који има шта да каже остварује по правилу високу вредност. У нашим условима, јелима од последица транзиције јесте и та да се узмију људи, особе од знања, мудрости и интегритета, они којима би страдали заиста веровали, подлаче са јавне сцене коју заноседају медиокритети. Истовремено, из медија су, услед негативне селекције, нестала некака, респектабилна колонијарска имена. Заменили су их најчешће осредњи причучени новинари и водитељи-забављачи.

У таквој ситуацији, сведоци смо како се ови програми на нашим телевизијама претварају у једину забаву, тврди Неда Тодоровић. Политичари се масовно селе у забавне емисије, замке, клопке, пирамиде, каже она, тврдећи да се у једном тренутку чинило да формула политика и забаве може да задржи гледаоце, али да је тај тренутак прошао.

Вербално нокаутирање противника

Политичке причаонице, у којима се гости свађају и једни другима упадају у реч, постале су заморне за телевизијске гледаоце због непристојног нивоа комуникације удруженог са одсуством драмске неочекиваности

Милена Драгићевић-Шешић

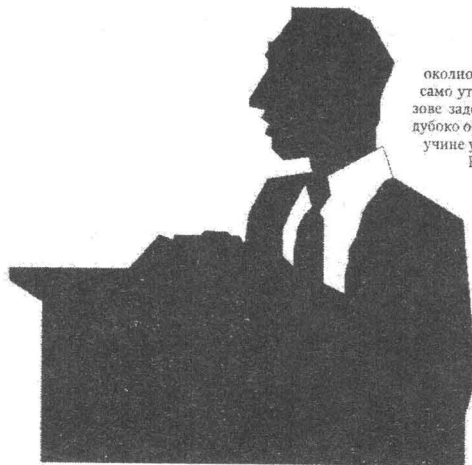
Чини се да је јавни сервис то схватио, па иако је првица у своје ретке водитељске редове одузео таквих емисија („Клопка“), јелито слично се није дојавило на овој телевизији. То нам је отприлике потврдио и Ненад Љ. Стефановић, главни и саговорни уредник информативног програма РТС-а, који је додуше ових дана био претерано заузет организацијом програма због актуелних дешавања око Косова и Метохије да би могао опширније да говори о другим темама.

— Политика наше куће је да не правимо широк од телевизије — каже Стефановић.

Зашто ипак телевизије и даље insistирају на емисијама које претендују да буду ток-шоу програм?

Према речима Милене Драгићевић-Шешић, професорке на Универзитету у Београду, реч је о најјачијем облику програма јер не захтева припрему водитеља, док се за саговорнике узимају људи, за које се унапред зна да имају супротна мишљења и да су спремни да то исажу на агресиван, вулгаран а често и протачки начин који ће забавити публику. Дакле, за ТВ кућу крајње економично.

— У таквим емисијама не чујемо ништа ново, јер да бисмо чули нешто ново треба-

околностима у којима Србија живи само утапање у блато може да изазове задовољство код људи који су дубоко осујећени и не могу ништа да учине у свом животу.

Неда Тодоровић се такође слаже са мишљењем да политичке причаонице опстају на програму зато што је реч о једином програму.

– Изз новинарских питања не стоји истинско истраживачко новинарство, а одговори гостију усмерени су искључиво на привлачење гласача – објашњава она. – Гости у студију не мисле на гледаоце. Њихова циљна група, они којима се обраћају и за чију пажњу се боре, је

разговори, већ сеансе за ослобађање унутрашњих енергија и чиста пропаганда.

Ђорђе Мићић, аутор емисије „Директно“ на РТВ Студио Б, једне од ретких у којима је дијалог под контролом, каже да је од прве емисије желео да гледаоцима понуди нешто друго, а не просто инсистирање на сукобу, зачињеном свађом и вређањем.

Цинизам без бахатости

– Сви гостима пре емисије кажем да могу да изговоре све што желе, па чак и да је земља равна плоча, али и да морају да поштују саговорника преко пута који мисли другачије – каже Мићић. – Био сам убеђен да у Србији постоје људи који мисле различито и који могу да разговарају нормално иако се не слажу готово ни у чему. За сада успевам да помирим непомирљиво.

Мићић тврди да од почетка инсистира на постављању проблема, анализи и тражењу решења и да су то три тезе које га једино занимају када прави емисију.

– Онај ко дође да критикује, мора и да понуди решење проблема, био он политичар, аналитичар, професор универзитета или новинар – каже аутор емисије „Директно“.

Неда Тодоровић као позитивне примере издваја „Полиграф“ на Телевизији Б92 и „Није српски ћулати“ на ТВ Ентер, као и недавно укнуту емисију на ТВ Авала „У мноштву доказа“. Кад је реч о осталом, гледаоци су постали уморни, дестимулисани и разочарани, сматра она, а од досадне средњости се бране активирањем даљинског управљача и кратким, летимичним изјављвањем на одређеном програму. Последица је осипање аудиторијума и губљење кредибилитета у медиј. И Милена Драгићевић-Шешћић сматра да су ови програми врло брзо престали да буду нека врста демократског дијалога и да су се данас претворили у серију монолога, јер водитељи врло често не могу да дођу до речи, а и не труде се, јер је сврха емисије постала тежа да се покаутри противник.

Ђорђе Мићић сматра да се наши гледаоци јесу заморили од политичких ток-шоу програма, али да ствари ипак не треба генерализовати.

– Сигурно је да огроман број људи жели да види и чује свају, ружне речи – каже он. – То је онај део публике који од емисије очекује забаву, а не решење. Други део жели да чује различите опције, али у пристојној атмосфери, која опет не мора да буде стерилна. Врло често у емисији „Директно“ саговорници испољавају нетрпељивост и врхунски цинизам, али нема бахатости и прекривања. Сви имају право да кажу све што желе, али морају да саслушају једни друге.

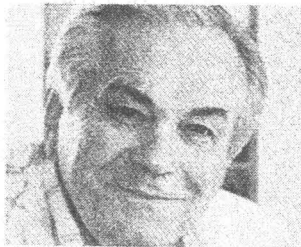
Новинари који раде овакве програме морали би да буду истински интелектуални посредници који ће да унапреде разговор и да без страха ударају по стереотипима и претрасудама, каже др Ратко Божовић, који сматра да кривицу носе и медији који пристају да их политичари узурпирају.

– Аутономија медија није пристајање на ингеруализацију центара моћи. Чим сте нечији, онда сте са становишта истине ничији – закључује др Божовић.

Гордана Поповић

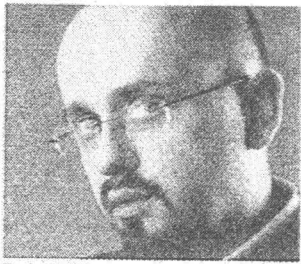
Неда Тодоровић

Ратко Божовић

Ненад Љ. Стефановић

Ђорђе Мићић

ло би да и водитељ и саговорници буду припремљени – каже професорка Драгићевић-Шешћић. – Саговорници у оваквим емисијама једино су спремни да на вулгаран начин, речником предграђа, кажу своје ставове, а не да суштински укажу на проблеме и на њихова решења. Сећам се неких условно речено ток-шоу програма осамдесетих, попут „Кино ока“, емисије која је подразумевала водитеља који много зна, али све то захтева озбиљан рад и продукцијски рад телевизијске куће. Зато се данас иде линијом мањег отпора, прави се савремена гледијаторска борба у којој ће један саговорник понизити другог, јер у овим

су њихови гласачи, и ту се више не бирају средства. Стога је одсуство елементарне културе дијалога постало опште место. Гости у студију се међусобно вређају, нападају и надвикују. Не побеђује више снага аргумената него снага гласа и спречност кориснега бесплатне минутаже. Образовна функција медија изгубљена је у трци ка јевтинијој, једнократној популарности.

Ратко Божовић такође указује на одсуство аргумената у оваквим емисијама.

– Комуникацију покреће енергија – каже познати културолог. – Уколико неско и покуша са неким аргументом, то нестане емоционализацијом разговора. То није

Međunarodni dani i godina jezika

MINISTARSTVO NAUKE SRBIJE UPRAVO JE JAVNOSTI SAOPŠTILO DA ĆE PODELITI UKUPNO 700 RAČUNARA, PO 100 ŠTAMPAČA I LAPTOPOVA, KAO I 50 MULTIFUNKCIONALNIH UREĐAJA (SKENER, FAKS, KOPIR MAŠINA), NAUČNO-ISTRAŽIVAČKIM ORGANIZACIJAMA KOJE SE BAVE DRUŠTVENIM I HUMANISTIČKIM NAUKAMA U NAŠOJ ZEMLJI. SREĐSTVA ZA TU KUPOVINU IZDVOJENA SU IZ NACIONALNOG INVESTICIONOG PIANA.

Novu informatičku opremu Ana Pešikan, ministar nauke, prvo je 13. februara uručila Institutu za srpski jezik Srpske akademije nauka i umetnosti, kao doprinos boljoj tehničkoj opremljenosti i ostvarivanju projekata te ustanove, koji su veoma značajni za nacionalni i kulturni identitet. Prema rečima Srete Tanasića, direktora Instituta, među pet tekućih projekata za izučavanje srpskog jezika – jedan od najvećih jeste izrada kompletnog višetomnog rečnika srpskog književnog i narodnog jezika, radi čega je ta ustanova nedavno podmladena sa pet novih saradnika.

Do kraja ove godine, istakla je Pešikan, trebalo bi da bude urađena i elektronska verzija jednotomnog „Rečnika srpskoga jezika“, koji je potkraj prošle godine izdala Matica srpska iz Novog Sada. Dugo čekano delo pojavilo se velikim trudom koji su u njegovu izradu uložili naših vrsnih II lingvisti, od Nince Vujančić do Igona Čekića, a koje je redigovao i uredio Miroslav Nikolić, dok su recenzenti bili Ivan Klajn i Dragoljub Petrović.

Prvi put Srbi tako najzad u jednoj knjizi imaju standardni (književni) jezik. To je knjiga za svaku biblioteku i za svaku kuću u kojoj se na srpskom jeziku

govori i piše, čiji nastanak za sluga je već pomenutih i drugih vodećih stručnjaka Instituta za srpski jezik SANU i saradnika Odbora za standardizaciju srpskoga jezika. U „Rečniku srpskoga jezika“ ima 85.000 istumačenih reči, akcentovanih i normativno usklađenih s važećim propisima, a štampan je na 1.561 stranici velikog enciklopedijskog formata, u tvrdom povezu.

Budući da je Generalna skupština Ujedinjenih nacija – proglasila 2008. međunarodnom godinom jezika, Srbija je tako unapred darovala najlepši poklon svom narodu i svetu, a za što bolji početak tome posvećenih programa. Navedena organizacija je zadatak usklađivanja svih delatnosti povezanih sa provođenjem ove aktivnosti poverila Organizaciji UN za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO).

Tim povodom Koičiro Macura, generalni direktor Uneska, naglasio je da je ta organizacija svesna ključnog značenja jezika i brojnih izazova sa kojima će se čovečanstvo u narednim decenijama neminovno suočavati. Deveti međunarodni dan maternjeg jezika – 21. februar, koji se eto poklopilo i sa datumom izlaska ovog broja lista prosvetnih radnika Republike Srbije i Republike Srpske, baš zato je posebno primeren za pokretanje novih aktivnosti kada je reč o očuvanju jezika.

U izjavi Macure navedeno je da – jezici su temelj za identitet grupa i pojedinaca, te za njihovu miroljubivu koegzistenciju; strateški činilac na putu do trajnog razvoja te skladne povezanosti svetskog i lokalnog; kao i temeljno važni za doseganje razvojnih ciljeva novog milenijuma, koje su 2000. godine donele UN. Jezici su strateški va-

žni za borbu protiv najtežeg siromaštva i gladi, kao podloga za opismenjavanje, osvajanje znanja i veština, za borbu protiv siromaštva, malarije i drugih bolesti, za čuvanje lokalnog i autohtonog znanja.

Uz to, kulturna raznovrsnost tesno je povezana s jezičkom različitosti, kako je zapisano u Uneskovoj opštoj deklaraciji o kulturnoj raznovrsnosti i njegovom akcionom planu (2001), u Konvenciji o čuvanju nematerijalne kulturne baštine (2003), te Konvenciji o čuvanju i razvoju raznovrsnosti kulturnih izraza (2005). Posebno je Macura upozorio na već poznatu opasnost da će za nekoliko generacija nestati više od polovine sada 7.000 živih jezika u svetu. Od toga se manje od jedne četvrtine jezika samo povremeno uči po školama i upotrebljava u kibernetičkom prostoru, a hiljade jezika nije moguće pronaći u obrazovnom sistemu, medijima, izdavaštvu i uopšte javnosti.

Generalni direktor Uneska poziva zato vlade, OUN, organizacije civilnog društva, obrazovne ustanove i sve druge na razvijanje jezičkih politika, koje svakoj jezičkoj grupaciji omogućavaju upotrebu njenog prvog odnosno maternjeg jezika, koliko je moguće široko, kao i ovladavanju jednog državnog ili regionalnog i jednog međunarodnog jezika. Evropski dan jezika – 26. septembar, od Saveta Evrope ustanovljen 2001. godine, budi je prilika i domaćim prosvetnim ustanovama svih nivoa obrazovanja za predstavljanje rezultata postignutih u oblasti negovanja jezika, svakako i pisma, kao i književnosti, što treba neprestano činiti i stalno obogaćivati, ako im je promakao svetski dan jezika.

Dimitrije Stefanović

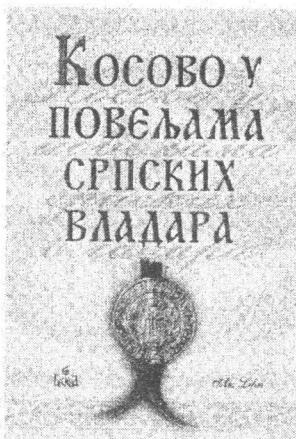
„Косово у повељама српских владара“, издање „Арс либри“ и „Бесједе“

Тапије српског народа

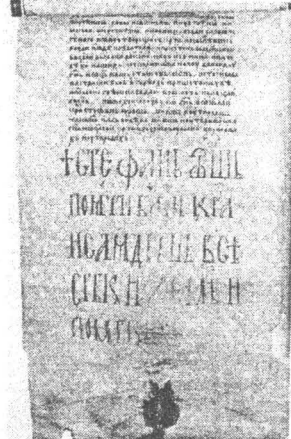
Према речима једног од рецензента књиге Радмиле Маринковић, ранио два столећа и тридесет година раздвајају последњу од прве повеље. Ово су повеље којима српски владари дарују манастирима велике поседе у областима данашње Метохије и Косова. Прва повеља издата је 1198. године, убрзо после установљења српске власти на тим српским областима, којима је дотле владала Византија. И то не случајно, српском манастиру на Светој гори, Хиландару, који се управо градио вољом и трудом издавача повеље, некадашњег великог жупана Стефана Немање, победника у боју код Панигина на Косову 1168. године, сада великосхимника Симеона. Не случајно, јер тек кад је Немања објединио Рашку и Зету и саставио их косовско-метохијском равни и тако учврстио основ за грађну државну творевину, кућу српског народа, тек тада се могло издати јаван српских земаља у духовну и културну заједницу балканских народа, Свету гору, равноправно са другим народима у пуној снази и без зазора... Повељом је засновано велико хиландарско властелинство у приредској области, које ће сви потоњи српски владари проширивати новим допунјама у пределима Метохије и Косова, о чему сведоче диспозиционе одреднице из дванаест хиландарских повеља донетих у овој књизи, ове књиге Маринковићева у предговору ове књиге. Нове династије ће даривати и друге светогорске манастире, Лазаревити манастир Пантелејмон, а Бранковићи и Светог Павла, о чему сведочи шест повеља Пантелејмонском повељом из 1428. године завршава се овај импозантан низ докумената, као што се са њеним издавачем, деспотом Ђурђем Бранковићем ускоро, 1459. године, савијенолико као и код прве повеље, окончава самостални државни живот српског народа.

Топом тринаестог века, Немањићи ће ово дело узвињати и за своје задужбине у Рашкој, али ће тек од почетка четрнаестог

У овој књизи садржани су изводи из дванаест повеља српских владара које представљају писано сведочанство о власништву

стог века на Косово пренети своје задужбине, гробне цркве, са очевидним осећањем пуне вредности тог терена за српску културу. Метохијско-косовска област тада је центар државе и географско-комуникационо полазиште њеног ширења према југу. Ту су градови и дворови, деспотовини и змиовиници, ту је средиште цркве и власти. Српски владари ту не само да живе, они желе да ту и почивају. Стога граде велеступе цркве за своја вечна боравишта: Мислутин Бањску Стефан Дечане, Душан Архангелс код Призренa. Повеље којима се оснивају ови манастири шаљеће су и најсвећаније. Уа то, они бољато дарују стара епископска седи-

шта, Ђевитику у Призрену и Грачаницу на Косову. Ових пет повеља чине срж ове књиге, откривајући скоро несатгледив призор обила живота који буја Србијом у та давна, срећна времена... бележи између осталог Маринковићева. Иначе, у овој књизи набрајају се не само имена и места, него и снажи засек са међама, синорима, ливадима, вољенима са водотоцима и планинама - и све су то словенски називи. Набрајају се сва домаћинства, са именом и презименом породичног старешине - и сва су имена опет словенска, српска, тек понеко влашко, а још ређе арбанаско. И све го изворно, аутентично и документовано. Донете су законске одредбе, правила за живот и рад на огромним властелинствима, које сведоче о складно уређеној држави. Писане прекрасним српским језиком, одредбе повеља су непресушни извор података, правних, географских, етничких, геоморфских и низа других. А својим општим деловима, експозицијама и аренама, писаним класичним књижевним језиком, српскословенским, оне аутобиографским изјавама својих издавача припадају високој литератури и историографији... Боље него ништа друго, косовске повеље, тајине српског народа, сведоче чије је Косово и Метохија, патњама Радмиле Маринковић, рецензент овог издања. © Мила Милошевић

ДЕЧАНСКА ПОВЕЉА

Стефан Урош III, краљ Србије (1321-1331), оснива и дариве манастир Дечане, Дечанско властелинство је уз хиландарско највећи манастирски феудални посед средњовековне Србије. Оно заступа простору територију између Крмова на западу и развоја Белог Дрима и Ситнице на истоку, и између развоја Пећке и Дечанске Бистрице на северу и Дрина на југу, са појединим поселима и изван ове зоне. На тај начин дечанско властелинство је континуирано обухватало велики део Полиња, Метохије, и предео Алтин на јужним падинама Проклетја, углавном у данашњој северокосовској Албанији. Списани делови повеље у осамдесет девет села, заселака и других насеобина овог властелинства представљају уједно најопсежнији ономастичку грађу српског средњег века. Огромна већина имена и назива је, без двоумљења, српског порекла, тако да се читав територија дечанског властелинствау првој половини четрнаестог века мора сматрати чисто српском етничком облашћу. Албански елемент је ове де у то време сасвим незнатна мањина. Сва села која су данас настањена Албанцима била су тада српска. Албанске су само три насеобине, и то два села у Алтину и Зети и један катун, такође у Зети, тако да су од 2.166 ратарских кућа и 266 кућа у катунима само 44 албанске, дакле 1, 80 процената.

Славистички радови из 1939. године

У Српској академији наука и уметности јуче је представљен зборник радова Трећег међународног конгреса слависта, који је требало да се одржи на јесен 1939. године у Београду али, услед ратних околности, односно избијања Другог светског рата, није одржан. Радови са неодржаног конгреса прикупљени су захваљујући приређивачу и уреднику издања, проф. др Богољубу Станковићу који је о значају зборника јуче говорио са академицима Никшом Стигчевићем, Александром Младеновићем, Милорадом Радовановићем и Предрагом Пипером.

Академик Пипер је подсетио да конгреси одражавају актуелни тренутак науке али и духовну климу времена па ће тако, како је рекао, овај из 1939. бити запамћен по својој необичној судбини. Пипер је, такође, изразио наду да ће конгрес из 1939. бити једини конгрес који није одржан због избијања рата.

Како је истакнуто, после неодржаног Трећег конгреса, и паузе од скоро две деценије, организовано је још 10 окупљања слависта: у Москви 1958, у Софији 1963, у Прагу 1968, у Варшави 1973, у Загребу 1978, у Кијеву 1983, у Софији 1988, у Братислави 1993, у Кракову 1998, у Љубљани 2003. Увелико је у припреми одржавање 14. конгреса, предвиђеног за јесен 2008. у Охриду.

Уредник зборника Богољуб Станковић је нагласио да је зборник посвећен чувеном лингвисти Александру Белићу, првом председнику Славистичког друштва Србије, које, иначе, ове године обележава јубилеј 60 година постојања. Зборник радова са Трећег међународног конгреса слависта објављен је захваљујући подршци Славистичког друштва Србије и „Чигоја штампе”. М. С.

Писање се учи И у школи

Прво полазнице ослободим
тзв. синдрома партијског састанка
где сви аминую, каже књижевница
Марија Кнежевић,
предавач у београдској Школи
креативног писања

Марија Кнежевић Фото Д. Ђурковић

Истарили и млађи, и студенти са Филозофског и Школи у пензији, ентузијастички позоршта и „са разара“ инструкторка латинског писца, речу, јазичнолу друштво окупила се једном недељно, у Ресавској 16 где у Клубу лепих уметности похађају курс креативног писања. Петком од 19 часова леко у овај клуб долази због опривалних амбиција јер жели да се убудуће бави писањем, а има и других који су дошли да побољшају, усаврше, култивирају свој писани јазик.

Марија Кнежевић, песникања и магистер комуникационе књижевности, која је четири године предавала креативно писање на Мичиген Стет универзитету, покушала ову др-жину да обједини у групу, а у неких и да пробуди таленат који исуни знају да имају.

– За Србију је ово експериментална ствар, а у свету одавно позната. Ми смо, ипак, сувише лав народ, и тешко се приложимо новоме, па нам је и сада потребно пуно стрпљивости и подршке. Као предавач се трудим да подстакнем висок степен интересности у групи, што значи да их прво ослободим тзв. „синдрома партијског састанка“ где сви

аминую, и „отвори“ да говоре и аргументовано критикују једни друге, а потом да кроз анализу да и читање, лебу до свог личног гласа. То је последња курса – каже Марија Кнежевић и примећује да почетна срамота од читала свој текста или узетане од критиковања туђих радова убрзо нестаје.

Сам назив „креативно писање“ мноштима делује као псеудоизам јер, ипак, има ли писања ако оно није креативно. Марија Кнежевић, пак, објашњава:

– Писање се учи, као и сваки други озбиљан посао. Углед, амбиције и све остало што се подражава. Постоји део који јесте занат. Немаша смјета овај назив а не прибојско да само сучети са „лауученик немисамошћу“, почетник од система шкоствца до лошег топора на машини. Зато прво кремемо од тих ствари да бисмо могли да пређемо на писање. У Америци су овај назив вероватно али јер постоје разне врсте писања: постојина прениска, писање за потребе рекламе, итд.

Марија Кнежевић додаје да сваки час има своју тему. На пример, на једном часу се вежба часе улогеба првог лица једине, на другом расправља о разавици између есеја и путописа. При том, наша са-

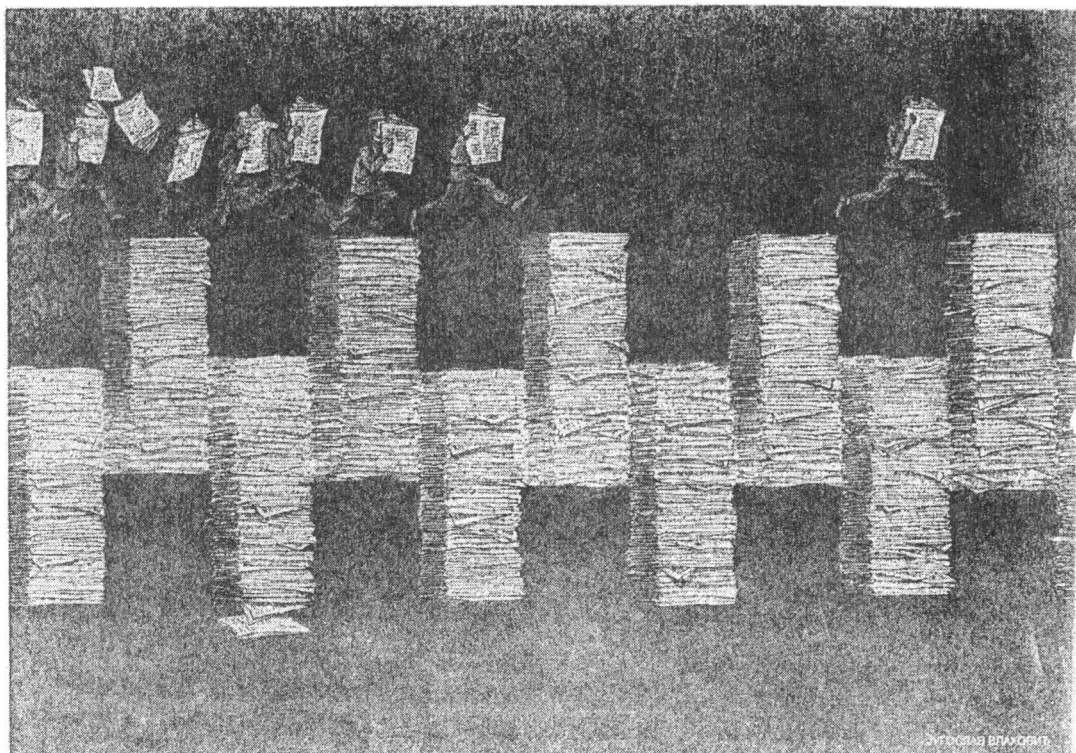
говорница наглашава важност аналитичке и разговора о написаном.

– Нпрједну своју књигу нисам објавила а да је неко претходно није прочитао, и то је већ нека врста креативног разговора о написаном, пријатског читачног, дискутована где нам се узмаче на свету-алине пропусте. Сетити се само фантастичне монографије где је описано како је Езра Паунд „ре-диговао“ Елиотову „Пусту земљу“, направивши од ње верзиу коју ми данас знамо – прича Марија Кнежевић.

Часови креативног писања значајно трају сати по, а у досадашњој пракси и по два, и до три сата. У жели да занитересују што више полазника, за-спинци Клуба су се договорили да одржавају отворене школе. Другим речима, свако може да присуствује једном часу, као и да у њему учествује, без обавезе ипалана курса који, ипак, траје четири месеца по семестру. Као много школе Марија Кнежевић је изабрала реченицу из „Савета младога шисту“ Данила Киша: „Немој дозволити да те увере да смо сви једнако у праву, и да се о укусима не треба расправљати“.

М. Стретенвић

ДУГОСЛАВ ВУКАНОВИЋ

ЈЕЗИК И ПОЛИТИКА

Рат појмовима

И Срби и Албанци само су аматери у политичкој (зло)употреби речи, али, из дана у дан се усавршавају

Три стотине резервиста пошумало је да пређе *административну линију* између Косова и централне Србије на прелазу код Јариња¹, јављали су прошле недеље домаћи медији. Албански новинари су, у исто време, исту замисљену линију назвали „разница“. Колико год би се на први поглед могло уочити да је много битно да ли ће се говорити о „линији“ или „разници“, реч у политици је и те како мља, јер „политика се не води погледима, већ речима“ (Небојка Човић). Да није тако, да ли би Београд инсистирао на првом, а Приштина на другом изразу? И да ли су Албанци ову „државу“ случајно назвали „Косово“, док Београд уредно говори о „Косову и Метохији“? Термин „административна линија“ нава политичка елита је увела у тренутку када је још на могућност да приступимо Косову поклања ограничења, али и када из Мексика стиже значајна подршка Београду да настави борбу за КиМ. Говорили о „линији“ Београд не привлачи пажњу Косова.

„Албанци упорно одбијају да при-

хвате да је западна област покрајине Метохија, и то чине свесно и намерно. Јер би додавањем речи *Метохија* у званичан назив прихватили и историјску чињеницу да је готово цела територија Метохије некада била манастирска земља, првенствено имане, што ова реч и значи у слободнијем преводу. То је доказ традиције и културе Срба на том простору, јер као што је познато, манастири нису били својствени Албанцима. Зато ова *Метохија* називају Дукађини“, објашњала државни секретар за КиМ, Душан Пророковић.

И Срби и Албанци само су аматери у политичкој злоупотреби речи. Виши шеф одељења за Југославију у Стер департменту Џорџ Кеџи који је 1992. напустио ову функцију незадовољан што Џорџ Буш није желео да интервенише у Босни, у недавно објављеним мемоарима описује себе као „човека од утицаја у америчкој администрацији“, а тај се утицај, како сам каже, показао кад је успео да медијима намеће термин „етничко чишћење“ за описивање рата у Босни. Термин је, наиме, био „добављено емо-

ционално и позитички јак да натера Вашингтон на појку интервенцију, али не превелике еписи као што су геноцид или холокауст да би довео до нових трагедија на Балкану“. Преко портпарола Стејт департамента Кеџи је прогласио „етничко чишћење“ у званична саопштења о Босни, да би се термин брзо одомаћно у америчкој штампи као опште место за извештавање о босанском рату. Не дуго затим, САД су војно интервенисале у БиХ.

Ретко се, међутим, може реконструисати пут неког политичког термина (ко га је убацио, с којим циљем и с каквим последицама). Кеџи, наравно, није измислио овај израз. Он се само напастарао да се синглизма убаци у пишу употребу и буде у слободнијој интерпретацији. Упркос та „слободнија интерпретација“ је *специфичном* политичке речи. Док се учесници у комуникацији у биолозији или физиологији, на пример, труде да терминал буде што прецизнији и једнозначнији, објашњавачи лингвиста Влада Вукановић, политички термин је намерно бременитији значењем. У политичком тер-

мину често постоји слој политички генерисаног „сада“ које се може произвести помоћу неколико сасвим једноставних језичких поступака.

Шта је друго „политички конкретан говор“ у којем се за проститутку каже „сексуална радница“ (израз узведен из западноевропске политичке праксе, а који користе овлашћене НВО) него проста еуфемизација? Довољно је понекад злоупотребити емоционалну асоцијацију коју нека реч носи па да од обичног израза настане политички термин *лар екселанс*, са приметком свих последица које може да произведе. Сетимо се како је владавина Слободана Милошевића у страним и домаћим опозиционим медијима описивана као „режим“ уместо уобичајеног „влада“. То су недавно користили и радикали у изборној кампањи када су говорили о „Тадифеном режиму“. Како се први израз у говору најчешће употребљава уз придев „диктаторски“ и „тоталитарни“, довољно је владу назвати „режимом“ па да ствар буде „јасна“.

„Почетком XX века, Албанци са Косова су означавани као Арбанаси, Арнаути и Шинтари, али је до 70-их година преживео само последњи израз. Онда је у политичкој контексту одлучено да је Шинтар уверљива реч, да је прави етник Албанац иако је то у језичком смислу неправилно јер се тиме означава становник Албаније. Израз Шинтар језички није споран јер сами Албанци себе зову Шинпе, па се ту најбоље види како реч, независно од језика, добија политичко сало“, додаје Ђукановић.

Албанци, каже председник општине Бујановца Насим Арифити, не споре да је реч Шинтар српски превод њихове речи, али им је израз, ипак, уверљив. Зашто? Зато што је, објашњава Арифити, у питању „лош превод“. „Уверљиво је зато што не изговара-

„Говор мржње“

Александар Вучић, генерални секретар СРС и **Весна Пешић**, ЛДП

Вучић: Не употребљавам западњачке силогизме и еуфемизме којима се скрива истина. Термини које помињете најчешће служе да се преко њих подмећу двоструки стандарди и оправдава употреба силе. Кад неког означите као „недемократску странку“, он мора да буде прокажен.

Пешић: То је било најисправније описивање политичке сцене за време Милошевића и након 5. октобра. Линија разграничења су странке Милошевићевог блока, укључујући и радикале, док су оне које су формирале ДОС, биле странке „демократских промена“. После убиства Тинђића та подела је постала све нејаснија, да би била избачена из употребе усталичењем тзв. треће Србије и владом Војислава Коштунице.

Вучић: И то је политичка подвала. Они који себе називају „демократским“ и „реформским“ често су све само не то. Ништа није у политици црно-бело, а такви термини не знају за нијансе. Просто речено – то је лаж.

Пешић: Коалиција ДОС-а се и распала на тој подели. А Зоран Тинђић је убијен због реформаторства. Сад странке – ДОС, СРС, НС и СПС – окренуте Русији, одбацују реформски курс и европске интеграције и враћају Милошевићеву националну политику. Од њих се јасно разликује ЛДП. Ту би требало да буде и ДОС, али врх странке недовољно одлучно брани европску будућност Србије.

Вучић: Опасна синтагма, често злоупотребљавана. Та игра речи ми је мучна, делија чак и застрашујуће и због будућности је не треба користити.

Пешић: Тиме се не означава оштра и неумерена критика, већ је то популарни назив за законску норму – ширење верске и националне мржње“. За ово дело се код нас ретко изричу казне, мада таквих појава има, а и недовољно се жигосу у јавним гласилима.

те правилно. Прави изговор гласи *Шинтар* а не Шинтар“.

Почетком 80-их година, када крену обилнији проблеми на Косову, појављује се и термин „Косовар“, који су сковали Албанци са Косова, а чија се употреба наново охрбрљује у Вашингтону. У америчкој администрацији, каже аналитичар „ТСМ Глобал“ Обрад Кесић, термин „Косовар“ се сада намерно политизује како би се показало да су то људи одвојени од албанског националног кор-

пуса и да као такви заслужују сопствену државу – Косово. Тај термин, и са таквим образложењем, креаторима америчке спољне политике је пре пет година препоручио и Јанити Бугајски из Института за међународна и стратешка истраживања у Вашингтону. По истом принципу, додаје Кесић, многе међународне дипломате у Босни сада покушавају да дефинишу суперидентификацију – „Босанци“, као важнију од националних. „Поново се јавља аустроугарска идеја да би сви проблеми у Босни били решени када би Срби, Хрвати и Муслимани пристали да буду добри Босанци, што је недавно рекао и немачки амбасадор у БиХ.“

До 5. октобра 2000. српска политичка сцена почивала је на дистинкцији „демократски-недемократски“, да би тај двојци био замењен појмом – „реформски-антиреформски“, односно сада, „европски-антиевропски“. Осмај чинишвили да се први пар „напознао“, политичке припаднике тражило су да се направна нова дистинкција унутар појма „демократски блок“. „После 2000. године у САД почнута да се дефинишу реформисти и антиреформисти на српској политичкој сцени. Када је дошло до сукоба унутар ДОС, а и сукоба Београда са САД, у званичном говору америчке администрације придевом реформски означавале су се странке ДОС које су биле спремније да сарађују са Америком, а као антиреформски описивали су они који су били мање кооперативни“, каже Кесић.

Око појединах токовима избијају и међународни спорови. То што су се Пе-

„Прешевска долина“ и „Косовар“

Нобојша Човић, бивши шеф Координационог центра за Косово и **Јанити Бугајски** из Института за међународна и стратешка истраживања у Вашингтону

Човић: Не постоји као географски појам. Термин произлази из сепаратистичке платформе која је настала за време „Призренског лиге“ и јасно је да су у питању територијалне претензије. Друга страна јасно поручује да је то део територије који треба да буде независан.

Бугајски: То је регион у Србији са значајном албанском популацијом, која је била у конфликти са државом јер је тврдила да је регион део Косова. У источној Европи постоји неколико региона који немају административни идентитет, али су извор размирица. То су Тирол, Шлезија, Трансилванија и Сутенланд.

Човић: Не користим термин Косовар. А Бугајски који га препоручује, боље нека размисли о територији са које долази. Он лако производи друге нације, али по истом принципу може да се говори и о нацији „Тексасани“.

Бугајски: Иако косовска нација не постоји, постоји потреба да се појави косовски идентитет с обзиром на стварање државе Косово. Косовар означава мултиетнички идентитет који би омогућио грађанима да осећају припадност грађанској држави која гарантује једнакост свима без обзира на националност и религију.

бојна Човић и Риза Халими у телевизијској емисији посађали да ли постоји „Превенска долина“, или што је умало избизла туча између Срба и Мађара око тога да ли ће на табији писати „Србобран“ или „Сен Томан“, није ништа наспрам натезања које већ 15 година траје између Грчке и Македоније зато што је ова бивша југословенска република одлучила да присвоји име грчке покрајине. Тако је пре неколико дана грчко министарство спољних послова поново оптужило Скопље за „ире-

„Постоји потреба људи за идентификацијом са заједницом, по традицији, обичајима, и то је подупрто разним симболима“, каже Јован Комшић, професор социологије на Новосадском универзитету. „Ту је кључни проблем постављања границе, зато у језику политике има највише манипулација са топонимима или терминима којима се одређује нација. Сви знамо како животиња обележавају територију, а човек, као политичка животиња, то ради симболима“.

У суседној Црној Гори већ 15 година политичари се споре да ли део народа исламске вероисповести звати „Муслимани“ или „Бошњаци“. Заговорници првог имена тврде да је „преименовање Муслимана у Бошњаке део пројекта великобошњачке асимилације свих Муслимана у бившој СФРЈ“. Они, пак, који себе називају Бошњацима, тврде да је реч о једном народу чија је матица Босна. Владлајућа коалиција заговара термин „Муслиман“ из дневно-политичких разлога – лидер „Муслимана“ налазе се на изборним листама ДПС и СДП, док „Бошњаци“ имају своје партије, па је у Устав унето компромисно решење („Муслимани-Бошњаци“). У Србији је термин „Бошњак“ стигао пре шест година до Уставног суда. Општина Тутин и држава Србија водиле су спор: постоји ли регион „Санџак“ и народ „Бошњаци“ који говоре „бошњачким језиком“. Уставни суд стао је на страну државе, али се спор на крају решио политичким договором: Расим Љајић, тада министар за мањинске заједнице, договорио се са Војиславом Коштунцићем да се све несугласнице реше законом о националним заједницама. Термин „Бошњак“ ушао је у Устав Србије а „бошњачки језик“ у наставни програм школа, док је „Санџак“ још у језичкој илегалди, па зато Санџак Рашковић-Ивић из ДСС и даље с правом може да каже: „Да је Рашка Санџак, ја бих се ланас презивао Санџаковић, а не Рашковић.“ Протекле недеље, међутим, из Новог Пазара поново актуелизовано ово питање када су након уједињења СДП Расима Љајића и Санџачке алтернативе функционери ове коалиције најавили да ће тражити „формирање региона Санџак“, позивајући и остале бошњачке партије да им се придруже у решавању суштинских проблема бошњачке националне мањине. Некојко дана касније, огласили су се и лидери Партије демократског деловања са југа Србије тражећи формирање „региона Превенске долине као уставне категорије која би омогућила права на очување посебности“.

■ МАРИЈА КОРДИЋ

Иван Миленковић, филозоф

Спектакл тероризма

Спектакл као појава која рачуна на потпуно видљивост онога што показује, на први поглед, требало би са политиком да дели исти, јавни простор. Међутим, спектакл, управо захваљујући прозирности онога што хоће да прикаже, парадоксално, скрива оно што показује. Све се види, али та видљивост заслепује. Захваљујући спектакларизацији политичког дискурса, политика упада у замку. Пример спектакларизованог термина је тероризам. Након пада Берлинског зида, Америка се нашла у некој врсти безазлучног (политичког) простора јер је њен надрећи, неопходни, омиљени непријатељ, „непријатељ од кога зависи моја политичка егзистенција“, како би то дефинисао Карл Шмит, престао да постоји. У нападима на Авганистан, Либан, Судан, Босну и Србију, САД нису успеле да пронађу довољно снажнок непријатеља који би могао изнова да изазове лучење политичке супстанце и конституише пољупљању политичку субјективност.

Са 11. септембром Америка добија довољно снажнок али и неухватљивог непријатеља и може у недоглед да перпетуира борбу против сабласти која је именована као Ал каида. Тероризам је савршен противник јер га никад не можете уништити, а кад год је потребно довољно је покретну реторичке и разне механизме како би се нација додатно мобилисала.

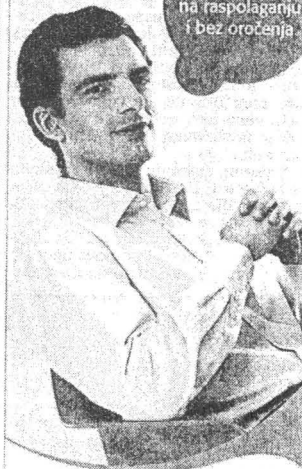
Нема појма који се у политици не може инструментализовати. Док се није усталичио тероризам, америчка политика налазила је изговор у светом тројству савременог света „демократија, слобода и људска права“. И уопште није тешко показати да су сва три појма и те како инструментализована, иако то не говори ништа против самих тих појмова.

денстичку логику“ због инсистирања на имену Македонија, а премијер Коста Караманић је задретио да ће Грчка 2. априла на самиту НАТО ставити вето на пријем Македоније у ову организацију уколико се спорно питање не реши. „Наша земља није опседнута именом ради имена, већ сањатрамо да то питање подстиче идентитетску логику и акција, а потези влада у Скопљу потврђују ту процену“, саопштина је званично Атина.

Za ljude koji od štednje traže više!

KAMATA DO 8,5%

UVEK na raspolaganju i bez oročenja

Što više ulažete, kamata je veća!

- Uvećanje kamata na depozite do 8,5%
- Kamatna stopa za devizne uloge do 8,5%
- Kamatna stopa na devizne uloge do 4,3%

EUR na devizne uloge: 0,50% - 0,50%
 BLS na devizne uloge: 1,00% - 4,50%

www.otpbanka.co.yu
 Call Center: 0700 480 400
 021 4502 400

Štednja sa više

ПОЛИТИКА ONLINE

31. мај 2008.
 Најстарији дневни лист на Балкану.
 Први број издање 25. 1. 1904.
 Оснивач Владислав Трибињар.

ПОЧЕТНА О НАМА ПОШТЕНКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОСЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

ВЕСТИ

СВЕТ
 ПОЛИТИКА
 ДРУШТВО
 ХРОНИКА

ПОГЛЕДИ
 Драгослав Жарић
 ЕКОНОМИЈА

ТЕМА ДАНА

ПОГЛЕДИ СА
 СТРАНЕ
 Бранка Зелић

СПОРТ

КУЛТУРА

БЕОГРАД

СРБИЈА

EX YU

ТЕМА НЕДЕЉЕ
 Српска политичка
 сцена

Култура

Брат је био које вере био

О томе шта су хрватски интелектуалци писали у 20. веку у Србију, можемо читати у књизи ирелске коју је приредио публициста и новинар Радovan Пољовић

Насловна страна књиге, Ђин Ујевић, Мирослав Крлежа, Владимир Назор, Јуре Каццелан и Иван Мешић-Трошић

У прошлом, 20. веку хрватски писци, сликари, композитори, филозофи и лингвисти обрађивали су се својим писмима српским књижевницима најразличитијим пољима, почев од издавања њихових књига и објављивања њихових текстова у часописима у Србији, организовања изложби, преко размене поштом издана иностране литературе, поздрављања новинарских средстава за различите пројекте до језика, приређивања и пријатељских окупљања.

Неретко, хрватски уметници писали су писма у Београд ћирилицом, уз неусуђено поштовање мултикултуралности, а пријатељи су им у израбали латиничним писмима.

О овој лепој комуникацији можемо читати у књизи „Писма у Београд, шта су хрватски интелектуалци писали у 20. веку у Србију“ (ИП „Филип Видић“) коју је приредио Радovan Пољовић, наш познати књижевни биограф, публициста и новинар „Политике“ у пензији.

У овој књизи можемо читати сама одабрана писма хрватских уметника, а приложени су и неки оригинални рукописи и фотографије учесника у комуникацији, као и извесне аутора писма.

Међу хрватским уметницима и интелектуалцима који су писали пријатељима у Београд били су Анђун Густав Матош, Августин-Ћин Ујевић, Густав Кралец, Мирослав Крлежа, Бела Крлежа, Владан Десница, Ранко Маринковић, Иван Мешић-Трошић, Владимир Назор, Добриша Ђесарић, Аугуст Ђесарец, Милан Беговић, Анђун Бранко Шимић, Милан Ренцар, Анђун Баран, Љубо Визнер, Вlado Готовац, Јакон Готовац, Јуре Каццелан, Иштван Јоб, Михаиел Комбел и други.

Имајући увид у њихова размисљања, ставове и потребе, стичемо увид и у савне међунационалних и културних веза и између Хрватске и Србије од почетка, па све до одамесетих година 20. века.

Видимо колико се Ћин Ујевић који је почетком 20. века и живео у Београду ливно посетио Душана Маташа, Марка Ристића, Александра Вуча, ала је Тихомир Алмуговић, Амдарићев професор из сарајевске гимназије, песник и политичар, до своје болести, био члан Главног одбора Друштва „Свети Сава“ из Београда. Алмуговић је 16. јануара 1934. године после тежке операције, у писму Тихомиру Ђорђевићу, углавном српском етнологу, поручио:

„Па жалост, моје, моје се писма исеу исеу и ја ћу морати дуго а можда и дефинитивно остати у Загребу. Бољи ме и жао ми је да због тих разлога морам поднети оставку као члан Главног одбора Друштва „Св. Сава“. Али, будите уверени да ћу до краја живота остати веран

ИП
 Ам
 ине
 Нес
 Ин
 ред
 Рап
 Ми
 Нес
 Ки
 кре
 Ки
 Ас
 Уд
 јар
 КТ
 По
 Фил
 Му
 Ки
 Ви
 ТВ

КУЛТУРНИ
ДОДАТАК
НЕКРЕТНИШЕ
МОЈА КУЋА
ПОСАО
МАГАЗИН

оној лепој и племенитој: Брат је мио... (које вере био)."

– То нису била писма у туђину, то су била писма својима. Епистоле су стизале у српску, а затим у југословенску престоницу, уз пријатељске молбе, и у њима су аутори износили своје стваралачке мукe, невоље у којима живе. Ништа тако не открива људе као писма која пицу. Она су чудо једно – права ковертирана књижевност. Било је то време када се мултикултуралност подразумевала као нешто што је нормалан живот. Тек на измалу века почело се говорити о четири стотине километара... – каже Радован Поповић, примећујући још да се у Загребу нормално знала ћирилица и да је постојала обострана комуникација хрватске и српске културе „без икакве принуде било које врсте, без лажи и политичких марифетлука“.

Као посебно дирљиво обраћање хрватских писаца, Радован Поповић издвојио је оно упућено „малом, али честитом издавачу Светиславу Б. Цицјановићу, који је свим писцима, без обзира на веру и нацију, пружио руку, а његова књижара била уточиште писаца са свих страна Краљевине“.

А. Г. Матош говорио је „Идем у Србију, тамо се барем нећу гушити у језуитизму као овде...“, а у једном од многобројних писама које је упућивао Марку Ристићу, Крлежа каже:

„Драги мој Марко, има и таквих шутња које нам још једино преостају, и та шутња лакса, најмилији мој, лежи међу нама као огромно, тромјесечно ненаписано писмо, те изгледа као огромна мутна поплава...“

Има у овој књизи и писама које је Крлежа упућивао Александру Раиковићу и Радовану Зоговићу. Увршћени су у њу и Андрићеви одговори на молбе да приложи свој прибор за писање за будући Музеј хрватских писаца или да узме учешће у Антологији новije хрватске лирике, поводом стогодишњице Илирства. Оба пута Андрић је улудно одбио сарадњу, а у оном писму поводом поменуте антологије, од 14. новембра 1933. године, он каже: „Захваљујући Вам на позиву морам да Вам кажем да ми, са мога гледишта, не изгледа разумљиво ни оправдано да се данас издаје једна антологија ограничена на једно племе“. Такође, наш нобеловац Тајиништу Матице Хрватске упутио је писмо незадовољства због тога што је у том Матичном издању његових „Приповијетки“ био знатно измењен стил, језик и правопис (мењано је „четворо“ у „четверо“, „свитање“ у „свићање“ итд.).

Марина Вулићевић
(објављено: 06/03/2008)

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(9\)](#)

[Повезани текстови](#)

[Српска култура у Европи](#)

Омаловажавање Вуковог дела

Овог суботњег јутра прочитала сам чланак господина Саве Дамјанова о Вуку Стефановићу Караџићу, у додатку Култура Уметност Наука.

Као ученица другог разреда једне од београдских гимназија, сматрам да сам прилично упозната са свиме што је Вук Караџић урадио за српски језик, правопис и књижевност. Оно што сматрам недопустивим јесте повезивање симбола српске писмености са политиком. Он наводи да се и у данашње време, у ери интернета и хипертекста, његово име и дело доживљава са страхопоштовањем. Не видим шта је ту чудно, јер таква дела имају вечну вредност.

То што је Вук применио Аделунгово добро познато правило „Пиши као што говориш, читај како је написано“ на српски језик показује колико је био способан. Управо то Вука чини великим и посебним. Пошао је путем којим нико није смео, урадио је нешто што нико није.

Недопустиво је Вуков пут назвати „припростом странпутицом“. Даље он пише да све то ласка неукости и једноставности. Вуков циљ и јесте био то да створи језик којим ће говорити цео народ, без обзира на образовање. Због тога је било неопходно поједноставити тај језик. Вук је књижевност приближио ширим народним масама.

Не знам да ли је господин Дамјанов покушао да научи неки страни језик. Ја их учим три и верујте ми да није нимало лако, јер колико је правила, толико је и изузетака. Вук је све то свео на само једно правило. Стога сматрам да наш језички систем можемо с правом назвати једним од најсавршенијих. Мислим да ни у ком случају не може бити тачно да је Вук био прецењен, чак мислим да се Вуков значај често занемарује. У тексту стоји, као доказ за Вукове мане, и податак да је Бранко умирао у самоћи, разочаран у Вука. Надам се да већина људи зна да је Бранко био тешко болестан и разочаран у живот, а не у Вука као кривца и појединца. Господин Дамјанов, такође, оспорава 1847. годину као годину Вукове победе, јер „су многе значајне књиге и даље штампане у предавуковској језичко-правописној варијанти и јер Вуков правац још увек није постао општеприхваћен“. Каже и то да ни сам Вук није веровао у ту победу. Ја мислим да је он знао да је за велике промене потребно време и да се оне граде полако, а не преко ноћи.

Господин Дамјанов сматра да је Вук за књижевни језик одабрао онај који је он сам најбоље познавао. Мислим да је вероватније да је то био језик који је био најраспрострањенији у народу. Господин Дамјанов иде чак дотле да наводи да се „то што наш митски јунак није прихватао грађански језик може донекле психолошки“ (да ли би особа са психолошким поремећајем учинила оно што је Вук учинио за нас?) разумети, „али никако културолошки и социолошки (па и политички)“. Чему помињање политике уз име једне од наших најпознатијих историјских личности, неvezаних за политику? Господин

Дамјанов иде толико далеко да Вука назива лажним творцем. Чему то лажни творац? Вукова реформа и народни језик као званични приближили су све слојеве друштва, дајући свима исте могућности. Вук се трудио да избрише све поделе, које г. Дамјановић упорно наглашава.

Јелена Шормаз,
Београд

ТВ академија и српски језик

Подржавам оснивање те академије, али ме је зачудила чињеница да ће новинарка Лила Радоњић предавати „News reporting“. Питам се, да ли је академија намењена Енглезима, или нашим студентима? Зар није прикладније да се тај предмет зове „Саопштавање вести или новости“, а нека студенти науче да се то на енглеском каже news reporting. Нећемо бити ништа мање учени ако користимо своје речи уместо помодарских, страних. Очигледно је заборављен један од главних задатака тако популарног средства информисања као што је телевизија, а то је просвећивање и неговање сопственог језика.

Саветовала бих неке предаваче да своје студенте науче да не користе (као што то чине њихови предавачи) грозну поштапалицу као замену за некадашње „овај“, а која је неки неартикулисани глас за који у нашем језику не постоји знак (нешто између а и е, а у енглеском је знак е:). То оставља веома лош утисак и о квалитету водитеља.

Употреба енглеског израза „о кеј“ уместо добро, уреду, такође је непримерена. Надам се да међу предавачима будуће академије има и стручњака за српски језик који ће студенте упозорити да избегавају бесмислене изјаве као што је „Председник је оперисао жуч“. Па нисам знала да је председник хирург (а посебно што се не оперише жуч, него жучна кеса). Или, „Човек је извршио самоубиство и полицајац га је нашао испред својих врата“ (коментар сувишан).

Упозоравам и да је неопходно да се понови средњошколско градиво из граматике српског језика, како не би говорили „пет степена, три километара и десет слушаоца“. Такође се много греши и у наглашавању слогова појединих речи – није Србија, него Србија, није Косово, него Косово, нити отпутовао, него отпутовао.

Лепо би било и да научите студенте да не климају главом док саопштавају вести као да су лутке у луткарском позоришту.

Претпостављам да ћете оспособљавати студенте и за водитеље емисија са гостима, па бих у вези с тим сугерисала избегавање испољавања сопственог страначког опредељења, као и велике уводе пре постављања питања госту који после тога нема много шта да дода.

Љиљана Самолов,
Београд

ПОГЛЕДИ

Страна 12, март 2008.
11
rodicid@rodickasoyu

ЈЕЗИКОУМЉЕ

Академик Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика, аутор многих књига из области језикословља које су обогатиле науку о језику али и приближили је народу, говори за "Дане"

Замолели бисмо вас за почетак разговора да кажете неколико речи о раду на Великом речнику страних речи и израза. Колико је он трајао, како је по вашој оцени примљен од стране струке и шире јавности?

- Речник смо припремали око три и по године, с тим да се рад наставља, јер у првом издању (па донекле и у другом) увек буде неких неизбежних пропуста или омашки, а сада то поправљамо за треће издање. Речник је наишао на велико интересовање, не само у Србији него, како чујем, и у Републици Српској и Црној Гори. Добили смо од читалаца доста добронамерних сугестија и предлога, на којима им и овом приликом захваљујем. Надам се да ће бити онако како је једном, поводом приручника уопште, рекао наш колега Мато Пижурчица: "Прво издање је онакво какво је, друго је боље, а треће је - добро". За четврто и даља издања, било да их спремамо нас двојица или неки наши наследници, појавиће се сигурно још неки нови англицизми или компјутерски термини у широј употреби. Ипак, само због њих не би требало журити с проширивањем речника, јер искуство показује да међу неологизма има и помодних речи које се неко време понављају из дана у дан, а касније падну у заборав.

Читаоци вас познају по бројним занимљивим и корисним књигама и написима који су значајно допринели култури изражавања. Питали бисмо вас шта мислите о изразима позајмљеница и туђица. Који је облик правилнији? Многи мисле да позајмљеница није добар израз јер он значи да је у питању нешто што треба вратити, а да је једино туђица прихватљив израз.

- У стручној лингвистичкој употреби, позајмљеница и туђица нису синоними. Туђица је реч која се осећа као страна и која још задржава понеко страни обележје, рецимо англицизам *шоу*, који у падежима добија наставке "ја", "у", "ови" и слично, што се не дешава ни у једној домаћој речи, или кафе, који по страном узору може да одређује другу именуци ("кафе куварница", док не бисмо могли да кажемо "кафа куварница", "чај куварница" и слично). Позајмљенице су речи стра-

ног порекла, али потпуно одомаћене код нас. Оне могу бити вековима старе, као рецимо *боја*, *ципела*, *подрум*, *кромпир*, за које само стручњаци знају да је прва турског, друга мађарског, трећа грчког, четврта немачког порекла. Могу бити и новији интернационализми, као *амбасада* или *телефон*, за које сви знамо да су страног порекла, али нам прва нимало не смета и не пада нам на памет да је преводимо у "велепосланство", док се за другу чак ни Хрватима није дало да је претворе у „брзоглас“ или нешто слично.

Термин *позајмљеница* је настао преводом немачког *Lehnwort*, које је на исти начин (извођењем од глагола који значи "позајмити") преведено и у већини других европских језика. Многи су већ приметили да такав термин не одговара, јер се реч "позајмљује" али се не враћа. Наш славица др Радојица Јовићевић предложио је да кажемо *усвојеница*, што би без сумње био бољи израз, али је питање да ли ће моћи да истисне већ укоренењо *позајмљеница*.

Употреба писма данас је актуелно питање у Србији. Постоје они који су само за ћирилицу, а многи се залажу за двоазбучје: ћирилицу и латиницу. Какви су ваши ставови у вези са овим?

- За двоазбучје је у време "братства-јединства" било уобичајено да се брани, уз тврдњу да оно представља "богатство нашег језика". У ствари, били су у праву они који су говорили: "Да је богатство, ваљда би га још неко у свету имао!" Двоазбучје је терет, извор непотребних дилема, збуњивања и међусобних сукоба. Нажалост, то је терет кога се не можемо решити. Могао се избећи пре једног века, да је било памети и да је тада прихваћен Скерлићев предлог: само латиница и само екавски. Не зато што нешто фали ћирилици и ијекавском изговору, него што се нешто мора жртвовати ако се жели јединство и јак стандардни језик. Друге нације су тако поступиле: Италијани из свих крајева су се сложили да прихвате тоскански, иако се и јужни и северни њихови говори много разликују од њега. Румуни су прешли са ћирилице на латиницу, остајући и даље православне вере. Немци су деценијама инсистирали на

Академик Иван Клајн

својој готици, да би је коначно напустили после Другог светског рата. За нас је данас касно. Не можемо се одрећи ћирилице, јер је она наше основно писмо, део наше традиције и културе. Не можемо, чак и кад бисмо хтели, забранити латиницу, јер је сувише укоренењена, јер је њено знање у сваком случају потребно и јер нас спаја с већином других народа на Балкану и у Европи. Кад узмете у обзир да су и у Србији двојезични речници, телефонски именови, рекламе, упућства на производима, аутомобилске регистрације, адресе на Интернету и и-мејлу, СМС поруке и још доста тога ИСКЉУЧИВО на латиници, онда је јасно да ће латиница увек бити с нама.

Главни погрешан корак је начињен у годинама између два рата. Тада је у Србији нарочито тзв. грађанска лева интелгенција почела на све стране да штампа књиге и часописе латиницом. Нико тада није видео разлога за узбуну, свима се чинило да ће оба писма остати у равноправној употреби. Тек после Другог светског рата постало је јасно да употреба латинице угрожава ћирилицу, да нема стварне равноправности. Томе је свакако допринела политика комунистичких власти, али и без тога латиница би однела превагу, јер је она данас глобално писмо, захваљујући компјутери и енглеском језику, док је српска ћирилица једнонационална. Није чак ни "словенска", осим у историјском

смислу, јер руска, украјинска и бугарска ћирилица имају низ слова која ми немамо, и обрнуто. Са фонтом "Serbian (Cyrillic)" не можете писати ни један језик осим српског, док са фонтом "Serbian (Latin)" можете савршено писати енглески, а уз додатак понеког дијакритичког знака и већину других европских језика.

Да ли бисте рекли неколико речи о Одбору за стандардизацију српског језика, о тренутном стању, плановима...

Одбор за стандардизацију је завештање нашег великог лингвисте Павла Ивића, који је нажалост стигао само две године да буде његов председник. Још један велики ударац Одбор је претрпео претпрошле године, када је умро Бранко Брборић, његов секретар од оснивања, неуморан организатор и аутор неколико запажених књига о социолингвистици. Није доживео да види књигу "Српски језик у нормативном огледалу" (Београд 2006); састављену по његовој замисли, а у којој је сакупљено првих педесет одлука Одбора, са одговорима на најразличитија нормативна питања.

У складу с концепцијом коју је од почетка дао Павле Ивић, а које се ми и данас држимо, Одбор није никаква "језичка власт" него саветодавно тело. Његов будући рад зависиће пре свега од тога колико ће у јавности бити интересовања за мишљења језичких стручњака и колико ће питања стићи Одбору. Искуство показује, нажалост, да таква питања чешиће стижу од добронамерних појединаца него од оних који би по функцији морали да се брину за језик. У разним професијама нађу се они који размишљају о матерњем језику, или који се питају да ли је правилно скован неки термин из њихове струке. С друге стране, међу уредницима и опште "шефовима" медија још нисам срео ниједног коме би правилан језик био посебно важан. Они имају само две бригае - да не скрену с политичке "линије" и да им не падне тираж.

У сваком случају, језичку културу једног народа не може да чува ни Одбор, нити неко тело са ширим овлашћењима од њега. Она зависи од школства и од медија, и о њој би морало да води рачуна министарство просвете. Досадашња искуства у том погледу нису охрабрујућа. Готово ни један министар просвете последњих деценија није био из филолошке струке, нити је иједан показао интересовање за Одбор, за Институт за српски језик, за катедре за српски језик на факултетима, или за наставу матерњег језика у средњој школи (које нема).

Често се данас говори о имену/именима језика. Академија је објавила недавно нови том српскохрватског језика, а Матица срп-

Бојан Радић и Иво Клајн

ска једнотомни речник српског језика. Да ли бисте изложили ваше ставове у вези са овим?

Термини српски језик и српскохрватски језик не морају бити у опозицији, и не треба их посматрати с политичког становишта. Још и после Другог светског рата у "Нашем језику", на факултетима и у Академији под Белићем језик се називао српским. После Новосадског договора усвојен је термин српскохрватски језик, који није измислила Комунистичка партија (без обзира на то што је одговарао њеним политичким мотивима), него је већ цео век пре тога био уобичајен у светској славистици. Нормално је да се речник Матице српске зове Речник српског језика, али је крајње неозбиљно захтевати да велики речник САНУ после пола века, када је већ стигао до половине предвиђених томова, промени наслов. У корпусу на основу кога је он израђен коришћени су и текстови хрватских писаца, и тако и треба да буде, јер је реч о две варијанте истог језика и јер не би ваљало да део то драгоценог материјала остане неискоришћен. Ако бисмо и данас дозволени да лексикографском управља политика а не наука, онда бисмо се изједначили с једне стране са Хрватима, код којих су лектори овлашћени да из туђих текстова избацују мрске србизме и замењују их "домољубним" изразима, а с друге стране с комунистима који су 1966. године спалили речник Милоша Московљевића само зато што дефиниције речи као што су четник или партизан нису биле у складу с партијским директивама.

Одсада ћемо свакако свој језик називати српски, што је краће и што је сасвим нормално. Али у случајевима кад се називом желе обухватити све

варијанте тог језика, свакако је боље употребити традиционални научни термин српскохрватски него скраћеницу "БХС" (босански-хрватски-српски, по абecedном реду), која је последњих година омиљена у међународним органима, а која ће сигурно ускоро постати "БЦХС", како би обухватила и непостојећи црногорски језик.

И у самој науци постоје различити ставови. Расколи у мишљењу присутни су свуда па тако и у лингвистици. Да ли сматрате могућим да се ставови о српском језику приближе или изједначе између оријентација које данас постоје?

Да се ставови потпуно изједначе - то не би било у духу науке, па ни у духу демократије. Да се приближе - то је пожељно, и можда није немогуће. Невоља је у томе што ми имамо један клан демагога који не пишу речнике, ни граматике, ни уџбенике, ни историје језика, ни било какву озбиљнију студију о српском језику. Само воде хаку против "издајника" (својевремено су чак и Павла Ивића оптужили да није патриста), захтевају да се и језик Хрвата и Бошњака зове искључиво "српски", а да се у Србији што чеље употребљава термин "србистика". У нашој политици и у јавном животу иначе је уобичајено да се више важности придаје именима, симболима и спољашњости него суштини. Надајмо се да у науци ипак неће бити тако. Треба настојати да се за овај језик израде сви они акцентацки речници, етимолошки речници, тезауруси, нормативне граматике и све остало што му недостаје. Урадите то, а онда га назовите како хоћете.

Захваљујемо вам на разговору којим сте нам учинили посебну част!
Б. РАДИЋ

Време за реформе писма одавно је прошло

„Српска латиница као ћирилица”, 7. 3.

Др Милан Шипка, више социолингвиста него лингвиста, у „Политикином” тексту „Српска латиница као ћирилица” бави се једним давно превазиђеним питањем у српском језику: реформом писма. Тај посао маестрално је завршио Вук Стефановић Караџић још у првој четвртини 19. века и од тада не постоји никаква потреба у српском језику за реформу писма. То је и сасвим исправно приметио и казао академик Иван Клајн, у оквиру истог текста, да је време за реформе писма одавно прошло.

Сви народи Европе и сви европски језици без једног јединог изузетка имају једно (своје) писмо за један (свој) језик. Да је Шипка прави лингвиста, а не социолингвиста, знао би да сам језик по својој природи не трпи два писма и да је од два писма за један исти језик једно писмо увек кроз историју нестајало. Узмимо пример наше глаголице и наше ћирилице.

Српски проблем и проблем српског језика није у томе што су једино Србима за њихов језик неопходна два писма, него је проблем у томе што су Срби под разним врстама притисака, па и под насиљем, напуштали своје савршене писмо на рачун мање савршеног хрватског латиничког састава, наивно верујући да ће се преласком на то писмо укључити у свет.

Цивилизацијски је задатак Срба да се остане двоазбучја у свом језику, како би сачували своје најсавршене писмо у свету, по

тумачењима и страних лингвиста. Уз то, треба започети спровођење Устава и његовог члана 10, који је питање писма у српском језику решио сасвим проевропски, по јединственом светском принципу: за један језик – једно писмо. Само се тако, у целој Европи, чува писмо у властитом језику. Два писма уводи само онај народ који жели да истисне из употребе своје писмо. И баш то се Србима и догађа већ шездесетак година. Због тога је данас српско писмо сведено, у јавној употреби српског језика у Србији, на само неколико процената, с очигледном тежњом да се ћирилица у потпуности замени хрватским писмом.

Стога је јасно да би увођење некаквог новог писма убрзо у потпуности истиснуло српску ћирилицу. А то културни народи не раде. Лингвисти поготово. У целој Европи, па и у свету, само српски лингвисти размишљају у ово време о сачињавању неког новог писма. То је бесмислено, да не кажемо тежу реч.

Драгољуб Збиљић,
председник Извршног
одбора Удружења
за заштиту ћирилице српског језика,
Нови Сад

Крух или хлеб

Поучне мисли о језичком национализму
из немачког листа

На недавно одржаном сајму књига у Лајпцигу Хрватска је била „земља-гост“ (Гастланд), заступљена са око тридесет аутора. Тим поводом, у берлинском „Велту“ од 22. фебруара ове године изашао је чланак под занимљивим насловом: „Језичко чишћење“.

Да би приближио тему немачким читаоцима, аутор Хендрик Вернер их подсећа на искуство које су многи од њих имали: ако код берлинског пекара затраже земичку а не назову је локалним изразом „Schnitten“, ако у Минхену за исто пециво употребе севернонемачку реч или у Хановеру јужнонемачку, „погледаће их као да долазе с неке далеке звезде“. Без обзира на то, биће услужени. „У Хрватској, напротив“, наставља аутор, „српским мунштеријама може се лако десити да остану празних руку ако у пекари употребе српску реч *хљеб* уместо хрватске *крух*. Наравно, хрватска продавалица зна шта њене мунштерије подразумевају под *хљебом*. Али насилини језички пуризам, у коме се балкански ратни сукоб наставља другим средствима, не допушта јој да изађе у сусрет омрзнутом избору речи.“

Цитирајући др Милоша Окуку, познатог сарајевског лингвисту који већ годинама живи и ради у Немачкој, Вернер каже да „називи српски и хрватски, с лингвистичког становишта, означавају један те исти језик... с минималним разликама“. Упркос томе, каже Вернер, „етничком чишћењу, још и данас, тринаест година после рата, следи реторичко чишћење. Пројект хрватске еманципације подразумевао је не само преименовање улица и тргова, какво је уобичајено после историјских прелома, него и одстрањивање и замена свих израза који су подсећали на вештачки српскохрватски језик, везан за омрзнуту Југославију.“

Можда да би оправдао епитет „вештачки“, Вернер одмах напомиње да „српскохрватски није био никаква Титов изум, него је дело српских и хрватских интелектуалаца из Аустроугарске, који су се средином XIX века, у интересу покрета за национално уједињење, договорили око заједничког језика. У том смислу, покушај Хрватске да постигне аутономију и на симболичном пољу језика усмерен је ка лажном објекту, ка непостојећем страшили. Истине ради треба напоменути да

Милан Клајфи

се борба за језичку независност води и у другим деловима бивше државе, пре свега у Босни и Црној Гори. Ипак, овај пројект реторичког 'одсецања пупка' нигде толико не личи на фарсу као у Хрватској.“

Напори на осамостаљењу достигли су „посебно гротескне мере“ у време Фране Туђмана, што Вернер илуструје неким примерима неразумљивих кованица из тих година. Тако је телефакс постао *далекоумножител*, хеликоптер – *зракотлат*, бирократ – *службоваљдар*, аутомат – *самокрет*, софтвер – *напудбина*. „У поређењу са оваквим кротизмима“, примећује он, протеривање српских израза као што су *књижа* или *станица* за љубав домаћима као *тисућа* и *колодвор* делује још и пристojно.“

Такав упорни пуризам не би требало програтити само осмехом, каже немачки аутор, јер он може послужити као лош пример осталима у Европи. Употребљавајући најпре један, па два, па три узвичника у заград, Вернер наводи податак да „стручни часопис *Језик* већ више од једне деценије организује такмичење за најбољу (!), најлепшу (!!)) и најхрватскију (!!!) реч.“ Уз то, „1996. године, уредници једног загревачког магазина за културу нису се устезали да затраже драстичне казне за свакога ко у књизи, чланку или јавном говору употреби више од пет српских речи. А још и почетком лета 2006. језички националисти су дигли хајку кад је један хрватски лист објавио интервју с депом Бреном, чувеном певачицом у некадашњој Југославији, на језику на којем је и вођен – српском.“

„Хрватски интелектуалци“, каже се при крају чланка, „посматрају овакве хајке, бесове и претње са скепсом и бригом, јер с разном страхују од њиховог даљег деловања у садашњости и будућности. На лајпцичком сајму, борба за језичку самосталност била једна од централних тема. Немци који би хтели да се равноправно укључе у дискусију мораће већ унапред да купе најмање две књиге. Лангенштајт и други издавачи одавно су већ платили данак језичком национализму, па објављују строго одвојене речнике за хрватски и за српски. Српскохрватски речници, напротив, леже још само у подрумима антиквара – или на буњштиту историје.“

И пре Вука је било културе код Срба

„Вукова културна револуција“, 1. 3.

У чланку са овим насловом, објављеном у додатку „Политике“ – Култура и уметност 1. 3. 2008. године, др Сава Дамјанов се веома критички осврће на дело Вука Караџића, наводећи да је он био човек великих заслуга, али још далекосежнијих и већих промашаја. Ово је веома озбиљан напад на укоренења схватања о националној култури и могао би бити знатно темељније заснован на примерима и доказима него што је то изнето у чланку. Још почетком шездесетих година од познатика који су студирали српски језик и књижевност чуо сам нешто слично. На ту тему је писао и Милан Кашанин у уводу своје књиге о старој српској књижевности, а веома опсежно и документовано о томе је писао Меша Селимовић у својој књизи „За и против Вука“. Из гимназијских дана се сећам предавања о Вуку изведених на популистички начин, тако да је Вуково дело представљено више као идеологија него као култура. Могли смо се запитати да ли је пре Вука било неке културе код Срба. Вуково дело је као гранитна плоча покривало све раније културне слојеве, средњовековну српску књижевност, као и књижевност у доба барока. Никада ништа нисмо сазнали о историји коју су писали гроф Бурађ Бранковић и архимандрит Јован Рајић, нити о поезији коју је на народном језику писао Гаврил Стефановић Венцловић. Ништа о текстовима Саве Текелије, Милована Видаковића и Јована Хацића. Ту треба још споменути трагедију „Смрт Уроша Петог“, коју је почетком 19. века на

писао Новосађанин Стеван Стевановић када је имао само 19 година, а после тога је убрзо умро од туберкулозе. Ту трагедију сам видео на једном од Битефа, у Атељеу 212, и сматрам да је имала снагу једног Шекспира. Пре доста времена је у Културном додатку „Политике“ објављен чланак у коме се расправља о томе да савремени српски језик нема граматички облик радни прилог – партицип, чији недостатак се надокнађује честом употребом поштапалице – који. Тако се сажети назив на српскословенском „Правитељствујушчи совјет“ на савремени српски може превести као „Савет који управља“. Као дугогодишњи преводилац стручних текстова доста давно сам приметио недостатке савременог српског језика. Енглески језик је познат по веома сажетом изражавању, тако да се код превода на савремени српски језик мора употребити више речи да би се објаснио исти појам. То још више долази до изражаја код превођења са сродног руског језика, чија реченица показује много већу гилкост и способност сажетијег изражавања него српска реченица.

Др Бур Јовановић,
Нови Београд

на шездли НВО "ДРУШТВО ПРИЈАТЕЉА ИСЛАНДА" РЕФОРМАТОР СРПСКОГ ЈЕЗИКА ОСТАО БЕЗ УЛИЦЕ НА ЦЕТИЊУ

ДАНКЕ ИСЛАНД, ЗБОГОМ ВУЧЕ

Због "захвалности" првој држави која их је прихватила, укинули име Вука Караџића

ЦЕТИЊЕ - Сви су Црњевци или Сашинци српске градине грчког закона.

Тако је у демократском сину "Црн Гора и Црњевци" записао Вук Караџић, у време када је реформисао српски језик, уз обичну но- мој свог великог пријатеља, петинског владике Петра Петровића Његова.

Преpravке

ОД ПРЕ три дана, међу- тим, пољом одборника СО Цетиње, а на предлог НВО "Друштво пријатеља Исланда", улица Вука Караџића

одборника Јелма до сада бези- мена, или нека нова улица?

Да ли је, како мисли, редак- мо, актуелни председнички кандидат Андрија Мандић (Српска листа) преузела баш ова решенија о пољској овој- твоста и ситини Вукови ста- лови о пореклу и национал- ној припадности Црњевца- ма? Јер, "Брзину" са Кар-

станин пољације! Црњев- цима православна црква, у једном граду не чиниош- ли мањинског пласет!

Једно је да се ова петинара- брука догоди у једну правдо- шце прокламација, а то пратећа српства, које суце нећема- које, поворбо у партике. Но Караџић највећори славоу- ра. Не брину су несе састо-

ДРЖАВНЕ ПАРАЛЕЛЕ

На Исланду, који има дроструко мање становника од Црне Го- ре, говори се "исландским језиком" који је, како стоји у енци- клопедији, заправо "северни германски језик".

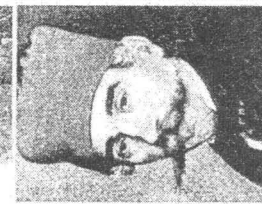
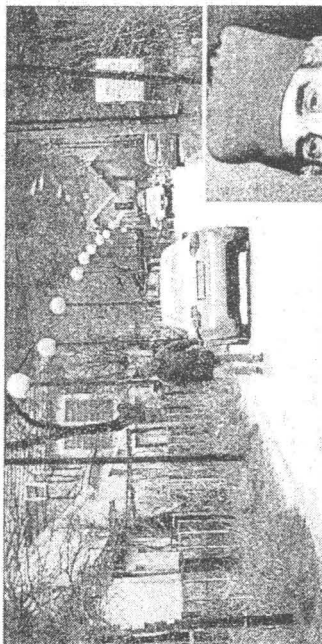
Пошто је Исланд прва држава "обновила" правопису неза- висиога, прво "Јаана" - ова држава добила је, опет, на Цетињу. Исланд заставља се у јулу 2006. најпрве заиморила на згради у којој се налази Црњевска православна црква, а затим и на кулама порорице Бране Баласкорт. Језик је најважни и да ће један трг нас улица у Пољској добити име по Исланду...

на још једну "историку" несторије, у режији Владу- хин партизи.

Виђено

- ОВО година пољскога на 1941. годину, када је најрат- ко на Цетињу узависања партију под вођством Сажуре Дрвскавића, књижевника, ре- жисера за развој драматургије.

У "историји" уписа, у базири- ми хотама "Транзи", индје пе- ма табле на са именом Вука Караџића, ни горе са зашти- сом Исландска. Нема чак ни бројка на пољима. Метрици- крају да пошту деливаниа примају на фарку "насеље Грбава", а да то је, како се свједе- мо како ће се након овега убуриде зашти. ■ Ч. ПРЕЛЕВИЋ

свише личи на изјаву "во- стога" изјавио "историку" и "бри- савца" зградио српства из Црне Горе, језике највећори ре- носе, већ дас деловноје упр- во истински "сеширијасет".

На Цетињу је, пољско- ма, репетровсана (и то у

РЕДИМИТЕРСОБИЊУ, са једној! Улица која нема ни табле ни бројке!

По својој часу Вук Кар- раша је задукао Црњевци- ле и само Цетиње, приласе- ле и нестину о германском шароу и пољскома херој- ском отпору моћној Тур- ској. Али - и брусеви срп- ски језик, није је аутентич- не корене пронашао у род- ним Дрвобалимама, у Катун- ској и другим најважна, у Грбава и Пино...

И, логично, Цетињани су дош ард нише од 55 година

Вук се рече Историјаша 66, 24. 8. 2008, 2. 9

„Вуковица” у српској књижи

Сто четрдесет година од укиданја забрана Вуковог правописа

У првом кварталу месеца, пре 140 година укинуто су забране Вуковог правописа. Прелазом књижевности у нови писани систем правописа у Србији, Душан Милошевић је Државни савет 21. марта 1868 (по новом календару), а три дана касније и царски савет у Русији издале одлуке које су урешавале правописно питање.

Никад тада, дакле, нико нису помињали Вуковог писма. Вуковица је најпросто био основни за српску књижевност, а не само за српску, већ и за руску. ... А 3. јануара 1868, поздравом се заличичице моје забраненица, објављеним у „Литературном” гласнику у Москви је послужило за све наше писмене и неписмене грађане.

Вук Стефановић Караџић.

Све о вањни и унутрашњи околности се знају против Вукових закључака, а за то, ствареним историјској реалији (непријатељи Српског писма), а по безбедно у овоме мислу јавно препоручио је Вуковица да се одлучи на српско правописно питање, и да се не одлучује само на српско, већ и на руско писмо. Аутор писма напомиње да српски писма, и да се не одлучује само на српско, већ и на руско писмо. Аутор писма напомиње да српски писма, и да се не одлучује само на српско, већ и на руско писмо.

А а	аз	Ф ф	ферш	Ф
Б б	буки	Х х	хјер	Х
В в	виједи	Ѡ Ѡ	Ѡп	Ѡ
Г г	глагољ	Ц ц	цн	Ц
Д д	добро	Ч ч	черв	Ч
Ђ ђ	јест	Ш ш	ша	Ш
Ж ж	живијеште	Щ щ	шма	Щ
З з	зјело	Ђ ђ	јер	Ђ
З з	земља	Ы ы	јер	Ы
И и	иже	Ђ ђ	јер	Ђ
І і	и	Ђ ђ	јан	Ђ
К к	како	Є є	јес	Є
Л л	луд	Ю ю	ју	Ю
М м	мисљеште	Љ љ	јус	Љ
Н н	наш	Њ њ	ја	Њ
О о	он	Ѡ Ѡ	ја	Ѡ
П п	покој	Ђ ђ	ја	Ђ
Р р	рци	Џ џ	кси	Џ
С с	слово	Ў ў	пси	Ў
Т т	тврдо	Ф ф	пипа	Ф
У у	ух	У у	накица	У
У у	у	Ю ю	у	Ю

Наша стара азбука (тегарања Слова Вук је вабило на азбуку)

У тој старој азбуци (тегарања Слова Вук је вабило на азбуку) су изостали многи знаци који су се користили у српској азбуци пре Вука. У тој старој азбуци су изостали многи знаци који су се користили у српској азбуци пре Вука. У тој старој азбуци су изостали многи знаци који су се користили у српској азбуци пре Вука.

одржава намерама, су и у српској књижевности и у руској књижевности. Ово је први пут у српској књижевности који су користили српско правописно писмо. Ово је први пут у српској књижевности који су користили српско правописно писмо.

Возови пагира са десетини јером

У долинама јадране околине, где се налази село Јером, налази се једна од најлепших и најинтереснијих туристичких локација у Србији. То је село Јером, које је познато по својим лепотама и историји. Ово је први пут у српској књижевности који су користили српско правописно писмо.

„Чувају тога зато, а неговити се неће”, јер је то био један од најлепших и најинтереснијих туристичких локација у Србији. То је село Јером, које је познато по својим лепотама и историји. Ово је први пут у српској књижевности који су користили српско правописно писмо.

РАЗГОВОР СА ДР МИЛОШЕМ КОВАЧЕВИЋЕМ

СРПСКИ ЈЕЗИК ДАНАС

Редовни професор више филолошких факултета, аутор многобројних књига из различитих области српског језика, проф. др Милош Ковачевић, говори за "Дане" о језичким расколима, стандардизацији и актуелним проблемима српског језика

Професор Милош Ковачевић је доктор лингвистичких наука и редовни професор за савремени српски језик, стилистику и општу лингвистику. Радио је на филолошким и филозофским факултетима у Београду, Сарајеву, Никшићу, Нишу, Петрињи, Бањалуци, Српском Сарајеву и Крагујевцу. Један део универзитетске каријере провео је и као професор на Филолошком факултету у Бохуму. Аутор је многих књига, али и студија и уџбеника о српском језику. Ово је разговор о најактуелнијим збивањима у науци о српском језику.

О именима језика

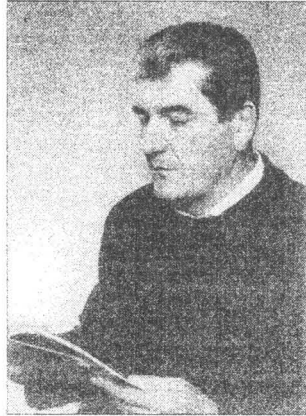
Још пре неколико година говорили сте о опасном обезимењавању српског језика. Како по Вашем мишљењу стоје ствари данас са именом/именима српског језика?

- Име језика је његов својерсни заштитни знак. Зато се ретко, врло ретко дешава да се устаљено име

једнога језика мења. Посебно се то не ради зато што се то име некоме ко дати језик говори не свиђа. Иначе би толики колонизовани народи који су преузели за службени језик управо језик колонизатора (нпр. енглески, шпански, француски) одмах по освајању слободе, или стварању властите државе променили име тог језика и дали му своје национално име. Због тога је више него чудна ситуација која се догађала и догађа са српским језиком, а заправо са именом српског језика. Иако Срби никада нису били колонизатори, српским су се језиком као књижевним од почетка стандардизације уз Србе користили и Хрвати, па онда новозинадрени народи попут Муслимана (данас Бошњаци) и Црногораца. И сви одмах пожурише да промене име српскоме језику. Зато је данас српски језик, по томе под којим се имена јавља, светски уникат. Данас се српски језик, осим под својим именом, јавља и под именом тзв. хрватског, босанског и црногорског језика. Но, нико ко је имало упућен у критеријуме идентитета једнога језика - не може оспорити чињеницу да је тај четворименовани језик уистину српски књижевни језик. И да су му ова имена, мимо српскога, неутемељена, несагласна његовој лингвистичкој и етничкој суштини.

Процес растакања језика као да нема краја. Од српскохрватског језика добили смо и бошњачки, па црногорски језик, а говори се и о буњевачком језику.

- Када се политика надреди науци, онда никакви научни критеријуми и не могу да важе. Пошто преименовања српскога језика не почивају ни на једном научно утемељеном критеријуму, свако се може позвати на пример онога првога који је погазио све научне критеријуме да би српски језик преименовао. И на истим, тј. ни на каквим научно утеме-

О ЈЕЗИКУ

Професор Ковачевић је аутор више књига о српском језику (из синтаксе, семантике, стилистике, историје и статуса савременог српског језика): "Узрочно семантичко поље", Сарајево 1988; "Грамматика и стилистика стилоских фигура", Сарајево 1991, Подгорица 1995, Крагујевац 2000; "Суштаствено и мимогредно у лингвистици", Подгорица 1996; "Синтакса сложене реченице у српскоме језику", Београд 1998; "Синтаксичка негација у српском језику", Ниш 2002; "У одбрану језика српскога", Београд 1999; "Српски језик и српски језици", Београд 2003; "Српски писци о српском језику", Београд 2003; "Против неистина о српскоме језику", Источно Сарајево 2005; "Србистичке теме", Крагујевац 2007.

љеним, основама заиста почива постојање хрватског, буњевачког, босанског језика, којима би еквиваленти могли бити војвођански, суботички, сремски, бачки, банатски, шумадијски, бокоторски, крајишки... и иних други називи језици. Зато ми нисмо добили ни црногорски језик, ни босански, ни хрватски, него смо добили само друго име за српски језик. Или тачније речено, српски језик је, без обзира под колико се имена јавља, и даље један лингвистички језик, са низом политикантских језика. Свако ко се бави науком, било којом а не само лингвистиком, зна да науку не само да не обавезују мишљења политичара, него да је она насупротна тим мишљењима јер уважава искључиво научне критеријуме. А они су овде неумитни: нема ниједног јединог научног упоришта за које би се могли, као за сламку спаса, закачити поборници

"Српски језик је, без обзира под колико се имена јавља, и даље један лингвистички језик, са низом политикантских језика".

српскога језика који се јавља под српским именима. Они од научника који стану иза става који не уважава научне критеријуме тешко да се научницима звати могу. Најбоље се то види по лингвистима који заступајући ставове о постојању тзв хрватског, босанског или црногорског језика испадају смешни при покушају оправдања таквога опредељења. Није, дакле, битно опредељење, него научни критеријуми на којима оно почива.

Како се по Вама може решити ово хаотично стање, заправо, да ли се може решити?

- Овакво стање једино се може решити применом научних критеријума који важе за све језике света. Будући да српски језик потпада под језике којим се као књижевним користе већи број народа, логично је да он потпада под полицентричне језике, какви су нпр. немачки, енглески, француски или шпански. И оно што важи за њих, мора научно важити и за српски језик. Данас нема ниједног озбиљног научника у свету који ће заложити свој ауторитет иза постојања језика који то нису, односно језика који су то само по имену, какви су сви они балкански што се изнедрише из српскога језика. Битно је свету подстирати истину и само истину о српском језику, а она, без обзира колико спора била, мора победити. Мора, јер само она уважава научне критеријуме, а ипак само лингвистика, без обзира на све друге околности, одлучује да ли неки идиом јесте или није посебан језик. И каквав је то и који језик! Дакле, кад прођу ова времена у којима негирање српског језика при његовој употреби код несрба почива само на политичкој антисрпској халабуци, лингвистика као наука мора преузети примат у питањима која јесу искључиво њена. И нико неће моћи, као у политици, примењивати двојструке стандарде: једне који би важили само за српски језик, а друге који би важили за све остале аналогне полицентричне језике.

Савремени српски језик

Наставили бисмо овај разговор споменувши и стандардни српски језик. Да ли сте задовољни литературом, уџбеницима који се данас користе?

- И термин стандардни српски језик може се у складу с претходно реченим двоструко тумачити. Једна је ситуација кад под њим подразумевамо само српску варијанту (српску нор-

мативну реализацију), а друга кад под тим термином подразумевамо све његове стандардизоване реализације (уз српску, још и хрватску и муслиманску, тј. босанску). У целини гледано доста се објављује, највише у српској и хрватској варијанти српскога стандардног (књижевног) језика. И то из различитих његових области. Ако заставимо бројне политикантске књиге и чланке којима се у Хрватској брани самосвојност тзв. хрватског стандардног језика у односу на српски, а у којима се само фингира научност, онда би се могло рећи да бројна питања српског стандардног језика захваљујући српским и хрватским лингвистима добијају напоскон научна осветљења. Што се пак српске варијанте српскога језика тиче и њен уџбенички представљање, ту нико ко се озбиљно лингвистиком бави не може бити задовољан. Ту, понајвише на нормативном плану и у школско-уџбеничкој литератури, и даље царују "одокативани" критеријуми. Због тога нормативна и уџбеничка литература болује од готово неизлечивих бољки, од којих се као највидљивија истиче она да њу пишу најчешће несрбисти (италијанисти, русисти, или приучени лингвисти), дакле људи који су тек површно упуњени у иманентна својства српскога језика.

Шта мислите о култури изражавања данас? Колико смо (не)писмени? Да ли се има времена бавити нпр. генитивом, ако не знамо ни име језика чији генитив изучавамо?

- Ако "пропагатори" језичке културе не знају законитости српскога

језика, лако је закључити каква нам је данас култура изражавања. Толико лоша, да човек помисли да и не може бити гора. Треба само анализирати језика мас-медија, језик радија, телевизије и новина. Ту царује језичка некултура. Као да се сви труде како да што више српски књижевни језик нагрде. Треба само видети ту поплаву англицизама у српском језику, њихов утицај на разрадњу правописног и граматичког система српскога језика. Данас је, како један лингвиста написао, у моди "немарни функционални стил" коме је основ не српски него англосрпски језик. Али нису само англицизми проблем, мада јесу један од највећих, него и однос корисника српскога језика према његовој књижевној (стандарднојезичкој) реализацији. Без промене тог немарног односа, тешко да можемо очекивати побољшања у погледу писмености и културе изражавања уопште.

То, међутим, не значи да се научним питањима српскога језика не треба бавити, и у ситуацији кад се на сваком кораку врши насиље над њим: и у погледу имена и у погледу познавања његове норме. Србистика као наука о српском језику свету се и може представити само преко чисто научних резултата, какве нпр. чине они о одређеним, досад неученим или слабо испитаним, системским појавима српскога стандардног језика.

Захваљујемо вам што сте издвојили време за овај разговор који је осветлио актуелно стање у науци о српском језику, и тиме учинили велику част нашем недељнику!

Б. РАДИЋ

Културни догађаји током читаве седмице у галерији „Прогрес“

Ћирилица темељ нације

Јако је важно да чувамо наше писмо јер се у њему налази историја и духовна тенденција нашег народа - истакла је принцеза Линда Карађорђевић

У галерији „Прогрес“ јуче је отворена манифестација под називом „Недеља Ћирилице“ и изложба слика Олгице Стефановић „Завештање“. На самом улазу гости су симболично пролазили кроз специјално ковано трусамо Ћирилично слово Љ које означава љубав према овом писму.

Ћирић нам је да организујемо још оваквих акција којима ћемо скренути пажњу народу да чува своје писмо и оспода обележа националног идентитета - иницијом је Јордан Ж. Јовановић у име организатора удружења „Српска Ћирилица“.

У наредних пет дана, посетиоци ће имати прилику да погледају изложбу слика Олгице Стефановић, а од 19 до 20 часова сваке вечери ће бити уприличен разноврсан вечерњи програм.

Ово је ретроспектива света што сам радила у последњих десет година. Мој рад је инспирисан православљем са посебним освртом на ћирилицу као спину између Србије и Русије. Настајашу да се бавим радом на ову тему јер је то моја животна инспирација - рекла је Стефановићева.

Међу посетиоцима је била принцеза Линда Карађорђевић као и велики број личности из културног и јавног живота Србије.

Увек ћу подржавати овакве манифестације јер оне за мене имају дубоко значење, јер је важно да чувамо наше писмо јер у њему се налази историја и духовна тенденција нашег народа - рекла је Линда Карађорђевић.

На оданост од порога ћирилице у односу на латиницу упорито нас је и Радом Љушић, директор Завода за уџбенике и наставна средства.

Ђојим се да немамо премало акција са оваквим циљем. Овако нешто би требало да се организује макар једном месечно. Код нас су оба писма и директно равноправна. Исто важи и за све три вере које живе на нашим просторима. Мислим да је и неумољиво јасно да ће фаворизовањем туђих писма наша ћирилица изгубити место које јој припада у ав-

НИЈЕ БАУК

Познати су проблеми на које nailазе корисници интернета када желе да користе Ћирилицу, а интересно мишљење о томе дао нам је Милош Недељковић, декан Машинског факултета.

Мислим да свим образовним институцијама треба да се зада домаћи задатак са захтевом да искључиво користе Ћирилицу у свим формама. Ствара се лажна слика да је коришћење нашег писма у компјутерском свету баук. Наш факултет је доказ да је примена Ћирилице врло једноставна - информисао нас је Недељковић.

ничном језику - констатује Љушић.

Велики број присутних имао је прилику да премијерно чује химну „Ћирилица“. Конкурсом у коме је учествовао велики број никога дошло се до победничког текста химне који је написала галенговица новосајка Јурија Ерић, а компоновао Ђорђевић Вобић.

Велика самозорника се сложила да је ћирилица данас у догматском положају, али и констатовала да манифестације као што је „Недеља Ћирилице“ пружају наду. » У Ђуровић

Одржана трибина о употреби ћирилице у савременим технологијама

Интернет по Вуку

●●● Сви велики народи држе до традиције и самопоштовања, а то их чини поштованим и у свету - нагласила је професорка Љиљана Чолић на трибини у оквиру „Недеље ћирилице“

у оквиру „Недеље ћирилице“ синоћ је у галерији „Профес“ одржана трибина са темом Употребе ћирилице у савременим комуникацијама - посебно Интернету, али и проблемима са којима се сусрећу корисници глобалне мреже.

Према речима професорке Љиљане Чолић, превасходни циљ је да се покаже да традиционално може да буде лако примљиво у савременом свету у којем живимо.

– Вити Србин не значи бити конзервативан и заостао. Непирати српско норскело значи да тако остаете без вере и традиције. Сви велики народи држе до своје традиције и самопоштовања, а то их чини поштованим и у свету. Професр који треба да следимо је европски народ који је велик по својој култури и традицији, нашо малобројан и неовишан утјеван – нагласила је у својој речи Чолићева.

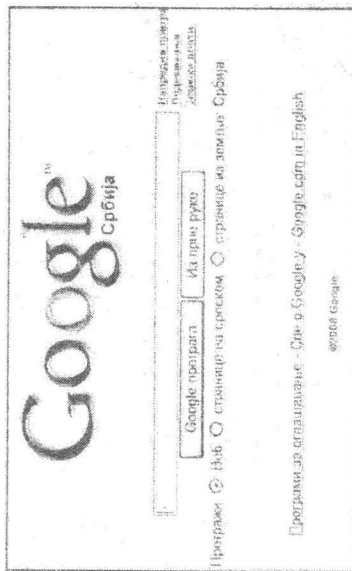
О значају употребе ћирилице на глобалној мрежи говорио је и Симо Иванежа, директор „У-Би1 система“, објашњавајући да

Према речима Сима Иванежа, највећи проблем у нашем друштвоу је непрепознавање значаја ћириличног писма.

– Написани на трговинама, кафанима и фирмама су углавном на латиници, што је трагично. Мало је што је у употреби све већи број страних речи, па и оне српске морају да буду написане на латиници. У Бугарској и Русији, рецимо, регло се може наћи латинични напис или текст, што говори о њиховој свести када је реч о гађењу националног писма - објашњава Иванежа.

посебно када је новог премошља латинизованог писма. Одмалена сам био заплетерсован за ћирилицу. Ипак, Вукова обука полако нестаје, како са папиром са имена уписа тако и на папир свакодневних живота - забрињено констатује Јовићевић.

Концертном је завршетку трећег дан оне манифестације која се наставља ланас од 19 часова предавањем проф. др Радмира Поповића, протојереја ставрофора, на тему историја ћирилице. У Буровић

Google Србија

је Интернет једна велика књига, па чимим страницима морамо да се изборимо за део простора. Познато је да имамо велику дијаспору, али исто тако је познато да ниш народ брзо поприима обичаје поднебља на којем је наставак, а самим тим заборавља своју културу. Можемо да елиминирамо родитељима да говоре своју лезу да „сурфубу“ по Интернету читају на ћирилицу. Ако смо успели да се избо-

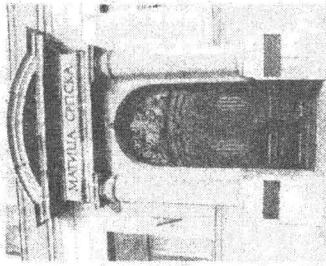
римо за страницу на српском језику на највећем светском тржиштину „Гугл“, онда ваљда можемо да се изборимо и да у нашу земљу ћирилица добије место, које јој припада - оштримаста је Иванежа.

У оквиру трибине организован је и концерт новосадског кантигатора Ненада Јовићевића који је бројну публику забављао несауђу шапсонге.

– Част је одржати концерт,

Матица српска оснива Енциклопедијски завод

Отацку о оснивању нове институције, прихваћену на Управном одбору уједињене културне установе код Срба, донеле суตราшња 125 редовна изборна скупштина

Зграда Матице српске
Фотомилана Јовић

Нико Савић - Када се једног дана буду исписивали најважнији догађаји у историји и култури српских народа, суштинама дан, 12. априла, може бити уписан велики елемент: јер, суштина на редовној, 125. изборној скупштини Матице српске, најдугачији живи културно-установи код Срба, изворног и јединственог референцијалног Управног одбора Матице и оснивачу Енциклопедијског завода.

О томда у прилог знамогу ове овушке је треба посебно говарати. О возможности енциклопедијске и енциклопедијског завода, енциклопедијској знању у сваком наредном једном мањем. Па тако Матица српска као енциклопедијски лексикографски завод пројекат 180 година њеној конституцији.

Најважнију замишља о покретању "Српске енциклопедије" износи група српских лингвиста и језичара, предвођена диктатором Павлом Поповићем, 1915. године, Лондону. Али, у трајној овушке године Првог светског рата исека о енциклопедијском заводу остављена је заборављена Краљевине Србије. А пошто су, 1915. године, дошла савремена друштва у којима је Краљевина Србија претрпела у Краљевина Србија и Словенија, па су српски енциклопедијски и језички ентитети дошли у велику социјалну и политичку жалу.

Велики српски научник, лингвиста Станоје Станојевић, ентузијастички са тиражирао, 250. годинама у референтном вре-

мену од историјских, обавно је енциклопедијској Енциклопедији српско-хрватско-словеначку, и то на два писма, и једном мањом - и данас, после осам деценија, она је више културно-историјска вредност о једном времену, него главно српска енциклопедија. То није једино, јер, у једном Енциклопедији "Београдске" из јуна 1935. до 1971. године приредило и објавило Удружење српских лингвиста и језичара у Загребу. Тако су Срби до-чекали, јер 20. век без властите енциклопедије и енциклопедијског завода.

У последњој деценији 20. века било је неколико покушаја да се припреми публикациона национална енциклопедија, научно образложене идеје о томе су још 1981. године изнеле две водеће институције, Српска академија наука и уметности и Матица српска. Објављена је једна група, сачињена конституција и објавно бајанског закона од 40 до 15.000 јединица ради припремања Аграрних Српске енциклопедије. Пројекат је из разних разлога заустављен 1999. а најзад, један тек после доносила Законом Српске енциклопедији који је Станковић, Србије донела у децембру 2005. У Матици и САНУ, у пројекат је укључена и једна од убијених којим је, поред укупно извршних и извршних, трипутишних и финансијских организација пројекта.

Данас је, у обрза сложаву, Одушке Управно одбора Матице српске о оснивању Енциклопедијског завода под окриљем српских, тако омишљено, "Пројекат" са САНУ и Заводом за убијених,

свој Српске српске ће, појединачно, новом Матици, бити осмишљена развој места и деловања установа. Матица на другој страни, деловање осмишљено, постоје у раду на лексикографској, до-вољно једнообразној, српској, до-већ афирмисану и врло велику мрежу српских, редом издата својштва и одређене развој простора и, најзад, нај-популарна и најважнија достигнућа свих врста информација - књижевна, архивска, докумената, других извора, електронских истраживачких...

О националној осетљивости Матице српске за поднеће већу у српској, још свакој српској гласној и јачи доносила резултати на оном пољу, јасно је, још јачањих књижевних, политичких, економијских, школских и специјализованих српских, класичних. Међу другима, књижевна ту су и данас значајне књижевности - Српско-хрватско-словеначке, Републике српске, Босне и Херцеговине, Лексикона писана Југославије... Извори којима Матица располаже су неспорно томе да будућа српска енциклопедија рад у сарајевској Библиотеци Матице данас постоји више од три милиона књига са чак милионима за енциклопедијски каталогу, ту је и др. Голић Рукосавић одбацио са 60.000 писаних лексиконоса Срба, 20.000 руко-

Управно одбору Матице који је укључено Српске академије наука и уметности учествовају оснивању и припреми Енциклопедијског завода, и то тако што свако писани подносила осмишљена, једна писани подносила, у једном од-

Управно одбору Матице који је укључено Српске академије наука и уметности учествовају оснивању и припреми Енциклопедијског завода, и то тако што свако писани подносила осмишљена, једна писани подносила, у једном од-

Данијела Равањан

Неопходно је унапредити наставну матерњег језика у дијаспори

Не уче српски јер им није доступан

Док је само у Француској некада матерњи језик училио око 10.000 Срба, данас је тај број у целом свету пао на око 17.000. У иностранству српски предаје 50 наставника

БЕОГРАД - Један од приоритетних задатака Министарства за дијаспору је унапређење учења српског језика у иностранству, јер је то један од најважнијих начина окупљања културног идентитета, као и окупљања некадашњег и млађег, језика је јуе Милица Чубрић, министар за дијаспору.

Да бисмо побољшали процес учења језика у иностранству, морали смо прво да направимо преглед тренутног стања и да саопшмо колико путама неће и у каквим условима учи српски. Како смо сазнали, виш је језик се учи у више доукуке наставе и у организацијама Српске православне цркве, али и самостално, рекао је Чубрић.

ЕКОНОМСКА САРАДЊА

Беолијско сарадња са дијаспори је нова линија, али да се она пољубило развија, рачуни морају бити одређени на путу и до сада смо доста успели организовати оне који су помогли током 1999. године - каже Чубрић.

Она је додала да у Србију годишње дође око милијарду долара, али да је то новац који служи да се крви крај са крајем, а не да се развијају национални односи.

Према њеним речима, наставна у дијаспори најважније је Министарства преопштење, али се ово до сада није ангажовало на решавању овог проблема.

Проблеми који постоје нису нови, ту су већ деценијама. На пример, лако је ученици

ПРАВО ГЛАСА

Милица Чубрић, министар, подјезива је да дијаспори има право гласа, а да за сада постоје 63 изборних места изворе гласа на којима могу гласати.

Информација смо наше бујале у иностранству до могу и да повећају онај број изборних места, као и да им дају те покриве све покриве које би проследили кандидату. Засад постоје реална могућност да ће бити да се гласа за још седам места - у Мелбурну, Луксембургу, Сан Франциску, Лос Анђелесу, Бостону, Ванкуверу и Далинију. Сви који желе да гласају, а онда пројављено пребивалиште на територији Републике Србије могу да се региструју до 20. априла, а то могу да ураде поштом, факсом, или е-поштом транском поштом.

Малашани српске дијаспоре са вероучитељима у Горушту

стало онедаме броја ученика у иностранству, којих тренутно има око 17.000. Некада је овај број био много већи, па је само у Француској њих 10.000 било на доукуке свој наставни српског - објаснила је Чубрић.

Према њеним речима, наставна у дијаспори најважније је Министарства преопштење, али се ово до сада није ангажовало на решавању овог проблема.

дрова. На пример, многи наставници наставе да проблемске попут недодобитних њиха, а и када ову у иностранству, њихова статусне решење, а изборита Министарства преопштење које је заузело за решавање тих проблема некада постоја да су неким наставници познати да се прате у Србију, а да њиху распореди попут попукеур - рекао је она.

Чубрићова додала да њена жеља није само да реши проблемске, већ да их у складу са могућностима решава и да је Министарство од јуна 2007. до априла ове године за финансирање директних издатака за учење српског језика и образовања тине десе у дијаспори извршило око 800.000 динара.

Тајана Гарванак, помоћница министра за културу, каже да са нас није добро када се у иностранству се окупљамо, већ да се развијају улоге свог језика у иностранству.

Чубрић, на пример, систематски и максимално ради на давању већа значаја и дијаспори и дају огромна средства за катедре за српски језик. С друге стране, њене катедре за српски језик претходне су на милом и не-милост другачиј. На пример, на Универзитету Колумбија катедра за српски језик већ можда на ондасто да не набави потребних по-материјала додана - каже она.

Према њеним речима, не постоји једна разлика са националним библиотекарима у свету.

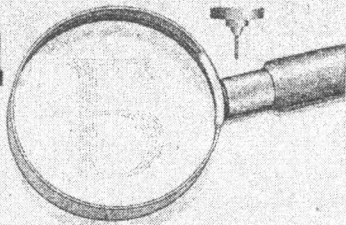
Како некада каже Чубрић, да српску културу када нису да могу да набујдају са српском - није се Гаврићева.

Д. Павловић

Предавање о историјату српског писма у оквиру „Недеље Ђирилице“

Писмо чува дух нације

►► Европска писменост почива на три писма: грчком алфabetу, римској абeцеди и словенској азбуци, која је најмлађа ►► Без писма беседу записујемо по води, рекао је у 9. веку кнез Растислав

У оквиру „Недеље Ђирилице“ у галерији „Прогрес“ преко синоћ је одржано предавање о историјату Ђирилице. Др Радомир Поповић, професор Богословског факултета, протeгојер у старефор, је истакао да је историја Ђирилице прошла и тежа искушења и времена од овог у којем живимо.

Паша је обавеза да чувамо свој језик и писмо, без обзира на искушења која вребају са свих страна. На тај начин чувамо себе, своју личну карту и своју културну и духовну идентитет - рекао је Поповић.

Грчком писменост почива на три писма: грчком алфabetу, римској абeцеди и словенској азбуци, која је најмлађа. Творац Ђирилице, која је настала половином 9. века, је Ђирило. Он је са братом Методијем ишао у шир просветитељских мисија међу Арабљанима, Хазарима, Бугарима, у Моравској, Панаонији и широм Балкана. Мисија у Моравској трајала је 40 месеци, где су делали на позив кнеза Растислава. Он је у свом писму навео да тражи веру „на нашем језику

који још нема писма, а без писма беседу записујемо по води“. Кључ успеха мисије је био у спровођењу хришћанске вере и богослужења на народном језику.

Словенско писмо и језик, као новина за то доба, изазвали су оштре реакције и противљења на хришћанском Западу. Највећи аргумент за одбрану од напада је био да је право сваког цара да се моли Богу на свом језику. Ученици солунске браће су прогањани и продавани као робови, а уочиште су налазили на Балкану, нарочито у

Бугарској и на нашим ширим просторима. Словенски народ прихватио су писменост заједно са хришћанством као дар Божији. Азбука је створена и прилагођена језику фонетски, и по питању знакова. Глагољица је коришћена више на хришћанском Западу а Ђирилица, као једноставнија и практичнија за употребу, на Истоку.

Ђирилица је некада коришћена на подручју од Дубровника до Мађарске, чак и на турском двору, а у данашње време је све мање у употреби. Професор Поповић је изразио наду да ћемо успети да изберемо као духовни победници у борби за очување нашег писма. *Милош Чаноскић*

ВЕЧЕ РУСКЕ КУЛТУРЕ

Четврто вече у „Прогресу“ било је посвећено руској култури. Представљене су књиге „Крота Русија“ Радмиле Војновић, као и „Љубав је јака од мржње“ проф. Владимира Димитријевића, православног публицисте. Трибина је започела молитвом на руском језику.

Војновић је говорила о свом поклоничком путовању, започетом током бомбардовања 1999. године. Обишла је књиге женске и мушке манастире, којих у Русији има преко хиљаду. Истакла је да је руски народ народ бољих и најбољих.

„Руски манастири су школе за спасавање душа и моја књига представља историју те руске светости - рекла је Војновићева.

Проф. Димитријевић је говорио о царским мученицима и цару Николају Другом Романову, који је био велики пријатељ српског народа.

„Да није било цара Николаја, Србима би било још теже и страшније у 20. веку. Он је ушао у Први светски рат да би спасао Србију, а под наше постоји и прави споменик захвалности, осим споменика руским војницима на Новом гробљу. Био је највећи скабдевач Србије храном и оружјем од 1914. до 1916. године. Његова жртва може се употребити са жртвом српског цара Лазара. Представљен је као светац на фронтима у манастирима Јичка и Свети Наум у Охрид - истакао је Димитријевић.

ЗА ЂУРЂЕВЕ СТУПОВЕ

Као завршница „Недеље Ђирилице“, данас ће се одржати вече посвећено манастиру Ђурђеви ступови у Расу. У оквиру ове вечери, планирана је и промоција новог мулти-компакт диска „Христос васкрсе - радост донесе“ у организацији пријатеља овог манастира.

Ćirilica ili latinica

Mnoge nije briga što se u međunarodnim institucijama kulture poslednjih petnaestak godina sve što se objavi na srpskom jeziku, a što je štampano hrvatskom (Gajevom) latinicom, knjiži kao deo hrvatske književne baštine. Ne očuvamo li ćirilicu, mi ćemo izgubiti i jezik. O mestu i značaju ćirilice i latinice u srpskom jeziku i književnosti, ispisane su tone hartije, održane su brojne rasprave, usvojeni razni zaključci. Međutim, nedoumice su ostale. Da li su oba pisma zaista ravnopravna? Da li su oba pisma zaista naša? Da li je vreme da se Srbi vrate ćirilici, a latinicu pošalju odakle je stigla?

Ćirilica čuvar srpstva

Dok su srpska deca u Titovoj Jugoslaviji haizmenično pisala pismene zadatke na oba pisma, već samo za Srbe, koji su na taj način ćirilicu sami potisnuli. Rezultat toga je opasnost da će

Sredinom 80-ih godina prošloga veka jedan američki film emitovan iz studija beogradske televizije izazvao je burne rasprave širom tadašnje Jugoslavije. Sam film nije bio sporan, čak ni njegova radnja, već činjenica da je titlovan na ćirilici. Zahvaljujući ustaljenoj praksi da se nedeljni televizijski program haizmenično emituje iz republičkih televizijskih centara, film je istovremeno prikazan u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Hrvatskoj, ali ga ovi potonji nisu razumeli, jer većina njihovih građana ovo pismo nije razu-

mela? Cela Hrvatska je burno reagovala, optužujući Beogradane da su se perfidno poigrivali nacionalnim osećanjima građana zemlje, protutajući, kako se tada govorilo, na mala vrata srbijanstvu i sve drugo što iz to ide. S druge strane, Srbi su odgovorili da su Hrvati, očigledno, polupismeni narod, s tim tim što koriste samo jedno od dva zvanična pisma zajedničke im domovine.

Nekoliko godina kasnije, početkom ratnih zbivanja i raspada zemlje, pitanje latinice i ćirilice još više je dobilo na značaju. Kao bitno obeležje nacionalnog identiteta skoro da je važnije bilo kojim smo pismom nešto napisali nego šta smo, zapravo, hteli da kažemo. Rat je odavno završen, na prostoru bivših jugoslovenskih re-

publika se polemike na ovu temu više ne vode (ako su se ikada vodile), ali rasprave u Srbiji i dalje traju. Da li su oba pisma zaista ravnopravna? Da li su oba pisma zaista naša? Da li se dvoazbuče u jednom jeziku kulturna baština ili veliki nedostatak, koji će vremenom neumitno dovesti do gašenja jednog od pisama? Hoćemo li širom upotrebom latinice na uštrb ćirilice zaista biti bliže svetu?

Kolonijalizam latinice

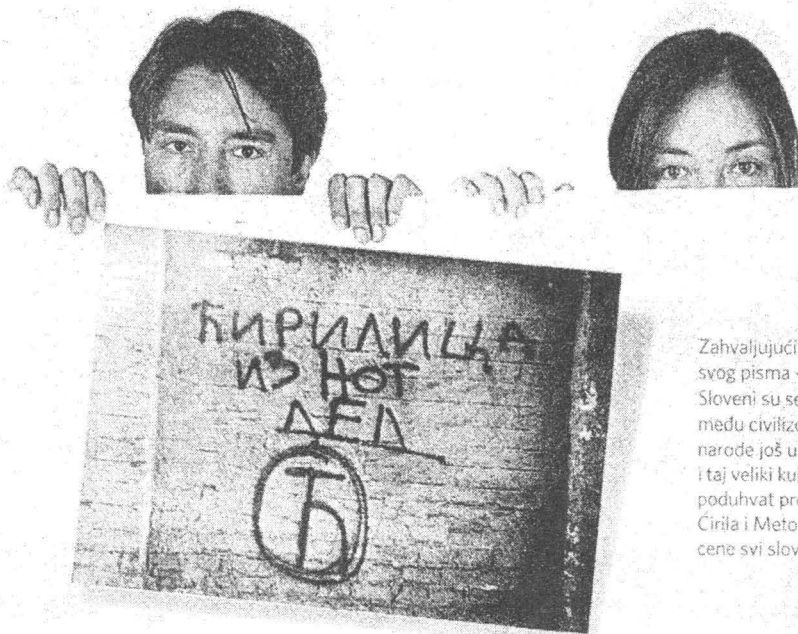
„Volim ćirilicu, ali, iskreno, mnogo češće koristim latinicu. Korišćenjem interneta, mobilne telefonije, video igrice, teksta na televiziji i drugih savremenih dostignuća, znamo mi je lakše da nju upotrebljavam. Nemam ništa protiv ravnopravnosti oba pisma, mada mislim da smo sa latinicom bliže svetu. S druge strane, smatram da veštačko nametanje ćirilice nije ništa drugo do nastavak razno-raznih naših fobija, kojima smo izloženi poslednjih dvadesetak godina, a možda i čitav vek pre toga. Takođe, ako već ravnopravno koristimo oba pisma, ne vidim razloga zašto bi se jedno toliko

nametalo, da se čak i Ustavom proglašava jedinim zvaničnim. Imati dva pisma je veliko kulturno bogatstvo, pa zašto bi se toga svesno lišavali?”

Ovo je jedno od brojnih mišljenja na temu „ćirilica ili latinica“, koje smo pronašli na forumima interneta. Namerno smo ga izdvojili, jer u sebi manje-više sadrži sve one nedoumice vezane za jezik, odnosno pismo koje koristimo. Stav autora možda i nije toliko sporan koliko „Istine“ koje su u njemu izložene. Odgovor na ova i slična pitanja potražili smo od lingvisti, književnika, ljudi kojima su jezik i pismo struka, ali smo zabeležili i mišljenje običnih ljudi, onih koji u svakodnevnom životu koriste jedno ili drugo pismo, ili najčešće oba.

Profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu Vanja Stanišić, koji drži predavanja iz predmeta razvoj pisma, kaže da pismo služi određenoj kulturi i određenoj naciji, zbog čega ne predstavlja samo sredstvo komunikacije, već i određeno kulturno obeležje, odnosno identitet jedne zajednice.

„Mi već pumih devet vekova koristimo ćirilicu, takozvano slovensko pismo – kaže profesor Stanišić. – Potpuno logično

Zahvaljujući razvoju svog pisma - **ћирилице**, Sloveni su se upisali među civilizovane narode još u 9. veku i taj veliki kulturni poduhvat prosvetitelja Cirila i Metodija visoko cene svi slovenski narodi

Hrvati su se mudro držali samo latinice. Za njih, realno, nikada nisu ni postojala dva pisma, Hrvati uskoro moći da nas optuže da se koristimo njihovim jezikom i pismom

I opravdano, jer smo kao Sloveni i nastali u tom slovenskom kulturnom krugu, čiji smo baštinci i kojem smo u toku proteklih vekova i sami dali značajan doprinos. To drvo, kulturno, slovensko nasleđe još živi kod nas, kao i kod drugih pravoslavnih Slovena. Treba, međutim, naglasiti kako je slovensko pismo starije od verskog raskola između hrišćanskog istoka i zapada i da prvobitno nije bilo nikakvo pravoslavno obeležje, već je prvenstveno nastalo kao deo slovenskog etno-kulturnog identiteta. Zahvaljujući toj činjenici Sloveni su se upisali među civilizovane narode još u devetom veku i taj veliki kulturni poduhvat slovenskih prosvetitelja Cirila i Metodija visoko cene svi slovenski narodi, pa i oni kod kojih je viševjekovni, tuđi imperijalni pritisak uspeo da prekine ili vezu, da im nametne tuđe civilizacijsko ralo.

To se, po mišljenju dr Stanišića, dešava i danas. Problem latinice i ćirilice je, zapravo, odnos imperijalnog i autohtonog. Latinica je svetsko, imperijalno pismo, obeležje zapadne civilizacije koja se ponosa kao imperija. S druge strane imamo ćirilicu kao naše originalno i autentično kulturno obeležje. Da li ćemo to uspeti da sačuvamo zavisni, ponajviše, od nas samih, od naše nacionalne svesti, od naše spremnosti da se borimo za opstanak našeg identiteta.

Važna odlika nacionalnog identiteta

Postoji mnoštvo poučnih primera (tesne, sudbinske povezanosti pojedinih pisama s određenim civilizacijama s kojima se rađaju i nestaju, kaže profesor Stanišić. Savremeni Egipćani, na primer, možda i jesu krvni potomci starih Egipćana, ali su napuštanjem hijeroglifa praktično postali nov narod. Današnji Egipćani, koji se po etno-kulturnoj sudbini mogu uporediti s Francuzima - romanizovanim Galima - zapravo su sasvim drugi narod, kojem stara civilizacija ne znači ništa više nego obično mrtvo slovo na kamenu. U tome se, zapravo, i ogleda razlika između naroda i nacije. Kao narod nosimo neke bitne genetske odlike drevnih balkanskih naroda, oblik glave, nosa, psihičke crte, i po tome se, verovatno, znatno razlikujemo od drugih Slovena. Međutim, kao na-

cija smo svesni da pripadamo slovenskom svetu, da imamo ista etno-kulturna obeležja, među njima i slovensko pismo kao važan deo toga slovenskog identiteta.

Zanimljiv je i primer Kineza, čije pismo datira upravo iz vremena hijeroglifa ili klinastog pisma u Mesopotamiji. Uspelo je da opstane preko tri milenijumima, ali je sredinom prošlog veka u doba famozne kulturne revolucije bilo ugroženo. Ponesen revolucionarnim zanosom, tadašnji politički vrh na čelu s Mao Ce Tungom hteo je da putem zamene nacionalnog pisma latinicom „modernizuje“ Kinu i približi je razvijenom svetu. Pokušaj nije uspeo. Međutim, upravo zahvaljujući tom pokušaju, pokazalo se da kineskom jeziku da-

leko više odgovara staro pismo i da bi njegovu ukidanje nanelo veliku štetu kineskoj naciji i kineskoj kulturi. Današnji Kinezi gledaju drugim očima na modernizaciju svoje zemlje, koja u 21. veku nije ušla kao kulturna kolonija, već kao najstarija živa civilizacija na svetu. Ne morate poznavati kinesko pismo, ali ćete bilo gde u svetu lako prepoznati kinesku radnju, upravo po njihovim karakterističnim slovima - kaže dr Stanišić.

NASTAVAK NA SLEDEĆOJ STRANI >

MIROSLAVLJEVO JEVANDELJE... Jedan od najznačajnijih dokumenata srpske književnosti čija je vrednost neprocenjiva u svetskim okvirima

Pismo je, dakle, mnogo više od običnog sredstva komunikacije, predstavlja važnu obeležje nacionalnog identiteta, pa i sam oslonac jedne države. Međutim, kako se mi prema tome oplohdimo, možda najbolje potvrđuje podatak da smo jedinstveni u svetu po tome što za jedan jezik koristimo dva pisma. Dobro ili loše? Jedni smatraju da je to posebna vrednost naše kulturne baštine i da se oba pisma mogu posmatrati kao dva ravnopravna grafička izraza istog jezika. Drugi, oper, misle da je latinica pastore iz braka bršce jugoslovenske zajednice, koje će vremenom naslediti i ono što joj ne pripada. Možda je najbolji odgovor na ovo pitanje svojevremeno dao Dragoljub Zbihić, predsednik Udruženja Čirilica iz Novog Sada.

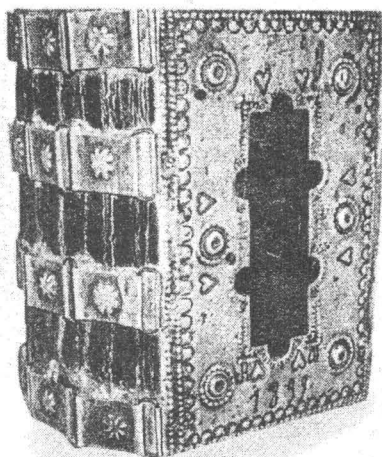
Da li je latinica uopšte srpska?

- U rešavanju pitanja službenosti jezika i pisma valja da težimo, bez izuzetka, evropskoj praksi. Niko u Evropi ne rešava pitanje pisma kroz dvoazbučje. Uostalom, jezik to i ne trpi, jer mu je drugo pismo u svakodnevnoj upotrebi potpuno nepotrebno, pa zbog ekonomičnosti jedno mora da nestane. Zbog našeg pogrešnog odnosa prema pismu, polako i nestaje naše milenijunsko ćirilčno pismo. Ljudi to ne shvataju ili neće da shvate. Mnoge nije briga što se u međunarodnim institucijama kulture poslednjih petnaestak godina sve što se objavi na srpskom jeziku, a što je štampano hrvatskom (gajevom) latinicom, knjiži kao deo hrvatske književne baštine. Ne

Latinica je svetsko, imperijalno pismo, obeležje zapadne civilizacije koja se ponaša kao imperija. S druge strane imamo ćirilicu kao naše originalno i autentično kulturno obeležje. Da li ćemo to uspeti da sačuvamo zavisi, ponajviše, od nas samih

PUBLIKUMOV KALENDAR... Ćirilica i latinica imaju nekoliko istovetnih slovnih znakova

očuvamo li ćirilicu, mi ćemo izgubiti i jezik. I neće proći mnogo vremena kada će Srbi biti u prilici da objašnjavaju da od Hrvata nisu uzeli i jezik - upozorava Zbiljić.

Istorijska blizina Hrvata i Srba je očigledno uticala na razvoj jezika oba naroda. Hrvati nikada nisu prihvatili ćirilicu, ali su rado preuzeli Vukovu ijekavštinu, kao i mnoge reči iz srpske sredine, za koje se ni sami Srbi više ne sećaju da su nekada bile njihove. Kada bi danas u Beogradu tražili neko sveučilište, možda bi vas i pogledali ispod oka ne stuteći, pri tom, da je i Beograd nekada imao upravo učilište. A primeru takvih reči, koje smo mi za boravili, a susedi sačuvali, ima na pretek. S druge strane, nije čudno što se svakodnevno srećemo i sa jezičkim paradoksima, nastalim upravo mešanjem jezika. Tako, na primer, Hrvati za nezaposlenu ženu kažu da je kućanica u domu, a Srbi da je domaćica u kući, i koja je sada čija reč?

Medutim, da bismo razumeli razvoj ćirilice i latinice u ovim prostorima, moramo se vratiti unazad nekoliko vekova (ako hoćete i stoleća). Naime, kako piše Duško Pevulja, pravoslavje i rimokatolicizam su podelili srpski jezički i etnički

prostor još u srednjem veku. To je uslovalo i tradicionalno dvojstvo pismenosti. Srbi pravoslavne vere su zadržali slovensko pismo, odnosno ćirilicu, i na njoj stvorili značajnu, pre svega crkvenu srednjevekovnu književnost. Srbi rimokatolici, kao i drugi pripadnici te vere, počeli su krajem srednjeg veka da prelaze na latinicu. Njihova, ne samo crkvena nego i narodna književnost, pisana je latinicom. Ta podela nikad nije bila apsolutna. I među Srbima rimokatolicima je bilo pojasa upotrebe ćirilice, pa i glagoljice, koja se, mada proganjana, dugo zadržala u primorskim i dalmatinskim krajevima. Sačuvan je i jedan ćirilski rukopis Gundulićevog „Osmana“ iz vremena pre nego što je ovo delo štampano. S druge strane, u pojedinim srpskim pravoslavnim manastirima nađeni su i zapisi na latinicnom pismu.

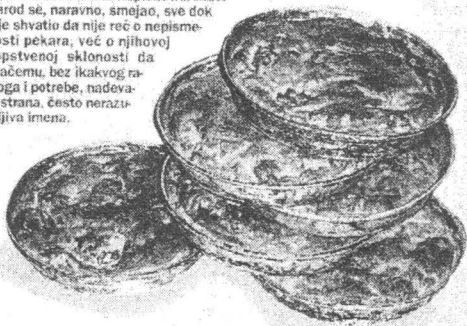
Dobitnici ili gubitnici?

Ipak, daleko najveći deo naše celokupne književnosti pisan je ćirilicom. Ono naše što nekad bejaše, očigledno, zaturilo se u vremenu i pitanje je dana kada će izgubiti trku s latinicom. Logično je pitanje otkad i zašto? Jezik je živa tvorovina, neprestano se menja, pa

BUTIQUE I BUREKUE

O skardnosti naziva naših radnji i preduzeća možda najbolje ilustruje primer iz jedne naše varošice u unutrašnjosti. Vlasnik pekare, smeštene između dva butik, sa popularnim nazivom butikue, na svojoj radnji je jednostavno ćirilicom ispisao burekue.

Narod se, naravno, smejaše, sve dok nije shvatio da nije reč o nepismenosti pekara, već o njihovoj sopstvenoj sklonosti da svakome, bez ikakvog razloga i potrebe, nađeva-ju strana, često nerazumljiva imena.

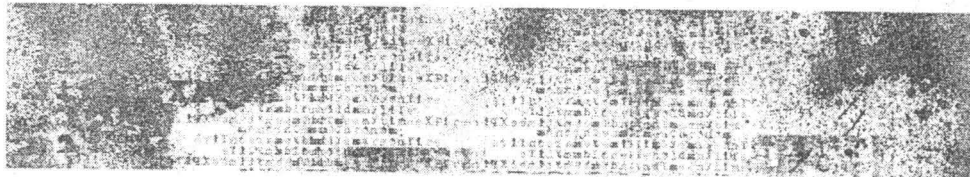

se tu teško može odrediti kada je šta započelo, a kada se šta završilo. Medutim, kada je reč o pismu, odnosno o infiltraciji latinice u srpski književni jezik, skoro se pozdrano može tvrditi da se to dogodilo u prošlom veku. Najpre posle Prvog svetskog rata i „bratskog“ zagrljaja sa Slovencima i Hrvatima, a posvetu posle stvaranja Titove Jugoslavije, kada smo zajedno sa srpsko-hrvatskim jezikom dobili i dva „ravnopravna“ pisma. Nažalost, dok smo mi nazmenično pisali pismene zadatke na oba pisma, Hrvati su se mudro držali svoga. Za njih, realno, nikada nisu ni postojala dva pisma, već samo za nas, koji smo na taj način ćirilicu sami potisnuli.

Pobornici latinice vole da kažu da su oba pisma naša i da država mora da im obezbedi ravnopravan status. Ali, ona u suštini nisu ravnopravna.

Kada se u zakonodavstvu, u Ustavu, naglasi da su oba pisma ravnopravna, u stvarnosti to obično biva traženo po onoj koje je slabije - kaže dr Stanišić. - Drugim rečima, ako jedno pismo ima imperijalni oslonac, a drugo ravnopravni status u samoj matici, fiktivne ravnopravnosti nema. Ako sami ne zaštitimo ono što je naše, niko nam ga neće zaštititi.

A kako je štitimo, najbolje se vidi na našim ulicama i natpisima na radnjama. Na njima ne samo da nema ćirilice, već nema ni srpskih reči, baš kao da Srba nije nikada ovde ni bilo. Naravno, nismo Rusi da zahtevamo od „Koka-kole“ da svoju reklamu ispiše ćirilicom, nismo ni Kinezi ni Japanci, ali zašto ne bismo bili Srbi? Dušebrižnici kažu da će nas stranci mnogo bolje razumeti na latinici. Hoće li? Hoće li naziv Botaničke bašte, Kalemegdanske terase, Topčiderskog brda ili nekog drugog obeležja na latinici strancu biti ista razumljiviji od toga da je ispisano ćirilicom. Naravno da neće. S druge strane, kao da se upinjemo da tom istom strancu ne ponudimo ništa novo do onoga što je već video širom sveta. S druge strane, da li bismo mi kao stranci želeli da u Parizu na svakom koraku čujemo engleski, da u Italiji slušamo džez, da u Crkvoj uživamo u „Mekdonaldsovom“ specijalitetima? Sumnjati. Biti različit, imati svoj identitet, nacionalni ponos i obeležja, u savremenom svetu sve više postaje privilegija. Mi se još imamo čime ponašati, ali je pitanje dana kada ćemo sami sebe izbrisati. Baš kao što to svakodnevno čine i sa našom ćirilicom. VLADA ARSIE

ГЛАС ИСТРАЖУЈЕ Српски језик и његови сурогати - говори лингвиста, проф. др Драго Ђупић

Црногорски језик не постоји

Проф др Драго Ђупић, дугогодишњи директор Института за српски језик и књижевност, један је од најпознатијих језичких стручњака на овим просторима за разговор о српском језику и његовим сурогатима. Из овог стручњака стоји обилна библиографија и постојећа прегледашта на пољу српског језика. Годинама је испитивао проблематику у савременом српском језику, посебно у области језичке норме и језичке културе. Работи у Загребу, код Данилоградца, у Црној Гори, нашо саворник најпре проговара о црногорском језику као најновијем сурогату српског језика.

- О црногорском језику могу да говорим само ако га стављате под навођице, јер тај језик не постоји. Раздвајањем Црне Горе од Србије и власти у Црној Гори су схватиле да ће им језик који се зове као њихова држава и недавно проглашена црногорска нација (што би рекли Милош Милошевић и од њега), остати само слово на папиру, а они сами сумњају у то што говоре. Да се разумемо, Црна Гора је стара српска држава и њено постојање нико не доводи у питање нити има право на то.

Међутим, црногорска нација је нова творевина првенствено Коминтерне и Комунистичке партије у Европи са циљем да се народ у Црној Гори одвоји од „себе“, то јест од свог српског рода. Нису само комунистичке власти ишле на развоје таквог новог језика, него су значени тога у другој, послиједњој деценији века, у савременом гласу из Србе и српство као на сметку, те Србе и православље као преруку за њихово продирање на Исток.

Потпуно је на Београду, који је каза је умрло ружом показало на Исток и изговорно „Дамо је Србија“. Сви назови који се у Црној Гори чине да се доводе национално и језичка самосталност у суштини су прихватање западних гласа да се омолавају, сиваји и тишаји српски род.

Када се српски језик, заправо, крили пут сониније?

- Такозвани црногорски језик се доцко поминати петле око Милосека у Хрватској седамдесетих година прошлог века, али ту инјекцију обилан лингвиста ни на језику простору заједничког језика Срба и Хрвата нити је поклањало нити тврдило. Појавио се необилан средњовековни професор мимовности у Земуру који је почетком

Раздвајањем Црне Горе од Србије и власти у Црној Гори су схватиле да ће им језик који се зове као и недавно проглашена црногорска нација остати само слово на папиру. Црногорска нација је нова творевина првенствено Коминтерне и Комунистичке партије у Европи са циљем да се народ у Црној Гори одвоји од „себе“, то јест од свог српског рода

Професор Драго Ђупић

ЦРНОГОРЦИ СУ КОПИРАЛИ МУСЛИМАНЕ У БОСНИ

Како са научне тачке гледати ондашње поклањате, основ за који се верује или што утврђује црногорски језик?

- За именовање „црногорског језика“, званично се у Црној Гори су нашла омов не у науци, не код Срба, код Хрвата, већ код Бошњака у Федерацији БиХ. Заправо, десило се и са „црногорским“ и са „бошњачким“ језиком исто. Ни један ни други нису постојали, нити су се поклањали пре формирања ове две самосталне државе крајем двадесетог и почетком двадесетог првог века. Црногорци су копирали муслимане у Босни када је у питању именовање језика, што нема примера у светској лингвистичкој науци и друштвеним областима уопште и култури у целини. Великим народима не смеђу имена језика мањих народа. Америкајцима не смета португалски језик. Мали жепе да се поклању великама, па од себе калкад преле црнукасе.

седамдесетих година почео да говори о „црногорском језику“. Тај професор је био покојни Војислав П. Никчевић, а њему је била босњачка идеја „Декларација о хрватском књижевном језику“ из марта 1967. године, када се у Хрватској одођошње поштују петријати ресурсити напора Срба и Хрвата који су дали тајзавани „Новосадски договор“ 1954. и заједнички

правонас српско-хрватског и хрватско-српског језика.

У којој мери ће увођење црногорског језика као службеног продубити јаз на релацији Србија Црна Гора?

- У Црној Гори власти настоје да уз помоћ језика утврде националну независност. Црна Гора је имала државу одувек. Она се за њу, али је то увек била српска држава.

СПАСИХУЛА ЈЕ ЕУФОРИЈА НОВОХРАТСКОГ ГОВОРА

На рачун новог језичког творевине (наспредају се иниције, често и поруге. Суштина је да је смељ који уследи после тих лицаца углавном горак?

- Многи Хрвати данас на рачун нове језичке творевине сами праве иниције. Код слушаће њихово дијекта, видите да је то мање-више речник који се може чути и код нас. У Хрватској је спасила еуфорија новохрватског говора. Немате тамо оно што смо ми очекивали. Чисте гласове језика. Остали су, чини ми се, само гласови.

Као што је онамо била Рашка, тамо је била Црна Гора. Немала је рођен у Црној Гори. Постоје називе да је и Свети Сава рођен у Ђепчином граду, мада о томе нема много поштовања. Када су формирали државу, Црногорци су регулацијом устали у Црној Гори као службени језик успоставили „црногорски“. У том истом уставу пише да су у службеној употреби српски, албански, бошњачки. Тај црногорски језик се никад у Црној Гори није поклањало нити је имао своје име ни у народу ни у литератури. Исто су покушави Италијани током Другог светског рата, тако што су изаостави уметнице педагошке гимназије. То није није припадност, јер није било државе Социјалне Државе, коју је са сепаратистичким формирао на Петровдан 12. јуна 1941. године, на Петровдан.

Шта је са српским језиком?

- Стављањем више језика нападнута је структура српског језика, то јест његова суштина. Не могу се стварати нови језици без имене језичке структуре изаиднутог језика, без имене морфологије, без имене синтаксе и јадасе без имене фонетизма језика, укључујући и акценат, јер акценат припада фонетизму. При првом развојном језику пристајала „црногорског језика“ поклањало се од постојања неких гласова међих нема у српском језику, углавном да у црногорском језику постоје три гласа који су карактеристични управо за овај језик.

То су шп, зј и дз. Пример је ајџекра уместо смејра или срејира). Када су издали, јадасно сазнали да те гласове немају нишговори српског језика и језиком заговора (дакле у Републици Српској, БиХ, Хрватској...), они су се измајали, одустали од тих гласова као „научних“ аргумената за посебан језик. И онда су аргументе почели да траже на другој страни, речнимо у лексци, у речнику. Иниције су у истој позицији као Црногорци. Посади теже да свој језик назову бошњачким, а не бошњачким, јер он обухвата и Хрвате, муслимане и Србе.

Не споминете хрватско, да будем прецизнији, новохрватско језик. Зашто?

- Питате ме зашто не нападам хрватског Срби су свој језик звали српски. Они је био з свих српских и кад се говорило о српскохрватском. У Хрватској је ишело то био хрватско. То што су дувеластички нови Хрвати узели модел Бурног језика није ми смислено да га задрже тако како су га до тада знали.

Зашто су Хрвати узели модел Бурног језика?

- У Хрватској је постојала мешавина језика, чакоског, кујавског... Бувелети Јан и Штрочајер, политички правни, врши интелектуалци су настојали да се уведу промене нелице за штокавску основу како би лакше могли да иду ка унији, унификаци, то јест да би могли да формирају национални корпус на бази тог језика, а уз планирани продирање (пазирије католичанства на Исток). Напоменуто бић да у тим изложени плановима, а Католичанство планира на неке универзитете искомучено да се може доћи и до Црног мора, јер и Бугари су штогајали. Њи велики државни и државни планови доказ су да се између језика старују иниције, па и државе. Црна Гора хоће баш тако да ојата. Палимри Ђаковић и Бела Хун су тражили од Стаљина да се разобије Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Они нису били интернационалисти како се смеђало. Бели Хун је смеђали јаву државу на јуру, а Биламри је као Италијан такође смеђали исто.

Мила Милошевић

Београдска филхармонија до вечерним концертном прославама јубилеја, 85 година уснећног рада

Забуна без потребе

Иван Лазаревић је својим текстом „Српски или србијански“ од 13. 6. 2008. реговао на део мог текста „Коментар у прилог закљачењу односа“ од 10. 6. 2008. Између осталог, написао сам да је нетачно и погрешно користити присвојни придев „србијански“, већ је потребно употребљавати термин „српски“, јер се ствара огромна забуна без потребе, а има и пејоративну конотацију. Господин Лазаревић је у свом тексту оспорио моју тезу, уводећи пример хипотетичког Атиле Ковача. Иако је замишљени Атила поменут 14 пута у тексту, господин Лазаревић ме ниједним правим аргументом није убедио да грешим, напротив, учврстио је моје уверење, а показао је неразумеваче ситуације, у чему није усамљен, тако да је корисно то питање разјаснити.

„Како нама Србима звучи реченица: српски тенисер Атила Ковач победио је Роџера Федерера?“ Звучи исто као када би се рекло „Мађарска веслачица Наташа Јањић освојила златну медаљу на Олимпијади“. Ако Наташа Јањић, рођена у Југославији или Србији, која је својом вољом примила и мађарско држављанство, има право да наступа за Мађарску, онда је она мађарска веслачица. Тим пре, замишљени Атила Ковач, који је рођен у Србији, има права и обавезе српског држављанина, па може бити и српски тенисер. Може узети и мађарско држављанство, бити двојни држављанин, то је његово право.

Господин Лазаревић заступа тезу да су сви грађани Србије – Србијанци. Немам утисак да би замишљени Атила Ковач рекао за себе „да се осећа Србијанцем“. Ако грешим, нека ме демантују.

Значи, хипотетички Атила Ковач је Мађар по националности, припадник мађарске националне мањине, српски држављанин или и српски и мађарски држављанин и има потпуно једнака права и обавезе као и сви други српски држављани, српске или неке друге националности.

Бранко Бранковић,
Београд

Косни, костни, коштани

СЛОВО О ЈЕЗИКУ

Рада Ситјковић

»Листинака»

21. урзт
2. во 3
(Крлб урзт
3. аш аш аш)

Ових дана је ТВ студио Б-82, у сарадњи са градским медицинским установама, покренуо хуманитарну акцију с племенитом тежњом да, поред добровољних давалаца крви, окупи и неколико хиљада људи који би били спремни да за оболеле од тешке болести добровољно дају своју срж из костину. Ми смо овим поводом желели да кажемо нешто о придеву који је ту употребљен, а који је изведен од именице *кост*, како би ова акција била не само са медицинске, већ и са језичке тачке исправна.

Наиме, акција о којој је реч означавана је као акција давалаца *костине* сржи. Истина, водитељка је назначени придев изговарала без сугласника *ш*, дакле, као *костн*, али на одговарајућем натипису којим се акција иницира писало је – „Даваоци *костине* сржи“, тј. са сугласником *ш* између сугласника *с* и *н*.

Познато је да се сугласничка група *сшн* (добријена додавањем суфикса *-на* на именицу с крајњом сугласничком групом *сш*) тешко изговара у српском језику и да стога долази до њеног упрошћавања исподањем сугласника *ш*, као, рецимо, у облицима придева женског рода (без *ш*): *маСна*; *во-*

Сна, *вадоСна*, наспрнут мушком роду (са *ш*): *маСти*, *воСти*, *вадоСти*.

У складу с овим правилом треба посматрати и придев изведен од именице *кост*. С собиром на финалну групу *-шн* (*костш*) очекивали бисмо да придев изведен наставком *-ни* гласи *-костшн*.

Ако се, међутим, на ово (*костшн*) примени важеће правило о упрошћавању сугласничке групе *сшн*, придевски облик би гласио *-костн*, исказ „Даваоци *костне* сржи“, а облик *костни* би био неправилан и стога неприхватљив.

Међутим, и „правилан“ облик *костн* (са редуктованом *ш*) не би у вези са значењем именице *кост* био добар из два разлога: (1) јер је облик *костн*, као извори говоре (Правопис и Речник САНУ), изведенца од именице *кост*, тј. значи *који се односи на косу, на власи главе*, односно *који се односи на алашћу за кошине, косу* и (2) што *костн* у значењу *који се односи на кост* нема стварне потврде у језичким изворима (сем у Речнику МС-МХ, али само са једном, непоузданом потврдом).

Према томе, може се рећи да придеви *костни* и *костн* нису у складу са језичким очекивањима и правилима, па их у вези са именицом *кост* не треба употребљавати, јер за то нема ваљаних оправдања. Ниједан од њих не доноси ни најновији, једнотомни речник савременог српског књижевног језика (у издању Матице српске).

У таквим околностима, прихватљивим и исправним се може сматрати једино придевски облик *кошћани* (који се као регуларан потврђује и у Правопису, Речнику САНУ и у речницима српског књижевног језика Матице српске – шестотомном и једнотомном). Придев *кошћани* значи *који је од кошти*, *који је начињен од кошти* (као *кошћано брашно*, *кошћани чинаџ*, *кошћана кухиња*, *кошћано дуње*

и сл.) и – *који се односи на кошти*, *који дошлице од кошти*, *који је у кошти* (ма) и сл., па отуда би и исказ који смо на почетку поменули (*костшн*) требало преименовати у *кошћани* (као: Потенцијални даваоци *кошћане* сржи; Треба неколико хиљада давалаца *кошћане* сржи, а не – *костшн* сржи, како је у ТВ емисији речено).

Узгред можемо додати да се сличан „проблем“ јавља и у вези са именицом *шрст*. Регуларан облик придева од ове именице гласи *шрстни*, *шрстљн*, *шрстљно*, за разлику од придева *шрсн*, *шрсно*, *шрсно*, који је начињен према именици *шрс*.

Долајмо томе да се сугласничка група *сшн* не упрошћава ни у мушком роду придева домаћег порекла као: *кошћирасћни*, *шрошћесћни*, *иншћестћни*, *азбшћини* и сл., а код домаћих придева (*не*) *шрсћирасћни* допуштена су (Правописом) оба облика – и (*не*) *шрсћирасћн* и (*не*) *шрсћирасћил* – јер су оба распрострањена у разговорном језику и јер се веза са именицом *шрсћирасћ* замагљила, мада је варијанта без *ш* прихватљивија јер нема неприродног нагомиланања сугласника.

За разлику од овога, груба је системска грешка облик (*не*) *зависћан* уместо (*не*) *зависан*, јер придев не потиче од именице *зависћ* већ од глагола *зависити* у којем нема групе *сш*.

Придеви *костни* и *костн* нису у складу са правилима, па их у вези са именицом *кост* не треба употребљавати

ПОЛИТИКА ONLINE

За среду 25. јун 2008.

Најстарији дневни лист на Балкану.

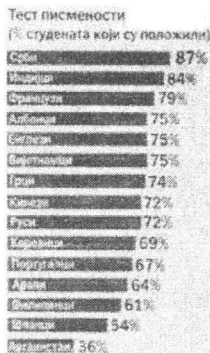
Први број изашао 25. I 1904.

Оснивач Владислав Рибникар.

Друштво

Српска деца најписменија на енглеском

Ваци којима је матерњи језик српски остварили највећу пролазност на тестовима у 102 средње школе у Торонту

Деца српских емиграната у Канади постижу најбоље резултате на тесту писмености у средњим школама у Торонту, показао је извештај који је спровео „Toronto District School Board“. Чак 87 одсто малишана којима је матерњи језик српски из првог пута положи завршни тест писмености у нижим разредима средње школе.

У недавно објављеној студији коришћени су подаци из 2006. године о успеху и социоeкономском статусу око 71.000 ђака из 102 државне средње школе у којима је настава на енглеском језику. Истраживање показује колико је успех ђака повезан са породичним окружењем у којем живе, eкономским статусом, припадношћу одређеној раси или нацији, сексуалним опредељењем ученика. Тако на пример, деца која живе са оба родитеља боље решавају тест из природних наука него малишани који живе само са једним родитељем, док су ђаци који живе са мајком успешнији у решавању задатака од оних који живе са оцем.

На табели која приказује успех на тесту писмености, иза петнаестогодишњих и шеснаестогодишњих Срба нашли су се тинејџери који говоре хинди са 84 одсто, французи са 79 одсто, док 75 одсто ученика којима је матерњи језик енглески положи тест писмености из првог пута.

Образовне установе у којима је истраживање спроведено похађа 42 одсто ученика рођених ван Канаде, а међу њима се говори чак 80 језика. Национална шароликост навела је надлежне да утврде какве резултате постижу малишани из различитих земаља и које су ризичне групе којима је потребна додатна помоћ у учењу. Коначни циљ је да се сваком ученику да подједнака шанса у учењу и да се расне и националне баријере превазиђу. Аутори истраживања наглашавају да спољне чиниоце који утичу на постигнућа ученика не треба посматрати одвојено, јер на добре резултате на тесту писмености, на пример, не утиче само матерњи језик, већ и чињеница да 80 одсто испитаних ђака живи са оба родитеља.

Успех српске деце на тесту, професор др Душка Кликовац са Филолошког факултета највише доводи у везу са мотивацијом ученика, али сматра да је значајан и eкономски положај родитеља.

– Не можемо бити сигурни да је успех повезан са нашим образовним системом, јер не знамо колики је проценат деце похађао наше основне школе и колико је то имало утицаја на овакве резултате на тесту писмености. Успех је, ипак, највероватније у вези са социјалним статусом родитеља, али и са чињеницом да деца емиграната имају већу потребу да се докажу у страним школама него мали Канађани – каже Кликовац.

Исто сматра и професор др Љубомир Протић, директор Завода за унапређивање образовања и васпитања, који наглашава да мотивација ученика битно утиче на резултате различитих истраживања.

– Резултати које су ученици постигли на ПИСА тесту, када се наша земља нашла на незавидном 41. месту, у вези су са њиховом мотивисаношћу да тест ураде добро. У једној школи, на пример, професорка је рекла ђацима да резултати теста неће улазити у оцену и изашла из учионице, па се део ученика није ни потрудио да уради задатке. Они су освојили нула бодова, што са поенима ученика који су добро урадили тест у укупном збиру даје просечну оцену – каже Протић.

Он сматра да је наш образовни систем добар, иако га треба побољшати и тврђу поткрепљује истраживањима Светског економског форума из Давоса по којем наш просветни систем заузима 31. место у свету, што значи да је у самом врху – наглашава Протић.

– Дobar резултат деце емиграната у Канади у вези је и са традиционалним вредностима које се негују у образовању и васпитању. Српска култура обилује народним причама и песмама са којима се деца упознају још у породици, пре него што крену у школу. Током школовања они читају много више од деце у Сједињеним Америчким Државама и Канади, где култура читања није толико развијена и малишани се са делима многих класика упознају преко препричаних издања, стрипова или филмова, што је код нас много ређе – сматра Протић.

Ј. Беоковић

[објављено: 25/06/2008.]

ЧЕТВРТАК 26. ЈУН 2008.

БЕОГРАД

Чукарица, Барајево, Гроцка, Лазаревац и Обреновац крше Устав

Пет општина не воле српско писмо

►► На интернет презентацијама поменутих пет београдских јединица локалне управе може се читати само латиница ►► Општине које користе латиницу, крше Устав и законе Републике Србије, каже Зоран Јовановић, из удружења „Ђирилица“

Пет од 17 интернет презентација београдских општина, читају се на латиници, иако се на тај начин крше устав и закон. Реч је о општинама Чукарица, Барајево, Гроцка, Лазаревац и Обреновац. Иако се труде да своје грађане свакодневно обавештавају о актуелним дешавањима, промакла им је једна врло битна ставка.

ОПШТИНА ВОЖДОВАЦ ПОШТУЈЕ ЂИРИЦУ

Један од најактуелнијих сајтова има општина Вождовац, која је интернет презентацију поставила прошле године у новембру. Поред основних информација, наравно на Ђирици, грађани уз помоћ одговарајуће шифре могу да прате кретање предмета у „веб лисарници“.

Такође, за новинаре имамо одељак где могу да пронају информације које су им потребне. Грађанима је олакшан и поступак добијања извода из матичне књиге рођених јер сада могу да га наруче путем интернета, а потом га са чекају на кућној адреси. За основне образце не мора се долазити до општине јер и то може да се обави путем сајта. Свакодневно ажурирамо сајт - рекла је Драгана Јовановић, из информативне службе Вождовца.

Зоран Јовановић, председник извршног одбора удружења „Ђирилица“, каже да уредници сајта нису помислили да грађани можда неће „разумети“ шта пише. Јовановић напомиње да све општине које користе латиницу крше Устав и законе Републике Србије.

Члан 10 Устава Србије и члану 2 Закона о службеној употреби језика и писма, изричито налажу да се у службеној употреби користи ћирилично писмо. То значи да све државне институције, предузећа, и остали органи власти морају да користе ћирилицу - рекао је Јовановић.

Када смо им напоменули да крше Устав Србије, портпароли свих општина редом су најавили да ће њихове интернет презентације ускоро бити и на ћирици, али да само чекају конституисање нове Скупштине града.

Општина Чукарица има један од најста-

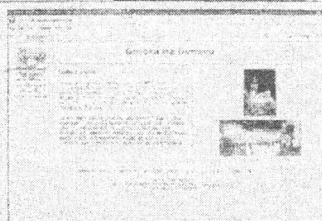
ријих сајтова који је направљен пре 10 година, али још нису стигли да ураде ћириличну верзију.

Интернет презентација је направљена не тако скоро. С обзиром на то да је прављен на латиници пре десет година, тада је било тешко мењати писмо. Од јесени планирамо потпуно реконструкцију сајта и да убацимо ћирилицу. До тада ће грађани моћи редовно да се информирају о дешавањима која их занимају - изјавила је Златана Марковић Ђирић, портпарол општине Чукарица.

Сајт општине Гроцка последњи пут је ажуриран 20. фебруара 2006. године.

Пре две недеље имаги смо конституисање седишце. Надам се да ћемо успети ових дана да сконемо постојећи сајт и направимо други, на ћирици и наравно. Чим се конституише сектор за медије, у плану им је да поставимо нови сајт. Сајт ће почети да ради чим будемо могли да ставимо неке информације на странци - обавестио нас је Радомир Тапасијевић, портпарол општине Гроцка.

Из општине Барајево тврде да је сајт,

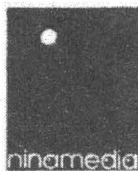

Изглед сајтова појединих градских општина који је постављен неформално.

То је неформални сајт постављен 2004. године. За потребе општине урадила га је фирма „Интернет медија“. Званичан сајт биће постављен после конституисања градске власти. Општина као општина нема сајт - рекла је Велицка Влајић, начелник општинског одбора.

Славница Ђирић, из општине Обреновац, најављује да ће ускоро конвертовати сајт у све општине са латинице на ћирилицу.

Драгана Мојух

Datum: 28.06.2008
Medij: Danas
Tema: SANU
Autor: Beta
Korik:
Naslov: Rečnik srpskog jezika previše masivan

Strana:
Rubrika: Kultura

SANU: Što pre objaviti novo izdanje Pravopisa srpskog jezika

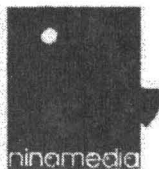
Rečnik srpskog jezika previše masivan

Odbor za standardizaciju srpskog jezika upozorio je juče da je neophodno što pre objaviti novo, dopunjeno izdanje Pravopisa srpskog jezika. „Komisija nepotrebno odugovlači taj posao, a pravopis je sada, nakon pojave Jednotomnog rečnika srpskog jezika, prioriteto pitanje“, rekao je predsednik Odbora Ivan Klajn na sednici tog tela koje radi pri Srpskoj akademiji nauka i umetnosti (SANU). Prema njegovim rečima, članovi Komisije za praćenje i istraživanje pravopisne problematike nisu se ni sastajali u proteklih godinu dana, iako je ranije najavljeno da će novo izdanje Pravopisa srpskog jezika biti objavljeno do ovogodišnjeg Beogradskog sajma knjiga. Članovi Odbora juče su, takođe, utvrdili da je neophodno da se što pre pripremi drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje jednotomnog Rečnika srpskog jezika Matice srpske. Učesnici sednice složili su se da je objavljivanje tog rečnika u decembru

prošle godine, nakon više od tri decenije od početka njegove izrade, bilo jedan od najznačajnijih događaja u srpskoj kulturi, ali su izneli i niz primedbi na njegov kvalitet. Članovi Odbora ukazali su na to da je rečnik, pre svega, neprimereno masivan i samim tim nezgodan za upotrebu, zbog čega je neophodno da drugo izdanje bude štampano na tanjem papiru i u manjem formatu. Učesnici sednice ocenili su, takođe, da rečnik sadrži brojne zastarele reči i izraze, da su mnoge reči objašnjene s više značenja nego što je neophodno za standardnu jezičku upotrebu, kao i da u rečniku nema mnogih reči i izraza koji su se u međuvremenu odomačili u srpskom jeziku.

Jednotomni Rečnik srpskog jezika izradili su stručnjaci Matice srpske iz Novog Sada u saradnji s kolegama iz Instituta za srpski jezik SANU iz Beograda i izdavačkim preduzećem „Beogradska knjiga“, a glavni urednik tog izdanja je

profesor Mato Pizurica. Milan Tasić iz „Beogradske knjige“ rekao je da ne veruje da iko u Matici srpskoj razmislija o pripremi drugog izdanja rečnika, budući da ta ustanova nije izmrla dugove i obaveze prema izdavačima i autorima, kao i da tiraž prvog izdanja još nije u celini odoštampan. Na jučerašnjoj sednici bilo je reči i o novim izdanjima iz oblasti lingvistike i nauke o srpskom jeziku, kao i o radu odbora u prošloj godini. Pojedini članovi Odbora, među kojima i njegov predsednik Ivan Klajn, kritikovali su rad ministarstva prosvete, ukazujući na to da tokom poslednje decenije na čelu tog ministarstva nije bio nijedan čovek koji se ozbiljno brine za budućnost srpskog jezika i književnosti. Učesnici sednice složili su se u oceni da je neophodno da država jasno podrži rad Odbora za standardizaciju srpskog jezika i njegove odluke, kako bi ih javnost shvatila ozbiljno i prihvatila u svakodnevnom govoru. *Beta*

Datum: 28.06.2008

Medij: Dnevnik

Strana: 1

Tema: SANU

Rubrika: Kultura

Autor: Beta

Konk:

Naslov: Što pre novo izdanje Pravopisa

АПЕЛ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Што пре ново издање Правописа

Одбор за стандардизацију српског језика упозорно је јуче да је неопходно што пре објавити ново, допуњено издање Правописа српског језика. „Комисија неопходно одговлачи тај посао, а правопис је сада, након појаве Једнотомног речника српског језика, приоритетно питање”, рекао је председник Одбора Иван Клаји на седници тог тела које ради при Српској академији наука и уметности (САНУ).

Према његовим речима, чланови Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике нису се ни састајали у протеклим годину дана, иако је раније најављено да ће ново издање Правописа српског језика бити објављено до овогодишњег Београдског сајма књига.

Чланови Одбора су, такође, утврдили да је неопходно да се што пре припреми друго, измењено и допуњено издање једнотомног Речника српског језика Матиче српске.

Учесници седнице сложили су се да је објављивање тог речника

у децембру прошле године, након више од три деценије од почетка његове израде, било један од најзначајнијих догађаја у српској култури, али су изнели и низ примедби на његов квалитет. Чланови Одбора указали су на то да је речник, пре свега, непримерено масиван и самим тим незгодан за употребу, због чега је неопходно да друго издање буде штампано на танем папиру и у мањем формату. Учесници седнице оценили су, такође, да речник садржи бројне застареле речи и изрази, да су многе речи објашњене с више значења него што је неопходно за стандардну језичку употребу, као и да у речнику нема многих речи и израза који су се у међувремену одомаћили у српском језику.

Једнотомни Речник српског језика израдили су стручњаци Матиче српске из Новог Сада у сарадњи с колегама из Института за српски језик САНУ из Београда и издавачким предузећем „Београдска књига”, а главни уредник тог издања је професор Мато Пижурџић.

Милан Тасић из „Београдске књиге” рекао је да не верује да ико у Матичи српској размишља о припреми другог издања речника, будући да та установа није измирила дугове и обавезе према издавачким и ауторима, као и да тираж првог издања још није у целини одштампан.

На јучерашњој седници било је речи и о новим издањима из области лингвистике и науке о српском језику, као и о раду одбора у прошлој години. Поједини чланови Одбора, међу којима и његов председник Иван Клаји, критиковали су рад министарства просвете, указујући на то да током последње деценије на челу тог министарства није био ни један човек који се озбиљно брине за будућност српског језика и књижевности.

Учесници седнице сложили су се у оцени да је неопходно да држава јасно подржи рад Одбора за стандардизацију српског језика и његове одлуке, мако би их јавност схватила озбиљно и прихватила у свакодневном говору. (Beta)

Што пре до правописа

Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике није се састајала у протеклих годину дана

Одбор за стандардизацију српског језика упозорио је да је неопходно што пре објавити ново, допуњено издање Правописа српског језика.

„Комисија непотребно одуговлачи тај посао, а правопис је сада, после појаве Једнотомног речника српског језика, приоритетно питање”, рекао је председник Одбора Иван Клајн на седници тог тела које ради при Српској академији наука и уметности (САНУ).

Према његовим речима, чланови Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике нису се ни састајали у протеклих годину дана, иако је раније најављено да ће ново издање Правописа српског језика бити објављено до овогодишњег Београдског сајма књига.

Чланови Одбора су, такође, утврдили да је неопходно да се што пре припреми друго, измењено и допуњено издање Једнотомног Речника српског језика Матице српске.

Учесници седнице сложили су се да је објављивање тог речника у децембру прошле године, после више од три деценије од почетка његове израде, било један од најзначајнијих догађаја у српској култури, али су изнели и низ примедби на његов квалитет.

Чланови Одбора указали су на то да је речник, пре свега, непромерено масиван и самим тим незгодан за употре-

бу, због чега је неопходно да друго издање буде штампано на тањем папиру и у мањем формату.

Учесници седнице оценили су, такође, да речник садржи бројне застареле речи и изразе, да су многе речи објашњене с више значења него што је неопходно за стандардну језичку употребу, као и да у речнику нема многих речи и израза који су се у међувремену одомаћили у српском језику.

Једнотомни Речник српског језика израдили су стручњаци Матице српске из Новог Сада у сарадњи с колегама из Института за српски језик САНУ из Београда и издавачким предузећем „Београдска књига”, а главни уредник тог издања је професор Мато Пижурица.

Милан Тасић из „Београдске књиге” рекао је да не верује да ико у Матици српској размишља о припреми другог издања речника, будући да та установа није измирила дугове и обавезе према издавачима и ауторима, као и да тираж првог издања још није у целини одштампан.

Поједини чланови Одбора, међу којима и његов председник Иван Клајн, критиковали су рад Министарства просвете, указујући на то да током последње деценије на челу тог министарства није био ниједан човек који се озбиљно брине за будућност српског језика и књижевности.

Бета

Српске књиге ће се регистровати по језику, а не писму

Књиге и публикације из Србије убудуће ће бити регистроване у библиотекама широм света према језику а не према писму што је до сада био случај, саопштило је Министарство културе Србије.

У седишту ИСО-а за језичке кодове прихваћена је иницијатива директора Народне библиотеке Србије Сретена Угричића да се кодови идентифи-

кују на основу језика, јер је досадашња пракса стварала забуну.

До сада су публикације објављене у Србији, али штампане латиницом евидентирание као хрватске.

У ИСО-у су сада прихваћени кодови СРП за српски језик и ХРВ за хрватски језик. Тиме је откљонена могућност забуне и погрешног евидентирања српске књижевне продукције. **Тајнуг**

ПРОРЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА НАЈАВЉА МОГУЋНОСТ ОТВАРАЊЕ ПРОГРАМА ЗА БОСАНСКИ И ХРВАТСКИ ЈЕЗИК

Глушица: Сарајево добар примјер

На никшићком Филозофском факултету могуће је организовати наставу на студјским програмима за језике који се спомињу у Уставу Црне Горе, уколико за то буде интересовања, саопштила је проректор за област друштвених делатности и односе са јавношћу Универзитета Црне Горе Рајка Глушица.

Она је казала да је веома важно што је Студјски програм за црногорски језик и јужнословенске књижевности на никшићком Филозофском факултету одвојен и независан студј.

„Али, и свим осталим народима чији је језик поменут у Уставу треба дати сва права, односно да имају своје студјске програме и ФФ то може да организује“, казала је Глушица агенцији Мина.

Она је рекла да ће, вјероватно, ако за то буде интересовања, осим за српски, на ФФ бити организовани студјски програми и за босански и хрватски језик.

„Ниједан студјски програм од та три неће имати примат“, казала је Глушица.

Она је као добар примјер навела модел у Сарајеву, гдје, како је казала, постоји студјски програм за босанско-хрватско-српски језик.

„У се у готово два, три предмета разликује студјски програм за оног ко ће добити диплому српског, босанског или хрватског. Постоји и могућност да се тих пар предмета положи као разлика и добије се

Глушица

диплома која важи за два или три програма“, објаснила је Глушица.

Она је казала да је, прије свега, задовољна што на ФФ у Никшићу постоји црногорски језик у оквиру независног студјског програма.

„Тај студјски програм треба да покаже снагу, да траје и образује, да даје знање

студјентима. Циљ је да наши студјенти буду препознати по знању које стекну и буду прави професори црногорског језика, који ће се запошљавати у Црној Гори“, казала је Глушица.

Она је рекла да је сада на ФФ, осим црногорског, понуђен само српски, јер је он и постојао, а и због тога што ће бити заштитресовани да уишу тај студјски програм.

„Али, морамо дати шансу и осталима који желе да изучавају своје језике, надим се да ће то моћи да се организује, ако не од јесени, онда од идуће године“, казала је Глушица.

Она је објаснила да је програм за студјске црногорског језика и јужнословенских књижевности, у односу на постојећи, примјерен у дијелу нормативистике, граматике и историје језика.

Наравно и у предметима књижевност XX вијека. Али, пошто су то јужнословенске књижевности изучавају се најквалитетнији представници из свих националних књижевности и ту је мали разлик“, рекла је Глушица.

Она је казала да за организовање наставе за Студјски програм за црногорски језик и јужнословенске књижевности неће бити проблем обезбједити кадар.

„Имамо већ седам младих доктора, шест магистраната и уз сарадњу са факултетима из окружења неће бити никаквих проблема“, закључила је Глушица. **(МИНА)**

УЛОГА ИГАРА НА СРЕЋУ У РАЗВИЈАЊУ СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ

Не убијајте гласника

Језик којим се велики број твораца реклама обраћа грађанима је испод сваког цивилизацијског нивоа, а оправдање је то што конзументи једино такој таков језик разумеју

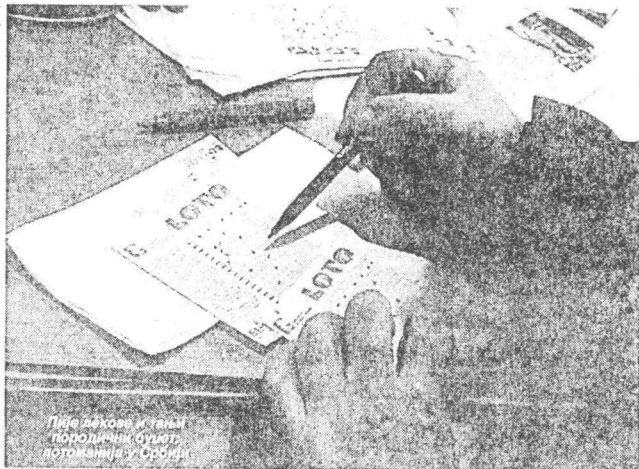
Она је лепа, насмејана и млада. Лице сладолед, шета улопом и наједном среће њега. Видимо познати сјај у њиховим очима, препознавање оног топлог и исконског међу људима – у сваком случају веће и значајније од сладолед који она одбацује да би му понела у сусрет. У нормалној земљи ту би ваљда уследила романтика, а у нашој... У нашој он преглази преко ње да би ухватио одбачени сладолед јер ће захваљујући питању можда добити "ауди" или Фрикомов качкет. Или ништа, што је, бар како нам се путем медија презентује, боље него да добије девојку.

Нема сумње да ће он наћи на главу свој лако стечени качкет и одшетаати до прве кладонице, што ћемо сигурно видети у некој од наредних реклама, али се поставља питање ко је и зашто такав лик креирао и због чега ће он бити јунак чије ћемо догодвинне морати да пратимо. Конкретно – која је то порука коју нам напни оглашавачи шаљу и како ће она утицати на друштво и већ довољно унужен систем вредности.

Па, порука која је у складу са оним што већ живимо, сматра Јелена Влазковић, професор психологије: „Важније је учествовати и добити неку награду него успоставити контакт са девојком. Важнији је, значи, новац, него љубав. Ако узмемо у обзир да се те поруке јасно или скривено шаљу и другим медијима комуникације, јасно је како се облик у свету о коме живимо. Сасвим је сигурно да се и на овај начин ствара или учвршћује одређени систем вредности. И то посебно у младозланичким годинама када се дефиницију сопствене животне вредности. Рекламирање игара на срећу говори младима да је новац врхунска вредност и да ће до те вредности лако доћи ако су „лепа срећа“.

Игре на срећу постале су нашој економици. Наградни фонд на основу ваљаних од спољнополитичког дуга, али то није све...

„Мени већи проблем стварају оне силне наградне игре које за производ који кошта петнаестак динара, као што су дневне новине, нуде куће, станове, аутомобиле. У неким уређеним државама, ви имате купоне уз производе које скупујате на добијете попуст или симболичан поклон који је прилагођен цели производу, а не добијате милионске износе само зато што сте купили чоколаду или детерџент. То је

Предедове и там породици, окупљајући потрошачи у Србији

Људи који играју игре на срећу практично диктирају какве ће рекламе према њима ићи. Они не знају за друго и њима се говори језиком који најбоље разумеју

део наших наградних игара којим би медији и закон требало да се баве“, каже Надежда Миленковић, креативни директор многих рекламних кампања.

То је само још једна потврда чињенице да смо са свих страна изложени „могућностима“ да нешто на лак начин добијемо. Не морамо ни да се конкамо, ни да се кладимо, можемо само да купимо новине, сок или детерџент, пошалемо купоне и чекамо. Док чекамо да скупилимо још нових купона, а ако ни ти не помогну – шта је, ту је – скокнемо и до прве кладонице. Некако не може да се поведе под случајност чињеница да се по пет до десет кладоница налази у кругу око сваке школе. Нема идеалнијег места да се регрутују нови описници. А ако се томе дода још национални телевизија која нам доноси опширне прене о срећиницима којима за живот из снова није било потребно ништа осим једног тикета за Бинго, онда и не треба да се медији баве проблемима деце порнографије, проституције, трговине ИД-ловца са насилним садржа-

јем, јер делују линемерно уколико се текст о томе укључи између две наградне игре.

Или статистичким подацима о броју високообразованих који из године у годину пада (чиме се нико озбиљније није ни бавио). Јер, одговор је једноставан – понудила нам га је Државна агенција кроз рекламу која можда најбоље одсликава нашу стварност – приказали су нам оца који љуби сина а то што има седам јединица. Тата је, по свему судећи, превише глуп да смисли адекватан број, али је тата син довољно интелигентан да не научи ни-

шта из тачно онолико предмета колико је било довољно да би се дошло до победничког броја на лоту.

И коме је у тој приви потребна школа, диплома, образовање...

Ипак, тешко је не запитати се да ли творци оваквих реклама, али и они који их приказују, имају икакав свест о одговорности за један друштвени субинириат у коме се налазимо. Наравно да Србија није једина земља у којој постоји малолетничка проституција и сличне појаве које се умножавају, али је једна од ретких у којој се овај други део малолетника, који би требало да једном представља образованији и напреднији свој друштво, све више превлада у несобразовани свој који живи на ивици или испод ивице закона.

„Не знам да ли су творци оваквих реклама уопште имали на уму итеју да учествују у формирању одређеног система вредности. Сулман. Али, ипак, контекст у коме настају овакве рекламе указује на дух времена у коме живимо. Новац, сјај, глумер – то су вредности које се промовишу.

Uzмите bilo koji visokotiražni ženski časosni. Šta vidite? Na svakoj strani srpski čet-seg fon, obavezno izdorišne glave, ona oblog trudničkog stomaka kako se zabavljaju i ugodno provode vreme. To je slika života u Srbiji i slika kojoj svaka mlada ženska osoba treba da teži. Često sa tužom pomislim da su danas bake mnogo emancipovanije od svojih unuka", kaže Jelena Vlačković.

Normalno je da Frikom, ali i mnogi drugi rade u skladu sa takvim pravilima. Samo pojedinci ma he se njihov način učiniti legatantnim jer je malo onih kojima je još do romantičnih priča u kojima se mladi ljudi sreću i zaljubljuju. Svi znaju da posle toga ide brak, pa posao, pa besomučni rad da bi se obezbedio kredit za stan... Toško da he "audi" tu ikada stajati na red. Zato je možda donekle i razumljivo što se takvi proizvođači nude uz savremenu srpsku bajku. Ali, teško je naći opravdanje za način na koji Džavna lutrija reklamira svoj proizvod. Ipak je državna i bilo bi nekaako logično da brine o mentalnom zdravlju svojih državljana.

To nije lak posao, tvrdi Ivan Milošević, direktor agencije za odnose sa javnošću MIZ:

"Gržina komunikacija igara na sreću spada u jednu nišu grupaciju proizvoda i usluga koju možemo nazvati reklamirane socijalno neprihvatljivih brendova. Tu spadaju alkohol, cigarete, pornografski materijali i uvek je veliki zadatak za svakoga ko se bavi komunikacijama tih brendova da nađe adekvatnu meru između potpuno suprotstavljenih ciljeva. Sa jedne strane imate zadatak da prodavate svoj proizvod i reklama mora da ide agresivno u tom pravcu. S druge strane, to se pobuđuje iz ne bion prihvatljivih ljudskih osobina. Nije lako biti direktor marketinška lutrije jer on mora da privuče ljude da igraju lota ili kupuju srećke i da balansira između konzumer-komunikacije i korporativne komunikacije. Konzumer-komunikacija je usmerena prema samim potrošačima i ide ka grupaciji koja he igrati igre na sreću. S druge strane, imate korporativnu komunikaciju koja je usmerena na opštu javnost i koja gradi imidž same institucije. Mislim da je za Džavnu lutriju u ovom drugom delu dosta važno što je uspešla da se pozicionira kao socijalno odgovorna firma - svi zaposeljavaju invalidne, pomažu razne dobrotvorne akcije, sponzoriraju razne socijalno prihvateljne i poželjne stvari."

Na taj aspekt rada Džavne lutrije, teško da bi bilo mogao da ima zamjerke. Velika sredstva su otišla i odlazili u humanitarne fondove i pod normalnim uslovima to bi svakako trebalo da bude priča. Posebno kada se ima u vidu broj i učestalost reklama za lota na svim televizijskim stanicama. Bilo bi nekaako prirodno da, uz one astronomski visoke cifre o očekivanim dobitcima, vidimo i ne-

Reklamirane neprihvatljivih brendova: Jelena Vlačković i Ivan Milošević

ki film o tome koji je deo tog novca i kome otišao. Kome je spasio život, čak i ako taj neko nije igrao lota.

Problem je što taj humanitarni aspekt ostaje nevidljiv, bar od strane onih koji bi to trebalo da reklamiraju, a o njemu saznavamo iz izvora za koji bi bilo bolje i da ne znamo. Prema zvaničnim podacima, u Srbiji je 2,5 odsto stanovništva zavisno od kockice, ma da šefnja po Internetu daje drugaćiju sliku: postoji bar 1.000 blogova na kojima se osejano raspravlja o igrama na sreću i na kojima se dele iskustva. Kao jedan od osnovnih problema se ističe taj što bar 50 ako ne i 60 odsto onoga što su uplatili ide u humanitarne svrhe a ne u cenove igraca, a onda im se opozreuje i ta cirkavica koju su dobili. Konkretno - humanitarni aspekt je ala koja guća novać lota zavisnik i koji im može univrtiti san o dinnom životu sa dećom čije su baćke knjižice pune kećeva.

Na pitanje zašto se i ipak ne nađe način na koji bi se ta socijalna odgovornost Džavne lutrije istakla, Jelena Vlačković odgovara: "Rekla bih da svaka reklama ima samo jedan cilj: da poveća interesovanje mogućih konzumenata za proizvod koji se reklamira. U ovom slučaju cilj reklamiranja igara na sreću je motivisanje većeg broja ljudi da, kupivšom neke srećke ili tiketa, okušuaju svoju sreću. Dosadnije iskustvo je, ozbiljedno, pokazalo da je ljude najlakše motivisati ako im se otvori mogućnost za lično bogatstvo i to bogatstvo bez truda i rada. Setimo se samo desetak godina prošloga veka kada su ljudi svu svoju uspeševinu, na i krov nad glavom danali Džavini koja im je obećavala mnogo klesa bez motike". Najalost, poruka kojom bi se u prvi plan stavljala humanitarni aspekt, odnosno dobrobit drugog, ne bi, sasvim sigurno, imala toliko uspeha. Jer, tu postoji, čini mi se, još jedan aspekt: kockanje sa samim sobom i samistvom sudbinom, proveravanje koliko su nam nije sile van nas nasklovene, itd."

Slično misli i Ivan Milošević: „Kada pravite reklamu za lutriju, to

vam je kao da bosujete meć sa jednom rukom vezanom na leđima. Kada reklamirate čokoladu, vi nemate nikakvu socijalnu kontrolerzu vezanu za to i vi možete da budete kreativni koliko hoćete. Ne bih da sudim koliko je lutrija uspešla u tome, ali njihov zadatak je veoma težak i moguće je da često propaće. S druge strane, i sama suština igara na sreću nije socijalno prihvatljiva, tako da ni komunikacija ne može da bude daleko izvan toga. Ljudi koji igraju igre na sreću praktično diktiraju kakve he reklame prema njima ibi. Oni ne znaju za drugo i njima se govori jezikom koji najbolje razumeju."

A jezik koji oni razumeju je možda najbols olicin u oñi jednoj u nizu loto-reklama, koja možda ima najgoru poruku koju nam je ikada jedna reklama poslala - rad je nešto najgore što bi moglo da nam se dogodi. Oćavija suprug gleda zapuñtenog sredovećnog tipa koji se guću u lota listićima i ugućuju zahtev da konaćno nešto počne da radi, ali njemu ne pada na pamet. On je uvek dobitnik! Ićavija valda treba da budu dobitnici koji sobi ostvaruje san da živi luksuzno i daleko od takvo nerazumeje jeće. Zašto bi u novonastaloj situaciji pokušao da poboljša brak, pa sa svim tim novcem he sigurno naći novi i bolji "model".

Ićavija prošto neverovajno da neko ko barata sa toliko novca i ko ima toliko sledbenika poput Džavne lutrije, ipak ne može da iskoristi deo svojih resursa i bar u javnoj komunikaciji svoje poklopake usmeri ka humanijem vidu mećuzuske komunikacije.

Ali, tako nam je, smatra Nadežda Milenković: „Govorimo o proizvodima koji primarno nisu "pedagoški" jer prodaju žnešto za ništag, pa samim tim ne treba očekivati ni da njihova promocija bude pedagoška, bila to državna ili neka druga lutrija. Ako ni ljudima prodavate mogućnost da bez ikakve truda, rada, znanja, ideje... mogu postati milioneri, problem je u proizvodnji, a ne promociji. Kao uostalom i emisija "48 sati svadba" koja vam omogućava sat-dva u udarnom terminu samo zato što se venćavate ili zato što heće se ševćkati polugolji ili potpuno goli u kući, kao u "Velikom bratu". A reklame za lota koje prikazuju onaj deo nas na koji možda nismo pogosni (jeća koja se vraća muću pošto je dobio na lutriji, otac koji ćak i sinovalene kećeve stavlja u tiket, komićija koji komićiniraju laboratorijski nalać unisuje u listići...) šta da vam kaćem, nemajuze ubiti glasnicu, on vam samo donosi loće vesti."

■ SANDRA PETRUŠIĆ

Интервју: ДР ДРАГО ЂУПИЋ, ЛИНГВИСТА

Вујаклија – ИНСТИТУЦИЈА

Има много нових страних речи које ће можда остати у српском језику али је неопходно правити такву селекцију да се не нарушава оно што је Вујаклија чинио

У предговору за друго издање „Лексикона страних речи и израза“ Милана Вујаклија је 1954. године написао да је овај речник, у неку руку, резултат споразума између издавача и аутора: „Издавач је желео да у ово издање, сем ранијих, уђу и речи и изрази који су постали у последњих 15 година, колико има од јаве првог издања, као и да се извештај немали број одређених ревидира, допуни и евентуално преради или изостави.“ Од тог првог послератног издања које је објавила „Просвета“ (прво, претрпато, из 1937. било је издање „Гене Кона“), до данас, споразум о најпопуларнијем лексикографском делу на српском језику – и даље важи. Ново, шесто допуњено издање „Вујаклије“ чији је издавач, заједно са традиционалном београдском „Просветом“, први пут и подгорички „Октоих“, приредио је и допунио др Драго Ђупић, научни саветник, досадашњи рецензент два издања овог речника. Тако да не поквари Вујаклијин рукопис, рећи ће.

На почетку разговора за НИИ, др Драго Ђупић, лингвиста, ономастичар, дијалектолог, историчар српског језика, преводилац и дугогодишњи директор Института за српски језик САНУ (1979 – 1996), каже:

– Припремајући се неколико година за овај посао, изабацио сам неке од редице Вујаклијине које више нису у употреби, а таквих није било много, тек неколико десетина, али сам убацио седам до осам стотина нових речи консултујући савремену лексикографску и другу литературу из области политике или политикологије, права, медицине, економије, информатике... Користио сам литературу из неких тридесетак терминолошких области да бих допунио ово издање. Прошло је деветнаест година од четвртог „Просветиног“ допуњеног и релативног издања овог необично значајног дела Милана Вујаклије и у том периоду српски језик је обогачен новом страном и интернационалном лексиком. Уз то, неке лексичке јединице добиле су нова значења, или су ранија нешто измењена. У десетак постојећих одређених у Лексикону допуњено је или делимично измењено значење, зависно од развоја тих значења у српском или изворном језику. Наравно, није било могуће обимније обухватити страну лексику која је у српском језику нова, јер да

се то и могло – Лексикон би се претворио у тезаурус стране лексике, а то му аутор Вујаклија, свакако, није поставио као циљ.“

Од 10.000 нових речи, у ново издање „Вујаклије“ унели сте седам до осам стотина оних речи за које сте били сигурни да ће остати у српском језику. Било је, у ствари, најтеже одбацити оне речи за које није сигурно хоће ли или не остати у српском језику?

– Тако је. При том је треба – ло остати доследан у поштовању методологије аутора Милана Вујаклије. Досад, ниједан издавач, ниједан приређивач није смео да учини било шта због чега би се речник Вујаклијин толико изменио да читаоци не препознају руку Милана Вујаклије. И тако би требало да остане. Строго сам водио рачуна да сачувам аутохтоност Вујаклијиног начина обраде лексике, да не оштетим дигнитет и ауторитет Милана Вујаклије, тако да издање које сам допунио и приредио нико не може сматрати различитим од обичног Вујаклијиног издања. Сви приређивачи су досад поштовали структуру Вујаклијиног дела и Вујаклијино ауторство. Вујаклија је мењао ни методолошки ни по облику ни по садржају. Ниједно проширење досад није подразумевало много страних речи. Има десетина и стотина нових страних речи. Не би било добро узимати сваку реч која се чује у праву, медицини, економији, музици, спорту, информатици. Има много нових страних речи које ће можда остати у српском језику али је неопходно правити такву селекцију да се не нарушава оно што је Вујаклија чинио, а то је уношење оних речи које ће имати трајну вредносну употребу у језику за који се припрема речник.

Које сте то речи настојали да избегнете?

– Гледао сам да не употребим речи које данас банализују језик. Као што је, на првом месту, непримењена употреба англицизма. Лудост би било да се употребе речи „hao“ или „кеш“ или „фан“. Пре 15 година, доста је те лексике улазило. „hao“ је у приору употреби у српском него у италијанском. Свада је „hao“, нема „до-

БРАНО БЕЛИЋ

бро јутро“, „здравно“, „довиђења“... За што „кеш“ кредит кад има „готовински“, кад свака баба на седу зна шта је готовина... Српски језик није језик великог народа, али је велики језик, ради се о језику кога не треба да се стидимо, напротив, и не треба да користимо стране речи уколико имамо добру замену. Ми смо језички полтрони, као што смо политички полтрони према америчкој сили да се понашамо полтронски и према њиховом језику.

Од прекомерних англицизма па тек многи велики језици. А нове речи се тепоко праве у српском.

– Не само у српском, свуда. Нове речи се ипаче тепоко праве. Док сам био директор Института за српски језик САНУ молио сам информатичаре да направе мали речник информатичких речи и израза. То није до данас урађено. Јер, не могу се наћи погодне речи за диск, десктоп, и многе друге информатичке речи. Хрвати су комотнији у том стварању нових речи, чак некад иду до баналности, али некад су те њихове нове речи веома погодне и успеле, имају погодна решења, као што је *зрак олов*.

Обнављање „Вујаклије“ представља значајан догађај за српску културу уопште, али посебно за српску лексикографију за коју нам се чини да у поређењу с лексикографском у региону, да не говоримо о европској лексикографији, прилично заостаје. Новица нема довољно, рад на речницима је дуготрајан и коначни резултат је слаб.

– Добили смо, у издању новосадског „Прометеја“ речник страних речи и израза Милана Шипке и Ивана Клај-

na. Izašlo je već treće izdanje. Nizova imena garantuju da je to dobar rečnik. Ipak, Vučković je oдавно postao lingvistička institucija, eta-don leksikografske kulture uoštite i to će ostati i dalje. Do razbijanja Jugoslavije, Vučković nije bio u ma-noj upotrebi u Hrvatskoj od Klaišev-ov rečnika stranih reči i izraza, koji je čak obimniji od Vučkoviće-ovog.

Međutim, starije srpske leksiko-grafije ogleda se u kalpu koji imamo. Nemaмо људи. Мало се људи одређује за лингвистику, мало за србистику а нарочито мало за науку. У српској лингвистици као науци, ни-кад није било неких значајнијих при-влекција, научници нису добијали станове, никада није постојала значај-на материјална подршка која би их привлачила да остају у тој професи-ји. Ни данас није боље. Недостатак састава је опште место.

Зато, ваљда, језички институти по Европи имају пет или шест пута више сарадника него што их има Институт за српски језик?

- Тако је. Институт за бугарски језик има 250 сарадника. Наш Инсти-тут за српски језик никад није имао више од 26 лингвиста. Било је спољ-них сарадника до 40. Институт за пољски језик има 260 сарадника, а у Институту за славистичку их је више од двеста. У Хрватској нису пребегав-ли, али имали су увек дупло више него ми, око осамдесет. И то јесте нај-већи недостатак. Друго, не инсти-тира се, а требало би, на термино-лошким реџимима, људи не раде реџиме својих струка. Реџиме, професор др Спашки објавио је добар ре-чник медицинских термина са око 108.500 речи. На српском језику има-

мо осамдесетак терминалошких ре-чника. То је мало. Трбало би имати реџиме за сваку струку. Тиме би се добио основ за израду великих оп-шних реџиме тзв. апелативске лек-сике, опште лексике. Танкуљани смо ту, то је тачно, и нисмо много паже посвећивали таквим реџимима, јер је главни пројекат деценијама био вели-ки *Речник САНУ* за који се сматрало да ће, тако велики, задовољити све лексикографске потребе. А то је не-могуће. Годинама је, реџиме, припре-мао јединотимни *Речник Матице срп-ске*. И једва смо га добили прошле го-дине. Ја сам био директор Института кад смо га Павле Ивић и ја покрену-ли. Јединотимни *Речник Матице срп-ске* има више од 85.000 речи, пре не-ки дан смо на Одбору за стандарди-зацију српског језика причали како је могуће направити ново издане, да се не могућности нешто скрасти, да се убаци покоја нова реч, и да не буде књига од три килограма и 870 гра-ма, макар кад бисмо га svelи на ки-лограм и по. Радила се на њему 12 или 13 година.

Изгледа да нисмо нарочито спо-собни за тимски рад?

- Кад се ради ауторско дело, аутор-ски реџиме, свако настоји да заврши своју обавезу што пре. Колективни по-слони спору изду. Годинама, деценија-ма смо скупуљали нову лексичку из но-вије књижевности и народних говора. Кад сам дошао у Институт 1979, по-чели смо да радимо листе с речима у два примерка, један за Матицу српску, други за Институт за српски језик САНУ. Истовремено се радило на припремама за допуну шестотомног *Речника Матице српске* и на допуни *Речника САНУ*. Затекао сам око три

и по милиона листића у грађи *Речни-ка САНУ*, а сада, како добијам обаве-штена из Института, јер сам већ 12 година у пензији, има више од шест милиона листића грађе *Речника САНУ*, то је богатство какво мало који народ и мало који језик имају. Кад бу-де овај *Речник САНУ* готов, биће то један од највећих лексикографских монумента у светској науци, иако се данас можда чини ирационалним до-вршавати посао на реџиме српско-хрватскога језика. То је ручно урабрен реџиме језика целе литературе оних простора и народних говора.

Било је, реџиме, за предлог „на“ 6.000 листића. Који је то компјутер који ће издиференцирати сва могућа значења из свих примера, из не знам колико стотина села или колико десетина хи-љада књига? Највише компјутер који ће то издиференцирати, али само људска рука и људско око могу да издифе-ренцирају тих 6.000 листића у 102 класе значења. Иза тог предлога „на“ из *Речника САНУ*, иза тога стоје месеци и године рада неједног човека. Кад сам радио једну обраду за *Речник САНУ*, реџиме из иеријатског права су ми так-не јаве задавале да нигде у литерату-ри нисам могао питати да најдем. По-зовем телевизионог старог академика Мехмедбеговића: *Молим вас, профе-соре, шта би ово могло да значи и да ли би се могло нађе у литератури али-ли? Каже, не може се нигде наћи, али да је пронашао у неком трском доку-менту шта значи. И каже ми. Лекси-кографија је рударски посао, непривла-чан за младе људе, јер не даје аутор-ску сатисфакцију, ту вам се губи име, нема ту имена на корицима, него тамо унутра има некакав списак чељади која су сарађивала на томе.*

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

ЗАВОД ЗА УЊБЕНИКЕ - БЕОГРАД

Проф. др Мирјана Веселиновић-Хофман, аутор, редактор и група музиколога, чланова Катедре за музикологију и Катедре за теоријске предмете Факултета музичке уметности у Београду

ИСТОРИЈА СРПСКЕ МУЗИКЕ

Књига *Историја српске музике* је, у ствари, историја српске музике сачињена из различитих проблемских улога заступљених у јединичним, тематски диференцираним прилозима, којима је обухваћен развој српске музике од њеног настанка до савременог доба. Прилози су појединачно заокружени али, исто-времено, међусобно усклађени и повезани.

Музиколошка интерпретација која је извршена, а коју нам саопштава група музиколога, чланова Катедре за музикологију и Катедре за теоријске предмете Факултета музичке уметности у Београду, представља стваралачки резултат утврђен на ириједино осмишљеним, методолошки примљивим и извршено реализованим ивиједошним научном пројекту.

Садржај књиге чине уводни текст руковођица пројекта проф. др Мирјане Веселиновић-Хофман, двадесет седам музиколошких студија повезаних у четири тематске целине (села/поглавља), опширна библио-графија и регистар имена.

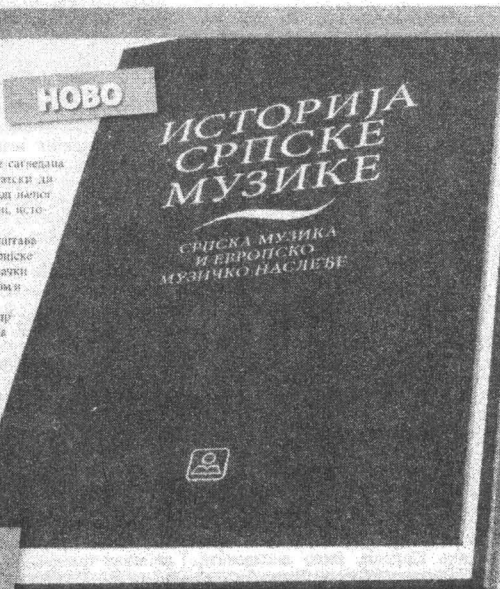
Коришћена и као високошколски уџбеник, књига *Историје српске музике* представљаће драгоцену уопште стручне стазавња нових генерација музичара различитих стручних профила (композитора, музиколога, ивиједоца, музичких педагога), а као референтног осно-вац провозираће интересовања и широки круг културних посланика из земље и иностранства, којима ће бити одређивате-ли пронађене релевантних информација из области историје српске музике.

Књига је штампана на 788 страна у тврдом повезу.
Цена је 2058,00 динара.

КЊИГА СЕ МОЖЕ НАРУЧИТИ ТЕЛЕФОНОМ:

011/35-94-9335, 30-56-574, 30-51-900, 30-51-911

email: prodaja@zavod.co.yu

3/07/08/ИИИ/59

ПОЛИТИКА ONLINE

За петак 07. март 2008.

Историјски дневни лист на Балкану.
Први број изашао 25. 1. 1904.
Оснивач Владислав Рибњар.

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

ВЕСТИ

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ХРОНИКА

НОГЛЕДИ

Драгољуб Жарић о
ЕКОНОМИЈА

ТЕМА ДАНА

НОГЛЕДИ СА

СТРАНЕ
Бранимир Леčić

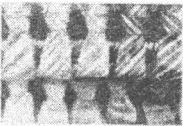
СПОРТ

КУЛТУРА

БЕОГРАД

СРБИЈА

EX YU

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Српска политичка
сцена

Живот и Стиг

Култура

Српска латиница као ћирилица

Познати лингвиста др Милан Шипка предлаже усавршавање српског латиничног писма по принципу „један (јединствен) графем за један фонем стандардног језика“, како је уређена и српска ћирилица

Џ џ

Н њ

Л л

Предлог др Милана Шипке: латинична слова dz dzj и lj (H. Koinih)

латиничног писма које би било у аутоматској конверзији са српском ћирилицом.

Наш истакути стручњак за лингвистику који има пуно читалаца, нарочито међу младима, и кога зову „белетристом када пише о језику“, усавршавање латиничног писма и његово прилагођавање потребама савременог српског стандардног језика види у замени двоструких знакова (диграфа) *и, њ и љ* одговарајућим јединственим знаковима (монограмима).

Посећајући у студији да је до 1918. године ћирилица била једино српско писмо, и да је употреба латинице међу Србима, чак и онима изван Србије, под аустроугарском влашћу, била веома ретка појава, др Шипка каже да се идеја замене ћирилице латиничним писмом у Србији појавила с прихватањем идеје југословенства (и, посебно, српско-хрватског) државног, културног, а у српско-хрватском случају и стандарднојезичког заједништва. То је било наведено и Јована Скерлића да у свом предавању у Друштву за српски језик и књижевност 4. новембра 1913. године изнесе предлог о усвајању еквалског изговора и латинице као битних елемената и основе заједничког стандардног језика Срба и Хрвата. На хрватској страни, Скерлићев предлог, пише др Шипка, имао је извесног одјека: неки писци, па чак и бард хрватске физиологије Томо Маретић, почели су писати еквалени.

„Али, првобитни занос брзо је снасено тако да се хрватска култура враћа ијекваци коју, заправо, осим поменутих изузетака, није ни напустила. Насупрот томе, Срби у јавном животу између два светска рата почињу све више употребљавати латинично писмо.“
Потписивање ћирилице нарочито после Другог светског рата настаје због, како је и Павле Ивић написао, тежњи „комунистичких власти у Србији, које су у прихватању латинице гледале допринос приближавању западним деловима Југославије и учвршћивању државног јединства“.

Данас је латиница у издавачкој делатности у Србији, на пример, много више

Ш
Лат
пис
Нес

Или
ред
Рав

Ми,
Ист

Књ
кри
Књ.

Але
Ув
вар

ЕТ

По
Фл
Му
Књ
Ви
ТВ

КУЛТУРНИ
ДОДАТАК
НЕКРЕТНИНЕ
МОЈА КУЋА
ПОСАО
МАГАЗИН

заступљена него ћирилица, а мало је познато да су у свету, при каталогизацији, многе српске књиге штампане на латинички сврстане у корнусе Хрватског издаваштва.

Велики број српских лингвиста данас сматра да је двоазбучност особеност савременог српског стандардног језика „коју ће бити тешко уклопити без велике националне и културне штете, ма о ком се од два могућа избора радило: или само ћирилица, или само латиница“. Зато је на дневни ред стручних расправа стављено питање графичког усавршавања српског (латиничног) писма, будући да заиста нема потребе размишљати о промени ћирилице.

Наша „вуковица“ сасвим добро функционише, каже др Шинка, па зато указује само на „потребе и могућности усавршавања српског латиничног писма по принципу „један (јединствен) графем за један фонем стандардног језика“, како је решена и српска ћирилица.

У низу разлога које износи у корист ове промене, др Шинка на првом месту наводи лингвистички и подсеза да је садашња латиница којом се служе Хрвати и Муслимани (Бошњаци), а у великом броју и Срби и Црногорци, настала у 19. столећу као резултат Гајданих реформи, по угледу на западнословенска латиничка писма, пре свих чешко. Од иновација Ђуре Даничића остало је само слово *џ*.

За разлику од ћирилице, латиница, дакле, има три двострука знака за фонеме *џ*, *љ* и *њ*: *џ*, *љ* и *њ*. Ова нееконичност при писању, како сматра др Шинка, што је најмање, доводи и до забуне у читању, па тако често читамо *Tanju*, *Виџем* или *џекица* уместо *Tanju*, *Вилјам* односно *џекица*.

Увођењем јединствених словних знакова (монографа) такве би се ситуације и грешке искључиле. Аутор предлога за нова три монографа српске латинице указује и на естетске разлике који се нарочито виде у исписаним фирмама и другим називима, где „диграфи ту ремете вертикалу, па се често и раствљају, док би монографи деловали складно и ликовно једнакостије, управо као у ћирици“.

Др Милан Шинка

Страхови да би усавршавање наше латинице и њено усклађивање са вуковским принципима допринело још већем потискивању ћирилице, др Шинка одбацује и каже:

– У овом тренутку проблем потискивања ћирилице неће се решити одрицањем од усавршавања латиничког писма, него друштвеним договором и законским прописима који ћирилицу, као традиционално српско писмо, треба да обезбеде апсолутну предност у службеној употреби“.

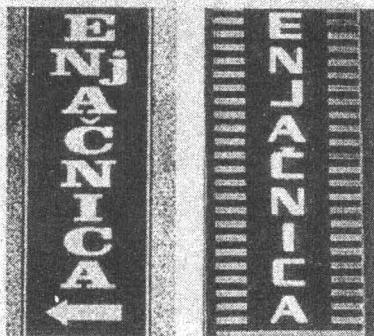
Др Милан Шинка каже да усавршавање српског латиничког писма не представља никакаву радикалну реформу, већ само престилизацију диграфа. Ипак, признаје да су мишљења око овог предлога подељена; разлога за и против има доста, а који ће разлику претегнути, нека покаже пракса.

– Нисам никакав реформатор, никакав Гај или Вук – каже др Милан Шинка за „Политику“ и додаје да је само реч о укидању двојних знакова *џ*, *љ* и *њ* и њихово, у целини, усклађивање са српском ћирилицом (вуковицом) по принципу један глас једно јединствено слово.

У очекивању, како каже, и оптимизације сучелавања, др Милан Шинка нам каже да одавно користи ова три монографа и да их редовно уноси док решава крштене речи.

Прошло време за реформе

У својој студији др Милан Шинка износи и да др Иван Клајн сматра да је одавно прошло

Правилна и неправилна употреба слова *пј* (Фото Т. Јањић)

време за граfiјске реформе. Др Клајн је у писму др Шипки навео поводом овог предлога да „и у енглеском, где је реформа ортографије преко потребна и где је било безброј предлога, никад ништа није учињено, јер је немогуће прештампати милионе књига и вратити у основну школу триста милиона писмених људи“. И у својој колумни, наводи Шипка, у НИИ-у, др Клајн се осврће на тестамент Бернарда Шоа, који је „целокупну зарату од својих ауторских права наменио стварању фонетског писма за енглески“, што није успело, јер тај „пројекат је заправо био чиста утопија“.

Анђелка Цвијил

[објављено: 07/03/2008]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(15\)](#)

[Повезани текстови](#)

Хрватски министар воли „Јежеву кућицу“

ПОЛИТИКА ONLINE

За нестак 07. март 2008.

Најстарији дневни лист на Балкану.

Први број изашао 25.1.1904.

Оснивао Владислав Рубиновски.

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

ВЕСТИ

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО
ХРОНИКА

ПОГЛЕДИ
Драголуб Жарковић
ЕКОНОМИЈА
ТЕМА ДАНА

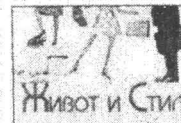

ПОГЛЕДИ СА
СТРАНЕ
Бранислав Леčić
СПОРТ
КУЛТУРА

БЕОГРАД
СРБИЈА
EX YU

ТЕМА НЕДЕЉЕ
Српска политичка
елита

Култура

Хрватски министар воли „Језеву кућицу“

Коалициони споразум СДСС – ХДЗ подстакао је разговоре о повратку српских писаца у хрватску школску лектуру, која је од њих „очистићена“ још 1991. године

Stipe Mesarić, Miroslav Pušovan, Драган Приморан и Велимир Висковић

Од нашег сталног дописника

Загреб, 27. јануара – „Низ је светских књижевника који су утицали на мене: Марк Твен, Жил Верн, Шарл Бодлер, Чарлс Дикенс итд. све до Ђонсоневог антологијског „Језеве кућице“. После ове реченице актуелног хрватског министра просвете Драгана Приморца (ХДЗ) најзад могу да олахну поштовани овог некада у целој претходној држави популарног писца на чијим књигама су одгајане генерације деце.

Ради се, наравно, б онима у Хрватској, где се последњих година водила жестока јавна битка управо око „Језеве кућице“ и њеног повратка у хрватске школске програме као врхунског дела дејче књижевности, које је погубљу своје дубоке симболике преко Јежа, који никако не жели да напусти своју сиромашну кућицу, добило управо у овим нашим протеклим трагичним годинама грађанског рата и масовног изабелиштва.

И „Језева кућица“ делила је судбину српских писаца чија су дела потезом власти 1991. године, „очистићена“ из хрватских школских програма и библиотека, у време Туђманове власти када је на челним министар био Вацко Павлетић.

Цитирану изјаву министар Приморан дао је поводом најновије иницијативе о „враћању“ српских писаца у хрватске школске програме (она претходна у вези са „Језевом кућицом“ пропала је пре две године, јер „још није било време“, али се барем ова популарна књижица почела поново штампати и у Хрватској), која се појавила одмах по формирању нове хрватске коалиционе владе, у којој се нашао и представник Срба и то на функцији потпредседника.

Неспоразум око ћирилице

Њено изворниште је у коалиционом споразуму који су потписали СДСС и ХДЗ, а вест је одјекнула као гром из ведрог неба, поготово што се у загребачким новинама тврдило да ће се уз српске писце у хрватске школске програме вратити и ћирилица, која се у Хрватској до њеног осамостаљења обавезно учила од трећег разреда основне школе. У истовременом „очишћеној“ ћирилици у Хрватској, међутим, није се стало само у школским програмима него је тада потпуно „нестала“ и из јавне употребе – са озака места у којима су до тада већином живели Срби, са фирми радњи и предузета, а доцкадавно пису се могле кућити ии новине на том писму.

Међутим, тврдња о „враћању ћирилице“ показала се за сада тек као „уметничка слобода“ са сензационалистичком аромом неких медија, коју су брзо демантовали управо представници српске заједнице који се залажу за повратак различитијих српских писаца у школске програме. Како већином изабелио б изабелица Хрватској, али по свему судећи, на основу и

КУЛТУРНИ
ДОДАТАК
НЕКРЕТНИНЕ
МОЈА КУЋА
ПОСАО
МАГАЗИН

„Програм из области образовања је јединствено европски, али по свакој страни, по српској или на жалост, ствари ће ићи нешто другачије” – јавила је о томе сплитска „Слободна Далмација”, за коју је саборски заступник и потпредседник СДСС-а Милорад Пуповац (иначе професор лингвистике на затребачком Филозофском факултету) изјавио:

„Враћање ћирилице у школе у нашем споразуму није споменуто ни једном речи. Ћирилица се спомине само у нашем захтеву да у оним општинама где су Срби већина или значајна мањина буде одобрено постављање службених натписа и на ћирилично писму, поред латиничног. Што се тиче враћања ћириличног писма у школе, мислим да је потребно још пуно времена и труда да дођемо до, на пример, факултативног учења ћирилице. Наш нагласак је био на интегративним садржајима програма, а не на ексклузивитету ћирилице”, каже Пуповац.

Први Србин на функцији потпредседника хрватске владе Слободан Узелац, иначе универзитетски професор дефектологије и донедавни државни секретар за науку, каже да „нема потребе, нити ће се догодити промена с латинским писмом”, а у вези са ћирилицом додаје како „могућност треба оставити по принципу 'ко воли нек' изволи”. „Свака присила била би погрешна и усмерена против те идеје”, напомиње он.

Занимљиво је мишљење о овоме председника РХ Стјепана Месића, који је иначе пре четири године у интервјуу новосадском „Дневнику” рекао да не постоји проблем употребе српског језика у Сабору, јер „у Хрватској нема ниједног дела у којем се говори српски – Срби у Хрватској говоре хрватски, често чист хрватски књижевни језик и боље од Хрвата”.

„Повратак ћирилице сматрам логичним. Писмен човек, који може пратити литературу написану ћирилицом, у правом је смислу писмен. Колико је само литературе написано тим писмом. Па није ћирилица ничији монопол. Уосталом, и хрватско је писмо некада била 'ћирилица’, каже ових дана Месић. Одијум према ћириници у Хрватској, додајмо, није због не саме већ зато што је то један симбол српства. Потврђује то и чињеница да су угледнији ресторани и хотели поготово по хрватском Јадрану без проблема у своје меније увели и ћирилицу, јер се другим писмом не може писати на руском језику, чији туристи долазе пуних новчаника.

Најдражи српски писци

Када је постало извесно да ће се на основу политичког споразума СДСС-а и ХДЗ-а у хрватске школске програме ипак вратити и најзначајнији српски писци (али и друге личности важне за заједничку историју), загребачки „Глобус” направио је у најновијем броју занимљиву анкету с политичарима и културним радницима о томе који су им најдражи српски писци и које би требало вратити у хрватске школске програме.

Књижевни критичар Велимир Висковић, који је још 2001. године у интервјуу за НИН оценио да „избацивање српских или других јужнословенских писаца значи насиље над културом, над пошешћу, и загирање једног дела меморије властитог народа”, каже: „Из свог личног избора фаворита искључио двојицу књижевних великана – Иву Андрића и Владана Лесницу, за које мислим да су писци двојне припадности, дакле аутори који припадају и нашој и српској књижевности. Након одушевљења Црњанским, импресионирали су ме и Борислав Пекић, те Данило Киш, који је доста утицао и на хрватске млађе писце.”

Писац Иван Аралица истиче двојицу српских аутора: „Највише сам волео Лазу Лазаревића и Бору Станковића. Лазаревић је аутор малог опуса од којег се не може ништа одбацити као невредно. Сваки његов рад је бриљантан. Код Боре Станковића истакао бих 'Нечисту крв' и његове приповетке. У Борним прозама погађала ме његова туга за младости, за изгубљеним завичајем. Ту су и све оне емоције које се могу уочити код писаца који су рођени на селу, с душом остали на селу, а били присиљени живети у граду.”

Истакнути историчар уметности Звонимир Маковић определио се за млађе српске писце: „Неколико је писаца које бих особито жељео истакнути, сви су негде моја генерација, а читао сам их и раније. Један је Давид Албахари, а ту су затим и сјајни песници и моји пријатељи још из ранијих времена Мирослав Машић, Милан Ђорђевић и Слободан Шишац.”

Занимају га и они млађи прозанисти, па наводи Владимира Арсенијевића и Игорa Маројевића, драмску ауторку Биљану Србљановић и песнике попут Војислава Карановића, Ненада Милошевића и Дејана Илића. „Њихова поезија ми је веома блиска, а мислим да уопште нема неких битних референција с ранијом српском поезијом”, каже Маковић.

Председник СКД „Просвјета” Чедомир Вишњић волео би да у школском програму види Симу Матавџа, Бранка Ћопића, Грнгопа Витеза (његове песме из НОБ-а), Стевана Галамџа и

Владана Десницу.

Међутим – како указује Милорад Пуповац – „неки су у свом избору отишли и шире од онога о чему је реч у споразуму, па увршавају и српске писце из Србије и Босне, док је наша намера само да расправимо о особама унутар Хрватске”. „Неки сматрају да треба ићи и шире – ја немам ништа против, али нас у првом реду занимају аутори који су Срби из хрватске и који су значајни и за хрватску повест и књижевност”, каже Пуловац.

Радоје Арсенић

[објављено: 28/01/2008]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(8\)](#)

Повезани текстови

[Српска латиница као ћирилица](#)

www.glas-javnosti.co.yu

ГЛАС

МИ НЕ УЛЕПШАВАМО СТВАРНОСТ

20 ДИН.

Субота, 5. јул 2008. • Београд • Број 3.590 • Година XI • 0.5 KM • 0.4 ЕВР

ЛИНГВИСТА СЛОБОДАН
РЕМЕТИЋ ЗА ГЛАС

**Вук
створио и
хрватски**

СТРАНА 14

СТОЈИ ПОЛИТИКА

Jovan Remešić:
Jezicka pitanja
su državotvorna
pitanja

пој Гори нека више Виргинице. Кад боравим у Црној Гори погледам некајд њихов. ТВ програм, Виргиницу могу да видим само у старим, документарним емисијама.

Објављен је и Приручник за црногорски језик.

— Што се православне титке и увођења нових гласова дити и дити, међу само да кажем да се „директ“ од Мирјасице до Столевице. То је директ. Уметће овог савезаце глумити, само да добу до свог језика.

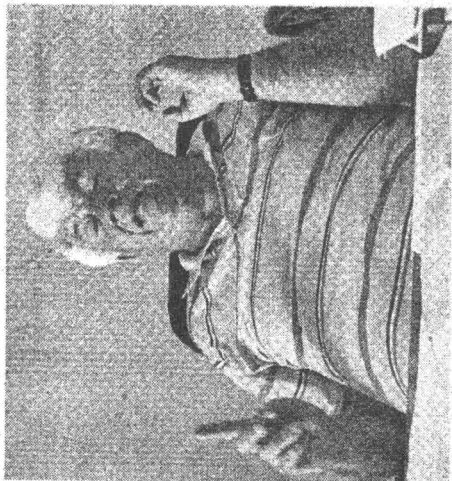
Приручник је објавио Институт за црногорски језик који има

статус националне организације:

— Ја не знам пита „директ“ да националне организације. — Једн саво мот невоје за сарајеву да би саво се и ро-дници. Све је владино. Нема ништа на свету да није под калом неке владе. Не постоје несврстани, неопредељени. То су колашари-стем. Сетимо се Стаљина, који је стилом мењао националност Украјинца. У Црној Гори је изгледало некако грађана. То некако саво до-носи. Свети Василије Осроњки долази у та Херцеговине. Вестер-ни су дошли на Херцеговине. Пола старе Црне Горе су досе-љеници из других крајева. Пре то-га су били насељени у централној Босни. Како ћемо их сада делити? То су заблуде.

Језicka политicka је саставни део оних политicka.

— Да. Језicka питања су држав-ној норма питања. Језике ослу-же доноси император, прелест-ник. Он консултује или не кон-султује лингвисте али он спо-љом нечакати окрива, доноси укал. Био једног поређења: Руси су асимилатори. Појави су две је-зичке реформе. Петар Велики је 1700. увео прву реформу. Другу реформу је 1917. увео Николај Ду-ролев. Данас сви Руси зна-ју језик буквар. Шта се то нама десило? Када су Турци дошли, Србија је била држава, срећна са српским језиком, са црков-ном заједницом, са црков-ним занатлијствима. Граде се уметници, стопанственици. Дража ва је у услову. А онда долазе Со-љуги. Четири стотине година доктори ми писмо направили ни-једи предели омиљени. Кај се за-

» Наша религија је мешавина паганског и догматског. То је добро за појединца, али не за нашу заједницу. Пола наших обичаја нема везе са хришћанством. Пола обичаја има везе са хришћанством. Католици имају једног папу, а ми православци имамо више владика. Култ православља се мора учврстити «

вршило све то и дошло време формирања папира у десет села паганског и догматског. То је висте могао наћи човека који да се потпише. Убио је стигла друга описност, јавна католичка црква. Наши попови су били неписмени. Тражило од Руси да дођоћ и прелазимо на цр-квенословенски.

— У којој мери чување вере утиче на очување језика?

— По савему судећи, код нас стоји да писмо верски утвљу-

ти. Наша религија је мешавина паганског и догматског. То је добро за појединца, али не за нашу заједницу. Пола наших обичаја нема везе са хришћанством. Пола обичаја има везе са хришћанством. Католици имају једног папу, а ми православци имамо више владика. Црква ко-ја нема одстојања и мисаје не-ма кула. Култ православа се мо-ра учврстити.

Младен Милошевић

Улични језик у парламенту

Језик који опозиција у Скупштини Србије употребљава је неприхватљив. Наимено политичке противнике лажовима, лоповима, плачкашима и издајницима није језик за највиши законодавни орган државе Србије. Тешко да се такав језик може чути и на улици у поноћним сагима испред провинцијских кафана. Употреба увредљивих речи у обраћању са посланицима деградирала улогу опозиције у Скупштини, која има задатак да алтернативним предлозима световулно побољша законе које Скупштина треба да донесе, али и да контролише рад владе. Употребом увредљивих, непристојних речи у рад Скупштине се уноси елемент вербалног насиља, примитивизма и нетолеранције. Запознати посланици имунитетом, већине опозиционих посланика на носу колегима друге политичке оријентације утврде да које би ван парламента били су десет осуђивани.

Један истакнути опозициони политичар између два рата, на једном предизборном митингу у Обреновцу, иначе по професионалном адвокату, присутницима се обратио речима:

"Браћо и сестре, ја нисам као моји противници кандидати који вам обећавају нову школу, болницу, новину... Ја вам то не обећавам. Али, ако ме подржите, видећете шта ћу ја да изградим". Он није противника називао лажовима и преварантима. Нема аргументоване критике која се не може изградити на цивилизован и културни начин. Грубим увредама ствара се атмосфера у којој је крајње отежан нормалан рад Скупштине.

Занимљиво је и чудно да због таквог језика и бахатог понашања већине опозиционих посланика нико не протестује као да је то нормалан језик комуникације међу посланицима. Не протестује председница парламента још мање нека заменица из радикалне странке, која бар два пута дневно излази за говорницу и држи тираде ван дневног реда. Чак као председница парламента алудира својим партијским колегама који туниги устима нагрнуће вређају противничке колеге. Очигледно је у политици уређењем система вредности културног понашања. Што је још чудније, такав језик употребљавају и високообразовани

посланици који ван парламента сигурно говоре нормалним језиком лепо васпитаних људи. Не реагује ни литекстуална елита Србије, нити бројне невладине организације које се тобоже залажу за демократију и европске норме понашања. Парадоксално је да се правиликом забрањује улазак у Скупштину у фармеркама, а не забрањује употреба увредљивих речи, као да фармерке више угрожавају углед Скупштине од увредљивих израза.

Велики је проблем што се таквим понашањем већине опозиционих посланика руши углед Скупштине код народа. ТВ преноси постају несносни за слушање и ствара се одбојност грађана према политици и политичарима. Бар кол већинског лево политички неострашћеног народа. Опозициони посланици се, у ствари, обраћају само свом екстрапарламентарном чланству. Али се онда поставља питање ефикасности. ТВ преко рада Скупштине вер опозицији, онаква каква је код нас данас, може са својим чланством да комуницира на било каквом језику, али то нема везе са већином народа.

Политичари у Србији не уживају углед због разних разлога. Али језик који се користи у Скупштини дефинитивно одбоја народ од политички и интересована за државне послове. Пракса употребе увредљивих речи одува и од њихове културе њашег друштва. Свет се дивни многим достигнућима Србије у области културе и уметности, а у Скупштини имамо комуникацију која је бескрајно далеко од сваке културе. Како би нам државно руководство било са таквим политичарима? Да ли би радикалски министар иностраних послова рекао у лице америчком изасланику да је лажов, плачкаш и атрорсор макар у то био дубоко уверено?

Може се замислити како непристојно понашање већине опозиционих посланика у Скупштини утиче на омиљадину. Афирмације се начин међусобног опхођења међу људима који подстицају некултуру, примитивизам, нетолеранцију, мржњу и вербално насиље.

Потрдне речи никада нитде нису били аргумент у полемници.

✱ *Борис Понковић, Београд*

Цело и све

Да се не изгубимо у семантичком лавиринту...

Јесу ли исправне реченице као „Цео дан вредно је радио“, „Сваки дан је ишао на посао“ или би требало рећи „Целог дана...“, „Сваког дана...“?

Такво питање ми поставља читатељка Бранка Ничија. Било би лепо, сад у ове дане одмора, да могу да је упутим на „Синтаксу савременог српског језика – проста реченица“, књигу шесторо аутора у редакцији Миљке Ивић (Београд, 2005), да прочита одељак о темпоралном временском акузативу. Негида је што наша читатељка живи у Риму, где до српских књига није лако доћи. А све и да је у Београду и да има књижару под прозором, не би се много обрадовала таквом савету, јер „Синтакса“ има 1164 стране и тешка је тачно два килограма.

Ништа: зато је ту ова рубрика, да преноси информације из стручне литературе. Елем, у „Синтакси“, у поменутом одељку, наводе се примери као „Нисмо се видели *целу зиму*“, „*Читаво поподне* радио је задатке“, „Радио је *цео месец* за пола плате“, „*Једно јутро* срео сам га у аутобусу“, који јасно показују да именица у акузативу, пропраћена заменицом или бројем, може послужити као одредба за време. Наравно, и генитив (*целе зиме, једног јутра* и сл.) био би једнако правилан. С друге стране, одредбе као *пре неки дан, пре неку годину* могуће су само са акузативом, упркос томе што предлог *пре* иначе тражи генитив (нпр. *пре одређеног дана*).

Уз пример „Одлази на тренинг *сваки понедељак*“ у „Синтакси“ је додата напомена: „Ово значење се, ипак, неупоредиво чешће исказује генитивом.“ Можда баш није „неупоредиво“ чешће, али је свакако обичније и боље „сваког понедељка“ – с тим што ни за акузатив „сваки понедељак“ није речено да је погрешан. Исти закључак би важио и за примере које је навела наша читатељка. „Цео дан ради“ и „Сваки дан ради“ нису граматички погрешне реченице, али „Целог дана ради“ и „Сваког дана ради“ је препоручљивије.

А кад рекосмо *цео...* Професор Владимир Вуковић из Шанга јавља ми о забунујућности једног свог старијег колеге, професора српског језика, који је био на семинару за усавршавање наставника у Београду. Тамо је један од

Иван
Клајн

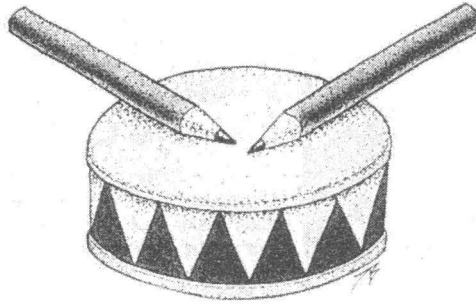
предавача, угледни лингвиста, не једном него више пута употребио израз „цело време“. Могу да замислим чуђење њабачког наставника, који је вероватно, као и многе његове колеге, годинама опомињао Ваке: „Не *цело време* него *све време*!“ Сада г. Вуковић пита шта мислим о томе.

Забрану израза „цело време“ ваљда смо сви чули у школи, али образложење нисмо чули, а у постојећим саветодавним приручницима нема го-

тово ништа о томе. Невоља је у томе што *сав* и *део*, бар кад стоје уз именицу у једини, значе практично исто. Вило који речник да погледаде, у дефиницији одреднице *сав* помиње се *део*, и обрнуто. У једном делу својих употреба *део* значи читав, потпу, неокрњен, и то се јасно види у множини (ако на пијаци купујем *целе* пилуће, то *нипошто* не значи да ћу купити *све* пилуће), али не и у једини. *Сав* је некада било у много широј употреби него *део*, и зато с њим имамо доста сложених израза (*свом снагом, из свег гласа, на сву срећу, сва је прилика* и тако даље), док са *део* готово да нема ниједног. *Сав* се радије користи у апстрактном и пренесеном значењу, па зато кажемо „Свим срцем сам уз вас“ (али „Цело срце је захваћено инфекцијом“), „Сав је дрхтао од беса“ (али „Цело тело архти од грознице“) и слично. Строг критеријум за разграничење нема, и не може се логички објаснити зашто кажемо „сав новац“ али „цело јутро сам те чекао“, „Цео дан сам те чекао“ и тако даље.

Израз *све време* може имати уопштено значење „уvek, стално“, као у „Све време ме звикао телефоном“, али реч *време* може означавати и одређени, ограничени период. Ако кажем „Хтели смо да вечерамо у бапти, али је све време падала киша“, ту се очигледно мисли на време трајања вечере, па бисмо могли да кажемо и „цело време“, као што бисмо рекли „цело вече“. *Цело време*, дакле, само по себи није погрешан облик, али му је употреба ограничена. Да се не бисмо губили у лавиринту семантике, да не бисмо сваки пут размисљали о контексту, ситуацији и о мистеријама трајања и нежности, практичан савет гласи: реците *све време*, тај облик се може увек употребити, а стилски је лепши. ■

Клајн/Шипка

Јован Ђирилов

Н ије прошло ниш годину дана, а појавило се већ треће издање „Великог речника страних речи и израза“ Ивана Клајна и Милана Шипке у издању „Прометеја“ из Новог Сада. Охрабрујуће је да наша средина препознаје једно капитално дело лексикографије и има потребу за њим. Речник је тачан, језгровит, свесобухватан и селективан.

Врло сам поносан што ме је лексикографски тандем позвао да предложим неке додатне јединице из области позорница и да прецизирам неке постојеће дефиниције. Наши високостручни лексикографи знају једноставну истину да нико не може да зна све. Чини ми се да су прихватили све што сам предложио или изоситрио у тумачењима. Ја нисам надржао да не предложим да узрете у свој речник неке нове јединице из разних области. Већину предлога су прихватили. Међу онима које нису је и *рожада*, дубровачки слаткиш из италијанске кухиње који обожавам, а прихватили су *тирамису* који уопште не волим. Биће да је код Клајна и Шипке обрнуто. Жао ми је што није ушло мој предлог да у речник уђе страна реч *докел*, филозофски појам из Аристотела који је вратио у савремену филозофску терминологију структуралист и семиотичар Ролан Барт (напомињем да сам дипломирао филозоф). Радовало ме је што сам био пронашао порекло речи *грамби*, материјал зимских капута који потиче од шкотске фирме „Сtopbu“ за који и у новом издању пише да је порекло речи непознато. Ништа, чекам четврто издање тамо исте 2011. године. За коцкарску игру *транге-франге* видех да је такође назначено да је порекло речи нејасно. Мени се чини да је строго говорећи реч о шадровачкој, а не страног речи, мада је друга реч страна. Некадашњи албански франак звао се франг; Транге је наменљива реч која сугерише израз трампа. Већ давно ова стара коцкарска игра синоним је за сваку сумњиву размену у новцу или у натури у стилу „ко не кога“.

Као што је читаоцима познато, ову колумну редовно завршавао тумачењем порекла речи у наслову. Презиме Клајн (иа немачком *Klein*, мали, распрострањено је презиме Јевреја Ашкенази тране. Што се тиче имена Иван, др Клајн и ја смо именаци. Обе варијанте потичу од хебреског имена Јоханан што значи „Бог је даровао“, докле Божидар. Презиме Шипка је већ сложенија тема. Миланови преци су се звали Бајџин. У 18. веку његов предак Марко Бајџин био је пратилац славног крајишког јунака, капетана из Пркоса. Њих двојица су били нераздвојни, те су за Марка говорили да прати капетана као шипка (палица) бубањ. Онда се Бајџин по надимку преињава Шипке.

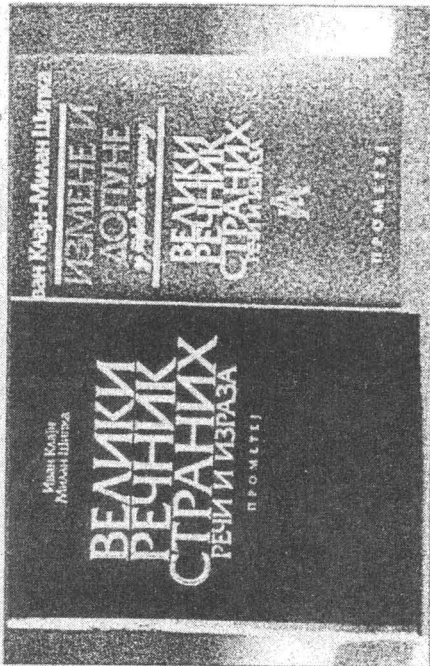
„Прометеј“ је с њуно поштовања тренирао оне који су кутили прво и друго издање. Директор и уредник Зоран Колуџија (презиме је турцизам за златара филигранских украса) објавио је посебну додатну књижицу (500 динара) са сним новитетима у речнику.

ГРЕБЕ, ДОПУЋЕНО ИЗДАЊЕ КАПИТАЛНОГ ЛЕКСИКОГРАФСКОГ ДЕЛА ИВАНА КЛАЈНА И МИЛАНА ШИПКЕ РЕЧНИК МЕЂУ ХИТОВИМА

У бриљантној иерархији из медицинске, сторије, музике, шехинске, моде, јолишке, информатике

3. А. излазе две године „Велики речник страних речи и израза“, у издању новонаског „Прометеја“, прозат је у 10.000 примерака, а ових дана је завршен и треће, допуњено и измењено издање, са око 32.000 речи. Такав брз успех, преко стотина одзивања, говори не само о значају овог без сумње капиталног лексикографског дела већ и о изузетном значају и шири публике за ову врсту литературе.

Како што смо на почетку поменули, аутори овог дела лексиколози су првобитно, проучавајући и обрађивали стране речи, изразе и еквиваленте у пољску језику. Тада се напустило више од хиљаду ових које још уште у претходна издања, као и сви мањаву испратаци, изме-

њих објавили смо и као посебну књигу - каже за „Новости“ Јоран Козуница, директор „Промета“.

При избору речи које су унели у ново издање, академик Иван Клајн и др Милана Шипка кажу да су се трудили да су се појављивали, пре свега, појмовима коришћенима. Идући

наше стручне термини који су ушли у општу употребу, а у тејној су леци са свакодневним животом, и то из медицинске, фармацеутске, машинске, фармације, спортисте, музике, технике, моде, политике, информатике... Уврштене су и најновије појављивања из страних језика које се сусрећу у штампи, на радију и ТВ, или свакодневном говору, а за које не-

корисницима који су већ изабавили неко од претходних издања, допуне и изме-

овај пут карактеристичну за српски, на немаран однос према пројекту страних речи за које већ имамо своје или ставио одређене стране речи истог значења.

С тим у вези, проф. Милана Радевићовић добро је рекао: „Бити против утицаја страних језика, а особито енглеског, на језике света, у лексикону нарочито, па и на српски, зашудило је и бесмислено, а преуштане то-

НАСТАВЉА СЕ
Ово, треће, допуњено издање, међутим, не представља и коначан садржај „Речника страних речи и израза“. Ко-људија, Клајн и Шипка истичу да се наставља рад на тражењу, бележењу, проучавању страних лексикона иносва у српском језику. Речник, дакле, остаје отворен за нове допуне и уларивања, у чему се очекује, као и др са-да, сарадња стручњака и корисника.

ма добрих замисли или их уопште нема у српском језику. Пошто је наш речник замислен и као приручник који треба да допринесе развоју културе говора, где год је то било потребно употребавали смо на потребама корисника. Идући

наше стручне термини који су ушли у општу употребу, а у тејној су леци са свакодневним животом, и то из медицинске, фармацеутске, машинске, фармације, спортисте, музике, технике, моде, политике, информатике... Уврштене су и најновије појављивања из страних језика које се сусрећу у штампи, на радију и ТВ, или свакодневном говору, а за које не-

та тока ствари и енциклопедик, онако је и енциклопедско.

Допуњено издање сачињено је истину аутори, захваљујући помоћи сарадника, издавачких стручњака и познанаца победаних дружа стручно-научних терминологија, али и читалаца.

Д. БОГДАНОВИЋ

Топови који не пуцају

Под дејством туђица граматичка правила се могу изменити

„Веш дуже вријеме”, пише ми Душан Бабић из Сарајева, „у рекламним спотовима на РТС-у множина од лаптоп се изговара лаптопови. Исти овај, по мени рогобатни облик чуо сам и у Дневнику РТС-а, у прилогу о Интернет парку. Зар није исправније казати лаптоп?”

Наставак *-ови* или *-ови* јавља се пре свега у множини једносложних именица, али и у многим двосложним (калемови, витезови, престонови, случајеви итд.). С те стране, множина лаптопови не би требало да нас забрине. Она је свакако подстакнута осећањем да је реч у енглеском сложена (као и други компјутерски термини типа *десктоп*, *палмтоп*), услед чега је мењамо као *тон* - *топови*. Проблем почиње кад се уитамо да ли је *лаптоп* и у српском сложеница, будући да „лап” код нас не значи ништа, а „топ” је само онај из кога се пуца.

Исто питање може да се постави и за многе друге данас популарне позајмљенице, забележене у „Речнику нових англицизама” В. Васића, Т. Прћића и Г. Нејгебауер. Од *хард-диск*, *воб-сајт*, *хет-трик*, *дрим-тим*, *снек-бор*, *секс-шоу*, па и од тролосложних као *флаш-диск*, *компакт-диск*, *џембо-џет* и четворосложних као *видео-џим*, *видео-спот*, множина ће свакако бити с дужим наставком (*хард-дискони* итд.), пошто су то полусложенице, у којима оба дела имају свој акценат. Шта да радимо, међутим, с речима као *плејл*, *воркинг*, *скетборд*, *митингс*, *флајбек*, *лајфстари*, *видеј*, *видеј* и сличнима? Њих поменути речник није састављено, али у заградџама је изговор са акценатима на оба слога, што по Правилнику не би било допуштено. Да ли се заиста изговарају с једним или са два акцената зајед је немогуће рећи, јер су тек одскора у оптицају. Из истих разлога не знамо ни да ли им је множина на *-ови* (*-ови*) или на *-и*. Утисак је да дужа множина има предност, јер би већина људи рекла „Слао сам ти и мејлове” (а не *имејле*), „паша ди-џејинг” (пре него *диџејинг*), „укусни милк-шејкови” (а не *милкшејинг*).

УНН-у број 2999, директорка једне основне школе рекла је Сањари Петрушић: „Ми преузимамо одговорност, не чувају нам лецу бодигардови во кафеанама.” Мождамо равнрављати да ли нам је стварно потребан англицизам *боди-*

Иван Клајић

гард за телохранитеља, али он се може јавити из стилских разлога - и како онда гласи множина? Ми данас имамо реч *боди*, али само као врсту женске одеће, имамо и *гард*, али као одбрамбени став у бојску, не у енглеском значењу „чувар”. То значи да реч у српском није сложена, па бисмо очекивали да множини буде *бодигарди*. Сличне недоумице ће се јавити и за друге вишесложне именице као *свергин*, *мастерклас*, *бордингтас*, *маунтинбајк*, *јузеријем*, које речник Васић-Прћић-Нејгебауер, као и у претходном случају, пише састављено али са по два акцената. *Суперстар* и *микрочип* свакако ће имати множину *суперстарови*, *микрочипови*, јер је ту префикс дојат уз већ постојеће једносложне именице *стар* (*старови*) и *чип* (*чипови*). Али од *интерфејс*, где „фејс” не значи ништа у српском, хоће ли бити *интерфејси* или *интерфејсови* (поменути речник допушта оба облика)?

Све ово је знак да се наша граматичка правила дојекле мењају под утицајем многобројних англицизама. То ипак није разлог за забуну, као што би помислили пуристи, јер је сличних, па и већих промена било у не тако давној прошлости. Познато је да се изворне српске речи не могу завршавајути на групу од два сугласника, са изузетком четири: *ст*, *зд*, *шт* и *жд*. Кад су се јамили грецизми чија се основа завршава на два сугласника, српски је ту групу „развијао” убацивањем нејостојаног *а*, нпр. *социјализам*, *ритам*, *метар* (чок је у руском, где такво правило не важи, остало *социализам*, *ритм*, *метр*). Почели смо да „развијамо” и латинске речи, па тако имамо *акцент* или *објекат* (поред *акцент*, *објект*), али у томе нисмо истрајали, услед чега је данас много више речи са очуваном латинском групом: *студент*, *диригент*, *такт*, *концерт* итд. У међувремену појавиле су се стотине и хиљаде позајмљеница као *ромб*, *сатрап*, *базалт*, *диск*, *шлеке*, *конкурс*, *цирк*, *сеиџ*, *панк*, *шупи*, *принц*, *кразин*, *марш*, *аларм*, *филм*, *спорт*, *пудинг*, *лифт*, *жигр*, *бицикл*... Пред том најездом некадашње правило је најпросторо престало да важи, и данас су у српском на крају речи могуће исте двоугласничке групе као и у другим европским језицима.

Имате свој
СТАВ?
Желите да
се ваш глас
ЧУЈЕ?

ФОРУМ

www.pravda.rs

www.pravda.rs

ФОРУМ

**ПРИСТРАСАН И ЗАБРИЊАВАЈУЋИ
ИЗВЕШТАЈ ПОКРАЈИНСКОГ
ИЗВРШНОГ ВЕЋА
ЗАСТУПНИЧЕСТВА ЈЕЗИКА**

Извештају нас и до, уместо ретко забранила и изјавила извештај Извршног већа северне српске покрајине Војводине који се односи само на примену прописа „о службеној употреби језика и писма националних

мањина“ објављен 24. јула. А о положају српског језика и писма ћирилице – на једне једине речи. Тај је извештај Извршног већа потпуно једностран и пристрасан. Једном речју, нетачан. Права на језике и писма на-

ционалних мањина у северној српској покрајини Војводина пису стабилно него било где у Европи, а положај српског писма у стварности (пракса) потпуно је у раскораку с Уставом још од шездесетих година 20. века. Данас је положај српског писма код нас – потпуно савиша истраживања – гора него икада у историји. Гори је чак него и у време царице Марије Терезије која је забранила ћирилицу, да је законску одредбу о забрани, убрзо, ипак повукла. А специјална преста комунистичке забране ћирилице која је у пракси политичким притисцима и писменим уведена после шездесетих година двадесетог века ип данас није повучена. Ипак, данас се најтеже спроводи.

Удружење „Ћирилица“ са 1400 чланова и 120 професора српског језика осам година нештине ствара у велици са службеном употребом језика и писма, али то као да још никог не занима, а појмама Извршног већа Војводине, по то у извештају, ма да спомене.

Ипак осомошћина и извештај потврђују и у стручној литератури верификују да је ствар у велици са службеном употребом језика и писма националних мањина у северној српској покрајини боље него икада у Европи и свету, а да је једино мањински (српски језик) претрпевања у свим областима страних језичама и пи-

смама, а ћирилица је, тачно речено, окупирана мањинским (и Србима туђим) писмом (хрватском латиницом).

То је ствар потпуног игнорисања али за то као да уопште не жале Извршно веће Војводине коме смо се више пута обраћали молбом да нас приме да им тај много престижни извештај од њиховог предочимо. Они се понашају као да не живе у Србији, па их више укључивање на српске Устави Србије и даље уопште не занима.

Ми разумемо да се прва већина народа из потпуног из самоорганизованог „дезинисања Косова“, где после окупације од „међународних сила“ немамо више државне органе, али смо задовољни да се и у Војводини права мањинског народа не поштују. Српске странке – бар премо мањинском извештају – брину да само право мањинских заједница, као да су и овде већ стигле неке „међународне силе“. Докле ће ићи тако? Докле ће њихови извештаји о службеној употреби језика и писма да буду језички, институционални и пристрасни?

А извештај се на сваком кораку виде свакојем. Код би извештај добро плаћени државни чиновници – док нису били коју год странку у северној српској покрајини – хтели да отворе очи, онда би знали да су српски језик и српско ћирилично писмо, потпуно игнорисано, престо окупирана абдецима срп-

ставом мањинске заједнице (хрватске) која у свираском оквирума и таквим процесом извештаја не би могла бити извештај на тако престомерно (98 одсто) масовну употребу.

У северној српској покрајини, на пример, немамо писане објаве, пројавице, фирме и пројавице телевизије још и протот пример ТВ Мост који редовно користе српски језик са српским писмом. Свега и разуман пример је и РТВ Војводина.

РТВ Алопа, на пример, од шездесетих дана готово сурде извештају употребу ћирилице и протот пример ТВ Мост који редовно користе српски језик са српским писмом. Свега и разуман пример је и РТВ Војводина.

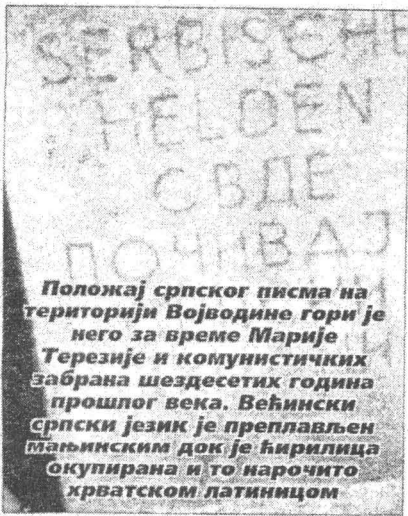
ТВ Алопа, на пример, од шездесетих дана готово сурде извештају употребу ћирилице и протот пример ТВ Мост који редовно користе српски језик са српским писмом. Свега и разуман пример је и РТВ Војводина.

Док је Извршно веће северне покрајине, као и јужне, спори да ове чињенице изјави, основно људско право мањинског народа биће погашено.

Већински грађани Србије (Срби) не плаћају порез на државни или државни у покрајини зато да би им се газито Устав и основно људско право, а да се развила само о заштити онога што је забрањено у Европи и не заштити.

Преједелик
Израшног већа
Удружења „Ћирилица“,
Драгољуб Збињак

Ћирилица протерана из Војводине

Положај српског писма на територији Војводине гори је него за време Марије Терезије и комунистичких забрана шездесетих година прошлог века. Већински српски језик је преплављен мањинским док је ћирилица окупирана и то нарочито хрватском латиницом

**ВЕЋИНСКИ
ГРАЂАНИ (СРБИЈЕ)
НЕ ПЛАЋАЈУ ПОРЕЗ
ДА БИ ИМ СЕ ГАЗИЛО
УСТАВ И ОСНОВНО
ЉУДСКО ПРАВО**

Тест из црногорског језика услов за држављанство

Предвиђено да трошкове провере
знања сноси подносилац захтева стр.

Тест из црногорског језика услов за држављанство Црне Горе

Подгорица – Сезона годишњих одмора у Црној Гори одложила је и разматрање преко хиљаду и по захтева за пријем у црногорско држављанство који су до сада приспели у Министарство унутрашњих послова, тако да ће њихово решавање почети тек после 1. септембра.

Министар Јусуф Каламперовић јуче је саопштио да је поред осталих услова новим законским актима, усвојеним пре неколико дана на седници владе, предвиђена и провера знања црногорског језика, која ће се обављати у Испитном центру у Подгорици.

„Законом је предвиђено да се проверава знање црногорског језика, а критеријуми за проверу утврђују се у мери која омогућава основну комуникацију у складу са актом који ће утврдити Испитни центар”, појаснио је Каламперовић.

„Пошто се ради о основном познавању језика грађани бивше Југославије врло лако ће испунити тај услов”, додао је Каламперовић.

Након провере познавања језика, издаје се потврда, а трошкове провере знања сноси сам подносилац захтева.

„Провера није постављена као брана, нити има политичку конотацију, него је тако свуда у свету”, рекао је министар унутрашњих послова.

Приликом пријема у црногорско држављанство, како је објаснио, мора се донети отпуст из држављанства земље којој припада, али он није могао да прецизира колико изнесе трошкови отпуста, као ни трошкови провере знања црногорског језика.

Влада је усвојила и одлуку о садржини и начину давања свечане изјаве особе која је примљена у црногорско држављанство, а прописан је и образац изјаве. „Ја, примајући црногорско држављанство, обавезујем се да ћу поштовати правни поредак Црне Горе и бити њен дојалан грађанин”, гласи свечана изјава приликом пријема у црногорско држављанство. Ђ. Б.

НОВИЦА ПЕТКОВИЋ (1941-2008)

Дар за откривање тајни

У једном темату "Књижевне речи", посвећеном тада младом вредном професору Новици Петковићу, стари београдски, сарајевски и новосадски професор Драгиша Живковић написао је да Новица Петковић није у врху српске науке о књижевности, већ да је сам њен врх. А професор Живковић се није разматрао похвалама. Тај врх се за последњу четврт стољећа могао само увећавати.

Од таквог човјека, од свога редовног професора српске књижевности XX вијека, данас се опрашта Катедра за српску књижевност и југословенске књижевности.

Професор Новица Петковић имао је изразиту склоност ка расвјетљавању тамних мјеста у књижевности, језику и култури и одњегован дар за откривање тајни. Његова открића била су методолошки утемљена, аналитички беспрекорно изведена, доказно уједињена, готово егзактно проверљива. Тајна је најчешће у језику скрићена, у његовим дубинским словима задржана, у колективном памћењу, у миту који кроз језик зрачи. Отуда Петковићево стално интересовање за језик и усавршавање у науци о језику. Онога младог Косовца, екавца са најчистијим акцентом у Сарајеву, изабрао је професор Јован Вуковић за асистента, па је он на Општој лингвистици и стилистици стао до ванредног професора. Само оно што је урадио на плану лингвистике довољно је за један живот и једну универзитетску каријеру. Не знам у српској нити у југословенској науци о књижевности човјека са толиком лингвистичком компетенцијом.

Рано и добро усмјерен на руску и њемачку методолошку књижевно-научну и лингвистичку мисао, Петковић је постао поуздан посредник међу културама и вођећи методолог. Да ништа друго није урадио него што је првево и искоментаришао знамените књиге Јурија Лотмана и Бориса Успенског, Петковић би задужио српску науку о књижевности. Крећући се у својим методолошким интересовањима, од формализма ка семиотици, Петковић се развио у семиотичара свјетскога гласа и угледа. Мало је у нас, ако их уопште има, књижевно-научних опуса методолошки инспиративнијих од опуса Новице Петковића. Формализам га је трајно везао за истраживање авангардних поетика, а семиотика га је довела на траг теорије културе као система. Отуда Петковићево тумачење Настасијевића, и, посебно, Боре Станковића у контексту балканске и старе српске културе.

Момчило Настасијевић - pjesnik сав од тајни и тамних мјеста, pjesnik матерне мелодије, у којој су интегрисани звуци старог средњовековног пољања, народне поезије и искуство модерног европског pjesничтва - био

је богомдан за Петковићева истраживања. Не знам текстолога, поготово српског, који је одговорно више тајни и провикнуто дубље у неки опус него што је то учинио Новица Петковић приређујући критичко издање Момчила Настасијевића.

Пишући о српским pjesницима XX вијека, Петковић је дао нацрт за једну имплицитну историју српске поезије и историју стиха у прошлом стољећу. Он је имао скицирану и у фрагментима написану семиотички засновану теорију књижевности и нацрт за историју српске књижевности XX вијека. Човјек, ипак, има само један, и то кратак живот.

Новица Петковић је имао посебну склоност према "расељеним лицима", не само у књижевности, што је неодојиво од љубави према Црњанском и његовим "лирским епифанијама". Данас, на дан Св. Пантелјона, небеског љекара, који га је спасао од понижава болести и немоћи тијела, на дан свеца који неминовно буди светогорске и светосавске асоцијације на прве српско-руске црквене и књижевне везе, данас када враћамо Новицу Петковића у недра мајке земље, која му је широкогрудни Београд отворила, сјећамо се *Ламента над Београдом* Милоша Црњанског и желимо Београду, у знак захвалности, да блиста као у Црњанској лабудовој поезији.

Неминовне су асоцијације на *Сеобе и Роман о Лондону*, на "расељена лица", јер је тешико замислити ову сакрану и завичајно Доњој Гуштерици, крај Липљана, где се на Крстовдан вече, уочи Богојављења, пред Сабор св. Јована Крститеља, 18. јануара 1941. године, јавио на свијет Новица Петковић. Још теже ју је замислити у Приштини, гдје је матурирао; а није је лако замислити ни у Сарајеву, гдје је дипломирао, докторирао, предавао до 1983. године и постао *netko*. Не признава тек тако Петковић *Роман о Лондону* при крају књиге *Словенске пчеле у Грачаници*. Преплиће се оно што сањамо и шта нам се догађа.

Када му је почетком осамдесетих Драгиша Живковић понудио професорско мјесто у Новом Саду, прелазак је спречио босанско-херцеговачки партијски врх у договору с војвођанским: "Начели смо га. Оставите нам га да га докусуримо." Уточините је нашао 1983. у Институту за књижевност и уметност у Београду, гдје су иза њега остале три едиције, десет зборника радова на пројекту "Поетика српске књижевности" и истраживачки тим. Један од најбољих професора бивше Југославије девет година је био изван учионице и Универзитета.

Опраштам се од Тебе, драги Новице, у име колега са Катедре за српску књижевност и југословенске књижевности, у име генерација твојих студената од 1992. године до данас, бројних њених дипломаца, магистраната и докторанада, у име студената и колега са Филозофског факултета у Источном Сарајеву, гдје си несебично обнављао универзитетску наставу; опраштам се од Тебе са захвалношћу за Твоју службу књижевности и култури, јер су Твоји часови имали дојарство и саборност службе у цркви.

Нама остају Твоје зебње, па Ти враћам Твоје ријечи као наше потоње ријечи опраштаја:

"Је ли могуће да су нам се конципамћења толико покидали и помрачили да Косовца - који се као презиме пронео широким путевима српске дијаспоре - мирно можемо звати албанском речју Косовар, а Косовку девојку Косоварком?"

Осјећам на својој кожи, као и Ти што си, да "ништа није, мислим, тако погубно за српску културу као хитимична или нехитична сепарација њених покиданих делова".

Зато Те на "страшној међи", са које гледаш "на оба света", поздрављам с Твојом мишљу на Твој завичај и на Твоје и наше Косово и Метохију:

"Сви ми одвјећ добро знамо да Косово није ма какав, него почетни простор наше културе, почетни у староме, средњовековном значењу: гдје је нешто почело, то му је и почело. Стара наша књижевност, најррисије наше сакрално неимарство, небројене фреске и иконе, дакле, знатан део најкрупније наше синаркарске баштине, доле су настали и доле ће много шта заузек остати. На милост и немилост неизвесне судбине? Свакако. Али ми не смемо тајати да то зависи и да ће сваком даном све више зависити од наше спремности да чувамо оно што се чувати мора. Дабемо (...) тек је део српске културе на Косову, за коју мислим да је не познајемо ни у целини ни како ваља."

Читавао Твоје дјело, читав Твој живот, јесте вапај за тим сазнањем.

■ ЈОВАН ДЕЛИЋ
(Изговорено на сахрану)

ОДЛУКА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА О ОДБРАНИ ЈЕЗИКА ИЗНОВА АКТУЕЛИЗОВАЛА СТАРИ ПРОБЛЕМ

УЏБЕНИЦИМА БРАНЕ ТИРИЛИЦУ

Закон о службеној употреби језика јасан, али многи га заобилазе

Да ли сте приметили да неке нове бродове постоје које се означавају латинским словима, а не арабским? Или, на пример, Москва - на самом знобу носе латинске и латиници? Многи веројатно не, али ипак да је то битно, али ипак мало ви оних који ипак не знају да се на тај начин губи национални идентитет. Латиницу осим за прехрану, бешам, пролекови, инфламаторни суленијама, који би требало да представљају симболе националне културе, у поштомима, књижама, публикацијама представља...

Наша земља има Закон о службеној употреби језика и у њему се предвиђа како се употребљава латиница, а како употребљава латиницу, она мора бити на другом месту - пожељно издати. То значи да неке фирме морају да напишу своје називе, језици на латиници, други да напишу. Међутим, то мало ко примећује. Пример Београдског Правног факултета, који је

недавно донео Правилник којим се прописује да сви уџбеници морају да се штампaju на латиници, свака је важна ствар. У овом случају уострешити се не можемо. То је добро, ефикасно, ефикасно, али шташта неће употребити неке уџбенике на латиници да ипак имају латиници и остале високошколске установе.

Увек ћу кућни добар уџбеник, нећу рекао ништа о томе да ли је на латиници, или на латиници, свака је важна ствар. Примери језика, Српски енциклопедски речник, који сам је аутор, траже и у Хрватској, у БиХ, па и у Словенији. Проблем је што ми знаме некако да ипак извесно је ова два језика, тачније не

ДОБРИ ПРИМЕРИ

КАО пример добре праксе професор Симкић наводи Мађарску. Код њих се све преводи на матични језик. Тако у лична имена у пасошу преведена, па Александар постаје Шандор, а Живадина Бијалого. Такође, из Србије за Хрватску не можете послати виђено званично службено писмо уколико оно не прво у амбасади код руке лектора за хрватски језик.

Тако се чуда културна багитина - сматра наш саговорник - А. кама је ситуација код нас, доволно говори члановима да се од сто новина у Србији изврши 20 штампала на латиници.

Лингвиста проф. др Милош Симић наглашава да неки истраживачи из области лингвистике и историје језика неће бити у овом случају укључени, али ако могу да учествују у овом случају укључени.

језика. Код нас тога нема. Латиница се брани уострешити, а зато да не, једнак и компјутерским програмима и фотографијама уређивања па овом језику.

Ако се не одуриremo, томе цивилизацијском бума, десетине нас се, не ретко, може чути из Хрватске да је Мирослављено језику, да за неколико година неки други народи почи

да својатају наше културно баштину. Очигледно пример Румуна, који су са латиницама прешли на латиницу, а језу припојили су Бугарима. Слично се дешава и са нама. Дакле, не ретко, може чути из Хрватске да је Мирослављено језику, да за неколико година неки други народи почи

■ Ј. Ж. СКЕНДЕРИЈА

ЈЕШАН од најнапреднијих српских писца и најбољег романиста Милана Ракића нашег старог другара, академика Драгослава Михаиловића, не само је објавио још један пријатељски, патристички упутило дело „Стефан Пророк и његова мисао“, већ и издао књигу „Дневници“, у којима се налази његова мисао, а уредиле и издале су младе македонске мајке. И ту, под борбеним, на чистом пакуку, његовим брижити, јасни и недвосмислени ставови, растурају недомислице као меду.

□ **Како се десило да се, како ишарали, српски језик ошаруо од народа?**

— Вак није поштовао Србију и она је удео на оспорују својих књижевних јивка пуштају израже-

СА ДРАГОСЛАВОМ МИХАИЛОВИЋЕМ, ДОБИТНИКОМ НАГРАДЕ „СТЕ

У ПОТРАЗИ ЗА ИЗГУБЉЕНИМ ЈЕЗИКОМ

Милана Краљ

Волео бих да Србија буде малчице боља, цивилизованија, да мало изађе из примитивизма у коме се багрга

стима из Ни
и тражио
погледа њих
ве лексуке,
збурке, в
збурке, в
ку. Доста
ојговор даг
ловни
збојни да пр
лесе лексу
кне збојр

□ **Зашто научници који се баве нашим језиком иолеко вреже од држављана?**

— Зато што њихови способни да схвате, а осим тога још су велики навршници. Крутно место у српској лингвистици су заузели Црногорци и они стално вуку на своју страну. Став српске лингвистике је да се језик српски доминантно уграђује вако је сава ситуација да ја 60 одсто становништва живи у градовима. Зашто? Црна Гора нема градове. И тако је остало да језику Мртвог Југославије има своју језику који изађе САНУ, а да Београд нема ниједну. Да би се било командно савезно, у Ниш је дошло један лингвиста и савезица језику Боје Коже који се звао Жан-Луј Тома. Уграђивао се са српски-

лекса у Србију, која су заједничка дела, тако да та три израјска дела која нису ушла у књижевни језик обухватају 56 одсто српског становништва Србије, без Војводине и Косова.

□ **Шта је онда, по ваљем мишлењу, аузвичичан српски језик?**

— Све је аузвичичан и оно што је Бук, и ваљало и оно што је заповедано. Не можете да замислите да је језик такав народ који говори старинскокаским, био примитиван и глуп, а могао да поправи манастире као што су Студеница, Грошница и Манастир, која утиске у српску ризницу грађанских споменика. Стало се брањати од немача да дођу да учествовају у српскокаским припадних књи-

те толерантнији и да бавите својим делом так језика, а наука ће решити своје шта је ту боље и одрживо. Ја сам више пута у САНУ говорио да ће распадом Југославије доћи до распада доктрине српскохрватског језика. Ми аузвичично не знамо шта ће се доде дешавати, нарочито шта ће се дешавати са Србијом, која је доста ослабена и која се налази на узару још свих догађаја око распада Југославије.

Шта ће рецити Србија, ако дође до још једног колапаја, ако се одвоји Војводина, а надам се да дође, али говори се о томе, или о томе Саларк. Шта ће бити са Србијом када остане са 44 одсто становништва који говора књижевним језиком? Дакле, мора се реформисати и преуредити Вукосавна реформа, да буде по мери Србије. Нема никаквог запрета да се лексика прихвати да је језичка доктрина, осим језичког дела и тогасранства, који су тврди да треба да могу бити.

кад, го јесте, меритолошко вредно је. Када је после 34 године изгубило друго језичко Ресавица, рекло је да осим језика који је ушао у српски, постоји још и ресавски језик. Поред косовско-ресавског, како је касније кр-

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА (НЕ)ЗНАЊА

Гугловање Јоце Убице

Хуманистичко образовање је идеал који ишчезава на савременом Западу, а најочљивије у његовим англофоним деловима. Одјек тог ишчезавања код нас се, рецимо, огледа у потреби родитеља да своју децу заштите од „захтевног” професора тако што ће их исписати из школе

Јесте ли чули за Јоцу Убицу? Није из дрне хронике, него је из Шесте београдске гимназије. Јоца Убица је професор математике. Родитељи Јака из IV2 припретили су министру просвете, директорки Шесте, просветној инспекцији и свима редом где треба, да ће своју децу лепо да испишу из школе, јер човек с таквим надимком, кажу, не може да предаје њиховој деци. Не сумњају они, пише у њиховом писму, у знање Јоце Убице, него, човек је „строг и захтеван”, а њихова деца су на друштвено-језичком смеру и он им уопште не треба. Посебно не на завршној години, да им преседне матура. Ето, чак је осампаесторо легос оборио на поправни, из само два одељења, пише родитељи министру и свим медијима. Деца западњена отка-

ко су чула да им је Јоца Убица нови професор математике. Дрхху.

А врх је, што кажу клинци, обрађено: „Професор са таквим надимком, децу која су одлучила да ипак иду у школу, упркос чињеници да се више исплати певати у некој српској кафани, или наступати у Гранд парад (?!), децу која желе да студирају, потцењује, шаље у банак, упозорава одмах на почетку године, укидајући и убијајући сваку наду реченицом: *Ако будеш имао све петице, и ја ћу ти дати двојку!*” (курзив, скраћења и језичке исправке, редакцијски).

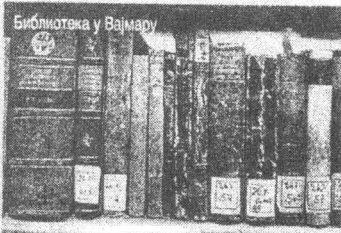
НИН је, међутим, баш хтео да пише о глобалној моћи незнања, савременом смислу и бесмислу школовања, утицају Интернета и Гугла на образовање и читалачке навике оног дела човечан-

ства које још увек поштује и прочита, кад је ово родитељско писмо о професору Јовану Кнежевићу знао Јоца Убица stigло на адресу редакције. И у коверти и е-mail-ом. Успут, да се професор зове Јован Кнежевић, сазнали смо на Гуглу, јер га родитељи у писму спомињу само но надимку. А може се изгугловати и податак да је професор Кнежевић пре неколико година био суспендован због „арестованог одељења”, али је добио спор и вратио се у Шесту.

Знају ли родитељи зашто данас шаљу децу у школу? И зашто су њихова деца ипак одлучила да уче гимназију уместо да певају по кафанама, кад се оно друго ипак „више исплати”? А циљ гимназије нису обавезе. И какве то има везе са гугл-знањем и дајестираним лектиром преко Интернета?

Стицање знања уз техничку помоћ

Хроника медија

3300. пре нове ере
Урезивање знакова:
Сумери су конзервирали језик урезивањем у глинене таблице, остајао је независан од говорника, времена и простора.

око 2500. пре н. е.
Од папирусног шибља, Египћани су правили беле и еластичне лиснате површине. На њима су помоћу разних техничких исцртани симболи.

око 1300. пре н. е.

У Кини су бамбусом повезиване дрвене таблице: то су биле **прве књиге**. Тако су обимне информације могле бити транспортоване. Феничани су развили писмо са знацима за појединачне гласове. Тачно 300 година касније, Грци су преузели тај принцип и направили први алфавет.

око 1450.

Јоханес Генофш из Ладена, назван **Гутенберг**, открио је бакарну матрицу за масовно прављење појединачних слова различите величине.

1609. до 1659.

На само 4 странице, али сваке недеље, излазили су: „Relation” у Стралбуру и „Avizo” у Волфенбителу. То нису биле ни књиге ни посебни листови картије, него недељне новине са актуелним вестима. Само 50 година касније, у Лајпцигу су узашле прве „Tageszeitung” тј. „Дневне новине”.

1876.

Учитељ за глувонеми, Александар Бел, желео је да за ученике направи апарат за појачање звука. Успео је да претвори говор у електричне импулсе и тако је пронашао **телефон**.

1876.

Америчка фабрика за производњу пушака Ремингтон, почела је са серијском производњом **писаћих машина**.

Модерна картотека чланова једне политичке партије

Убити метафору: У бредбернјевској визији нације *помањингалог света*, на коју нас је легендарни писан научне фантастике, Реј Бредбери, упозорио пре више од пола века у свом роману *Фаренхајт 451*, не учи се ништа сем притискања тастера, пребацивања прекидача, завртања прафова. Живи се у тренутку. Битно је радно место. Задвољства и гигантски екрани скуда су око нас. Школа је скраћена, филозофија, историја, језици – избачени. Људи, зато, журнају унаоколо с упаљеним публицитетима у рукама и спаљују књиге и куће у којима се крију књиге, *гасе књиге*, пожртвовано, као што су у прошлости – гасили пожаре.

Реј Бредбери на крају *Фаренхајт 451* пише: „Пре око пет година су уредници друге школске антологије у јединствено издање сабрали око 400 приповедака. Како уопште може да се набије 400 Твенових, Ирвингових, Поових, Мопасанових и Бирсових приповедака у једну књигу? Ништа лакше, Одерн, склони кости, изиђи рјес, испити, испити, пречисти и уништи. Сваки битан придев, сваки дирљив глагол, свака метафора тежа од козица – наполе! Свако поређење од кога би се морону транзита усна – нестало! Свака дистресија која објашњава макар и делић филозофије прворазредног писца – изгубљена! Свака прича, сасушена, изгаднена, инкрабана, испијена и обескрвљена до белила, личила је на све остале. Твен неги као По, који је исти као Шекспир, који је исти као Достоевски, који је исти као – у финалу – Едгар Гест. Свака реч дужа

од три слога је искомадана. Свака метафора која је захтевала дуже од лезимичне пажње је убијена.“

У недавном истраживању „Шта читају наши средњошколци?“ од 407 анкетираних гимназијалаца првог разреда (из пет српских гимназија) свега троје ђака прочитало је свих седам књига са списка школске лектуре. Занимљиво је и то што је истраживање показало да су најчитанији писци изван школске лектуре Пауло Коелњо, Ден Браун и Агата Кристи. „Већину књига које морају да прочитају, било као лектуру, (као су ученици) или као

ту у Београду, рећи ће за НИН како је у својој 13. години ничитачко неколико Толстојевих дела, док његов тринаестогодишњи унук чита само „под морње“ ионако скраћену лектуру: „У Хрватској сам пре два месеца купио књигу *Од Одисеја до Уликса*, у којој се налазе прикази најпознатијих дела светске литературе на две, три стране. Мало о аутору, груби скице и закључак шта је писац хтео да каже. Многи професори књижевности би рекли да је неморално дати ђаци да чита ове приказе, јер их треба убедити да читају светске класике. Ја се још двоумим да ли унуку да дам књигу *Од Одисеја до Уликса*. Јер, можда је боље макар му и то понудити него га оставити потпуно слепим, да не зна да је Флоренс реинишо уопште постојао.“

Године 2001. око 52 процента старијих америчких средњошколца као америчке савезнице у Другом светском рату препознала је Немачку, Јапан или Италију, а не Совјетски Савез. А 72 одсто Американаца који су завршили средњу школу има „оскудно“ знање писаног енглеског језика. Ово прошлогодишње истраживање је показало да је све већи број Американаца који годишње не прочитају ниједну књигу. Сваких и сличних статистика које ту и тамо изазову шок у домаћој или светској јавности има на претек. Појами се понеко истраживање: Јесмо ли најглупња генерација у историји човечанства? И на томе се заврши.

Ко нам репрограмира мозак? Ештоин Клифорд Гревинг, британски филозоф, професор на Оксфорду и Бирк-

Ресетовање мозга: Зоран Радовановић, Јелена Влачковић и Зоран Живковић

проиђену литературу (као су студенти) млади људи скоро по правилу сматрају *смањем*“, рећи ће професор др Јелена Влачковић, клинички психолог.

Само четири одсто младих у Србији дво слободног времена провели у читању, а једна трећина њих уопште нема читалачке навике. Речник ђака је све лошији, јер углавном књиге и не читају, кад већ имају дајестиране верзије лектуре, што на Интернету, што на DVD-у. Др Зоран Радовановић, енциклопедолог, психодензјски професор на Медицинском факулте-

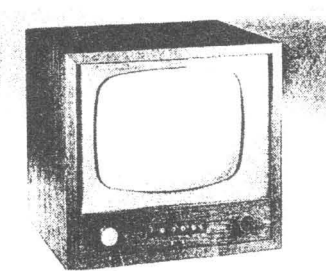
6. Фрих Херц открио је нешто што нико нити и нити чује, али што на даљину свако може јети и чути: *електромагнетске таласе*.

3. у медији, као телевизија, филм и, пре свега, *дио („акустичка штампа“)* постали су *дство за борбу и рат*. Адолф Хитлер је *производњу најјефтинијег бакелитног радијарата у Европи* тзв. Volksempfänger VE 301, *родни пријемник VE 301“*.

8. *исте лешности*, 28-годишњи берлински *Њевински инжењер Конрад Цузе*, *направио осле две године рада тестере*, *прву грамирану рачунарску машину*, *помоћу барске дворедне тестере*. Машина је *била ичине брачног крвета*, *а да би се тила у рад*, *била је потребна „курбла“*.

9. *рско (тада још увек оид)* представио је „Мо-А“, *мајку свих каснијих дина за фотокопирање*.

1966. *Ксерокс продаје своју даљинску машину за копирање*

Телевизор Браун из 1955.

1969. *Да би после атомског удара обезбедили комуникацију преживелих*, *Американци развијају децентрализовану комујутерску мрежу*, „Арпанет“ је у почетку *повезивао четири компјутера*, а *представља прпочетак Интернета*.

1981. *ИБМ продаје први персонални компјутер PC („пи-си“) са оперативним системом на диску (DOS)*. Двадесет година касније, *његов наследник „Windows“ налази се у 95 одсто свих пи-сија*.

1985. *У Западној Немачкој појављује се телефон на улици*. Направа је *била тешка три кг*, *батерије би се празиле за пола сата*. *Већина година касније*, *ређ их је било на милионе*. *Димензије су се стално смањивале и још увек се смањују*.

1993. *World Wide Web (WWW) дат је на слободну употребу широм света*.

Мобилни телефон из 1988.

бек колеџу Лондонског универзитета, у својој књизи *Смисао ствари* пише да поједини доктори препишу књиге уместо лекова својим пацијентима који пате од депресије, стреса и анксиозности, те их упућују на библиотерапеуте који им понуде одговарајући списак књига за њихово стање. Греглин пита: „Докле смо ми то дошли кад је људима потребан рецепт лекара да би их навео на читање? Кад смо то заборавили да је читање једно од највећих богатстава у животу? Хоће ли лекари почети да препишу вечеру за гладне или сан за уморне као следећи корак у медијализацији друштва, или као одговор на тромост и неспособност људи да самостално мисле и делују?”

Откуда та „тромост и неспособност” нове генерације људи да „самостално мисле и делују”? Да ли је „главни кривац” инстант знања које добијамо преко Интернета?

с линка на линк. Мења ли Гугл начин на који мислимо, читамо? Да ли сви ти линкови могу да утичу на нашу концентрацију? Или смо криви ми, зато што не можемо да се снајмо у мноштву информација? Кар верује да му Интернет сужава капацитете концентрације и размишљања. И да његов мозак сада очекује да може да прима информације истом брзином којом их Интернет дистрибуира.

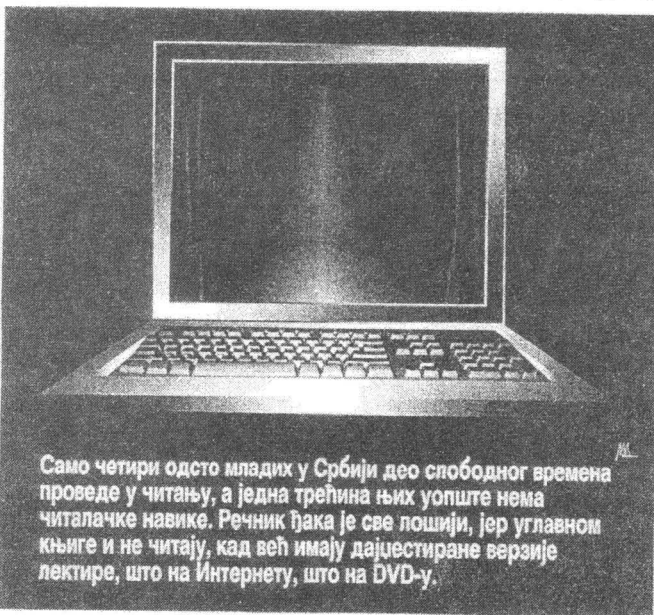
За разлику од Кара, српски писац Зоран Живковић каже да Интернет и Гугл ни на који начин нису променили његове читалачке навике: „То су zgodna помоћна средства која могу да постану опасна једино ако их из средстава произведемо у сврху самима себи. Посреди је раскол између употребе и злоупотребе, који прати ваљда све велике изуме у историји човечанства. Правилно употребљени, изум је највешће веома користан. Злоупотребљен,

ликује од квалитетног читања. Најдрагоценије добро којим располажете, своје време, можете да трахите на тривијалну прозу или да га мудро користите уживајући у високој књижевности. Можете да се заглупљујете гледајући *Пинк* или да се оплемењете уживајући у мноштву врхунских уметничких канала које вам нуди небо Европе за само стотинак евра колико стаје сателитска опрема. Избор је само на вама. Исто је и с Интернетом. Постаћете његов зависник једино ако не владате собом и ако не умете да разлучите средство од сврхе. Паметни људи науче да користе нож тако да се не посеку. Онима мање паметним руке су пуне ожиглака, а неретко и озлеђују друге”, закључује Живковић за НИИ.

Ни професор др Зоран Радовановић није приметно да је Интернет на било који начин променио његов начин размишљања или начин читања: „Када сам купио први компјутер у Америци 1988. године, он је имао 20 мегабајта, а ја 48 година. Био сам још тада искувише стар да бих мењао навике. Припадам генерацији коју је срамота ако не прочита пет књига које су ушла у ужи избор за НИИ-ову награду. Имам своје старачке навике и касно је да ме Интернет мења. Тачно је, кад јездим саберспееком, нестрпљив сам, ужурбан и порасте ми притисак. Са Интернетом је скопчан и један осећај напетости. Кад треба да припремим неко предавање, или рад за публикавање, ја сам у трци. Интернет је за ту трку изврсна алатка. Али, кад се одмарам, онда патенане читам књигу, листам странице уз тиху музику. То су сасвим различите потребе људи.”

Нервозни суфери или каријеристи: Студенти Универзитета у Лондону недавно су објавили студију о навикама и понашању људи који велики део свог времена проводе на мрежи и гуглу информације. Петогодишње истраживање понашања посетилаца два популарна британска сајта (сајт Британске библиотекe и сајт Едукативног конзорцијума Велике Британије) показало је да посетници брзо прелазе с линка на линк, да се ретко враћају на већ посећене линкове, да су „нервозни” и „нестрпљиви” читаоци – суфери. За нови начин читања карактеристична је површиност. Нема, ласке, значајнијег удубљивања у оно што се чита. Јер, како кажу психолози, људе више не одређује оно шта читају већ како читају.

Традиционално читање, а онда и образовање јесу проишле. Кључна реч „лажљиво” (у читању) о којој говори Британски филозоф Греглин је избачена: „Најбоље што се образовањем може стећи јесу навике да размишљамо и све преписитијемо. образовање јесте оно што цивилизовано друштво чини могућим. То значи да има значајно више него што је то допринос у економском напретку а политичари, авиј, сматрају да једино томе и служи.” Греглин упозорава да је ху-

Само четири одсто младих у Србији део слободног времена проведе у читању, а једна трећина њих уопште нема читалачке навике. Речник ћака је све лошији, јер углавном књиге и не читају, кад већ имају дајестриране верзије лектуре, што на Интернету, што на DVD-у.

Недавно је у америчком часопису „Атлантик”, писац Николас Кар написао текст „Да ли нас Гугл заглупљује?” Кар пише како у последњих неколико година има непријатан осећај да му неко или нешто репротрамира мозак, чини му се да му више није лако да се удуби у неки другачак текст, да с пажњом прочита неку књигу, да се посвети „дубоком читању” које му је сада све више мучења, а не уживање које је раније имао. Мисли му дутају, онада концентрација носе неколико прочитаних страна. Као да му се променио начин размишљања. Кар мисли да зна шта му је. Више од десет година провео је на мрежи. Чак и када не ради, чита блогове, мејлове, прегледа видео-кли-

постaje изразито штетан. Узмите, на пример, нож. Каква су све зла починена његовом злоупотребом, а снет цивилизован живот не би се могао замислити без употребе ножа. Треба ли да га се одрекнемо зато што се може злоупотребити? Нипошто. Треба осујетити злоупотребу ножа. Колико је то људски могуће.”

Живковић каже да и телевизија деценијама већ побуђује сличне делулице. И да су људи склопи да је окривљују зато што јој посвећују превише времена. „Многи чак одбијају да држе телевизор у кући. Као да та недужна направа може било кога да натера да проводи сате пред њом. Уосталом, ако гледате праве процураме, често дружење с телевизијом уоп-

МАРИЈА ДОМАЊИЋ

ишчезава на савременом Западу. „а најочљивије у његовим англисфизичким деловима“. Олфектот ишчезавања код нас се, рецимо, огледа у потреби родитеља да своју децу заштите од „дактерног“ професора тако што ће их исписати из школе. „Образовање је далеко мање амбициозно и искључиво прилагођено одређеним циљевима употребљивости – који су иначе веома важни. То је штета јер циљ хуманистичког образовања јесте да створи људе који ће наставити да уче и пошто се њихово формално образовање заврши, који развишају, доводе у питање и знају где да пронађу одговоре када су им потребни. Ово је нарочито важно у случају политичких и моралних дилема у друштву које ће се увек јављати и које ће увек морати наћи нова да се решавају; зато чланови заједнице не смеју да дозволе да буду непомисљени и необразовани ако хоће да одрже цивилизовано друштво.“ (Е. К. Грејнинг, *Смисао ствари*, стр. 179)

Др Јелена Влајковић, професор психологије на Филозофском факултету у Београду, рећи ће да смо у покушају да разумемо где су се изгубили они млади људи који су наситијано проводили дане „гутајући књиге“ и привремену се за живот кроз искуства главних јунака тих књига, често склони да кривице тражимо у обилу информација до којих млади људи могу брзо и без напора да дођу. „Оваквим именованом једног кривице само поједностављујемо ствари. Технологију и информацијску револуцију треба посматрати само као сегмент једног новог времена у којем ти мла-

Како је отишао Лотосов цвет

Није ово први пут да се у Шестој београдској гимназији смењује професор. Генерација која је матурирала 1960. године, тадашње VIIЗ, тражило је смену свог разредног старешине Љубомира Кораћа званог Лотосов цвет, одмила Лоца. Разлога за смену, данас једва да се сећају некадашњи Лоцини ђаци. Омиљени професор географије генерацијама пре њих, постао је „крив“ за лош успех својих ђака. Иако су се брзо покајали, и тражили да им Лоца опрости и остане са њима и у четвртном разреду, Лоца више није хтео да се врати. Тадашњи директор школе Ђурђе Смиљанић расформиран је бунтовничко одељење и у сваки матурантски разред довео по неколико малих бунтовника. Тако су били кажњени за неправду нанету Лоци.

ди живе. А у том времену споро одрастање је луксуз. Данас се очекује да млади људи са непуних тридесет година заузму високе и веома одговорне положаје, јер већ са педесет испадају из игре.“

Психолози сматрају да данас постоје три главна стереотипа који су карактеристични за савремени свет: расизам, сексизам и еџизам, подсећа др Влајковић и закључује. „Еџизам се, наравно, односи на стереотип у вези са годинама (age) и то, највероватније, ствара код младих осећање жур-

бе, хитности. Ко има времена да чита *Рат и мир* или да током студија проучава све оно што му професори препоручују? Потребно је што пре завршити школовање и кренути у беспометну борбу за успешну каријеру, која подразумева новац, луксуз, моћ. Ново време успоставља и нови систем вредности. Оне вредности које су млади упознали преко литературе (племенићост, пожртвованост, оланост, доследност) за већину младих људи остају непознате и скривено у страстима књига које никада нису прочитали. Ту врсту поруке нису могли да добију преко Интернета.“

Како било, пре него што су петицијом запретили министру просвете и директорки Тамари Кречковић да ће исписати своју децу из Шесте београдске, буде ли им професор математике на завршној години Јован Кнежевић, родитељи су Јоци Убицу могли да изгубљају на Интернету. Чисто да виде с ким имају посла. На једном форуму бивши ђаци Шесте београдске гимназије захваљују својим

професорима „зато што су им помогли да нешто науче и да схвате да је за све у животу потребан рад“. „Јордани Пудар (географија), Оли Леви (крпски), Светлани Баковић (латински), и наравно Јовану Кнежевићу, Јоци Убици (математика).“

Још пишу да је „Јоца Убица најбољи!“ и цитирају га: „Оној ко је слушао предавања из геометрије био је успешнији у сваком предмету који је касније слушао!“

О томе је овде рекао.

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

нама
вјерују...
ВИЈЕСТИ

19:00

@tv

www.atvbl.com

ПОЛИТИКА ONLINE

За петак 29. август 2008.

Најстарији дневни лист на Балкану.

Први број изашао 25. 1 1904.

Оснивач Владислав Рибникар.

Друштво

Црногорци дописали Вука

Аутор предлога новог црногорског правописа је Андан Чиргић, први доктор црногорског језика, који је то звање стекао у Хрватској

Подгорица – Црногорски правопис ће, уколико влада одлучи да га усвоји, убудуће бити „богатiji” за два слова – „сј” и „зј”, односно две графеме које су настале ијекавским јотовањем „с” и „з”. Председник Савета за стандардизацију црногорског језика Бранко Бањевић јуче је, како је најављено, требало да Министарству просвете и науке достави предлог Правописа савременог црногорског језика са правописним речником.

Савет за стандардизацију, чији је основни задатак израда правописа, граматике и речника, почетком ове године формирала је Влада Црне Горе. Након одлуке о формирању, помоћник министра просвете и науке Ђазим Фетаховић рекао је да је том одлуком направљен први значајан корак ка институционалном утемељењу црногорског језика, те да ће правопис, граматика и речник црногорског језика, после усвајања, постати „саставни део јавно важећег образовног програма у Црној Гори, који утврђује Савет за опште образовање”.

који утврђује Савет за опште образовање”.

Члан Савета за стандардизацију црногорског језика Андан Чиргић саопштио је јуче новинарима да предлог који је урадио Савет за стандардизацију садржи седам правописних начела од којих прво гласи да је „модел за црногорску стандардно-језичку норму заједнички општи језички слој који припада свим аутохтоним црногорским грађанима”.

„Друго начело гласи да ће се Правописом у Црној Гори поштовати правило ’Пиши као што говориш, читај како је написано’”, пренели су подгорички електронски медији Чиргићеви изјаву дату јуче агенцији Мина. „Треће начело је – ијекавица је нормативна у складу са црногорском традицијом и савременом употребом”.

Четврто начело, каже он, гласи – општецрногорски фонеме „ћ”, „ђ”, настали ијекавским јотовањем, и још два, настала ијекавским јотовањем гласова „с” и „з”, део су црногорске стандардно-језичке норме.

„У складу са тим, те две фонеме имаће своје графеме у азбуци и у абецеди”, истакао је он. Према петом начелу биће кодификован стандардни црногорски четвороакцентски систем са дужинама. Шесто начело гласи да се правописом црногорског језика неће спроводити језичка арханизација у Црној Гори, нити се њима могу нормирати локализми, дијалектизми, провинцијализми који су изван опште савремене употребе у нашој држави.

Седмо начело, како је појаснио Чиргић, гласи – у свему осталом, осим ако другачије не налаже савремена црногорска језичка пракса, неће се одступати од правописа српскохрватског језика који је до сада био у употреби у Црној Гори.

Овакав предлог подржало је десет од укупно тринаест чланова Савета. Чланови тела за израду правописа су

<http://www.politika.co.yu/rubrik.../Crnogorci-dopisali-Vuka.sr.htm> 8/29/2008

Рајка Глушица, Тајјана Бечановић, Зорица Радуловић, Игор Лакић, Рајко Церковић, Зувдија Хошић, Младен Ломпар, Мирко Ковач, Миленко Перовић, Чедо Вуковић, Милорад Стојковић, Аднан Чиргић, а председник је Бранко Бањевић, иначе председник Матице црногорске.

Нова правописна начела нису желели да потпишу Игор Лакић, Тајјана Бечановић и Зорица Радуловић.

Савет још није саставио нову граматику црногорског језика. Аутор предлога новог црногорског правописа је Аднан Чиргић, први доктор црногорског језика, који је то звање стекао пре нешто више од годину на Филозофском факултету у Осјеку, где је бранио тезу на тему „Говор подгоричких муслимана“. Он је уједно и директор Института за црногорски језик и језикословље „Војислав П. Никчевић“ из Подгорице.

Редовни професор на Филозофском факултету у Никшићу др Јелица Стојановић казала је за „Политику“ да је све што ради Савет ненаучно, нестручно и лажно.

– Што год да уведу то је политички пројекат који нема везе са струком и науком – каже Јелица Стојановић, која је професор старословенског и историје српског језика на Одсеку за српски језик Филозофског факултета у Никшићу. – Што год да се нормира или не нормира, то је српски језик. Једно су дијалекатске црте српског језика, а друго стандардни књижевни језик – додаје она.

Јелица Стојановић наглашава да је проблем и у томе што се не зна да су „сј“ и „зј“ алофони, односно изговорне варијанте фонеме, а не фонеме, али и то искључиво у српском језику.

„То је до сада образложено у многим научним радовима“, подсећа Стојановић и додаје да „језик мора бити систем и системски организован. Питање је онда како у систем уклопити јекавско јотованье, јер би то подразумевало увођење јотованих облика у речима као што су: ђеме од тјеме (теме), ђелесни – тјелесни (телесни), ђело – дјело (дело) или ђечак према ђевојчица (девојчица)“.

Политички пројекат, односно уписивање у Устав имена језика који не постоји, објашњава Стојановићева, наметнут је „и једној озбиљној научној и стручној установи као што је универзитет, отварањем студијског програма за непостојећи језик“.

– Тиме су преварени студенти који су уписани на тај програм. За студије језика за који не постоји ни квазинорма почиње школска година, а нису се договорили ни шта би то могао да буде „црногорски језик“, ни шта ће нормирати – каже професор др Јелица Стојановић.

Подсетимо да су професори са Одсека за српски језик Филозофског факултета у Никшићу одбили да предају на новоформираној групи за студије црногорског језика.

Ђорђе Брујић
[објављено: 29/08/2008]

petak, 29. avgust 2008.

Region ▼

SAD

MASLOVNA

- DIALOG
- HRONIKA
- REGION**
- PERISKOP
- FELJTON
- KULTURA
- EKONOMIJA
- GLOBUS
- EVROPA
- VOJVODINA
- DOGAĐAJ DANA
- DEŽURNA
- SPORT
- TV PROGRAM

Danas

ODATAK

- VIKEND
- BIZNIS
- KNJIGA
- COM. MEDI@
- 11. RODENDAN
- PARTIZAN
- CRVENA ZVEZDA
- PLAVE STRANE
- SANĐŽAK

ARHIVA

UREDNIŠTVO

MARKETING

**KNJIŽARA
DANAS**

Inicijative NVO i stranaka u Crnoj Gori

Hrvati i Srbi traže pravo na svoj jezik

Podgorica - U posljednja dva dana opozicione stranke u Crnoj Gori oglasile su se sa nekoliko zanimljivih zahtjeva i apela, uz očekivanje da će ih vlast ispuniti. Hrvatska građanska inicijativa pozvala je Hrvate u Crnoj Gori da traže da im nove lične karte budu izdate na hrvatskom jeziku i pismu. Ta stranka smatra da građani Crne Gore hrvatske nacionalnosti treba da iskoriste ustavno pravo na lična dokumenta na svom jeziku. - Hrvatski jezik i pismo na ovom dokumentu je snažna ovjera vašeg iskonskog postojanja na ovim prostorima, potvrđuje ravnopravnost sa svima i govori svakoj nedobronamjernoj politici u Crnoj Gori koliko je svaki dalji pokušaj asimilacije Hrvata jalova rabota, navodi se u pozivu.

VIJANOVIĆ: O Kosovu možda rasprava u parlamentu

Podgorica - Predsednik Crne Gore Filip Vujanović rekao je juče da Crna Gora treba da ima restriktivan pristup i davanju dvojnog državljanstva. "Trebalo bi poštovati restriktivan pristup", kazao je Vujanović novinarima u Kolašinu, dodajući da Crna Gora, u pogledu dvojnog državljanstva, treba da sledi praksu zemalja sa sličnom demografskom strukturom. Vujanović je naglasio da Crna Gora treba što pre da ponudi sporazum drugim državama o regulisanju pitanja dvojnog državljanstva. Predsednik Crne Gore je u Kolašinu ponovo raniji stav da Crna Gora, u vezi sa priznavanjem nezavisnosti Kosova, treba i dalje da vodi računa o tri stvari - unutrašnjim prilikama u državi, njenim dobrim odnosima sa Beogradom i Prištinom i evroatlantskim stremljenjima. Vujanović je pomenio mogućnost da se o pitanju priznavanja Kosova izjasni i crnogorski parlament. Beta

HGI ocenjuje da su identifikaciona dokumeta na hrvatskom jeziku i pismu značajna i za uspešno ostvarenje kolektivnih prava Hrvata u Crnoj Gori. Poslanici Srpske liste, Socijalističke narodne partije, Narodne stranke i Demokratske srpske stranke zatražili su da im se svi skupštinski materijali dostavljaju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Zahtjev su potpisala 22 poslanika, a pozvali su se na član 13. Ustava Crne Gore. Oni kažu da bi bilo apsurdno da u Crnoj Gori, u kojoj je osnovana prva (ćirilicna) štamparija na Balkanu, neko ospori pravo poslanicima da skupštinske materijale dobijaju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Stranke srpskih radikala zatražila je od ministra unutrašnjih poslova i javne uprave Jusufa Kalamperovića da što prije prizna prebivalište na teritoriji Crne Gore građanima koji su 1991. godine izbjegli iz Vrake u Albaniji. U saopštenju te stranke navodi se da dvije hiljade ljudi više od 16 godina živi u Crnoj Gori a nije im priznato prebivalište na njenoj teritoriji.

Hrvati i Srbi t
svoj jezik

Nismo u spre:
Gregorijanom

Sine
od 14. do 1
Master cent

GRAD ZRI
Telefon
WWW.ZR
Kontakt

POSET
E.Cult.or
PORTAL ZA KL
JUGOISTOCNE

portal
zdravog
života
zdravi bili.com

- Oni žive u Crnoj Gori sa statusom izbjeglica više od 16 godina, što je po našem pravnom sistemu bukvalno nezamislivo, smatra SSR. V. Koprivica

SDS o krivičnoj prijavi protiv premijera Dodika

Nismo u sprezi sa Rafi Gregorijanom

Banjaluka - Predsjednik Srpske demokratske stranke (SDS) Mladen Bosić demantovao je njenu povezanost sa zamjenikom visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu Rafi Gregorijanom u vezi s podnošenjem krivične prijave protiv predsjednika vlade Republike Srpske Milorada Dodika.

Bosić smatra "smiješnom tvrdnju da je krivična prijava SDS protiv predsjednika Vlade Republike Srpske Milorada Dodika i ostalih odgovornih za malverzacije i krađu državnih para prilikom asfaltiranja puteva u opštini Srebrenica napisana u kancelariji prvog zamjenika visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH Rafija Gregorijana".

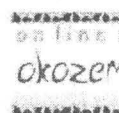
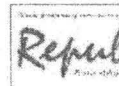
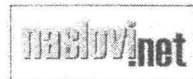
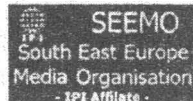
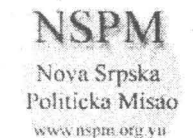
- Najnovije laži plasirane u današnjem broju lista Fokus samo pokazuju da je vlast u panici pošto je uhvaćena u otvorenoj krađi, te teorijom zavjere da pokušava da skrene pažnju sa činjenica, navodi se u juče objavljenoj Bosićevoj pisanoj izjavi. On smatra da bi bilo "mnogo korisnije za njih da pokušaju oboriti tvrdnje koje su napisane u prijavi, a koja je dostavljena javnosti".

- To ne mogu uraditi pošto je očigledno da je riječ o osmišljenom planu krađe državnih para preko komšijskih firmi iz Laktaša. Sličan model su primijenili i na ostalim poznatim aferama u RS, a naša je dužnost da kao opozicija preduzmemo neophodne korake i u tim slučajevima, rekao je Bosić.

Bosić kaže da je nedopustivo i skandalozno plasiranje "njihovih laži preko novinske agencija SRNA i RTRS, koji još jednom dokazuju da su nedvosmislenoj službi vladajućeg režima, iako se finansiraju direktno iz džepova građana RS.

Pored demantija Kancelarije visokog predstavnika da Gregorijan ne radi na pakovanju prijava protiv Vlade RS i Dodika, Fokus piše da je prvi zamjenik visokog predstavnika u BiH dobro upućen u akciju u kojoj će opozicija iz RS i nevladine organizacije raditi na osporavanju svih rezultata Dodikovog kabineta, diskreditaciji Vlade RS i kriminalizaciji premijera i njegovih saradnika".

Pozivajući se na izvor blizak međunarodnoj zajednici Fokus piše da će ozbiljnije aktivnosti protiv RS i Dodika uslijediti iz Sarajeva. B. B.

Danas

Copyright © 2002-2005 Danas - preduzeće za novinsko izdavačku delatnost DAN GRAF d.o.o.

naslovna | hronika | događaj dana | periskop | feljton | tvprogram | dežurna | vojvodina | evropa | region | dijalog | ekonomija | sandžak | kultura | globus | ccdanas | sport

Sedr
Međunarodna
Beogradski

ШЕФ РУСКЕ ДРЖАВЕ ДМИТРИ МЕДВЕДЕВ И ПРЕМИЈЕР ВЛАДИМИР ПУТИН ЗНАЈУ И ЈАВНО ДА ГОВОРЕ БЕЗ ДЛАКЕ НА ЈЕЗИКУ ПРЕДСЕДНИЦИ ВОЛЕ СЛЕНТ

Руски шеф државе недавно пред ТВ камерама рекао да је руководство Грузије „откачило“

МОСКВА
Борис Волошин

ПРЕДСЕДНИК Русије Дмитриј Медведев, који су на Западу доживљавали као неупоредиво мекшић и компромисније политичари од Путина, изненадио је многе не само олуком да пошаље војску у рат у Грузију, већ и - речником. Први јавни наступи после доласка у Кремљ, остали су утисак да је нови председник „добро добро паспастио“ лекцију коју не користе сленг, већ говори „езиком дечице из финских породица“. У поређењу с Путином, Медведев је изгледао као „девички чистуљак“, коме се никада не омадне ружка реч.

Пол утиском страничних слика из Јужне Осетије Дмитриј Медведев је дао ошле грубог руководства брешеним тешким речима, по којима се видело да он не задрате за вербалним репертоаром Владимира Путина. Чини се да је да му је после војне акције порастао рептир у змиљу, а на негову популарност утицало је и то што је говорио „обичним језиком“, ризумљивим сланом.

За време разговора са председником Молдавије

Владимиром Воронцовом, Медведев је пред ТВ камерама ка-зано да је руководство Грузије „откачило“.

Пре тога је пократио и лична сленга. Об-раћајући се 18. августа у Владикавказу, главном граду Северне Осетије, војнички-ма и старешинама 58. армије који су победили Сачшавицину армијом, власти Гру-зије назвали је „политичким“ изказима.

После сличних вар-варских разурносног Цхинвалја, главног града Јужне Осетије, и великог броја погинулих и рањених, Медведев је рекао да су у Украјини „отморозки Сачшавици“.

Премииер Путин, претход-ник из Јужне Осетије, рекао је да су у Украјини „отморозки Сачшавици“.

ПЛАСТИЧНО ПОРЕЂЕЊЕ

ВИШЕ пута, док је још био председник Русије, Путин је пластично обрађивао сарајевски, новинарима и народу, али и страницима шта се не сме... Тако је, новембра 2003. године, у разговору са италијанским новинарима, говорио о томе зашто је уап-шене руководство највеће руске нафтне компаније „Јуос“.

„ Сви морају једном заувек да савате - закони се морају поштовати увек, а не само кад те увате за једно место - казао је Путин.

ШЕРЕСКИ Владимир Путин и Дмитриј Медведев

видело да симпатичне, чеченске сепаратисте, интересовао је зашто Русија слутава слободу Чеченије.

„ Ако ете ви спрешини да нестаете радикал-ни неамнестиа и хоште да се суенетне (обрече-те) - поивам вас у Мо-ску. Прислажем да вам дудце операцију та-ко да вам више никад ништа не прарате - ре-као је Путин.

У мају 2005. године, новинари „Комсомол-ске правде“ питади су Путина за територијал-не претензије Јересије.

„ Са земљама на Бал-тику нећево водити прегово-ре на платформи територи-ријалних претензија. Неће они доити Пигаловски рејон, већ урни мртвог магарца - ка-заво је тада Путин. У разгово-ру са претседателницама најве-ћих светских агенција из же-мља велике осморке (Г8), у мају 2006. године, Путин су-питади: „ Да ли ће Русија по-држати санкције ако се Ирак буде понашао...“

„ Кад би баба имала одре-ђена полна обескелна - бици би се, после самита ЕУ - Русија, изгубило од претседних западних новинара, из чијег се питања

Путин се никада није пла-шио ни питања „истако под-ска“. У фебруару ове године новинари су га замолили да пренаменитије издају Хи-лари Клинтон да се Путини не може кервати, јер он као споја Клинтон је хтепа да се ипруга не само Путини, нечо и сличним прседатнику Бу-шу, који је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Путин је рекао да је у Пути-ну.

Факултети полако прелазе на стандарде које је прописала универзитетска власт

Уџбеници на Правном само ћирилицом

И СТУДЕНТИ СЕ ПИТАЈУ

БЕОГРАД - До почетка школске 2009/2010. предметни уџбеници на Београдском универзитету морају бити усклађени са стандардима квалитета утврђеним Правилником о наставној литератури, који је донео Сенат Универзитета. Високошколске установе су дужне да у поступку реформисања наставе у складу с принципима Болоњске декларације усвоје правилнике који ће дефинисати стандарде у писању уџбеника. Правилником Сената предвиђено је да уџбеник буде написан академским и неутралним стилном, а забрањено је коришћење дисквалификација и омаловажавање одређених друштвених група, раса, националности или других аутора.

Комисија за уџбенике Правног факултета у Београду усвојила је прошле недеље Правилник који предвиђа да уџбеници за тај факултет буду штампани на ћирици, а такође не смеју имати више од 600 страна. Предвиђено је да уџбеник за предмете које студенти слушају осам или девет часова недељно има прописани максимум страна, док за предмете који студенти слушају четири часа седмично не смеју имати више од 200 страна. Уџбеници до 150 страна предвиђени су за предмете који студенти слушају три часа недељно.

Декан Филозофског факул-

тета Максимум 600 страница за предмете који се слушају по девет часова недељно, а до 200 страница за оне по четири часа. Једино Филозофски не може да смањи обим градива

Ко је заборавио мораће да се подсети званичног писма: Правни факултет тета Александар Костић каже за Глас да ће таква пракса бити примењена од наредне академске године и у тој најстаријој високообразовној установи у Београду и напомиње да су предметни професори већ направили планове рада за своје студенте.

- На нашем факултету је у складу са Болоњском конвен-

цијом донета одлука да литература одређеног курса не сме прећи 600 страна, као што је то и на Правном факултету. Предметни наставници су већ урадили нацрте уџбеника у које су уврстили одабрана поглавља из стручних књига, тако да студенти више не морају да читају за испит до десет хиљада страна како је то било раније - истиче Костић.

Према његовим речима, нови уџбеници једино нису могући на смеру филозофије.

- Студенти тог смера морају да читају изворну литературу и за њих не постоје класични уџбеници или скрипте. Штага је да студент филозофије дипломира, а при том не прочита „Критику чистог ума“ од Имануела Канта која не може да се сведе само на поглавља или преричанање - рекао је Костић.

■ С. Ђујанчић

„Глас јавности“, 31. 8. 2008, с. 9.

СРБИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ (27)

Српске књиге - убојите

Већина ћириличних књига била је заплена или уништена. Није без разлога савременик оценио: „Српска књига била је окупаторским властима опасна као и ватрено оружје. Све српске књиге, све ћирилицом штампане, однесене су. И оне се рачунају у ратни плен“. Заплењене су књиге из књижара, јавних, школских, чак и приватних библиотека

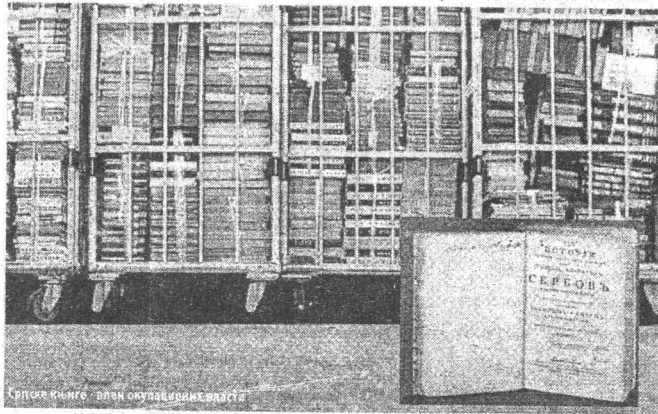
јејску, као ни књиге песама Јована Јовановића Змаја и Бранка Радичевића. Продавале су се књиге на немачком и мађарском језику, хрватски уобичајни и издања јавних хрватских друштва и установа.

„Божји људи“ прва књига са дозволом

У јавним библиотекама заплена су књиге у којима је било писање о односима између две суседне државе, Србије и Аустроугарске. Забрањене су због пропагандних великохрватских идеја, изазивања мржње према Двојној монархији, величања краља Петра и династије Карађорђевић. Списак ових књига је сачињен прошириван. На њему су се налази часописи, дневне и периодичне публикације.

Издавачка предузећа су по окупацији престала са радом, а њихова имовина постала је власништво окупационе власти. Издавачи који ишу отишли у избеглиштво углавном су ингерирани. Исте судбине биле су и чланови уредништва српских политичких и хумористичких листова. Имовина је одузета, а листови забрањени.

Већина ћириличних књига била је заплена или уништена. Није без разлога савременик оценио: „Српска књига била је окупаторским властима опасна као и ватрено оружје. Све српске књиге, све ћирилицом штампане, однесене су. Ваљда се и оне рачунају у ратни плен“. Заплена су књиге из књижара, јавних, школских, чак и приватних библиотека. У књижарима се, поред књига из српске историје и национално-ослободилачког садржаја, ипак су смеле продавати и књиге у којима су биле слике краља Петра и престолонаследника Александра, текстови и ноте државне химне и српских борбених песама, предратни уобичајни, речници српског језика, књиге на француском, енглеском, руском и италијанском

Српске књиге - плен окупационе власти

издава књиге, новина и часописа могу набављати и продавати само преко књижара коју је отворио Војно-генерални гувернман. У свим градским насељима затворене су књижаре и најстрожије забрањен њихов даљи рад. Прва књига на српском језику која је добила дозволу за пролаз била је „Божји људи“ Борислава Станковића, у латиничном издању.

Страдања музеја и библиотека

У гуверњману су покретне „Београдске новине“, које су излазиле на немачком, мађарском и српском језику (нијемска варијанта). Нови-

не су биле службени лист гуверњмана, а касније су добиле и подлистак за културу - „Авала“. Први број изашао је 15. децембра 1915. године. Овај лист, основан пре свега у пропационе сврхе, штампан је до 28. октобра 1918. године. У почетку је излазио три пута недељно, а од марта 1916. дневно. Сарадници листа били су и српски културни и јавни посланици, међу којима Исидора Секулић, Сима Пантуровић, Ђорђев Станковић, Мисирад Петровић, др Јован Ђ. Јовановић, Милутин Чеклић и други.

Још за време борбених дејстава, непријатељски војници започели су пљачку културних вредности Србије. У неким градовима, на-

рочито у Београду, у ратним операцијама страдали су музеји и библиотеке. Тотом оплох по уласку у српску престоницу, министар-председник Двојне монархије тражио је да један пукопомоћник - високи официр, изврши преглед музеја и архива у граду. У децембру 1915. године образована је комисија за обављање овог посла. Комисија је прегледала службену грађу државних установа и докумената Министарства иностраних дела, као и водећих странака и политичких личности.

Насловна страна

Књижарима Завода за уџбенике или Поручици на ште. 3594-835; email prodaja@zavon.co.yu

СРБИЈА
У ВЕЛИКОМ РАТУ

Иване Воезница Младеновић

Издавачка предузећа су по окупацији престала са радом, а њихова имовина постала је власништво окупационе власти. Издавачи који ишу отишли у избеглиштво углавном су ингерирани. Исте судбине биле су и чланови уредништва српских политичких и хумористичких листова. Имовина је одузета, а листови забрањени.

Већина ћириличних књига била је заплена или уништена. Није без разлога савременик оценио: „Српска књига била је окупаторским властима опасна као и ватрено оружје. Све српске књиге, све ћирилицом штампане, однесене су. Ваљда се и оне рачунају у ратни плен“. Заплена су књиге из књижара, јавних, школских, чак и приватних библиотека. У књижарима се, поред књига из српске историје и национално-ослободилачког садржаја, ипак су смеле продавати и књиге у којима су биле слике краља Петра и престолонаследника Александра, текстови и ноте државне химне и српских борбених песама, предратни уобичајни, речници српског језика, књиге на француском, енглеском, руском и италијанском

ПОВРАЊАЈ КУЛТУРНОГ БЛАГА У ПРЕСТОНИЦУ

У пролеће 1916. године, у српску престоницу су враћени експонати Етнографског музеја и рукописи Народне библиотеке, који су авлашени у јуни 1915. године. Овај посао радили су професор универзитета Светозар Зарић, управник Етнографског музеја др Сима Тројановић, ранији професор Училишта за др Ђорђев Станковић и гимназијски професор Владимир Малина. За време окупације мајор Иван Ковачевић водио је уређивање пострадалих музеја, библиотека, архива и других установа културе у Србији.

ПОЛИТИКА ONLINE

За понедељак 01. септембар 2008.

Најстарији дневни лист на Балкану.

Први број изашао 25. 1 1904.

Оснивач Владислав Рибникар.

Погледи са стране

Миљенко Јерговић Лебац тете Мирјане

У нашој заједничкој повјести људи су губили главе јер их се препознавало по „непријатељском” језику, многе су батине пале због фаталне разлике у западном и источном рефлексу јата, а у нека доба, почетком деведесетих, неки обичан свијет почео је масакрирати свој свакодневни говор

Када смо договарали ову повремену колумну, уредник ме питао инсистирам ли да се објављује онако како је написана или дозвољавам да се текст екавизира. Одговорио сам да ми је свеједно. Упитао је он то још неколико пута, у мејловима које смо размјењивали тих дана, али нисам му могао олакшати посао. Занста ми је било свеједно. Када је ријеч о мојим књигама, није ми свеједно, па их и у Београду објављујем на истом оном језику као у Загребу и Сарајеву. Разлог је једноставан: језик књижевнога дјела је стилизација, и сам је по себи ауторско дјело. У мом случају тај језик није у складу ни с хрватским, ни с босанским правописима и

рјечницима. Наравно, могао бих начинити и неку српску, уствари екавску стилизацију својих књижевних текстова, али нипошто не бих дозволио да то с мојим текстом чини други аутор или лектор. Да српски доживљавам као страни језик, или да екавицу чујем као нешто што ми је туђе, тада би ми било свеједно. Али када је ријеч о новинским колумнама, мени је, осим у специјалним случајевима, свеједно у којем ће језику и нарјечју у Београду бити лекториране.

Језик је између Срба и Хрвата предуго био добар разлог за рат. У језику и језичним аргументима и данас је низ аргумената за мржњу и потцјењивање оног другог. У нашој заједничкој повјести људи су губили главе јер их се препознавало по „непријатељском” језику, многе су батине пале због фаталне разлике у западном и источном рефлексу јата, а у нека доба, почетком деведесетих, неки обичан свијет почео је масакрирати свој свакодневни говор, почеле су ишчезавати ријечи, само да би се било у складу с патриотизмом властитога народа. Из перспективе здраве памети, а поготово из књижевне перспективе, умјесто да тријебимо језике од „комшијских” ријечи и нарјечја, требали бисмо их доживљавати као елемент властитога језичног и културног богатства.

Имао сам седам мјесеци кад су ме први пута из Сарајева одијели у Дрвеник код Макарске. Тамо смо имали кућу, а први су нам сусједи били Николићи из Београда, барба Момчило, официр у пензији, и тета Мирјана. Због нечега сам им био драг, уз њу сам научно ходати, а када им се родно унук, биле су ми три године, био сам најљубоморнији у животу. И као што то већ бива, Николићи су били страшне погузије, тета Мирјана је генијално кухала и пекла је свој домаћи хлеб. Моји су, наравно, куповали крух у дућану, па је мени тај њезин хлеб, онако с оном дебелом кором, и некако сав мастан и тежак, био укуснији од свих колача под капом небеском. Данас су ми уста пуна елине, и на језику осјетим онај окус, чим помислим на хлеб тете Мирјане. Када би био онако скроз врућ, тај би се хлеб звао лебац. Крух је био само онај куповни, што је свакога јутра долазио камионом из Макарске. А хлеб је такођер био куповни, али још лошији и гњецавији, који смо јели кад бисмо се вратили у Сарајево. Дакле, када сам имао три-четири године вјеровано сам да су хлеб, лебац, крух и хлеб четири различите ријечи, које означавају четири различите ствари. То је дјечји доживљај језика. Али зар се такав доживљај језика разликује од онога што би језик требао бити у

<http://www.politika.rs/rubrike/Pogledi-.../Lebac-tete-Mirjane.sr.htm> 9/1/2008

„Упркос Бањевићевим тврдњама да се одлуке на Савету доносе једногласно, ниједан члан тог тела до сада није било у прилици да се изјасни о било којој одлуци”, тврди Лакић. – То упућује на закључак да су одлуке на које се Бањевић позива, ако и постоје, донете без знања чланова Савета и ван званичних седница тог тела.

Лакић је казао да је „тачно да је начела потписало десет од 13 чланова Савета”.

„Бањевић је „заборавио” да нагласи да су поједини чланови, приликом потписивања, изјавили да начела прихватају само под условом да се уведу дублети” – наглашава он. – Тих десет чланова није број који подржава верзију правописа о којој Бањевић говори, јер се на последњој седници од десет чланова пет експлицитно изјаснило против верзије која је стигла у Министарство.”

Лакић је оценио да је оваквим понашањем Бањевић у потпуности компромитовао рад Савета и онемогућио онај део тог тела који своје ставове базира на лингвистичким чињеницама, а не политичким мотивима, да се самостално и непристрасно изјасне о предлогу Правописа, због чега су и изабрани у то тело.

Осим правописа који је изазвао поделе у Савету, па самим тим постао и документ без валидности, ово тело није сачинило граматику и синтаксу новог језика.

Редовни професор старословенског и историје српског језика на Одсеку за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу др Јелица Стојановић у изјави за наш лист је казала да је покушај нормирања црногорског језика политикантски пројекат, производ политичке манипулације и нема историјску, традиционално-културну, симболичку, научну, нити језичку заснованост.

„Нормирање новог језика започело је под патронатом политичке олигархије и настаје као њен нуспродукт” – каже Стојановић. „Шта год да се предузима у покушајима „нормирања”, с обзиром да је то пројекат који нема везе са струком и науком, не може се изаћи из оквира српског језика. Једно су дијалекатске црте српског језика, друго стандардни српски језик и писано, књижевно и културно наслеђе српског језика.”

Она је казала да свако ко зна основне чињенице из лингвистике зна да су јотоване форме „сј” и „зј” – алофони, односно контекстуално условљене варијанте изговора фонема с и з, а не фонеме, како се ненаучно представља.

Стојановићева је појаснила да се приликом стандардизације језика водило и води рачуна да језик функционише као систем, са што мање дублета и изузетака, а тиме и стабилан.

„Питање је како се у систем може уклопити, осим „сј” и „зј”, и јотоване група „тј” и „дј”, јер би то подразумевало увођење и јотованих облика у речима као што су: ђеме од тјеме, ћелесни – тјелесни, ђело – дјело, ђеловати – дјеловати, или ђечак према ђевојчица – навела је Стојановићева.

Она је казала да је апсурд, производ неозбиљне политике, као што је уношење у Устав имена за језик који не постоји, води другом апсурду, који је наметнут и недомештен науци.

„Из њега проистиче и следећи апсурд – примљени су студенти на фиктивни студијски програм (црногорски језик), без икакве норме и стандарда за фиктивни језик. Отворен је „студијски програм” на основу обећања да ће се у међувремену написати „убеници”, „правописи”, „граматике” за „будући језик”, а нико не зна шта би то „будуће”, без прошлости, требало да представља – казала је Стојановићева. – Студенти су се самим уписом определили шта ће да студирају, а предавачи и сарадници, с обзиром да су примљени и изабрани на Студијском програму за српски ни према којем другом програму, или називпрограму, немају обавеза, поготово ако је у сукобу са струком, науком и истином”.

Ђорђе Брујић

[објављено: 31/08/2008]

књижевном дјелу, и што би могао бити и у новинама? Раг за језик је осакатио језик.

Причу о хлебу тете Мирјане употријебио сам у једној причи у књизи „Мама Леоне“. А на примјеру наших Николића и мога дјечјег доживљаја језика, могла се је написати цијела књига. Када би тета Мирјана рекла да је нешто лепо, то нипошто не би било исто као кад би моја мама казала да је нешто лијепо. Пред оним што је лепо увијек бисмо се мало више дивили, док је лијепо било, више-мање обично. А Момчило је постао барба, јер сам свакога старијег у Дрвенику звао барбом. На крају се и он сам пред дјецом представљао као барба Момчило. Та је ријеч значила једно, а ријеч чика би значила нешто сасвим друго. С њиховим унуком Момиром сам се, након првобитног ужаса, спријатељио, па смо онда заједно говорили језиком у којем су сва значења била врло прецизна. Прошло је већ тридесет и нешто година откако су Николићи продали кућу у Дрвенику, дуго смо размјењивали новогодишње и рођенданске честитке, а онда је све некако уминуло. Прошла је ера разгледница. Али тим људима дугујем понешто од властитог осјећаја језика. Насупрот свим рјечницима крух и хлеб нису ми исто. А тек лебац!

Не знам хоће ли убудуће моје кolumне излазити на екавици или ијекавици. Иако постоје текстови који су, из различитих разлога, „непреводиви“. Ето, решимо овај.

Миљенко Јерговић
[објављено: 29/08/2008.]

Борба српских посланика у парламенту Црне Горе за очување идентитета Неће с(ш)екиру у Скупштини

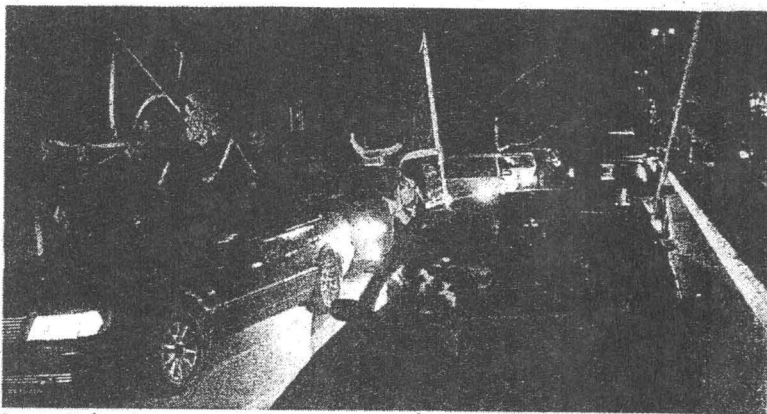
Било би апсурдно да у Црној Гори, у којој је основана прва ћирилична штампарија на Балкану, неко оспори право посланицима да скупштинске материјале добијају на српском језику и ћирилици, сматрају српски посланици

БЕОГРАД - Црногорски језик, мада се у Уставу бивше нам бретске државе наводи као службени, још није ваљано ни формиран (стандардизован), али тамошњим властима то уопште не смета да су службени документацију, па чак и српским посланицима, достављају на латиници. А пошто им члан 13 Устава Црне Горе то гарантује, посланици на Српске листе, СНП, НС и ДСС заградили су, по ка зна који пут, од генералног секретара Скупштине Милана Радовића да им се убудуће скупштински материјали достављају искључиво на српском језику и ћириличном писму.

Евентуално неиспуњавање напознато био би прецидан какав до сада није забележен, а који би из осбом пошкодао властину проблема - наводи се у саопштењу Стране српских радника. Било би апсурдно, долази се, да у Црној Гори, у којој је основана прва ћирилична штампарија на Балкану, неко оспори право посланицима да скупштинске материјале добијају на српском језику и ћириличном писму.

Алерија Моцић, председник Српске народне странке, каже за Глас да српски посланици у парламенту Црне Горе постоје не брине да ради шта желе, али да представници српског народа траже да се поштују права и да се уважи њихов захтев који је „у складу са пословичном Скупштини и свим важећим законима“.

Више пута смо интервјуисали на биско скупштински материјал добијали написани на српском језику и ћириличном писму, пошто је постало уобичајено да сви латиницом из све већи број државних у институцијама у Црној Гори је политика која жели да асимилује српски народ, а ово што ми хранимо је један од корака да се томе супротставимо. Председник Скупштине и све скупштинске службе су се, у сва три претходна случаја, понашали као да нису добили тај

Подгорница: Пошто су добили државу, мораће да науче писмо и граматичку „црногорског“ језика

них захтев. Међутим, овај пут смо анимирали већи број посланика тако да очекујемо да ће једно од права које припада посланицима из српског народа бити испоштовано - каже Моцић.

О „језичком“ захтеву са друге, црногорске стране да се уведу нова слова, за почетак каже да црногорски језик не постоји. Срби у ЦГ, каже, имају српски језик, припадају српском народу, а они који не припадају „најмање не занимају“.

Председник Народне странке Предраг Поповић такође није оптимиста и верује да ће, пошто о захтеву одлучује већина, Скупштина и овај пут ни да остави неомашу да се „привид несудским обрадовањем“. Основна проблема је, истакло је да лиса она уста скупштинска двогрешинска већина која је изгласала Устав хоће да поштује право које тај Устав гарантује - а то је право свих на свој језик. У том случају каже било би „логично да нам невоља уокрст“. С друге стране, очекује да ће нова слова сваког уми у тај црногорски језик.

„Ми смо јединствен случај на култи земљаској да је проглашен Устав којим је дефинисано да је службени језик црногорски, а да до дана данашњег тај језик још није формиран - односно стандардизован.

ПРЕГЛЕД

Да је по Уставу скупштинско руководство дужно да материјал доставља посланицима на ћирилици, истиче и Гаран Даниновић, председник ИО СНС-а. Међутим, изговори црногорских власти су, како нам рече, врло баналне, техничке природе.

„Више пута смо тражили да нам се документа достављају на српском језику, на шта имамо апсолутно право, али власти за то нису имале снагу. Кажу да имају технички проблем, али смо им понудили да ћемо сами набавити програм који ће преводити материјал са латинице на ћирилицу. Још нема одговора. Јер се у међувремену свашта издевавало. Најпре расписивање избора, а онда и одлука да се не преносе седнице Скупштине... Својеремно смо упитали захтев, али лисе те иницијативе нисмо били у парламенту. За лисе није ни могло да дође на дневни ред. Сада постоји велики број посланика који подржавају тај захтев, па чим се вратимо у парламент, проблематизоваћемо то питање. Верујемо да ћемо успети - рекао нам је Даниновић.

Онај поновио да, ако је проблем захтев техничке природе, не би требало да буде проблема у вези са захтевом српских посланика. Ако је, ипак, ту политика умешала своје прсте, истиче Даниновић, то ће морати да изађе на видело.

Притишком доделе држављанства тражи се признавање црногорског језика који - не постоји. При томе, ово што накупилају да ураде у вези са тим да нова слова не значи да добијају црногорски, пошто су и те слова нехвала били у српском језику, и нису специфичност ЦГ. Али, када се крене у воју ирационалности, она и овакве идеје изгледају рационално - каже Поповић и истиче да је питање „дали желимо да буде

промењено оно што је вековима постојало по чему се ЦГ памти, српски језик као наш темот“.

Шта је овде суштина покушаја? - пита Поповић, и одговара: „Да се језиком промени генетски код нашег народа Уопште та слова јер је ово политичајски прича о ономе ирационалном по чему и Црна Гора данас јединствен случај и планети“.

Д. М. - 1.3

ПОЛИТИКА ONLINE

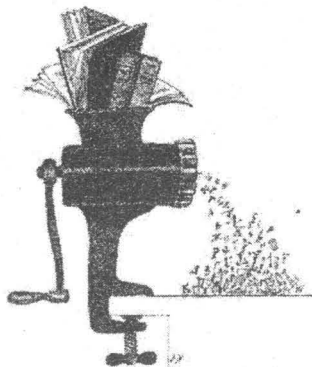
За среду 03. септембар 2008.

Најстарији дневни лист на Балкану.
Први број изашао 25. I 1904.
Оснивач Владислав Рибникар.

Друштво

Језик дели Црну Гору

Фалсификован предлог новог црногорског правописа

(Новица Кошић)

Овакав предлог, како је тада саопштено, подржало је десет од тринаест чланова Савета, а интересантно је да ову верзију правописа нису хтели да потпишу управо лингвисти, јер како се види и из њихових досадашњих иступа, међу њима нема подела, односно они су јединствени у строго научном приступу овом проблему.

А да саопштење које је издато у име Савета „не одговара реалности“, потврдио је јуче члан овог тела Игор Лакић који је позвао Министарство просвете и науке да се не изјашњава о документу које је добило од председника тог тела Бранка Бањевића, „јер то није документ Савета“. Бањевић је у јучерашњем саопштењу медијима оценио „да поједини чланови тог тела сматрају да нормирање црногорског језика значи преписивање Правописа српскохрватског или српског“, и позвао чланове Савета „да дају тачне информације у вези са досадашњим радом тог тела“.

„Документ који је Бањевић упутио Министарству није документ Савета, већ израз самовоље неколико људи који су својим понашањем флагрантно злоупотребили капацитет и кредибилитет овог тела“, тврди Лакић у саопштењу за јавност. „Не постоји званична верзија правописа црногорског језика, а документ који је Бањевић без сагласности Савета послао, представља ону верзију за коју Савет није гласао, и која, као таква, не може бити ни разматрана од надлежних у министарству.“

Он посебно наглашава да се транспарентност рада Савета, „на коју се Бањевић позива огледа и у чињеници да од почетка рада до данас Савет није усвојио правилник о раду којим се дефинишу права и обавезе његових чланова“.

Подгорица – Уписивање црногорског језика као службеног у нови устав Црне Горе, те израда правописа, граматике и речника овог новог језика потврдило је раније изречене сумње да ће се тим чином унети додатне поделе међу грађане ове државе.

Влада Црне Горе почетком године формирала је Савет за стандардизацију црногорског језика који је требало да успостави његове норме. Пре два дана, како је писао и наш лист, председник Савета Бранко Бањевић, који је уједно и председник Матице црногорске, доставио је Министарству просвете предлог новог правописа црногорског језика којим је, између осталог, предвиђено доследно поштовање јекавског јотовања, што претпоставља и проширење азбуке за две нове графеме „š“ и „ž“, настале стапањем согласника „cj“ и „zj“.

„Упркос Бањевићевим тврдњама да се одлуке на Савету доносе једногласно, ниједан члан тог тела до сада није било у прилици да се изјасни о било којој одлуци“, тврди Лакић. – То упућује на закључак да су одлуке на које се Бањевић позива, ако и постоје, донете без знања чланова Савета и ван званичних седница тог тела.

Лакић је казао да је „тачно да је начела потписало десет од 13 чланова Савета“.

„Бањевић је ‚заборавио‘ да нагласи да су поједини чланови, приликом потписивања, изјавили да начела прихватају само под условом да се уведу дублети“ – наглашава он. – Тих десет чланова није број који подржава верзију правописа о којој Бањевић говори, јер се на последњој седници од десет чланова пет експлицитно изјаснило против верзије која је стигла у Министарство.“

Лакић је оценио да је оваквим понашањем Бањевић у потпуности компромитовао рад Савета и онемогућио онај део тог тела који своје ставове базира на лингвистичким чињеницама, а не политичким мотивима, да се самостално и непристрасно изјасне о предлогу Правописа, због чега су и изабрани у то тело.

Осим правописа који је изазвао поделе у Савету, па самим тим постао и документ без валидности, ово тело није сачинило граматичку и синтаксу новог језика.

Редовни професор старословенског и историје српског језика на Одсеку за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу др Јелица Стојановић у изјави за наш лист је казала да је покушај нормирања црногорског језика политикантски пројекат, производ политичке манипулације и нема историјску, традиционално-културну, симболичку, научну, нити језичку заснованост.

„Нормирање новог језика започело је под патронатом политичке олигархије и настаје као њен нуспродукт“ – каже Стојановић. „Шта год да се предузима у покушајима ‚нормирања‘, с обзиром да је то пројекат који нема везе са струком и науком, не може се изаћи из оквира српског језика. Једно су дијалекатске црте српског језика, друго стандардни српски језик и писано, књижевно и културно наслеђе српског језика.“

Она је казала да свако ко зна основне чињенице из лингвистике зна да су јотоване форме „сј“ и „зј“ – алофони, односно контекстуално условљене варијанте изговора фонема с и з, а не фонеме, како се ненаучно представља.

Стојановићева је појаснила да се приликом стандардизације језика водило и води рачуна да језик функционише као систем, са што мање дублета и изузетака, а тиме и стабилан.

„Питање је како се у систем може уклопити, осим ‚сј‘ и ‚зј‘, и јотоване група ‚тј‘ и ‚дј‘, јер би то подразумевало увођење и јотованих облика у речима као што су: ђеме од тјеме, ђелесни – тјелесни, ђело – дјело, ђеловати – дјеловати, или ђечак према ђевојчица – навела је Стојановићева.

Она је казала да је апсурд, производ неозбиљне политике, као што је уношење у Устав имена за језик који не постоји, водно другом апсурду, који је наметнут и недомештен науци.

„Из њега проистиче и следећи апсурд – примљени су студенти на фиктивни студијски програм (црногорски језик), без икакве норме и стандарда за фиктивни језик. Отворен је ‚студијски програм‘ на основу обећања да ће се у међувремену написати ‚убеници‘, ‚правописи‘, ‚граматике‘ за ‚будући језик‘, а нико не зна шта би то ‚будуће‘, без прошлости, требало да представља – казала је Стојановићева. – Студенти су се самим уписом определили шта ће да студирају, а предавачи и сарадници, с обзиром да су примљени и изабрани на Студијском програму за српски ни према којем другом програму, или назовипрограму, немају обавеза, поготово ако је у сукобу са струком, науком и истином“.

Ђорђе Брујић

[објављено: 31/08/2008]

Jejević Turgenjev, jedan od najznacajnijih predstavnika ruske književnosti, je su dela prodrta na Zapad, gde je čitan s divljenjem, i francuskom nego u ruskim književnim krugovima. Zanimljiva intelektualca, i tip nihilista, građanskog intelektualističke kulture. Predskazivao je revolucionarnu epohu "gnezdo", "Novina", "Uoci novih dana" i druga.

13

OLGA

Stojanović

KULTURNA DERATIZACIJA

Otvoreno pismo crnogorskom lektoru

Šjedim i šjerem...

Poštovani, palim cigar na cigar „lovena“ i pokušavam da usavršim crnogorski jezik, kako bih se na trafici u Podgorici nekako sporazumela za dopunu na mobilni...

Nekad davno, kao odlična studentkinja anglistike, na londonskom aerodromu „Hitrou“, od lokalnog „koknija“, ništa nijesam ni izustila niti razumjela na književnom engleskom. Džaba sam, dakle, „krečila“ mozak Carlsom Dikensom uz pomoć ser Lorensa Olivjea... A sada, prosto nijesam pametna kako ću se snaći u Podgorici i u Nikšiću, iako mi je pošljedna destinacija Herceg Novi, dje ću moći, valjda i na srpskom, da naručim looouzu i kiselu... Ako ni tu ne može na srpskom, znam, čoće, engleski, evre imam, pa ću već nekako. Samo da ne bude nula tri, već, po crnogorski, nula dva, pa „troduplu“!

Nijesam ja, časti mi, protiv crnogorskog jezika, jer je jezik sve i lingvalno i lingvistički, te je potcijenjen, čini se, kako u sferi seksa, tako i sferi kulture, no, ja sam samo za - razumijevanje! Rodena pokojna baba mi je govorila hercegovački, te sam, još kao dijete, primjetila da TURSKE OBILUJE SRBIZMIMA, što bi moglo bit za svaku kritiku od strane turskih lektora. No i poturčenih korektora. A što se tiče crnogorskog, samo ću napraviti malu digresiju i riječ kako sam ovih dana pročitala najnoviju knjigu jugoslavenskog pisca Mirka Kovača, rodom iz Petrovića (između Trebinja i Nikšića), naslovljenu lijepo - „Grad u zraku“, i, po peti jubilarni put, primjetila njegov, sad već žestok i konačan, pomak ka hrvatskom, mada je mogao da bira između srpskog, „hercegovačkog“ i crnogorskog. Ni „raguzinski“ dubrovački, dakle, nije odabrao, već piše, a, valjda i čita, na čistom hrvatskom, književnom, te „dvokaticama“ konkuriše i samom Krleži, a s jednokatnicom, rovinjskom urbanom krajoliku, gdje je i nastanjen. Nijesam sigurna je li mu je tamo i vječna kuća.

„ Nijesam ja, časti mi, protiv crnogorskog jezika, jer je jezik sve i lingvalno i lingvistički, te je potcijenjen, čini se, kako u sferi seksa, tako i sferi kulture, no, ja sam samo za - razumijevanje! Rodena pokojna baba mi je govorila hercegovački, te sam, još kao dijete, primjetila da TURSKE OBILUJE SRBIZMIMA, što bi moglo bit za svaku kritiku od strane turskih lektora. No i poturčenih korektora

”

Ašto se tiče crnogorskog: najljepši protokolarni crnogorski bjeseđi vaša lijeva veleposlanica u Beogradu, koji mi iz njezinih usta zvuči kao „oksfordski crnogorski“ u odnosu na pučanski, da ne velim narodski. Što se „duklijana“ tiče, nemam primjedbi jer je dukljanska ostrašenost ravna našoj ravnogorskoj ili hilandarskoj, a što se Njogoša tiče, na tu sam privatnu adresu (koju su, takođe, vjerovatno, kupili Rusi) zakasnila stotina godina, e da mojoj malenkosti ne bude „Noć skuplja vijeka“... A što se svetovnih lica tiče, meni je kod vas noć još uvijek povoljna i skuplja je samo od deset evara... Van sezone.

Međutim, vaša državna „sezona“ traje već neku godinu i izvitoperuje se u veliku državnost čičnog Monaka, Lihtenštajna i Bermuda, koje otmene destinacije, osim državnosti, ne traže ništa, a, kamoli ne jezik, pismo, Akademiju i izdvojenju kulturu sa sve teorijom književnosti. Zašto spominjem „teoriju književnosti“? Zato što sam, nekad davno, bila na suđenju vašem i našem i jevrejskom velikom piscu, pokojnom Danilu Kišu, i tom je prilikom Danilo, odgovarajući na oficijelna pitanja sudije o „ličnim podacima“, a u vezi sa „stručnom spremom“, koju je sudac formulisao kao „svetska književnost“, dodao - „s teorijom književnosti“!!! Kao da je taj podatak bio presudan za dalji tok suđenja. Zamislite: književnost, pa još i teorija...

Zašto Kiš? Zašto, malopre, Kovač? Ništa nije slučajno, nikada. Negdje su obojica Crnogorci, a negdje i nijesu. Od trojice, ne pominjući u odabranom društvu, Marka Miljanova, ostaje nam četvrti. Boro Pekić, koji je „Zlatnim rukom“ pozlatio i srpsku, i crnogorsku, i svetsku književnost, bez obzira na „skribomaniju“, koja mu se uzima, pred sudom, kao olakšavajuća okolnost...

Pa, šta hoćete sa promocijom „crnogorskog jezika“?! Sve su to, dragi lektori, dijalekti! Ne srpskog; već su ravnateljski, književno manje-više ravnopravno zastupljeni izrazi jednog istog jezičkog „kućista“! Zato vam, u ličnu kartu, donosim i sjertifikat o položenu crnogorskom na proširenoj katedri za skandinavistiku, kod profesora Ljubiše Rajića, naturalizovanog Srbina.

Са Ловћена

**ПРОТОЈЕРЕЈ
МР ВЕЛИБОР ЏОМИЋ**
Екавци и ијекавци

Не бих, али морам да вам саопштим још једну, у ни-
зу, небулозу из Црне Горе. Поводом свађе при по-
кушају стандардизације тзв. црногорског језика
огласила се "Гласовита и знаменита аутохтона нау-
чна институција - Дуќљанска академија наука и
уметности (ДАНУ)". Није то ни први ни потоњи пут
да се ова "научна творевина", чији је оснивач ВКФ фри-
зер из Пипера Јеврем Брковић, оглашава по ра-
зним питањима. Али, сада, "у горућем тремуту за
стандардизацију" неспокојет, нестандардизованог
и некодификованог тзв. црногорског језика било
је реално очекивати да се чује фризирана реч ДАНУ.
Није проблем у томе што су се Дуќљани заложил
да се обнародује и наметне некакав језик са три
слова више и два падежа мање него је проблем и у
историјском контексту развика тзв. црногорског
језика.

Дуќљани су јавност обавестили "да су Црногорци
од досељења на Балкан (7. век) ијекавци, док су
Срби, такође од тада, екавци". Дакле, према Дуќља-
нима, тзв. црногорски језик постоји пуних 13 веко-
ва. У све сам излаз су Дуќљани и расплин у питању,
могао да верујем, али да ће овако "гутаати" векове
нисам могао да верујем. Прво, у 7. веку уопште
нису постојали ни Црна Гора ни Црногорци. Друго,
у том истом веку није постојала ни екавица ни ије-
кавица. Срби се први пут помињу у писаним доку-
ментима 822. године у Франачким аналима. Цр-
ногорци, као што је познато, тамо нису поменути по-
што их није ни било. Просто се чудим зашто је и
велики Константин Порфирогенијат у свом спису о
народима побрђао све народе, а прескочио Црно-
горце!?!

Али, ово дуќљанско "гутање векова" је још интере-
сантније када се, након читања саопштења, доби-
је ново сазнање да је "црногорски правопис објав-
љен пре једанаест, а граматика пре седам година".
То је право чудо. Црногорци су ијекавци и говоре на
тзв. црногорском језику пуних 13 векова, а пра-
вопис им је стар једанаест, граматика седам го-
дина, синтакса још није рођена, а и језик још није
стандардизован!?!

Реално је очекивати да се чује фризирана реч ДАНУ

Дуќљани су овом приликом украли усташку "теори-
ју о хрватском језику" по којој су, наводно, сви ијека-
вци, па и Црногорци, заправо Хрвати. А недавно пре-
минули Војислав Никчевић као "отац црногорског је-
зика старог 13 векова" је, копирајући усташку теори-
ју, тврдио да нису само Црногорци - Црногорци! Дакле, по ду-
ќљанско-неуосташкој језиколошкој теорији, Црногор-
ци су све чисти Срби од Киниске Крајине, Лике, Дал-
мације, Горског котара, Западне и Источне Славони-
је, Босне, Херцеговине и све до Ужича и Ваљева - али
ни то још увек није знано! Поставља се питање: ако
су ови Срби Црногорци - шта су онда Црногорци?
И као што су Хрвати на основу теорије о хрватском
језику цртали границе НДХ тако се ових дана очеку-
је да ДАНУ на основу теорије црногорског језиколо-
шца Војислава Никчевића ицрта карту језичких,
тј. етничких Црногораца! Најгушћа насељеност ће би-
ти у Београду пошто у том граду величине три Цр-
не Горе има највише ијекаваца!

Зато се не чудим стиховима песника Благоја Бако-
вића који Дуќљане у новој књизи "Чежња за руко-
писом" и песми "Река без воде, обале и корита" пи-
та: "ако сте већ имали Црну Гору, ливаду и брезик,
где вам је до сад био сахован приватни језик. Где
вам је био поличник који вас зове да, у буљваре уне-
сете ијекавицу говеда. Где вам је била памет која од-
некуд зачу да кјокошке на ијекавском кјокодичу". Зар
не звуче стравично и упозоравајуће опомена песни-
ка из Црне Горе: "Да неће Црна Гора будућност би-
ти скупа ти, ако деш због ње језик из уста чупа-
ти... Замисли Црну Гору у којој ништа се не догађа,
у којој све нестаје само се језик рађа".

32 slova

Crnogorski jezik je počeo da dobija oblike standardizovanog jezika. Za razliku od ostalih jezika nastalih neviđenom lingvističkom secesijom koja je usledila raspadu bivše Jugoslavije, ovaj novi jezik imaće i dva dodatna slova znaka - navodne foneme sj i zj. U Srbiji je moguće čuti sasvim različite reakcije. Najbrojniji su oni koji ovaj proces zanemaruju ili ga povremeno izvrgnu ruglu. Drugi nastoje da naučno dokažu kako crnogorski jezik ne može biti poseban jezik. Pravilu koje bi jotovanjem omogućilo ponosnim Crnogorcima da roditeljske očeve oslovljavaju prisno „dede“ podsmesljivo pripisuju dalekosežnost koje će tjeme pretvoriti u čeme, a dječaka u đečaka.

Vlada Srbije svakako ima pametnija posla (tenderi, nove procene, imenovanja snajkica i kumovskih žena, organizacije festivala itd). Ipak, želeo bih da pitam šta će se dogoditi kad počne prevođenje Njegoša i Marka Miljanova na crnogorski jezik, a Vojisavljevići i Balšići počnu da „dozivaju devojčice“ kroz vekove? Kako će zvanična Srbija da reaguje kada srpski jezik, koji su njihovi crnogorski partijski i poslovni prijatelji stavili u drugi plan, potpuno nestane sa crnogorskih saobraćajnica, iz zvaničnih dokumenata i škola. Nisu primetili kada su nikšićke profesore progonili, a srpske đake izbacivali iz škola. Gde su sada naše diplomate, kulturnjaci i veliki političari? Ovde nije reč samo o pravima Srba u Crnoj Gori. Radi se o jezičkom i kulturnom nasleđu čitavog naroda. Lako je srbovati na Olimpijadi...

Blic, 4. 9. 2008.

Pobjeda   Arena   Agora   Koha javore

Kultura i društvo - Subota, 30. avgust 2008. godine

Naj

- Glavne rubrike
- Naslovna strana
- Politika
- Ekonomija
- Društvo
- Crna Hronika
- Kultura
- Hronika Podgorice
- Feljton
- Crna Gora
- Svijet
- ARENA
- Umrlice
- TV program
- Dodaci
- Ekonomija i biznis
- Dječiji svijet
- Kultura i društvo
- Agora
- Ekologija
- Online extra
- BERZA
- Kreditni kalkulator
- Konvertor valuta
- Vremenska prognoza
- Red vožnje
- Važniji telefoni

Intervju: Branko Banjević, predsjednik Savjeta za standardizaciju i kodifikaciju crnogorskog jezika

Nijesmo jezik prilagođavali tuđim pravopisima

Književni i narodni jezik kod Crnogoraca je identičan. To je jedinstven slučaj u svijetu. Zbog toga naš Pravopis upućen Ministarstvu prosvjete i nauke ne može biti sporan

Predsjednik Savjeta za standardizaciju i kodifikaciju crnogorskog jezika Branko Banjević dostavio je Ministarstvu prosvjete i nauke tekst "Pravopisa savremenog crnogorskog jezika sa pravopisnim rječnikom" na kojemu je 13 članova Savjeta radilo minulih šest mjeseci. Dio članova Savjeta rezervisan je prema tom tekstu. U više navrata, tokom minule nedjelje, Banjević je akcentovao činjenicu da je crnogorski jezik pokazatelj istorijskog puta crnogorskog naroda i da Pravopis savremenog crnogorskog jezika mora uvažavati taj fakat.

- Bez jezika nema nacionalnog identiteta. Jezik je biće svakog naroda Svaki jezik odražava društvene jezike naroda čiji je to jezik. Crnogorci su stari narod. Pet stotina su se borili za opstanak. Crnogorsko društvo se ostvaruje i preko jezika. Ostvarivanje naroda preko jezika bitna je odlika identiteta svakog naroda. Crnogorski jezik nije vještački jezik. To je prirodni, živi, narodni jezik. Književnici crnogorski pišu tim jezikom. Postoje pravila živa u govoru. Ta pravila zna i osjeća svaki čovjek u Crnoj Gori koji se služi tim jezikom. Taj jezik ima varijetete i po tim osobinama se međusobno Crnogorci znaju, ali te razlike, na primjer akcenatske, nijesu znak nejedinstva jezika. One su znak istorijske dubine jezika, pokazatelj koliko je drevno prisustva naroda na ovom području - kaže Banjević.

* Kako je nastao "Pravopis savremenog crnogorskog jezika" kojega ste dostavili Ministarstvu prosvjete i nauke?

- Savjet je tijelo koje je Vlada odredila da napravi pravopis i gramatiku savremenog crnogorskog jezika. Crnogorski jezik ima svoje fonetske, morfološke i sintaksičke osobine. Bili smo dužni da te osobine našeg jezika normiramo. Na samom početku konstituisali smo sedam pravopisnih načela. Ta načela Savjet je većinski usvojio sa deset prema tri i prema njima smo radili. "Pravopis savremenog crnogorskog jezika" dostavljen Ministarstvu prosvjete i nauke usklađen je sa dogovorenim pravopisnim načelima. Čitavih šest mjeseci radili smo na finalizaciji radne verzije koju je napisao Adnan Čirgić, usvajajući primjedbe članova Savjeta, diskutujući i izjašnjavajući se o svakoj tački. Po pravilniku, nijesmo bili u obavezi da imamo konsenzus članova Savjeta

Cr
et
Di
ky
Di
ot
Ci
Po
vt
Et

N

0

N

Bi

primjenke, nijesmo im u svrhu da imamo korekciju članova Savjeta oko svakog detalja u tekstu. Imali smo radnu obavezu da napravimo što bolji pravopis. Pravopis smo finalizovali izjašnjavajući se o svakoj primjedbi članova Savjeta pojedinačno. Tekst je mijenjan u slučajevima kada su članovi Savjeta većinski podržavali korekcije. Imali smo 13 sjednica. Nema više glasanja i nečije saglasnosti. Razičke postoje. Neki misle da to treba biti pravopis blizak pravopisu srpskohrvatskog jezika koji ne poštuje osobine crnogorskog jezika. Mi tako ne mislimo. Dostavili smo Ministarstvu prosvjete i nauke "Pravopis savremenog crnogorskog jezika sa pravopisnim rječnikom" koji konstituise bitnosti crnogorskog jezika. Nijesmo crnogorski jezik prilagođavali tuđim pravopisima i tuđim normama. Nema potreba za tim. To nije naučno. Crnogorski jezik je dugo zabranjivan, prećutkivan i negiran. Crnogorci su uprkos svemu pisali i govorili onako kako to čine vjekovima. Zbog toga nijesmo mi ti koji konstituise jezik. Pravopis ne konstituise jezik. Pravopis izlazi iz jezika u kojemu su pravila njegova živa u svakodnevnom odnosu. Pravopis crnogorskog jezika nije stvar dogovora kao u drugim sredinama. Književni i narodni jezik kod Crnogoraca je identičan, što je jedinstven slučaj u svijetu. Zbog toga naš Pravopis ne može biti sporan jer čuva prirodne osobine crnogorskog jezika.

* Zašto je to važno?

- Bitno je to sa lingvističkog, etnografskog i svih drugih stanovišta koja izučavaju istorijsku dubinu jednog etnosa. Te osobine pokazuju kako je crnogorski narod radio, kako je živio, s kim je saradivao. Jezik, kao i arheologija, ima svoje stratume. Lingvistički stratumi pokazuju kompletan put kojim je prešao jedan narod. Sve se vidi u jeziku. Lingvista, kao što arheolog istražuje dubinu zemlje, treba da istražuje dubinu jezika, jer ta dubina sve mu nudi i on preko istraživanja rekonstruise istoriju svog naroda, njegove civilizacijske sa drugim narodima.

*Crnogorski jezik je bogatstvo i dragocjen je i za druge narode koji nas okružuju .

- Nema potrebe da Crnogorci drugima nameću svoj jezik niti da drugi nama nameću svoje. Na posebnostima crnogorskog jezika ne insistiramo da bi se isključili iz konteksta balkanskih i evropskih komunikacija. Svojevremeno internacionalizam je ovdje bio na pijedestalu vrijednosti. Govorilo se, nije važna Crna Gora, ako stremimo internacionalizmu.

A šta je internacionalizam? Ako nijesi narod nema saradnje onih koji jesu narodi sa tobom, nego će neko drugi, u tvoje ime praviti kontakte ne uvažavajući tvoju posebnost, specifične interese koje imaš. Takvo iskustvo Crna Gora ima sa SR Jugoslavijom. Lingvistika koja ne poštuje ljude i narode prođuzetak je te politike. Jeziku se ne može pristupati tako. Jeziku se mora pristupati dublje. Jezik je cio narod. Jezik je sudbina čovjekova. Jezik čuva pojedinca i interes njegov u kontekstu kolektiva. Jezik čuva nacionalni kolektiv u kontekstu ostalih nacionalnih kolektiva. Bez jezika se ne može postojati. Nije slučajno o što u Ustavu Crne Gore stoji da je u službenoj upotrebi crnogorski jezik. Crnogorski narod ne može postojati bez crnogorskog jezika. Ni država Crna Gora bez njega ne može postojati.

*Možemo li konstatovati da će crnogorski, kao jezik u službenoj upotrebi u Crnoj Gori nakon destalinizacije predlozi "Pravopis

upotrebu u Crnoj Gori kakvi ustavljajući predloga pravopisa savremenog crnogorskog jezika sa pravopisnim rječnikom" uskoro dobiti službeni Pravopis?

- Dostavljen je Pravopis rađen po načelima koja su na Savjetu za standardizaciju crnogorskog jezika usvojena većinskom odlukom. Mi nemamo drugog Pravopisa. Naravno, po nekim pitanjima tokom rada nijesmo imali konsenzualnu saglasnost. Imali smo i obavezu da dostavimo "Gramatiku savremenog crnogorskog jezika" ali to nijesmo u mogućnosti da učinimo jer dva člana Savjeta kojima je bio povjeren dio posla, nijesu odgovorili svojoj obavezi. Ako Ministarstvo prosvjete i nauke bude insistiralo da dostavimo "Gramatiku", Savjet za standardizaciju, u ovom ili dopunjenom sastavu, može u najkraćem mogućem roku odgovoriti na zadovoljavajući način, recimo, u roku od dva mjeseca.

Pravopis izlazi iz živog crnogorskog jezika

- U pravopisnim načelima na osnovi kojih smo došli do konačne verzije koju nudimo Ministarstvu prosvjete i nauke i Vladi Crne Gore kaže se da Savjet konstituiše pravopis živog crnogorskog jezika, izbjegavajući svaku arhaizaciju jezika. Arhaizacija jezika po definiciji je zadržavanje jezika na nekoj fazi njegovog istorijskog razvoja. Moglo bi nam se prigovoriti da insistiramo na arhaizaciji recimo da smo normirali duži oblik genitiva. Na tome, niti na bilo čemu što bi moglo biti oblik arhaizacije, nijesmo insistirali. Pravopis koji je uradio Savjet za standardizaciju izlazi iz živog crnogorskog jezika i nema nikakve veze sa njegovom arhaizacijom. Intrige ne zavrjeđuju moju pažnju. Intrige su uvijek kolale oko svakog samostalnog rješenja kojemu je Crna Gora pristupala štiteći svoje interese. Nema problema koji je Crna Gora rješavala a da to rješenje nije karikirano. Ta praksa podvala iskrivljavanja crnogorskih napora da zaštite svoj identitet živi danas u dva uporišta koja obezličavaju Crnu Goru i sve njene napore da kao subjekat međunarodni sa svojim interesom uđe u evropske integracije. Jedno uporište te prakse su lingvisti koji nas nastoje odvojiti od sopstvenog jezika i bića. Drugo uporište je tuđinska vjerska organizacija na crnogorskom tlu.

Naši lingvisti ne bave se filozofijom jezika

- Kada se slomi čaša, Crnogorac kaže: Ode u tirinte. Otkuda riječ tirinte u crnogorskom jeziku? Tirint je mikenska luka. U jednom trenutku taj grad, čiji se ostaci danas nalaze dva kilometra u dubini kopna, bio je centar svijeta i u njemu su se sticali svi trgovački putevi istočnog Mediterana. U jednom momentu, hiljadu dvije stotine godina prije nove ere, srušen je. Bio je izložen tekstonskom poremaćaju takvim razmjera da se, ruševine to pokazuju, doslovno rasprsnuo kao čaša. Sudbina Tirinta sačuvala se u crnogorskom jeziku preko značenjske fraze ode u tirinte. Sjećanje na udes tog grada je preko svih slojeva jezika koji su na našem tlu formirani u proteklih trihiljade i dvije stotine godina dubinski sačuvano u svijesti ljudi. Grčki antropolog Polijanost svojevremeno je na osnovu rezultata egzaktnih istraživanja iznio smjelu tezu da su Crnogorci najstarije stanovništvo na Mediteranu. Ne znam da li je to tako. Znam da bi, ako je Polijanost u pravu, lingvističkim metodama slijedeći reflekse antičkog svijeta u živom crnogorskom jeziku, mogli to potvrditi. Ali, nemamo mi lingvista koji se na taj način bave jezikom, lingvisti čiji je centar interesovanja filozofija jezika. Imamo filologe koji opisuje stanje jezika

Тешко до црногорског језика

Правопис раздора

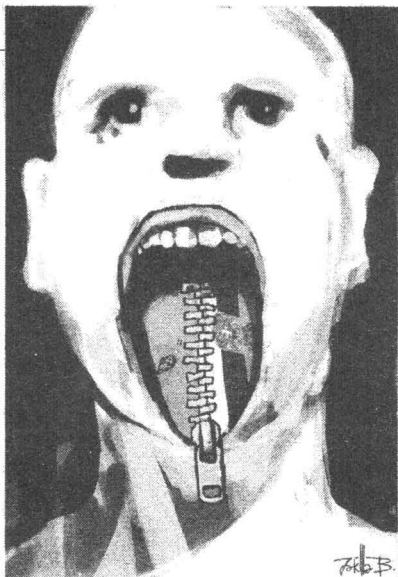
Савјет за стандардизацију црногорског језика, сада је то већ извјесно, доставиће Министарству просвјете и науке Црне Горе двије верзије Правописа црногорског језика

Обилне несугласице унутар овог 13-чланог тијела кулминирале су на његовој 13. посљедњој сједници, а јавност је са неспоразумима унутар савјета упозната 13. августа.

Савјет за стандардизацију црногорског језика је, да подсетимо, формирала црногорска влада почетком ове године. Сачињавали су га лингвисти, књижевници, публицисти – Рајка Глушница, Тајјана Бечановић, Зорница Радуловић, Игор Лакић, Рајко Церовић, Зувчија Хоџић, Младен Ломпар, Мирко Ковач, Миланко Петровић, Чедо Вуковић, Милорад Стојковић, Аднан Чиргић и предсједник Бранко Бањевић. По предвиђеном плану, Савјет је требало да припреми за усвајање текстове Правописа црногорског језика, Граматике црногорског језика и Рјечника црногорског језика, све то до краја августа 2008. године, односно почетка школске 2008/09. године.

Сјеме раздора посијано је већ на његовој првој сједници. Основни текст Правописних начела нијесу потписали др Тајјана Бечановић, др Зорница Радуловић и др Игор Лакић. Разлог – начела су предвиђала да црногорски језик има 33 гласа, од којих би се два нова "сј" и "зј" налазила и у писмицама, а постојање трећег гласа само би се констатовало али не и кодификовало. Начела су такође предвиђала и досљедну примјену ијекавског јотовања, у духу народних pjesама, што их је скупило и на свијет издао Вук Стефановић Караџић. Дакле – дије сте дијено благо охерали? Дублети би опет постојали само у специјалним случајевима.

Како би се ипак испоштовао став мањине, а Савјет наставио са радом, у међувремену је формирана радна група која би ускладила изречене примјерке са усвојеним начелима. Но, разлике међу члановима Савјета само су се проудбливале, па су подршку првој верзији правописа, коју је урадио Аднан Чиргић, први доктор црногорског језика који је то знање стекао на Филозофском факултету у Ошјеку на 12. сједници устратила још два члана Савјета – др Рајка Глушница и Рајко Церовић. Мањински дио Савјета – али сада петочлани – уз замјерке већинском да својим Правописом спроводи "архаизацију језика", одлучан је у на-

ратних и послеријатних лингвиста, који су избјегавали све те облике како би се угушило црногорско национално биће". "Нијесмо црногорски језик прилагођавали туђим правописима и туђим нормама. Нема потреба за тим. То није научно. Црногорски језик је дуго забрављиван, прехућиван и негиран. Црногорци су упркос свему писали и говорили онако како то чине вјековима", каже Бањевић.

Др Игор Лакић, пак одбацује документ који је Бањевић упутио Министарству просвјете и науке као научно и правно невалидан. "Документ који је Бањевић упутио Министарству није документ Савјета, већ је израз самовољне неколико људи који су својим понашањем флагрантно злоупотребили капацитет и кредибилитет овог тијела. Не постоји званична верзија Правописа црногорског језика, а документ који је Бањевић без сагласности Савјета послао, представља ону верзију за коју Савјет није гласао и коју, као таква, не може бити ни разматрана од надлежних у Министарству – изјавио је Лакић.

мјери да своје примјерке уобличи у другу верзију Правописа и као такву је доставио Министарству просвјете и науке. Том верзијом предвиђен је само један нови глас и увођење дублета за јотовање као и неки нејотовани облици као "простојница".

Већински дио Савјета је то већ учинио. Предсједник савјета, књижевник Бранко Бањевић, категоричан је у ставу "да не треба нили трагом међу-

РАЈКА ГЛУШНИЦА

Правописна начела црногорског језика:

1. Модел за црногорску стандардно језичку норму је заједнички, општи језички слој који припада свим аутохтоним црногорским грађанима;
2. Овим правописом ће се у Црној Гори поштовати правило: пиши као што говориш, а читај како је написано;
3. Ијекавица је нормативна, у складу с црногорском традицијом и савременом употребом;
4. Општецрногорски фонеме њ, њсж, зж, настали јекавским јотовањем, дио су црногорске стандардно језичке норме. Гласови сж, зж имаће своје графеме (у азбуци и абечеди);
5. Кодификоваће се стандардни црногорски четвороацкентски систем са дужинама;
6. Правописом црногорског језика неће се спроводити језичка архаизација, нити се њиме могу нормирати локализми, дијалектизми и провинцијализми који су изван опште савремене употребе у Црној Гори;
7. У свему осталоме, осим ако друкчије не налаже савремена црногорска језичка пракса, неће се одступати од Правописа српскохрватског књижевног језика (МС-МХ, 1960) који је до сада био у употреби у Црној Гори.

Занимљиво је да раскол у владиној Савјету за стандардизацију црногорског језика није изазвао јаче реакције у црногорској јавности. За сада је јавно реаговала само др Јелица Стојановић, редовни професор старословенског језика и историје српског језика на Одсеку за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу и један од професора са Одсека који је одбио да предаје на новоформираној групи за студије црногорског језика.

"Нормирање новог језика започело је под патронатом политичке олигархије и настаје као њен нуспродукт. Шта год да се предузима у покушајима "нормирања" са обзиром на то да је то пројекат који нема везе са струком и науком, не може се изаћи из оквира српског језика. Једно су дијалекатске црте српског језика, друго стандардни српски језик и писано, књижевно и културно наслеђе српског језика", казала је др Стојановић.

И док се очекује да ће се борба за црногорски језик и правопис распламсати тек наредних мјесеци, будући Савјет за стандардизацију црногорског језика ће, сада је то већ извјесно, доставити Министарству просвјете и науке Црне Горе двије верзије Правописа црногорског језика. Вриједи се подсетити резултата последњег пописа спроведеног у Црној Гори 2003. године. Тада је српским језиком говорило је 393.740 грађана (67,48 одсто), црногорским 136.208 (21,96 одсто), бошњачким 19.906 (3,20 одсто), босанским 14.172 (2,29 одсто), хрватским 6.811 (1,09 одсто) и албанским 32.603 (5,26 одсто).

■ НЕБОЈША КНЕЖЕВИЋ

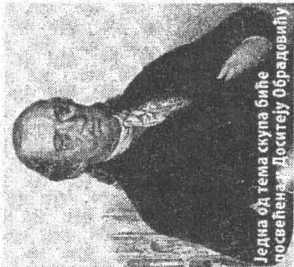
Отворен традиционални научни састанак слависта

БЕОГРАД - На Филолошком факултету јуче је, у организацији Међународног славистичког центра, свечано отворен традиционални научни састанак слависта у Вукове дане, који се одржава 38. пут и трајаће до 7. септембра.

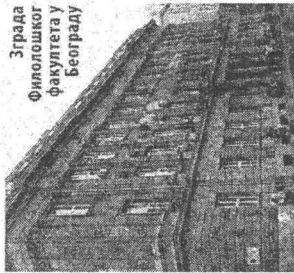
Теме овогодишњег састанка су „Место припадности у српској књижевности“ и „Развојни процеси и иновације у српском језику“ и „Доситеј Обрадовић и Европа“.

Скупну присуствују представници многобројних земаља који

представљају најзначајније европске универзитете и њихове славистичке катедре. „Овде су професори из великог броја не само словенских земаља који су дошли да својим научним рефератима провере себе и свој рад. Ако хоћете да видите колико је добро важе познавање славистике и србистике, не идите на Оксфорд или Кембриџ, већ долазите овде, где вас провсраћају водњиви стручњаци за српски језик на свету“, казала је проф. Драгана Мршевић-Радовић.

Једна од тема скупа биће посвећена „Доситеју Обрадовићу“

Зграда Филолошког факултета у Београду

„Зато је стручњацима из иностранства велика част да буду позвани и да дођу на овај скуп. Што се језика тиче, као и свуда на свету, он се стално мења, али то не примећујемо тако лако. Зато се овакви и слични скупови и сусрети стручњака за језик и одржавају“, истакла је она на свечаном отварању у сали Филолошког факултета и подсетила да је скуп истовремено посвећен и 200. годишњици постојања факултета и Доситеју Обрадовићу.

ЧУДО НЕВИЂЕНО: БУДУЋИ ДРЖАВЉАНИ ЦРНЕ ГОРЕ У ПОНЕДЕЉАК НА ИСПИТУ ЗНАЊА "ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА"

Проверу знања сутра ће проћи и Срби, који ће, уз таксу од 100 евра, "полагати" црногорски

Чедо Прелевић
ЗАМИСЛИ, у Подгорици си за туњел кажеш тунел!

Тако гласи стара црна ко-
 зом се обично узмале на "де-
 зинске разгласе" између Инк-
 шрћана и Подгоричана, а
 могла би да буде и инустр-
 црја за оно што сутра у 10
 часова чека групу грађана
 који желе да постану црно-
 горски држављани. Уз таксу

од 100 евра, у Истинном
 центру у Подгорици, напаве,
 у понедељак ће у то време
 бити организована "прове-
 ра знања за пријем у црно-
 горско држављанство". Пр-
 ви пут у историји!

Питла чулно, рекло би се,
 јер свака држава има сличан
 тест за будуће држављане
 који, разумејемо, треба да
 знају језик земље домаћина
 у мери која омогућава
 основну комуникацију.

Али, црногорски језик још
 не постоји Истина, Уставом
 је проглашен за службени,
 али у међувремену није стипен-
 дирањан, ништа постоје уч-
 бедни, граматика није латин-
 зовна, а не зна се ни ко би
 био компетентан да прегледа
 зна ли неки "црногорски" и
 то "по неком комуникацијe",
 што га само "замислије".

Покушаји смо да добије-
 мо одговор на бар неколико
 питања која су нам сугери-
 сали канцеларија за деловни
 послове. Еј браћо! нар, Срби
 који испуњавају услове да
 добију црногорско држав-
 љанство, има, решимо, диле-

ОДСЕК

ПРВИ бруцоши на катедри за "црногорски језик и књижевност" на Филозофском факултету у Никшићу уписани су ове године. То ће рећи - први професори предаваће се тек за четири године. На овом факултету професори су, углавном, докторанти српског језика или југословенске књижевности, па је и то неочекиво: ко треба да предаје "црногорски"? Део наставног кадра одбио је ту дужност.

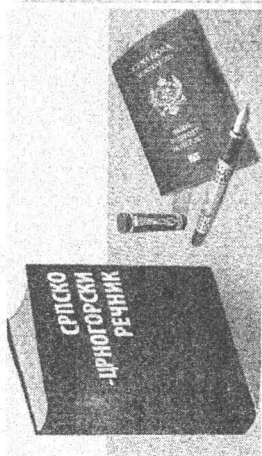
На катедру за црногорски уписано је 15, а на "стару" катедру за српски 14 студената.

показати знање из црногор-
 ског језика из три области:
 преумовна, етимолошка, тек-
 ста, реченица и параграфа. За
 "судењак" ће да располагају
 неумољиви 15 минута, за "чи-
 тавце" и разумевање се тек
 "30" за писане 30, и за
 "говор" - 5 минута. Прили-
 ком "слушања" ће морати
 да одговара на питања, као
 и давати брзе одговоре на
 неке "питања" ће уписивати
 речи или "попуњавати неки
 формулар" практичне наме-
 не". Са испитивачем ће у
 последњих пет минута "раз-

говарати о етимолошким
 темама", "описивати делу
 фотографију". И тако, 30
 минута.

Резултат тестирања ће,
 да видимо после испита, бити
 објављен на одашеној табели.
 Ко положи, добиће увере-
 ње! Ако буде мало пришло-
 ски, као први услов за сти-
 цање држављанства, онда
 може да набави и остале
 паспоре - наводи на пита-
 ња књига, прилазе објаве-
 на, докази о ороме и оном.

Наје напред подсетити да
 ће све то да их кошта још
 то 10, 30 или 50 евра по до-
 комуенту...

горске влада) можда је да
 нам помогне тек толико да
 стигнемо како ће се испит,
 "уз обавезу дока у питању
 100 евра", представити одви-
 јати. Директор Центра, др
 Жељко Јовановић, ставио је
 био на састанцима, а његов
 мобилан телефон секретари-
 рише, каже конспиративно,
 "никако не би могла да да".

Остали смо, тако, увера-
 вени да детаље. Знамо само
 "програм провере знања цр-
 ногорског", канцелар мора

ПРЕДРАСУДА СА ЈЕЗИКОМ ЈЕ ДА ЈЕ ОН ДРЖАВНИ ПРОЈЕКАТ ЦРНОГОРСКИ ШЈВАХИЛИ

Да ли сада треба преводити сва документа?

■ Предраг Марковић

ЈЕДНА од најраширенијих предрасуда везаних за језик је да сваки "правни" народ има свој аутентични "народни" језик, који је најдубљи израз "народне душе". Мит потиче од немачких филозофа и лингвиста из 18. века, који су тврдили да немачки народ, који још није имао своју државу, повезује заједнички језик. Зато су филолози тог времена, као Шафарик и Колитар, мислили да су сви штокавци Срби. То је, наравно, мислио и Вук, свесно одбравши дијалект који повезује људе различитих вера.

И хрватски илирци су из сличних разлога одабрали штокавицу, одбацивши кајкавски и чакавски са њиховим богатим књижевним традицијама. Они су хтели да, пре свега, окупе око себе штокавске католике, који се тада углавном нису називали Хрватима, а вероватно су и они делили Вукову амбицију да окупе Јужне Словене, али око Хрватске.

Од тада је тај БХС (како га зову у Хагу) постао заједнички језик који заваља народи који га говоре. Ни то није неobiчно. Мало је ватренијих националиста од Ираца, који много више говоре енглески него ирски (гелик). Или свахили у источној Африци, којим се служи 80 милиона људи различитих народа и који је једини афрички језик међу званичним језицима Афричке уније. Народи који говоре свахили су често у врло лошим међусобним односима.

Друга предрасуда са језиком је да је он државни пројекат. Седне тако група лингвиста, донесе правила и, гле, настане нови национални језик који држава уведе у школоство, медије, културу и администрацију. Неки такви државни пројекти су били успешни. Италијански књижевни језик је у доба уједињења правилно говорило око два одсто Италијана. Максдонски језик је кодификовао песник Блаже Конески, на једном дужем леговању. У социјалистичком свету су многе републике СССР-а прошле кроз тај процес државног стварања језика.

СФРЈ живело од неговања посебних језика и култура, по комисијама, жиријима, академијама, универзитетима и институтима. Књижевници и научници последње класе су се афирмисали пишући радове које је финансирала администрација на различитим нивоима.

Међутим, тржишна економија није тако сентиментална према амбицијама творца нација и култура. У Хагу равнодушно користе мешани БХС језик, а ЕУ је најавила да јој не пада на памет да финансира одвојене преводе када западни Балкан уђе у Унију. Чак ни богата Ирска није

ДВОЈЕЗИЧНИ НАСЛОВИ

ДОДАТНИ проблем за Црну Гору је што се мањина становника изјаснила да им је матерњи црногорски. Да ли сада треба свугде користити двојезичне и двоалфабетске наслове, преводити сва документа, а о књигама да и не говоримо?

Садашњи црногорски покушај кодификовања црногорског језика је у тој бирократској комунистичкој традицији. Као и Бошњаци/муслимани пре њих, они верују да ће тиме што ће неким особинама локалних дијалеката дати државни карактер створити национални језик, који ће ојачати њихову посебност и државност.

У социјализму држава није штедела новац за такве статусне симболе. Сваки републички или покрајински руководилац је уживао у статусу творца националне културе о туђем трошку. Тако су на Косову подигли најлуксузију библиотеку у региону, усред културно најзаосталије средине. Хиљаде људи је у

успела да потисне енглески, иако је ирски гелик званичан језик. Данас га говори мање људи него у време настанка Ирске Републике.

Слично је прошао и Нинорск, народни норвешки језик очишћен од туђих утицаја, упркос подршци пребогате норвешке државе. У бившем СССР-у већина светских класика никада није преведена на локалне језике.

Без обзира на јотовано "с" из наслова, нови црногорски језик нема много шансе да буде "шјвахили" - заједнички језик ни за све грађане Црне Горе, а искуства гелика и нинорска показују да је тешко у конкуренцији приступачнијег језика створити националну културу на новом језику. ■

"Вечерње Новости", 7. 9. 2008, с. 25

ИНТЕРВЈУ Др Јелица Стојановић, професор са Катедре за српски језик у Никшићу

Црногорски језик не постоји

Професор др Јелица Стојановић са Катедре за српски језик и књижевност у Никшићу и предавач историје српског језика, старословенског језика и српског језика на филозофским групама за српске језике, у интервјуу за Глас јавности каже да је идеја „црногорског језика“ заправо један политички пројекат, који је још ни изашао из сфере повољности.

Како је уопште дошло до идеје да се уведе „црногорски језик“?
Тај пројекат је наглашан у Скупштини Црне Горе манипулативним придобањем скупштинске већине, гласовима власти и дела опозиције (Групе за промјене, која је управо добила гласове Срба и говорника српског језика, а гласала за увођење „црногорског језика“). Одбор за стандардизацију црногорског језика“ формирала је Влада Црне Горе, што значи да је цео пројекат остао изван научних и стручних институција. У том одбору, без икаквог политичког ангажованог, лингвиста потпуно и нема. Оно што је такође трагично, јесте да је један такав политички пројекат наметнут највишом научно-наставној институцији – Универзитету Црне Горе. Из њега проистиче и следећи апсурд – примењени су студенти на фиктивни стандардни програм, без икакве норме и стандардизације за фиктивни језик. Отворен је „акустички програм“ на основу објашња да ће се „у међувремену“ написати „дубетни“, „правилни“, „граматички“ за „будуће језик“, а нико не зна шта би то „будуће“ (без прошлости) требало да представља... За објављени датум Одбор није успео да усaglаси ниједну од проklamованих квазинорма, али ту је српски језик очет злоупотреби. С обзиром на то да се Одбор још није договорено шта би то требало да буде „буауће“, пош поворкомлапованог одсека Рајка Лукића изјавио је да је преселила програм одсека за српски језик. Наравно, и то је док да у Црној Гори постоји само српски језик.

Латиница у Иририци

Шта је сина са Катедром за српски језик? Катедра за српски је, управо великом ангажовању на њеном укључању, отишла. То је био покушај укидања најсјајнијег и најјелицијег одсека на Филозофском факултету. Међутим, из српског језика стоји дубока и непатворена вековна историја и традиција, наука и истина, богато писано и књижевно наслеђе, тако да се не то брани српски језик и доје мов и стагу српском језику и србистички да истраје и истрајива. Управо зато и смјетат српски језик (и катедра), као што се утемељено и истинито не да мира искоњуструкционом, вештачком и неистинитом.

● У основу овог „језика“ требало је да уђу гласови „С“ (чита се као сј) и „З“ (чита се као з), док је за латинично слово „S“ (чита се као дз) само требало поменути његово постојање ● Шта год у Црној Гори покушали да ураде, не могу изаћи из оквира српског језика. Од српског би се једино могли мало одвојити да измисле неки нови есперанто. Ни тада то не би могли да ураде у потпуности, јер је српски уткан у духовно и душевно биће Црне Горе

Јелица Стојановић Шта се краје иза термина „црногорски језик“, то још нико не зна

У медијима се (још од уписивања имена за нови судиски програм) могла срести пројекција поноског од надлежних органа да ће се за предмете под истим називом настава организирати и тежи заједно. Међутим, одрећен број професора је, не желећи да компромитује струку и науку, одбио да предаје на оваком студиском програму. Осим тога, исти који раде на нормирању и проklamовању црногорског језика“, истовремено хоће, пошто-што, да задрже настава на студиском програму за српски, али не из добродушних, што сваким државом поклазују радећи на његовом потискивању.

Шта се краје иза термина „црногорски језик“?

То још нико не зна: шта тај пуки назив би покрија треба да представља, на ни Одбор за стандардизацију црногорског језика! У Одбору се срећу различите напозке и има сапидитана, али било шта да покушају, не могу изаћи из оквира српског језика. Од српског језика једино би се могли мало одвојити да измисле неки нови есперанто, али ни тада то не би могли да ураде у потпуности, јер је српски језик потпуно уткан у духовно и душевно биће Црне Горе. Оно ако чега се Одбор већ поделио јесте да ни за норму урети дијалекте српског језика ни српски стандардни језик, али, понављам – из оквира српског немају гд!

Измишљене речи

Према правозначним начелима које је усвојио Одбор за стандардизацију црногорског језика, у основу овог „језика“ требало је да уђу гласови „С“ (чита се као сј) и „З“ (чита се као з), док је за латинично слово „S“ (чита се као дз), уредл иририичног писма!“ само требало да се помене његово постојање, као и ијексаво јотовање, тј: херати : тјерати, бевојка : дјевојка...

И гласови „С“ и „З“ (тј: с’ести, из’ести) и латинично слово „S“ (као и јо-

САМИ СЕ ЗАПЛИЋУ И САПЛИЋУ

Ивао ијексаво јотовање у примерима: херати-јерати, бевојка-бевојка, није системски карактер, јер да би језик био стабилан, мора да буде системски организован, са што мање дублета и изузетка. То је мудри Вук Караџић добро спознао и учио. Зато је питање како би се у тој области могли уклопити облици тјеме-тјеме, тјесени-тјесени, дјело-дјело, дјелова-дјелова, тјешени-тјешени, пред-пред-пред, а заиста промена облика језика требало би да буде и дјелач-дјелач. Јасно је да се заговорници црногорског језика“ заплићу и саплицу на сваком примеру, објављана Јелица Стојановић.

товане облици речи као што су „херати“, „дјелка“, „дјешау“ црногорски адалу (простору) српског језика од Банје и Корчула, преко Лиге, Босне и Херцеговине, југозападне Србије и Црне Горе и према томе, нису никаква специфичност говорног подручја Црне Горе. Такође, глас „S“ осим на уском простору Црне Горе, тује се и у косовско-ресавском дијалектима и говорима Македоније. Ништа се, дакле, не завршава на границама Црне Горе, ниједна од ових језичких прага није само просторска ништи општепротгорска, како се то једни представљају!

Зато се чини да у „црногорско језику“ има много невољности?

Тачно! Ево, на пример, гласови „С“, „З“ и „S“ никако не могу имати статус фонеме (заменимо једне фонеме у речи може се доbitи друга реч, односно када се слово једне речи замени другим словом добија се и друго значење, на пример: даш-дјак, катјак-сак), како се ненаучно представља, већ су алофонс, контекстуално условљени извојни фонеме „С“ и „З“.

Тако је својевремено, сада покојни Војислав Никчевић, велики заговорник „црногорског језика“, покушавао да измисли парове речи како би им дао статус фонеме, па је тако језика „пронашао“ неколико речних јединица – з’еница (мако се у дијалектима говори само зеница, мако се на језику ока), зеница-пеница (мако је књижевни облик зеница) и посебно интересантне зивове – ливене (што би требало да буде „тепање“ детету од језика „хавале“!).

Привели са оваквим нормама председник Одбора за стандардизацију црногорског језика Бранко Ђиваковић упутио је мисао-настарку на усвојење. Ту је пошло ио поделе, јер је једна струја сматрала да тај програм није валидан и да иза тога Одбор не треба да стане. Друга струја у Одбору заступа дубетне облике, и сматра да у „црногорски језик“ треба да уђу и дијалектски облици српског и облици стандардног српског језика и да паралелно изгину. Не би смислио да, на пример, саровни чрвати-херати, дјевојка-бевојка, сескира-сескира, буду равнотрпни, а то су на неки начин два система, и можете да замислите каквом хаосу то води у, оноако хаотичној Црној Гори. Није искушевано, мада се то засад готово и не помиса, да се на крају, у успел немогућности и немоћи да било какву новину у норми спроведу до краја, одлучи да само претрпе, односно „допретрају“, српски језик. Стандарду, као што је и усвојен језик и програм студиског програма за српски.“

Петар Пашић

МУКЕ СА БУКВАРОМ

У какве ове парадоксалне и коментне ситуације себе доводи заговорници црногорског језика? Једна најбоље показује следећи пример:

Како се пишу буквар за децу, измислује се различити примерци. Тако је, на пример, за слово Б изабрано буре, за слово С – нацртаћа је секира (с’екира), али мисе су настале када је требало изабрати слово З? Јавно се дешавају различита, јер мисе изабрати реч и ја постоје, савна гласови. Овај се нека септем и предводи мисе да фотографисају једног од њих, дају у Црној Гори од милоште зову Тага, и ижег ставе у Буквар! Али, други су у шали и немоћи рекли: „А шта ћемо ставити у Буквар када умре Тага?“ прача професора Јелица Стојановић.

SVET | 08.09.2008

Teret nepismenosti

U Nemačkoj je četiri miliona ljudi nepismeno

Danas (8.9.) je međunarodni dan opismenjavanja. Prema procenama UNESCO-a na svetu je oko 900 miliona nepismenih. Iako se analfabete povezuju sa državama u razvoju, njih ima svuda. U Nemačkoj na primer čak četiri miliona.

Kurs za opismenjavanje na narodnom univerzitetu u Krefeldu. Greši onaj ko očekuje da će ugledati neke čudne ljude. Polaznici, njih sedam, različitih starosnih dobi, imaju porodicu, posao. Ono što ih razlikuje od ostalih jeste činjenica da ne znaju da čitaju i pišu. Na kurs su došli sa različitim predznanjem. Jedni znaju dobro da čitaju, drugi uopšte ne; neki mogu da napišu proste rečenice. Betris Konen, organizuje kurseve za opismenjavanje: "U početku su polaznici bez samopouzdanja, opterećeni svojim neznanjem i zbog tog tereta se osećaju vrlo loše. To je njihov najveći životni problem".

Gubitak posla ih "osvestio"

Za mnoge od njih taj problem je tek nedavno postao akutan. Tek kada su izgubili posao postalo im je jasno da su njihove šanse na tržištu rada veoma male. Učesnik kursa za opismenjavanje Peter kaže da ranije nije bilo neophodno biti pismen jer je bilo dovoljno posla, sada je situacija drugačija i nezaposlenost je velika. "Ja sam 25 godina imao posao i dobro sam zaradivao. Sada je moja budućnost veoma neizvesna".

Analfabete često nailaze na nerazumevanje. Jasmin kao i Peter pohada kurs i ističe da joj je često bilo veoma neprijatno kada bi ljudi saznali da je nepismena. "Nedavno su u jednom preduzeću tražili da nešto procitam i potom vikali i pitali u kom ja to vremenu živim. Bilo mi je zlo. Morala sam da izađem".

Trikovi za prikrivanje nepismenosti

Nepismene osobe upotrebljavaju sve moguće trikove kako bi sakrile svoje neznanje; obično stave ruku u gips, zatvore oko, prave se da su bolesni, otvaraju bolovanje ili kažu da su zaboravili naočare.

Sve analfabete žele da se opismene ali teško prave prvi korak ka ostvarivanju te želje. Betris Konen kaže da je prvi korak jako težak, jer ne znaju šta ih čeka. "Njihov strah nije za potcenjivanje".

Fotografija dana

Poslušajte...

Izbor iz našeg programa

Audio: Muzička industrija u svetu igrice...

Audio: EKG majica za srčane bolesnike...

Audio: O noćnom životu u Nemačkoj...

Audio: Google lansirao sopstveni browser, Chrome...

Audio: Betoven kao inspiracija pop umetnika...

Saradujte sa DW-om

Pišite nam!

Vaš komentar

Vaše mišljenje o aktuelnim događajima!

Externi Link, Otvoriti u novom prozoru: Pišite nam!

НА ЛИЦУ МЕСТА ПРВО ПОЛАГАЊЕ ЦРНОГОРСКОГ НЕОПХОДНОГ ЗА ДРЖАВЉАНСТВО - НА СРПСКОМ БЛАМАЖА ЗА 100 ЕВРА!

Дипломе права, економије, машинства или филологије не йомажу на истину

НЕ разумијемо ти ми други језик по црногорски? Српски? Немски? Босански? Боже спашујте! Спашавамо мало енглески, ако ти ваљаш... А, нећемо се ни славити док не добримо те пасоше. Могу ли неке неке свидетелити?"

МЛАДИЦИ, који су јуче полагали црногорски језик како би добијали држављанство, прво су се исцхвалили од смећа, кад смо их питали: Је ли вам тешко? Морали су, већ да на црногорском напишу разјашњење. Било које. Морали су, даље, да прочитају текст и одговоре на питања о томе. Кадније су, на

СКУПО, АЛИ ВРЕДИ

ЧЕТВОРНАНА разјашњења породица у Црној гори, само за промену звања црногорског језика мора да издвоји 400 евра.

Јесте скупо, али вредно! - смислило је Марко Петракоски. За остале грошнице, како би добио држављанство државне у којој живи готово две деценије, треба ни још најмање 1000 евра.

Усменим, велики дијалог са испитивачима - на црногорском.

Што би рекли црногорски држављани, то јест будућни ми, старина, у 80 минута! Па сви смо ошфе одрасли, за-

СМЕХ У МУП

Од јутрос падамо од смеха, да се полагне црногорски - рекао је глас са друге стране. Када је новинар "Новости" телефоном покушао из МУП да добие информативу о потребним документима за држављанство, представљајући се пројекатера звања црногорског језика на основу новог заједничког држављанства.

Сала претимље

ПРЕЗИМЕ	Сала претимље
1. Јасин	Либодан
2. Ђурић	Лиса
3. Кривош	Оулан
4. Кривош	Миа
5. Губо	Јапанка
6. Небо	Јапанка
7. Ђурић	Босна
8. Ђурић	Марија
9. Ђурић	Зара
10. Ђурић	Зара
11. Ђурић	Зара
12. Ђурић	Зара
13. Ђурић	Зара
14. Ђурић	Зара
15. Ђурић	Зара
16. Ђурић	Зара
17. Ђурић	Зара
18. Ђурић	Зара
19. Ђурић	Зара
20. Ђурић	Зара

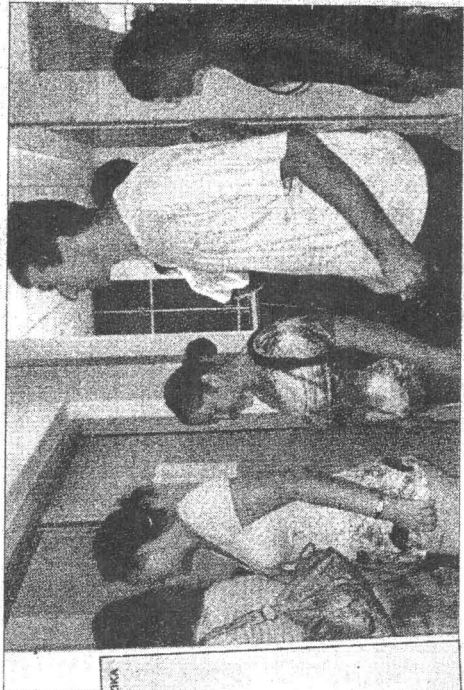
вртили школе и факултете, на званичном језику, а сада плаћамо по 100 евра да брзо писани разјашњење огорчени је један од њих и неће да каже име, ни да се смеје.

Сви дошли у Црну Гору по неким деловима, из Босне. Кад су били деца, Дипломе, разлом, правни, економички, електроинженерски, стоматолошки... Насе пензионере у Подгорици, друге у Београду.

На полагању углавном младости и девојке, њих 37, подељени у две групе на писменим. На усменим, сви заједно.

Марко Петракоски дошло је у Црну Гору са две године. Сада има 20. Ступира за филозофију у Београду.

Од кад знам за себе, говорим српски. Е, сад ћу изговорити на бјелом да говорим и црногорски - вели. Његов отац, који такође нема држављанство, колаче, неће ни да га тражи. Ни да полагне црногорски. Овогрен је на шкет у Црној Гори, на лични јазко се трепирају,

МИЛИОНИ ОД ЈЕЗИКА

ОКО 24.000 разјашњења, углавном из Босне, кажу околних 115.000 грађана са држављанством Србије, морале да промену држављанства, на пута 100 евра око 14 милиона.

да радимо када морамо да подложимо - каже Гордана Баљан, која се јавно доносила из Сарајева. Чак се и не смеје. Ни шетати. Резултати су брзи. Сви се надују да су - положари црногорски. ■ **В. РАДОЈЕВИЋ**

Ј. БЕЛТОВИЋ

сме, вели, ни да стави на писму колико ће је црногорски пасош коштати.

Божан и Вера Јашиновић, брат и сестра, са родитељима, такође дошли из Сарајева. Прво ће, вели, они да полагну црногорски, а родитељи - кад скупе паре. Божан са осемко вели - црногорски је испитивала Наја Дурковић, нека професорка књижевности из подгоричке Филозофске гимназије.

- ИСПИТ је више него баналан! Све је то смешно, а шта

МЕЂУ НАМА

Редакција задржава право на
скраћење и опрему
свих објављених прилога.
Рукописи се не враћају.
Текстове шаљите на адресу:
ПОЛИТИКА (Међу нама)
Македонска 29
11130 Београд
или електронским путем
на адресу:
medjunama@politika.co.yu

Читати, не листати националну историју

„Прелистајте националну
историју”, 8. 9.

Не можете ни замислити, г. Влајићу, колико сам, не прелиставао, већ врло пажљиво читао српску историју, од разних, највише српских, али и страних аутора. И истовремено и историју Европе и света. Дакле, своје мишљење о националном питању нисам формирао ни у кафани, ни у необавезним ћаскањима.

За наша спорења, заправо, нема решења, јер ми немамо ни најнужнију заједничку тачку од које бисмо кренули. Ви не можете да прихватите да нација није ни биолошка, чак ни антрополошка, већ искључиво политичка категорија у најширем смислу, а ја не могу да прихватим да се у данашње време српска (и свака друга) нација своди само на заједништво језика, вере (шта је са Србима који су атеисти и којих има бар колико и стварних верника?) и неколицину симбола који нису прихватљиви за све оне који би се у околностима стварне грађанске државе осећали и називали Србима, независно од њихове етничке припадности. У том смислу навео сам само српску заставу као једини неспорни државни симбол и као такав прихватљив за све. И можда неки придев који би одвојио српску националну од српске етничке припадности и олакшао другим етнијама да се идентификују као Срби у грађанском смислу. Као што у Босни имате и Босанце (грађане Босне) и Бошњаке (етничко одређење).

„Има извесних патриота због којих нам омрзне отаџбина, и свештеника због којих

нам омрзне црква и вера, и војсковођа због којих нам омрзне војска и херојство...”, то су речи, г. Влајићу, Јована Дучића у чије српство, бар према Вашим критеријумима, никако не бисте смели да сумњате. А управо се то догодило Србима, захваљујући онима међу нама који су у наше име, а не питајући нас, произвели управо такав ефекат. Оно што је некад био симбол части и херојства извргло се у своју супротност. Покушао сам у свом претходном одговору да Вас подсетим да су се „миши рупе” у које су Срби морали да се крију својевремено звале и кадровске листе, од којих чак неколико српских, али ни то ми није објављено. Иначе, ја Вама нећу тако очински саветовати да „прелистате” Устав Србије, само ћу Вас подсетити да уз Србе у Рашкој области живе и Бошњаци. Најзад, ја сам Антонићев текст критиковао не због језичке незграпности кованице „грађанисти”, већ због подругливог става према вредностима које обухвата појам грађанског. Као што сам га и похвалио, у другом тексту који није објављен уз једно прихватљиво образложење уредника, управо због испољеног грађанског приступа једном другом проблему (повлачење „Драгуља Медине” из продаје) који није предмет наше расправе, коју, бар што се мене тиче, нема сврхе настављати.

Владимир Павловић,
преводиоца

Политика, 10.
"септембар 2008, г.

Sreda, 10. Septembar 2008.

Blic komentar

Sa rukama u džepovima

Jovan Ćirilov | 10.09.2008

Crna magija kletve

Nauka se ozbiljno bavi kletvom. I, evo šta kažu etnolozi: „Kletva sadrži reči koje tajanstveno deluju na onoga koji je upućuje. Kletva je teška, varvarska, poneka i svirepa... Kletva nastaje kao posledica gneva, mržnje, želje za osvetom, a gde vlada razum, ona se ne čuje“. („Srpski mitološki rečnik“, „Nolit“, 1970). A, evo šta kažu teoretičari književnosti: „Kletve, arhaične narodne govorne tvorevine, nekad u sastavu crne magije, javljaju se u svim oblicima usmene književnosti, a zasnivaju se na verovanju da će se izrečeno neizostavno ispuniti“. („Rečnik književnih termina“, „Nolit“, 1985). U obe jedinice, naučnici navode primere kletvi u književnosti.

Dakle, kletva je za naučnike varvarska, jer „gde vlada razum ona se ne čuje“, i u sastavu je crne magije. Dakle, kletve su poslanice izgovorile na mestu gde treba da vlada razum, znači, tamo gde im mesto nije. Izgovorile su nešto varvarski, a ni varvarizmu nije mesto pod kupolom vrhunske zakonodavne vlasti. Izgovorile su ih pripadnice stranke koja, koliko znam, poštuje svoju pravoslavnu veroispovest. A pravoslavlje oštro osuđuje crnu magiju. Kletva izrečena na račun političke ličnosti nije metod poznat u svetskom parlamentarizmu sve od iskoni do danas. Protivureći hrišćanstvu prenošenje kletve na daleka buduća pokolenja jer prokleti ima pravo da se pokaje. Pokajanje mu ne može uskratiti kletva, taj zaostatak iz preistorijskih neznabožačkih religija. Pripadnik druge stranke, u demokratiji podložan svakoj kritici, može biti samo politički protivnik, a ne neprijatelj.

To što književnost, naša i svetska, obiluje kletvama, književna je forma u dočaravanju drevnih vremena. Naše poslanice su se poistovetile s fiktivnim

<http://www.blic.co.yu/blickomentar.php?id=2196>

9/10/2008

ličnostima iz literature. A imitiranje neke prošle virtuelne forme u životu je, po definiciji - kič. Zamislite da nekim poslanicima padne na pamet da u skupštini imitiraju Hamleta, leđi Magbet ili Alsesta. Bila bi to ludnica! Možda će zbog ovih dobronamernih redova i mene prokleti skupštinske dame, ali kako ja u vradžbine ne verujem, znaću da su sve moje buduće nevolje plod nekih složenijih neminovnosti. Ali, one treba da se plaše onoga u koga veruju zato što proklinju nevinu decu budućih pokolenja.

Stil

OPASNE RECI

Šta žene govore, a koje je zapravo skriveno značenje izgovorenog

Za razliku od muškaraca, kod kojih važi što na umu to na drumu, situacija kod nežnijeg pola malo je drugačija. Sigurno ste do sada shvatili da ženske reči mogu da budu dvosmislene. Za razliku od muškarca, žena često koristi nagoveštaje i insinacije da bi postigla željeno. Njen način nije obavezno bolji ili gori od muškog, već je samo drugačiji. Evo kako biste mogli da pročitate između redova o čemu je zapravo reč.

1. Dobro!

Ovu reč žene koriste najčešće da bi završile raspravu kad znaju da su u pravu i žele da vas ucukaju.

2. Još samo pet minuta!

Ako se sprema za izlazak,

pet minuta znači da joj je potrebno još pola sata da bi završila sa spremanjem. Pet minuta zaista i znači pet minuta samo onda kad vam je dala toliko vremena da gledate televiziju pre nego što počnete da joj pomazete u kućnim poslovima.

3. Ništa!

Ova reč označava zatišje pred olujom. Ništa sigurno znači nešto. Velika je verovatnoća da će se rasprave koje započinjete njenim „ništa“ završiti velikom frkom.

4. Slobodno idi.

Na ovaj način želi da vam kaže „samo pokušaj“, a ne da

vam i da dozvolila da to učinite. Ne radite to!

5. U redu!

Ovo je jedna od najopasnijih izjava koje žena može da uputi muškarcu. To „u redu“ znači da želi još vremena da bi razmislila na koji način i kada ćete platiti za svoju grešku.

6. Hvala!

Žena vam se zahvaljuje, ne dovodite to u pitanje! Samo recite „nema na čemu“

7. Šta god.

Ovo je način da vam žena kaže odj...i

8. Ne brini zbog toga, ja ću.

Još jedna opasna izjava koju opisuje situaciju na sledeći način. Ona vas je nešto zamolila da uradite, i to više puta, ali na kraju ipak ona uradi taj posao. Kad je budete pitali šta nije u redu, njen odgovor će biti onaj pod rednim brojem tri - ništa!

9. Pogled ispod obrva

Ipak, žena ponekad ostane bez reči. Na ovaj način žena bez izgovaranja jedne jedine reči stavlja do znanja šta misli o temi. Muškarci ovakav pogled najčešće pogrešno protumače, a njegovo značenje je sledeće. Pogled ispod obrva označava da ona misli da ste idiot i pita se zašto troši svoje vreme bespotrebno se raspravljajući sa vama. Sledeći put kad vam vaša najdraža uputi jednu od gore navedenih reči, setite se da se iza toga krije nešto dublje. Poklonite joj cveće bez povoda ili je izvedite na večeru! Da biste izbegli suvišne rasprave, uradite ponekad ono što ona od vas traži ili je jednostavno zagrlite i poljubite. Ovakav gest će u svakom slučaju da smiri strasti!

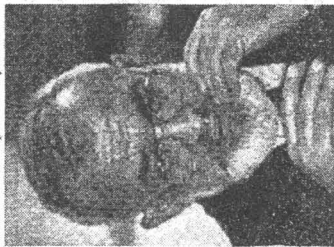
ИНТЕРВЈУ Момир Војводић, српски песник из Црне Горе, о црногоризацији језика

Хуљење на Вука и Његоша

И да умру сви Срби у Црној Гори остаће српски језик у Горском вијенцу и светој српској народној поезији. Садашње језикословце не занима језик, него мржња према српском национу и само им је стало да власти

Момир Војводић, познати српски песник из Подгорице, каже да црногорски режам јесте око ушара бугарског топазана на српски језик. Војводић у разговору за Глас јаности истиче да садашње језикословце заправо и не занима језик него само мржња према српском национу.

Колико је утврђен српски језик у Црној Гори?
— Већ 44 године живим у Црној Гори и триим ударец бугарским бузонацима у срж српског језика! Боле ме његове мржње, језичам од петогодишњег, Деленије ми пробоше у одбрамбени способности од писмених. Наредног удар у Црну Гору и њену српску традицију, у Његошеве песмотворе, почео је 1966. године допласком Бросове пуковнич-

Момир Војводић

ке хунте око Ђења Миздоговића и припоглавог Видоја Жарковића, који су потпишали шпански Ђинасовске мржње према српском национу. Тада је и залогаче суманути рат против српског језика и српских песника. Тада је посечен и Лошан, посекали су га комесари Коминтерне по варфењу брионског Ирода. Лошану су откинули главу наши крстошмиш, сурнали олгар Његошцев у попор, и на Цркеницама, на којима је вадала била црква, подигли Мештрговићено чудовиште. Тако је удеољено палти, а ојабен српски попор у Црној Гори.

Шта хоће лави „црногорски језикословци“?

— Рат тираниа с језиком и песничима траје колико и језик. Садашње вајне језикословце не занима језик него мржња према српском национу и само им је стало да политичка, хуља на Вука Караџића и српски православне. Евоме да живи су Срби. А у Црној Гори Црногор-

ПЕСНИК НЕ СМЕ ДА ИЗДА СВОЈ ЈЕЗИК

— Црној Гори све чине да не важи библијска тајна: „На почетку беше реч“. Ако та тајна не важи за све људе, важи за песнике. Песник је слуга језика, јер је језик ствара песника више него он језик. Не симу може све да саопшти, само не једно - издаје језика. Најдесни издаје језик, издаје је поезију. Српски језик стада међу свете језике. Бог је створио реч - језик, а језици су створили народ. Српски језик је створио српски народ. Челик српског језика и описе поезије је Свети Сава. Српска њажељност има срећу да почне са највећим - Светицама, Бугарске поезије Светог Саве су највећи српски песници Дометијари, Цароци, Јефимије, Стефан Палазовић, Симе Сарајлија, Његош, Дучић, Рашчи, Стеван Рачки-Кавић... - наглашава Момир Војводић.

Момир Војводић са оцем Бенедиктом и Еленом Лутландер

Српског језика“. Од тог професора Стевановића и Алексана итервенише како би ми постојили шестину из српског језика, јер нишестину је знао граматички! А тада је био обичај да се зна барем за шестину. И данас тај најгори студент добриа оваквихше од црногорске академије српски језик прогласи за „црногорски“, а српски језик за „црногорски“.

И вања анитроповка „црногорског језика“ у Црногорској академији наука и уметности (ЦАНУ) Рајка Гулишица по једном семинару успољено каже академички ма и лингвистика „биће црногорског језика, па ви попракрате, прокламујте на тај начин главни прокламујте да језик за главне језик тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

— Гриво! Садашњи председник једног Одбора за стандардизацију „црногорског језика“ Б. В. брди се о Бранку Бањевцу, прим. аут.)

није Вржикет Барто, под уклетством некакога данас долаје забустри неисторјесна гласа - поугласа са које није чула највећна одбрана лингвистика. За језик од та три поугласа - 3* - (чита се као 3!) у Црној Гори постоји језик језина реч (!?), 3* тај (зана), што је уствари само надомак једне јавне личности. Исти тај језикословант Б. В. као студент је покренуо у Београду

ДРУШТВО

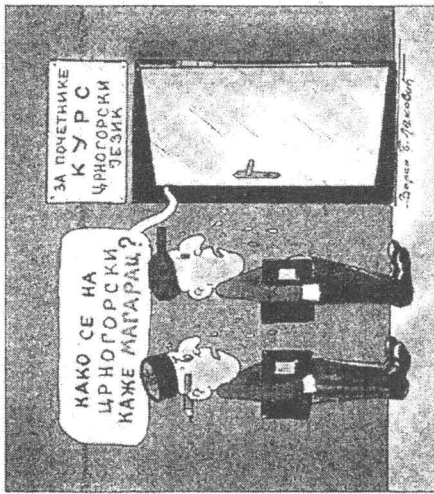
ОД ДАНАС СЕ УКИДА ПОЛАГАЊЕ ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА КАО УСЛОВ ЗА ДРЖАВЉАНСТВО У ЋЕТИЊЕ УЗ ДИПЛОМУ

Довољне дипломе о завршеној школи и факултету у бизнису државни

ПОДГОРИЦА - Држављани бивших југословенских република који досељеницама живе у Црној Гори, имају дипломе школи и факултета на званичном језику (бившем српскохрватском), од данас неће морати да полажу црногорски језик као услов за добијање држављанства, саопштава министар унутрашњих послова "Новостима". Тако ће прича, којом су се мањиницама "свађини", и оштре критике јавности уводити плочом. Првих 37 кандидата, мањина и деценијама који су завршили школе и факултете у Црној Гори и Србији на званичном језику, а понегде и црногорски језик и за то платили по 100 евра, биће и - посвећени.

Помоћник министра унутрашњих послова и јавне управе Осман Субашић подарио нам је да постоји иницијатива МУП да се "промене критеријуми" за проверу основног знања језика као услова за држављанство, али не и законске одредбе.

- Наш став је да они који су завршили основну или средњу школу или имају диплому универзитета, не морају да полагају основно језичко знање. Уколико испитни центар, који је влада оспособила да утврди критеријуме и даје уверења о по-

знавању језика, прихвати наш став и промени критеријуме, ова установа ће само оверавати школске дипломе кандидата за држављанство. Вероватно то значиће малој цену, јер неће бити полагања - каже Субашић. Он наглашава да је Законом о црногорском држављанству предвиђено познавање црногорског језика у дозвољеној мери за комуникацију, те да се неће мењати закон. У црногорском МУП данас очекују одговор, односно измене

ВЛАДА

- Црногорска влада ће на данашњој редовној седници расправљати о политичким основама за преговоре са другим државама о укључивању билатералних уговора о двојном држављанству, потврдио је "Новостима" министар унутрашњих послова Јусуф Кадакеровић. По његовим речима, још није стигао предлог споразума који прави Србија, нити је с њим контактирао неко од српских колега.

зичко "знање" су поглед фаворизирајући разгледање и допуњавајући слова у реченицама тата: "Крозмир се ставља у њак".

Булећу кандидати за црногорско држављанство биће поштеђени бламаже и понижења због оваквог испитивања и значајних трошкова. Просечној југословенској породици требало је 400 евра само за ове испите, док им до пазира о држављанству, са пасошима, личним картама, возачким дозволама, треба више хиљада евра.

В. РАДОЈЕВИЋ

ДА ЛИ ЈЕ НАРОДНИ ГОВОР УТРОЖЕН И Хоће ли ускоро нестати сва разноликост

ЈЕЗИК СЕ ЧЕСТО МЕЊА,

Професор Шћепановић: Градови се дебљају, а села тање, па се

«Бина «Новости»

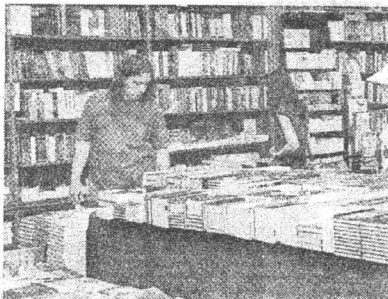
ЈЕЗИК је као кућа, којој може да отпадне фасада, да се оголе зидови, али арматуру није тако лако померити. Може кућа да се пререкне, као и да се са привремене пређе на екватор. Али, чврста конструкција зидова и језика остаје.

Овако Милош Шћепановић, професор директногаје на Филолошком факултету у Београду, објашњава зашто нека брже за српски народни језик. Не

треба да стрепимо, каже он, да ће се разноликост дијалеката изгубити, а иако народ почиње да говори као спикерителевизијских емисија.

То вероватно сматра он, потврђујући изјављени говор, јер се на простору Војводине досељило доста Кривошиња, тако да се у последњих десет година преважила и склавина преплићу, али језичка структура остаје тврда.

Нормално је очекивати, с обзиром на чињеницу да се градови дебљају а села

ГОВОРИТЕ ЛИ ВОЈВОЂАНСКИ

ВОЈВОДИНА има поједине политичаре који се мање или више отворено залажу за војвођански језик. Док политичари понављају и несвесно расипају речи, војвођански лингвисти, предвођени др Драгољубом Петровићем, марширају су их и студирају на терену сакупљали и пре неколико година сабрали у "Речник српских говора Војводине".

Овај речник је пресек стања о говорном понашању "на терену", а поод је заједничког рада Матице српске и Института за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду. Ди обухвата два војвођанска дијалекта: шумадијско-војвођански и смедеревско-врачачки, а укључена је и грађа српских места у Румунији и Мађарској.

- Срби су народ обеспућен, народ којем узимају језик и памћење, народ којем покушавају да узму и памет - често истиње др Петровић, у горњу констатацију да језику који није спреман речницама сигурно седећу многе већунице. - У том смислу, може се догодити да српском народу остану само окрцаји од језика.

Професор Павле Ивић дијалектологију је назвао "науком у цајиноту", желићи да истакне да свака реч која се не забележи данас, сутра вероватно више неће ни постојати.

У бурној прошлости, у Војводини су се сусрели и сталали разговорни говори. Довели су их и Срби из Хрватске, Босне, са Босна. Њихов говор је једним траг тамошњег битисања. Јер називне места нови пластодорина мењају. Свака реч живи. Уз успон да се негује и памти.

тање, да се тако и народни језик мења. Народ се померио из Крајине, са Косова и Метохије, из вардарске долине... Прихватили су особности краја у који су дошли, али чували и своју аутохтоност. Истина је да се народни говори чинили штељавијем дијалекта вољеног прилику српском књижевном језику. Међутим, ни ту ствари нису тако једноставне. Данас ћете врхунском интелектуалцу из прирењачко-типоног говорног типа тек по говорној нишанци препознати место рођења. Међутим, када се врати у замишљају говори као да из њега никада није ни отишао. Ту се види колико је језик жива, способан да издржи сивиле, како историјског развоја, тако и меница, који разарају дијалекте.

Додатно, каже Шћепановић, јавно не морало да одемо у Црну Гору или Власину, Врање или Алексинац, доволно је да одемо у Калудерицу и нађемо говоре тимочко-прирењачког типа штељавијем дијалекта. Али, објављиваи од, изхваљајући студентима јошвином записима са терена, који су обавезни да катедри за српски језик Филолошког факултета, види се да се говор различитих градова није много променио. Резултати истраживања готово су идентични онима од пре 30 и више година.

- То ме и даље драгну узрешу да се животворност народни говори много депримира и да има своју стабилну судбину у стању изнапред, предвиђене или

МНОГООБРОДНИХ СРПСКИХ ДИЈАЛЕКАТА, КОЈИ ОДВАЈКАДА ПОСТОЈЕ И ПРИМЕНЈУЈУ СЕ

АЛИ ДИЈАЛЕКТИ ОСТАЈУ

и језик мења, али жива је и не треба бринути за његов опстанак

срочене суабинске премисе - да се они гасе и да их нема - каже Шћепановић. - Имао сам прилике да обилазим овал старе Херцеговине, где људи, снаго у свом селу, чувају строго особености говора. Једни говоре "пошо, лошо, пишо", а други "поша, лоша, пиша". Они се друже,

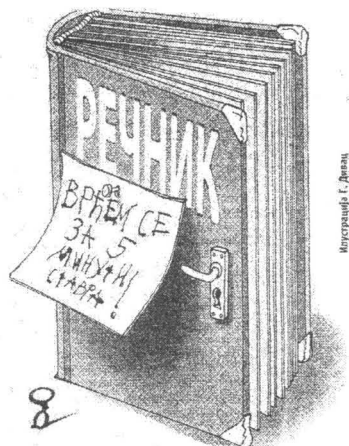
- Ма колико политичари за скупштинском говорницом свесно и несвесно покушавали да измене народни говор, они тај циљ не могу да постигну, јер се животи не може интервенирати - став је проф. др Јордане Марковић и проф. др Нелесља Богдановића са филозофског фа-

ЕРЦОВСКИ ГОВОР

УКИЧАНИ ће данас, без узостања, рећи да говоре најправилније. У томе има истине, али је најважније нагласити да Војловина и околни крај имају много тога заједничког. Заједничко им је, безмало, све. Пре свега, они делови Србије деле штаповско наречје евангелског изговора, тачније, новоштоавско шумадиско-војлованско дијалекат.

Овај дијалекат, који је основа стандардног српског језика, заступљен је у већем делу северозападне Србије, у Шумадији, Срему, највећем делу Бачке и Баната, а исти дијалекат говоре и Срби у Мађарској и Румунији. Шта је овај дијалекат препоручило за стандардан, односно књижевну варијанту српског језика? Четворостепенски систем, нова деklinација, замена некадашњег "јат" вокалом "е"...

Говори који чине овај дијалекат, имају своје посебне црте, деле се на поддијалекте: северносрбијански и војловански, а разлика међу њима не утичу на целину дијалекта.

Илустрација: Г. Диван

БЕОГРАДСКИ СТИЛ

- НЕСТАЛО је одавно београдског стила, не зна се ни шта је говор старих Београђана - анализира Михајло Шћепановић. - Сада је Београд конгломерат говорних типова из свих делова земље... Долазе нови језички импулси, што је добро, јер се тако језик још више употпуњује...

маду на снаге, мобе, али један дође и пита "Јеси ли ми дошлос", а овај одговара "дошлапа сам". Слично мисле и лингвисти јужно од Београда:

кудета у Нишу. - Остало је да је говор у Србији у целини дијалектолошки, професор Богдановић подсећа да је стандардни говор заправо само једна

од изабраних форми дијалекта која подлиже одређеним језичким правилима.

- Језик опште употребе, онај који слушамо у ТВ преносима, утиче на језик дијалекта, али сам дијалекат остаје чврсто у својој форми и дуго се теже мењати, без обзира на то колико снажни утици били - каже Богдановић. - Чињеница је да је у јавности наших људи да следе вољу, а он може бити различити старешина, директор предузећа, председник скупштине, народни посланик. Тако и у говору. Народ покушава да копира оне воље које му скривају разне телевизије. Међутим, овај дијалекат ипак остаје очуван. Јер, нема те силе која ће забринути неке да употребава "ја", "бији" и сличне изјаве, кажи-оу-

карактеристични за она подручја.

Јесте се мењало, али своју особеност успео је да задржи и лесковачки говор. Било је периода у којима је немачки, а сада, кроз популарне ТВ серије, поново била афирмисан.

Лесковачки говор, односно приренско-јужноморавски дијалекат, доживео је самосторфозу највише захваљујући медијима и говору младића, описује Нелесља Крајић, писач, сликар и хроничар лесковачких прилика.

- Вук Караџић учинио је неправду, јер јузи и зтог Србије није посетио и зато говор овиј крајева није заступљен у његовој лексичкој српских народних говора. Ову грешку требало би да исправе лингвисти и неки од

њих, као што су Нелесља Богдановић, Јордане Марковић и Жарко Бошњковић, то и чине - каже наш сговорник, који и сам своја дела пише овим дијалектом.

- Београдски млади не могу да промене менталитет Југа, који се најбоље испољавља кроз изговорну и писану реч. Проблем је у томе што изврстан број српских лингвиста и они који то пишу, поздрављају писану јужњачки говор, зато младе генерације кају оду на север заборављају да говоре лесковачки језик, јер га се стиде.

Михајло Шћепановић објашњава нам како се дијалекат чува и зато што за човека говор није само средство комуникације, него и деловности, као понашање или пошва.

Језик је питање идентите-

та, каже. И зато Босанци или Црногорци, макар и територијски, после неког века у Београду, и даље говоре као да су јуче дошли из завичаја.

- И жаргону се мора приступити озбиљно - каже Шћепановић. - Омладински жаргон узима нешто из народних говора, па то пребацује на разговорни језик, стишава га, скраћује и то траје колико и њихове адолесцентне године. Зато ће стилизовани, у првом реду аналитичари "Злочин и казни" тако што је "неки студент био деклантиран, није могао да плати гајбу, па је оверне бабу и поспе се сам предао". Међутим, већ на матури разликовање изговорне другачије. А, до краја факултета приближава се лувковском језику андрјевошког типа. ■

укратко**ЦРНОГОРСКИ**

☒ ПОДГОРИЦА - Подносиоци захтева за упис у црногорско држављанство, који су се школовали у бившој (СФРЈ, СРЈ) и Србији и Црној Гори неће полагасти тест из црногорског језика, док не буде завршена његова стандардизација, саопштено је из Испитног центра Министарства просвете Црне Горе. Директор те установе Жељко Јаћимовић је у данашњем броју листа Пobjеда навео да ће они грађани који су школе завршили у Црној Гори бити ослобођени обавезе да положе тест из црногорског језика, као један од услова за добијање држављанства Црне Горе. Јаћимовић је, такође, саопштио да је цена полагања испита из црногорског језика са сто смањена на 55 евра, а они који су платили раније биће позвани да им се врати разлика између старе и нове цене.

До сада је тест из црногорског језика полагало више од 40 подносилаца захтева за добијање црногорског држављанства.

Култура

Интервју: СЛОБОДАН ПРОСПЕРОВ НОВАК,
ПРОФЕСОР КЊИЖЕВНОСТИ

Страх од живе баштине

Држић је наш сувременик, не зато што му је тај статус додијелила нека идеологија, него зато што је тај статус стекао сам, а то ће рећи својим дјелом и својом биографијом, те енергијом бројних нараштаја који су га вољели и бројних средина које су његовале његов опус

Слободан Просперов Новак (1951), професор књижевности на свечулиштима у Загребу, Риму, Јеђу и Сплиту, аутор бројних научних књига и чланака, председник хрватског ПЕН-а (1990-2000) и покретач многих културних пројеката, особа је око чијег су се јавног дјеловања посљедњих 20 година жестоко ломила копча на ширем јужнословенском подручју народа и народности.

Многима није остало дужан, многи њему нису остали дужни, позната је његова полемика са српским историчарима у најгора времена по питању чији је Дубровник. За једне је био превелики Хрват, а за друге премали, међу су у политичко-интелектуалним кулоарима око њега густо фијукали, добијао је отказе али се и враћао... Заједно с пјесником Луком Паљетком, организовао је ових дана у Дубровнику међународни скуп у поводу 500-годишњице рођења Марина Држића, који је побрао многе похвале, али је и изазвао неугодне полемике на рубу скандала. Интервју са Слободаном Просперовим Новаком који слиједи показује да се на зграшћу свих тих сукоба, укључујући и оне хрватско-српске, још увијек пуши дим те да шире географски гледана интелектуална атмосфера није онолико лоша као што је била али није ни онолико добра као што би могла бити.

На међународном скупу у Дубровнику у поводу 500-годишњице рођења Марина Држића, рекли сте како је Марин Држић почео живјети од тренутка када је умро и како је ово заправо скуп о питањима сувремености. Што сте тиме хтјели рећи?

- Држић, наш сувременик, плани

оне који не желе живу баштину, оне који би ту баштину смјестили на ону успавану групу мртвих лица с Букочева историјског застора у Хрватском народном казалишту у Загребу. Онда Марина Држића, наравно, нема. Држић је наш сувременик, не зато што му је тај статус додијелила нека идеологија, него зато што је тај статус стекао сам, а то ће рећи својим дјелом и својом биографијом, те енергијом бројних нараштаја који су га вољели и бројних средина које су његовале његов опус. Довољно је споменути да је само његова најславнија комедија *Дундо Мароје* извођена па и превеђена на више од двадесет страних језика. На овом скупу стварност је нахрупила са свих страна па је логично и сам скуп изазвао низ коментара, од оних заједљивих и неумјесних, до сасвим одушевљених тврђиња да је то највећи скуп посвећен хуманистичким знаностима који је у Хрватској одржан послје Другог свјетског рата.

На скупу је Слободан Шнајдер изашао с тезом да данашња Хрватска нема право називати Држића својим сувремеником. Како би изгледала кратка и хладна дијагноза интелектуалног стања духова у Хрватској данас?

- Знате, прошла су времена када сам се бавио дијагностиком. Сада сам нешто конзервативнији, године су прошле па ми се и нешто с чиме се не слажем чини могућим, можда чак и пожељним. Ако хоћете слику, онда вам ја просторе земаља насталих на тлу бивше Југославије видим као један фриџидер којему је нетко истраго прикључак из струје па се унутра све усмрдило и цури ван нека чудна, смрдљива смјеса. Што се мене тиче, ја тај фриџидер не бих ни укључивао јер се више ништа неће поправити, само ће се зло стврднути до сљедећег отапања. Ја могу само чекати да та нечист исцури.

Театрологиња Мани Готовац на скупу је изрекла да Дубровачке љетње игре које су ове године с мноштвом представа биле такођер посвећене Држићу, данас немају ни близу ону живост коју су некада имале. Да ли дијелите њезино уверење?

- Нисмо усамљени кад детектирамо велику кризу Дубровачких љетних игара и фестивалског модела који је изанђао. Био сам директор Игара 2000. и на крају успјешног мандата био сам отјеран од стране тадашњег министра културе Антуна Вујића управо зато што сам имао у рукавима нека рјешења која су жељела промијенити јалове идеје а тиме и учухурене људе. Нису ми тада допустили да посао нити започнем а камоли доведом до краја. Сад је што се мене тиче прекасно.

Који су, према вашем мишљењу, најважнији нагласци и енергетске тачке овог скупа који су послани у јавност?

- Порука је много, једна од свакако битних је повезана с Држићевим тзв. уротничким писмима против Дубровачке републике и гласи: Политичари се увијек боје од интелектуалаца снајлате у терминима сувремености, али зато интелектуалци боље од њих најављују будућност и разумију њезине категорије. Уз то, Држићеве актуалне поруке о рату који је погуба људске нарави, његов узвик да „људи оглухоше па се не има кому приповједаат“, његов заговор људи „назиљ“ против људи „нахвао“, људи умјетних, људи невриједних и јалних, живи и данас.

Око скупа и његове организације било је доста буке у медијима. За што је то било потребно?

- Што се буке у медијима тиче, нешто од ње смо ми сами изрежирали јер је то читавом догађају требало, а нешто је долазило од оних мрзовољних људи којима је сметало све, од Др-

Конференција о Држићу

На међународном скупу (2-7. септембар) у част 500-годишњице рођења Марине Држић, најславнијег дубровачког комедиографа, окупило се стотинак књижевних теоретичара, познавалаца Држићева живота и рада и њихове сесије одржане су у три града; у Дубровнику гдје је Марин Држић рођен и гдје је провео већи дио живота, у Сијени гдје је студирао и у Котору, одакле потиче његова породица. Уз хрватске држићологе; Ладу и Морану Чале, Јоска Беламарића, Младена Маџића, Марка Петрака и друге, као и уз француске, талијанске и америчке знатственике, скупу су присуствовали и српски колеге, међу којима и београдска професорица Злата Бојовић, која је одржала предавање о Држићевим талијанским књижевним узорима.

Да ово неће бити само теоретичарско присјећање на једног медитеранског казалишног великана из доба ренесансе, видјело се већ од почетка, јер су се кроз уско грло естетских проблема, пробијала сасвим савремена питања из домаћег дворишта о односу (хрватске) политике и умјетности, о храбрости и медиокритетима, о истини и додворимама, а око свега тога, као комедиограф, Држић је у своје вријеме био – мајстор. У том смислу, температуру су подигао полемичка излагања Слободана Шнајдера о хрватској културној (не)савремености, став Мани Готовац о олујама Дубровачких љетних игара и манифест Радована Ивчића „Марин Држић или бујица живота“. Наравно, било је оних који су питали колико је за све то пара потрошено, или, да ли Држић заслужује споменик унутар зидина с обзиром на то да је био „издајник“ Дубровачке републике, али како на Балкану не може другачије – било је то све у свему узбудљиво дружење мимо високопарне интелектуалне рутине.

жићева наводног издајништва и постављања Држићева споменика у стару градску језгру Дубровника до наших каотичних вибрација које им нису биле по вољи нимало. Уосталом, ја сам на такав однос према јавним акцијама које изводим већ навикао, јер у модерном свијету најмање се воле они који покушавају наћи средње путеве, оне који желе ићи мимо идеологија.

На скупу су судјеловали и књижевни историчари из Србије.
Како оцењујете њихов испуст?

– Њихов допринос био је на овом скупу врло битан и на свој начин за сада је најорганизиранiji наступ српских стручњака на неком хуманистичком скупу у Хрватској. И Злата Бојовић као и младе снаге, Војан Ђорђевић и Славоко Петаковић, били су на разни својих претходника који су о Држићу дали важних прилога, од Павла Поповића, Петра Колендића, Драгољуба Павловића и Мирослава Пангића. Уз то, добро је било чути у њиховим излагањима како више нема и неће бити проблема да се и у Србији арти-

“Просторе земаља насталих на тлу бивше Југославије видим као један фрижидер којему је нетко истраго прикључак из струје па се унутра све усмрдило и цури ван нека чудна, смрдљива смјеса. Што се мене тиче, ја тај фрижидер не бих ни укључивао јер се више ништа неће поправити, само ће се зло стврднути до сједећег отапања. Ја могу само чекати да та нечист исцури”

кулира доживљај хрватске књижевности као целине, дакле да се коначно и онде чују гласови који неће тврдоглаво инсистирати на одвајању дубровачке књижевности од матице хрватске књижевности. У том смислу из Србије долазе нови вјетрови и ми ћемо на њих знати и хтјети одговорити.

У новијој прошлости водили сте оштре полемике са српским академицима о повјесном и савременом статусу Дубровника. Да ли у тим комуникацијама данас има више разумјевања?

– Ја јесам водио полемике о тим питањима, али нешто другачије од оних које су водили моји претходници рођени у временима прије Другог светског рата. Они су водили узалудне разговоре о хрватству или српству дубровачке Хрватске. Припадам оном нараштају који је чим је Миланшевић дошао на власт, и чим се осјетило да неки ставови о слободном Дубровнику постају тврди и јако тврди, одлучио реагирати и рећи српским колегама да ако наставе говорити о српском Дубровнику, онда им је боље да то што говоре кажу уз помоћ тенкова и топова па ћемо видјети, кад их дочекамо на свому тлу, тко је у праву. Немамо ми ништа против да се дубровачка кап улије у океан свијета како нам се сугерирало, али ипак прије океана има једно море о које су се одбијали отомански валови, а то је море хрватски Јадран. Тако

је и тако ће бити. Сретан сам што више не морамо водити те полемике.

Као председник хрватског ПЕН-а раних 90-их комуницирали сте са колегама из српског ПЕН-а. Да ли је данас нешто остало од тих контаката?

– Па, као председник хрватског ПЕН-а имао сам, али и нисам имао контакте са српским колегама. Ми смо српски ПЕН позвали да нам се придружи на 59. свјетском конгресу у Дубровнику, али они су нас игнорирали јер да у Дубровнику има фашиста, па га треба разорити ваљда као Monte Cassino... Ту је престајао сваки дијалог и, најжалост, српски писци нису били с нама у Дубровнику. А да су дошли тада, било би им данас лакше при души. Нису нам баш пружили подршку ни 1994, кад смо потакли у Прагу на свјетском конгресу ПЕН-а оно што се назвала и данас још назива *Прашком резолуцијом*. Премда су је изгласали и премда их се и те како тицала, остали су шутјети па су, како читам у једној књизи Палавстриној, примјетили да је у Хрватској она изазвала прогоне. У Србији није, јер су онде прешутјели чињеницу да су неке од порука те резолуције везане за питања сурадње држава које су настале на тлу некадашње Југославије. Није тај разаз њима тада био по вољи, па је резолуцију којом су резултате разлаза признали, најрадије помели под тепих. Али, данас су то неважне теме, тек раз-

говор о – свима не увијек угодној повјести. Данас не судјелујем у креирању тих односа, па наравно да не знам много о њиховој пракси. Знам да сам пратим догађаје из српске књижевности, волим видјети нове филмове, прочитати казалишне критике, а понекад купим и дневне новине из Србије. Оно што једном рече Станко Ласић како су Срби Хрватима постали Бугари, данас је истинито, ипак, само djelомично.

Постоји много разочараних очију над оним како Дубровник изгледа данас. Што би на примјер Марин Држић рекао када би се неким чудном данас у Дубровник вратио?

– Разочараност Дубровником није никакo повезана с његовим изгледом. Он данас све више добија стари сјај, његов урбанизам је враћен у пријератно стање, али Дубровник је у интелектуалној кризи, а онда је и његова језгра у кризи становништва. Кад сам се ја 1956. уписао у основну школу у старој градској језгри Дубровника, било нас је четири паралелна разреда. Ове године једва да су уписали два. Неки дан су на градском вјећу вијећници вапили за децималном плаћом на Страдуну, а један злудради тип рекао је из публике: *Па што их не тучете па ће плакати*. А што се Држића тиче, не би се он разочарао: он је још у своје доба био разочаран, па би данас видјо да је све вазда исто. Уосталом, као интелегентном проматрачу, њему не би требало много времена да схвати тко су људи „назбиљ“ а тко су они „нахвао“. А ја сам се на те људе „нахвао“ навикао па је то као у оном вестерну лок траје хајка, само се осврнем, видим те гониче онђе праксе и промрсиам кроз зубе: *Who are those guys? Нима је хајка стање свијести, менталитет*. Уосталом, све је код нас менталитет, на нити странке нису политичке него менталитетне, претполитичке. Дакле како вели Иво Војновић, још нас има, још нас има враг ошћо.

■ БОЈАН МУЊИЊ

ВЕЋЕ НЕ ДА СПИСЕ НА ЋИРИЛИЦИ

Судско веће Хашког трибунала одбило је захтев Радована Караџића да му се сви судски списи који се односе на његов предмет доставе и на српском језику ћириличним писмом, пренела је агенција Сриа.

Судије су закључиле да су Караџићеве примедбе на латинично писмо засноване на „националним, личним и породичним разлозима и обавези да поштује српски језик и ћирилично писмо“. Веће је констатовало „да Караџић не наводи да није у могућности да разуме босански, хрватски и српски на латиници, и да је сам већ писао поднеске служећи се босанским/хрватским/српским језиком и латиничним писмом“.

ЋИРИЛИЦА

НОВИ САД - Удружење за заштиту српског језика „Ћирилица“ саопштило је јуче да у Војводини у службеној употреби треба да буде српски језик и ћирилично писмо, док би употребу других језика и писама требало уредити законом који важи за целу територију Србије.

На ванредној седници скупштине тог удружења предложено је да у целости буде измењен члан 26. нацрта статута Војводине или да се брише његов други члан који предвиђа примену и латиничног писма српског језика, преноси Танјуг.

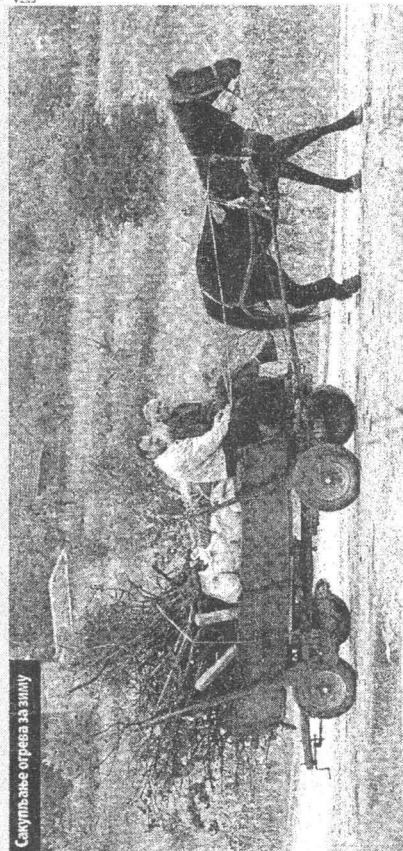
КАКО СЕ ТРАСИРА СТРАНПУТУИЦА СРПСТВА

Скупљање отреса за зиму

У члану 26 нацрта стату-та АП Војводе се стоје, у раз-лику органа о организација АП Војводе у службеној су употреби српски језик и латинично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихово писмо. Према латиничном писму српском језику уредиле се поворјазичка скупштинска одлука... То је у организационој суротности са чланом 10 Устава Србије који гласи: „У Републици Србији у службеној употре-би су српски језик и латинично писмо. Службена упо-треба других језика и писа-на уредбује се законом, на основу Устава.“

Дакле, у Уставу Србије не постоји провај латиниче ср-пског језика, а употреба дру-гих језика и писама уредбује се законом а не поворјазичком скупштинском одлу-ком. Види се да ће Вириш-ца бити обавезна само у ор-ганима и организацијама АП Војводе, а на јавне и нејавне на установама право-уног реда и правосла-них 20 исто виришце на ра-чунама латиниче српског језика. Наведено се не би могло десити без воље и Срба, да се током мора чу-вајући стремежности тог наро-да на потпуно самопони-тење.

Срба знали да појма латиниче српског језика не би било без српског лингвиста. Она латинича, идејална хр-

мајра, ни то јава, небеска тега је наставаљива устаци као и раније и не би било тигете.

за Виришца, а латинича је та бугарска Виришца и на монети србо. Вољатија му ку муче да од српског језика створе неки свој, а слично је и са Хрватима. Навоно ватску латиничу зашто и латиничи Црнојори не би могли опстати као Срби, Ошаско, ако Срби жртвују своју Виришцу задржаће у својој Црнојори. Србо-стало нешто жртвују а ми видимо да се данас у Црној Гори негује мржња према српској Виришци.

Онима који су се усудили да се јавно адоже за нешто што је српско, поуредице је премо мених мерије бузи-мо као остали саст. Патоге-дајмо само најближа околи-ну. Словеначки лингвиста су заједно са својом владом водили акцију да се страна имена фирми замене сло-веначким речима. Макел-нија држи толико да своје Виришце да су њени тежице-ри на имигрициу исљубузи-

Редовно Марошвај, Цетар Мисошвајски и други. Онај последњи је сам себе деман-товао, а тиме поинтига и

станове осталих лингвиста, јер је у својој књижи „Идеје јурословенства и српског ма-со“ написало да је на тогори-личној гробини Војника Пе-тровића на екватору гроб-ница у Петроградску Ви-ришца, које се није могла одрећи неговом још. Јава су-прута мора је српски. Па ако Срби имају и своју латиничу, откуд овда на римокало-ничком гробу Виришца! Такође је у истој књижи Ми-лошављевић величао Јаву М. Костића као најрешет српског писца у емиграци-ји после Другог светског ра-та, али је сакрио да је тај велики Виришца као ср-пског писца, а осталих Срба још се остатак Срба.

» Паза М. Костић, највећи српски писацу емиграцији после Другог светског рата, Виришцу као симбол именовао је најважнијом за опстанак српства.«

Ако су лингвисти већ помо-гли да Војвода буде латинича, као и остали цео Ср-бије оца државна мора укре-тити финансирање издаци-на новог српског правописа са неуставним устојенима и хрватске латиниче поври српске Виришце. И да у слу-чају да заданама финансира-њем другој држави мора спре-жити користиће: тајаво пра-вописа у српској просвети. Ако је уопште има.

» Ненања Вагана, гитак, инж.

КАКО ЈЕ СИСТЕМАТСКИ УНИШТАВАНО СРПСКО ПИСМО

ОД МАРИЈЕ ТЕРЕЗИЈЕ ДО ДАНАШЊИХ ДАНА

Аустроугарска царица је морала да повуче уредбу о забрани ћирилице, јер су се тадашњи Срби у монархији жестоко побунили

Ћирилица је угрожавана на разноврсне начине у својој хиљадугодишњој употреби међу Србима. Законску одредбу против ћирилице још у Аустро-Угарској прво је донела Марија Терезија. Царица Терезија је убрзао морала да повуче ту уредбу, јер су се тадашњи Срби у монархији жестоко побунили. Тада су сви Срби тачно знали ко је и њихово писмо, па је, захваљујући посебно и утицају српских свештеника, царица убрзао забрављати одлуку о забрани српске ћирилице. Одмах после ње и цар Франсо

Јосиф је донео сличну уредбу, али ју је и он још брже повукао због поновних жестоких протеста Срба.

Званична забрана

У време Првог светског рата ћирилица је била званично забрањена у Хрватској, Бачкој, Црној Гори и северно, у Србији. Одмах у Другом светском рату ћирилица је била забрањена једним од првих закона који је донела „НДХ“ већ 25. априла 1941. године, који је имао је назив „Законска одредаба о забрани

ћирилице“.

После Другог светског рата почело је напуштање протеста протона ћирилице. Најпре је почело проглашавањем ћирилице за „застарело“, „сењачко“ и „просто“ писмо. Тако су прототипички ћирилице називали стил код Срба да пишу својим писмима. Онда су почела изабравања ћириличних машина из употребе а престаја је и њихово произвођача с ћириличким тастатурама. Срећом, комуњери су нам стигли као спас за ћирилицу. Бил Гетс заступају је наш споменик због тога!

Слова ћириличне азбуке

А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е	Ж	З	И
Ј	Љ	Њ	Ћ	Ќ	Р	С	Т	У	Ф
Х	Ц	Ч	Ш	Щ					

ИГНОРИСАЊЕ УСТАВА

У нашем Уставу, у члану 10. савезни је проверопис и протестски испривно решено питање службене употребе српског језика и писма ћирилице. Наравно, једини прописи је у томе што се Уставом предвиђено испривно јединозабуће у ћирилицу не спроводе. Неко врло одговоран, више него очигледно, игнорише Устав Србије, јер је код нас и даље исправан Устав једино, а праска нешто савезни друго. Наравно, најхитније могуће мора се сачинити нови закон о службеној употреби српског језика и (српске) ћирилице.

показала спорном за Србе. Захваљујући највише политичким и деловно политичким лингвистима, Срби су почели напосако да „читају“ ту „равноправност“, па су све више истинили да су писма алтернативна. По значају су једино српски лингвисти „прочитали“ да Срби једини могу писати којим хоће писмом.

Д. З.

ИНТЕРВЈУ ПРОФЕСОР ДРАГОЉУБ ЗБИЉИЋ, ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА „БИРИЛИЦА“ О УГРОЖЕНОСТИ БИРИЛИЦИ ПРЕТИ НЕСТА

Један језик не трпи два писма и сам се ослобађа оног које је било дискриминисано и прогоњено још од Аустроугарске до данас. Од латиничког писма Срби немају баш никакве користи, јер уз њега не могу знати ниједан други језик

У српском језику и писму догађа се нешто што не постоји нигде у свету, поготово у Европи и постоје озбиљне претње да остацима без свог бириличког писма! - упозорава у интервјуу за Глас јавности професор српског језика и књижевности из Новог Сада Драгољуб Збиљич, који је председник Удружења за заштиту бирилице српског језика „Бирилица“.

Регулни на неуставне чланове 26. и 34. у Нацрта статута АП Војводине о службености српског језика и службености других језика и писма („примена латиничког писма српског језика уредливе се покретљивом скрупцијом одлуком“) и „Скупштина Војводине уредује примену латиничког писма“), Збиљич истиче да је употреба латиничког (а не „латиничког“) писма неуставна и да је на даљу ново черчење српског језика сада и у АП Војводини.

Реч је о врло озбиљном кораку који води у видан језички сепаратизам, што је практичан и конкретан наговештај да се поставља раније споминута идеја о усплинењу и издавању „војвођанског језика“ из српског језика за Србе у Војводини, јер нико други не би тај језик прихватио за свој. Већ су неки neodговорни политичари споминjali да постоји некакав „војвођански језик“. Ми се с тим не бисмо уопште шалили, јер је имамо

до јуче изгледало шаљиво и поминjaње „трногорског језика“.

Колико је бирилица угрожена?

- Топико је угрожена да ускоро можемо остати без свог писма! Поједини, чак и лингвисти, не разумеју да писмо не реализује јавну од службује употребе језика. Лингвистика има неколико законитости, а једна од њих јесте да језик, по својој природи, не трпи оно што није важно. Један је-

зик, по својој природи, не трпи ни два писма, која не само да му нису важна него су и немогућа! Пошто је то тако, наш језик не може да трпи два писма и сам се ослобађа једног. А ослобађа се оног које је лепешњама било на удру. То је бирилица.

Колико је наше писмо заступљено у свакодневном животу?

- Више од педесет година невероватне забуре у вези с двама алтернативним писмима само за Србе довела је до тога да се у нашем народу створи невероватна аберка које је то заиста наше писмо. Зато је данас у јавној употреби бирилица ређа него икад. Има је, кадо рекосмо, тек око два одсто у јавној употреби. Све друго је преплавила хрватска латиница. Наравно, није та појава нестата бирилице везана само за АП Војводину. Бирилице више нема-

Драгољуб Збиљич

мо ни у Београду, по селима и градовима Шумадије, јужне Србије и широм целе Републике. Уопште, више не практикује замењивања срп-

ског писма хрватском латиницом, и нарочито - српског латиничког који и данас здрављаву двоазбуку у Правонику српског језика и језичкој науди четири годи-

ДА СУ ДВА ПИСМА КОРИСНА И ДРУГИ БИ ИХ ИМАЛИ

Кад би два писма била предност, или „богатство“, онда Ензи, Американци, Немци, Руси, Французи, Грци... не би били ништа мање мудри од Срба, па би и они у своје језике увели не само два него и много више писма. Али, наравно, то нико у престижном свету никада није радио, првенствено због тога што само природа језика не трпи два писма, а ни појединац не може стално да преплази у свом језику с једног на друго писмо у свакодневној употреби.

СТИ СРПСКОГ ПИСМА

АНАК

не дијављујући нови правопис, који је, тако, већ постовао неки Скадар на Бојани, односно на Дунаву. Код њих још нисе пронашли „кед“ за тим што су се Хрвати језички отцепили, а наши стручњаци никако да схвате да Срби више немају „српскохрватски језик“, да немају два „своја“ писма, него им је остао српски језик љубиче је варијанте произвекао и „хрватски језик“, и „бошњачки језик“ и „црногорски језик“ (чим се отцепила и Црна Гора) и остало им је њихово писмо.

Шта би требало урадити да се спасе наша ћирилица?

Осим што би се неизоставно морале поштовати и спроводити законске одредбе, неопходно је сачинити нови правопис српског језика, у коме ће решење питања писма бити усклађено с решењем у Уставу и светском праксом у решавању питања по праву: једно писмо за један народ и један језик. Да би до тога дошло, лингвисти би морали имати у виду да више немају права да и даље „богаташтво двоазбукаја“ (које не постоји у једном

језику и народу нигде другде у Европи и престојалом свјету) оспоромашују српски народ за његово једино матично писмо – ћирилицу која је већ практично нарубљена из наше јавности. Такође, неопходно је да ср-

ДИСКРИМИНАЦИЈА И НАСИЛНО УКЛАЊАЊЕ

Ово писмо је за протеклих 50- 60 година на најразличитије начине било дискриминисано и насилно уклањано. Тако су, на пример, у Новом Саду шездесетих година, у време комунизма, сви јавни натписи преко ноћних послодања и замењени латиничким писмом. Данас је у Новом Саду, али и у свим градовима Србије, стање у вези с ћирилицом такво да ћирилица има у јавним натписима тек око два одсто, како је недавно истраживањем показао и професор др Драгољуб Петровић – истиче Збиљич.

ХРВАТИ НАМ КРАДУ БАШТИНУ

Пошто су и наша лингвиста прихватили неуобичајену теорију и праксу о двама писмима само у нашем народу, у школама је дошло до таквог стања да су се деца привикала на оба писма, а онда се оно матично, српско почело потискивати. Знати наше ћирилично и хрватско латиничко писмо може да буде корисно само зато што је то, у ствари, вуковски (српски) језик, па само зато, ако знамо хрватску књижицу, можемо да читamo и разумемо текстове и на „хрватском језику“, пошто у Хрвати крајем 19. века прихватили чист стандардни језик у Вуковој обради. Захваљујући овом другом (хрватском) писму нећемо, дакле, знати ниједан други језик, осим ако га не научимо. Нама је важно да познајемо то хрватско писмо исто толико колико је и Хрватима важно да знају српско ћирилично писмо. Разлика је само у томе што мудрији од нас у овом случају Хрвати знају наше писмо, али, наравно, не замењују своје.

Био што објавио на хрватском писму већ се „књижица“ у хрватску културу баштину! Наздравље им свима, али ми морамо да бринемо бригу о свом (српском) језику и свом (ћириличком) писму, а не да у двадесет првом веку, замењујемо своју за српски језик савршенију и погоднију ћирилицу за несавршенију хрватску абечеду. Енглески језик, наравно, остао је енглески и кад су га Американци у САД прихватили за свој службени језик, јер су многи Енглези постали Американци, али нису могли мењати име језика јер се с тим Енглези никада не би сагласили.

пски лингвисти, ако им нешто с том обавезом није јасно, неизоставно организују озбиљан лингвистички скуп на коме би се и ови, коначно, договорили да прихвате оно што је српски народ већ на референдуму

потврдио, а реч је о томе да се српски народ, после шездесетак година лутања без свог мислијенског писма ћирилице, на уставном референдуму у члану 10. изјавио изордиш слух српских и престојалих светских народа који, разуме се, они немају свој (један) језик и своје (једно, снажно) писмо. И на крају, потребно је да наша држава коначно схвати да се устави не доноси да би се чували у витринама и да бисмо се њима званично пред светом, него да се колективно спроведу у пракси.

Пећар Пашић

Пише:
Душко
М. Петровић
srb@EUnet.rs

Канадњачки и црногемачки

Најчувенији Босанци на свету, уважена господа Муџо и Хасо, откад знају за се и за своју Босну поносну, говорили су и говоре, писали су и пишу српским језиком, али га сад, ето, зову „бошњачки“. Њихови рођаци Ибро и Суљо, који су (деценијама већ) на привременом раду у Немачкој (Дојчланд) нису свој тамошњи, немачки језик називали „дојшњачки“. Муневра и Шемса, обе удате у северни део „новог света“, нису свој француски у Квебеку назвале „квебњачки“, нити свој енглески у осталим деловима Канаде „канадњачки“. Збиља, тај тако распрострањен енглески језик – то је, бре, убило се за

До краја Међународне године језика остало је још само 70 дана.

Је ли то довољно да се српски језик у Црној Гори и БиХ изједначи с енглеским у САД, француским у Квебеку и немачким у Аустрији?

преименовање! Чувена Фата из Сиднеја може сву науку о језику једним потезом да смота и тури је у џеп првог кенгура који наиђе, па лепо свој енглески назове „аустралњачки“! Не да је погодано, него само тако! Оно јес' да Американци свој енглески ни у сред Њујорка не зову америчким језиком, него увек и само енглески, али је питање колико локални Алија, поучен и подстакнут сарајевским „бошњачким језиком“, може још да чека на „право“ да свој енглески на Петој авенији назове „амерњачки“ или да тај исти енглески у Њујорку Бањо Кривокапић зазове „црноглески“, па да онда и Мираш Мишуров свој немачки у Бечу прекрсти у „црногемачки“... Генерална „скупштина Уједињених нација“ прогласила је ову, 2008-у, међународном годином језика. УНЕСКО је позвао владе свих држава, организације цивилног друштва, образовне установе и све остале на „развијање језичких политика“.

До краја Међународне године језика остало је још само 70 дана. Је ли то довољно да се српски језик у Црној Гори и БиХ изједначи с енглеским у САД, француским у Квебеку и немачким у Аустрији или ће и даље бити, како у Црној Гори и БиХ, тако у целом свету и у свим службама ЕУ и УН, да се само српски језик може узети и простим преименовањем отети?

„Јасно је да пискарала никако не могу да произведу књижевну творевину док су „елитни књижевници“ у сваком тренутку способни да сачине, и маскирају, текст тако да звучи псеудокњижевно, дилетантски”

Више од новинарских пискарала

(„Дневник самоће 1“,
НИН бр. 3014, 3015)

Неколико појашњења и истина, превасходно за неке „нове“ (али и за неке „старе“) „кљинце“ - читаоце НИН-а, о једном догађају из новије политичке историје Србије од пре 22 године, о коме у два броја НИН-а - у склопу свог дневничко-мемоарског приказа и објашњења друштвене и политичке збљиве родне му Шумадије, Београда и Србије и са наглашеним набојем антимилошевићевског дисидентизма - своје тумачење даје књижевник Видосав Стевановић.

Политичко-пропагандни памфлет „Војко и Савле“, који је Политика штампала у свом недељном броју 18. јануара 1987. године, био је класичан метод политичке дискредитације, обрачуна, застрашивања, одмазде и освете једнопартијске власти у Србији према већинској струји унутар САНУ и према истакнутом члану те струје, партизанском санитетском генерал-пуковнику из Другог светског рата који је после рата, у Министарству одбране Југославије, више деценија био на челу медицинске службе ЈНА, добитнику НИН-ове награде за публицистику и редовном члану САНУ - академику др Гојку Николићу. Крајем децембра 1986, на ванредној годишњој скупштини САНУ, ова већинска група академика аргументовано и истрајно је бранила право на слободу мишљења, рада, аутономију и интегритет САНУ које је режим, поводом академијиног Меморандума, жестоко напao и угрозио. Одмазда је била творевина и спроведена је од стране тада актуелног и, све до прекретнице Милошевићеве посете Космету почетком маја 1987. („Нико не сме да вас бије“), јединственог милошевићевско-стам-

болићевског (павловићевског) режима власти у Србији. (Режим је, између осталог те године Академији укинуо средства предвиђена за прославу стогодишнице Академије, која није ни одржана.)

У својим дневничким сећањима, писац Видосав Стевановић само елаборира оно што се, у контексту крупних превирања у Србији, одвијало годину дана после политичког обрачуна режима са САНУ и генералом Николићем - политичко ликвидирање, од стране победничког Милошевића, шефа београдског „Це-Ка“, Драгише Павловића, „Стевановићевог школског друга и пријатеља, једног од поражених кога је одбио напaсти не прихватајући понуду да се придружи слобода-

новцима“, тврдећи да је „афера око хумореске послужила као први ударац приликом ликвидације једне политичке гарнитуре, у сваком случају боље од оне која је победила...”

Непосредна оперативна улога Службе ДБ Србије и Београда у производњи памфлета за дискредитацију и застрашивање академика Гојка Николића и већинске групе академика у САНУ, нити је (за разлику од примера ради, раније краће текста Меморандума и много чега другог у друштву) била пресудна нити, пак, неопходна (више се ту могло радити о методи „маскирања“ ДБ-ом). У том смислу, није ни био неопходан никакав тајни досије или, пак, „досије“ генерала Николића. Довољни су били „Це-Каи“,

српски и београдски, и неки генералови истакнути „ратни другови“. То, наравно, ни у ком случају не значи да је ДБ касније била „равнодушна“ и пасивна према новоствореној „понуди“, узимајући у обзир то да је ионако, са „Це-Каима“, деценијама била доминирајуће и контролно свеприсутна, посебно у главама мноштва.

Питање самог писца памфлета, ма колико тада а, можда, за неке и данас било интригантно - споредно је и суштински ирелевантно. Оно је и у то време за академика Николића било секундарно, што је он у отвореном писму тадашњем глoduру Политике Живораду Минковићу и објаснио, „промовишући“ га, између осталог, у правог писца текста. Значајније питање је било, а и данас остаје, ко су били налогодавци, инспиратори те пропагандне диверзије, мада је и ту круг актера институционално, не и до краја персонално, идентификован и рекогносциран.

Преземно-подземни, вулгарни и примитивни садржај и стил памфлета (без чега, иначе, памфлет не постоји као памфлет) уопште није морао, и није могао (у шта је Стевановић сигуран) да напише искључиво само неко дилетантско новинарско пискарало. За то је сасвим могао бити „довољан“ и неки писац из књижевне „премијер лиге“. Уосталом, јасно је да пискарала никако не могу да произведу књижевну творевину док су „елитни књижевници“ у сваком тренутку способни да сачине, и маскирају, текст тако да звучи псеудокњижевно, дилетантски. Некима од њих „Војко и Савле“ није био први „лодвиг“ те врсте.

Др Душан Николић,
Београд

Novi roman jednog od najvećih pisaca današnjice

DOBITNIK GONKUROVE NAGRADE

Istorija i legenda, mudrost i ostrašćenost na čudesnom i uzбудljivom putovanju Orijentom.

Laguna www.laguna.rs
BEOGRAD, Resavska 33 tel: 011/3341-711

П. С.
Видосав Стевановићу изрекавам овом приликом захвалност што је, преко страница НИН-а, мене, као сина др Гојка Николића, моје сестре, а и јавност, између осталих ствари, упознао с тим да нам је отац премио-шо две године раније него што ми за то знамо, у метрополи око 150 км северно од местаца за које ми знамо, и у установи, а не у свом привременом и последњем породичном боравишту у коме смо га последњи пут посетили. (Кавке ли аутентичне, веродостојне и смеле „картезијанске“ дневничке фактографије!)

Језик хумора или говор мржње

Недавно су српски сатиричари, „јежевици“, Јасмина Буква, Драгутин Карло Минић и Ради-воје Бојичић били гости бугарског града Свиштова где им је, као добитницима награде „Алеко“ са међународног конкурса за сатиричну причу, у кући Алека Константинова, „оца“ легендарног бугарског књижевног јунака Бај

Гање, уприличено књижевно вече.

Заједно са нашим писцима, наступили су и бугарски сатиричари Јордан Попов и Крсте Крстев из редакције хумористичког магазина „Стршел“, а бољем међусобном споразумевању допринео је професор славистике са Универзитета у Великом Трнову, Ганчо Савов.

Овом приликом „јежевици“ су се са бугарским колегама договорили о организовану више заједничких манифестација у оквиру Удружења балканских сатиричара, чији су чланови и „Јеж“ и „Стршел“.

Тим поводом, **Радиивоје Бојичић** каже:

Идуће године, када „Јеж“ започиње обележавање седамдесетогодишњице издажења, удружења балканских сатиричара Србије и Бугарске, уз помоћ фондова ЕУ, реализоваће један мултимедијални пројекат на тему: „Језиком хумора против говора мржње“. Биће расписани међународни конкурси за причу и карикатуру, а предвиђене су изложбе и књижевне вечери у више градова наших земаља.

Уосталом - додао је Бојичић - ако игде има стручњака и за језик хумора и за говор мржње, онда смо то ми, потомци оних које су Стари Словени довели на буре барута, на коме лежи брдовити Балкан.

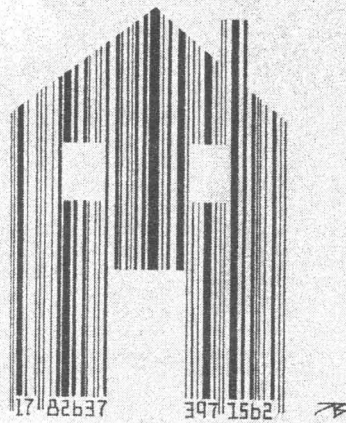
Три карте за Лесковац

Лесковац ће од 3. до 8. новембра бити домаћин првог Лесковачког интернационалног филмског фестивала («Liffe»). На фестивалу који организује Културни центар Лесковца, уз покровитељство Министарства културе, биће додељене три награде. За режију «Златни лешник», награда критике «Лесков лист» и награда публике фестивала «Vox populi».

Саша Стојановић, директор и селектор фестивала «Liffe», каже за НИИ да је Лесковачки интернационални филмски фестивал настојање да се култура децентрализује и да се, осим на Палићу, у још једном граду Србије, а да није Београд, појави и устојачи озбиљан филмски фестивал: «Осмислили смо да програм фестивала поделимо у четири целине. Први је 'Они долазе' и на њему ће се представити млади, недовољно афирмисани домаћи аутори фантастике. Затим програм 'Виктор Викторија' у оквиру кога ће се приказати инострани филмови који су добили награде познатих светских и фестивала у окружењу. Ту је и фестивал музичког филма, али и такмичарски део у коме ће учествовати 13 филмова.»

Стојановић каже да ће се за награду првог лесковачког фестивала филма борити и четири домаћа филма - „Турнеја“ Горана Марковића, „Љубав и други злочини“ Стефана Арсенијевића, „На лепом плавам Дунаву“ Дарка Бајића и „Бледи месец“ Љубише Самарџића, чијом пројекцијом ће фестивал бити и затворен.

■ П. Ђ.

Чубура

Јован Ђирилов

На Чубури је земља прогутала четири куће. Није реч о земљотресу, већ о људском фактору. „Људски фактор“ је завршио у истражном затвору. „Фактори“ су копали темељ за нову вишеспратницу. Будуће велико станиште и велика моћ прогутали су јучерашња мала станишта становништва мале моћи.

Велика несвоља наших злосрећних суграђана повод је да проговоримо нешто о топонимима града Београда. Већина су наслеђа за турског вакта. Најподробније је порекло назива проучио Милан Ђ. Милићевић (1831-1908), књижевник, историограф, један од оснивача СКЗ и Друштва српске словесности, члан САНУ и петроградске академије наука; један је од оснивача конзервативне Напредњачке странке.

Чубура - на том месту налазила се стублина, назив за дрвено дебло, које је тада замењивала металне цеви, и кроз коју је текла изворска вода. Та стублина звала се по турски чубура, од речи чубук (subuk са квачицом испод првог слова), изданак, грана младича, цваста грана, дрвена цев, лула, код нас сачувана као турцизам у нешто измењеном облику чибук, танка цев на специјалним лулама, позната још као камиш.

Вулбулдер - на турском значи „славујев поток“ (vuľbu slavuј са две тачке на оба и, што се изговара бљижe нанем билбил или још тачније као исти немачки преглашени самогласник Umlaut, и dege долина, поток).

Дорћол - па турском раскрише четири пута (dort са двотачком на самогласнику о је 4 и уол пут друм).

Калемегдан - Kale турски тврђава и meydan arena, бојиште. Карабурма - погрешно изговорен изворни назив Кајабурма од турске речи кауа литица, која се спушта са врачарског брда ка Дунаву и битна завртањ, вијак, шраф, венчани прстен, рупа.

Лиман - на турском значи лука, што Лиман на Сави и јесте. Ту су Турци држали магазе и кафане, а босански трговци пристајали са својим бродовима.

Стамбол капџија - капџија која је водила ка Истапбуду, Стамболу (на грчком „унутар града“); у Византији Константинопољу или по нашим Цариград.

Ташмајдан - по каменолому који се ту налазио (tas, треће слово пише се на турском као слово s са квачицом доле, на турском камен и тадеи рудник).

Теразије - добиле су име по старинском водоводном систему за довод и одвод воде системом цеви и резервоара у доба Турака. Највиши резервоар воде, довођен са микрорушких извора, налазио се на данашњим Теразијама, као једном од највиших пунктова Београда. Са те висине, системом одводних цеви, пићања вода се сливала на ниже тачке Београда. Цеви су личиле на старинску вагу, коју знамо као ознаку Слене Прајде, по турски terazi, како и данас Турци зову знак ваге у хороскопу.

ла о односу великих и моћних држава према малим и слабијим, који је, заправо, увек исти, а посебно су занимљиви српским читаоцима јер пружају нову и досад мало познату слику о војним операцијама на Балкану у току Првог светског рата. Из обиља докумената о раду војних савета, врховних команди и влада Француске и Енглеске стиче се недвосмислени закључак да мала и јуначка српска војска није увек имала искрену и потпуну подршку савезника.

Аутор је, несумњиво, уложио велики напор да дође до драгоцених и непознатих докумената о деловању најодговорнијих француских и енглеских политичара и војника за време Првог светског рата. Штета је само што је његов изузетан и користан труд делимично обезвређен рогобатним изразима и језичким погрешкама које лектори нису исправили: „Био је одбојан према таквом поступку“, „У вези споразума“, „У вези излагања“, „Крива им је изгледала још опаснијом“, „Путеви и начини“, „Разочарење“, „Први покушај завршио је неуспехом“, „Да се о томе расправи“, „Стање духова у војсци“, „Средњевропски“ „Био је са ставом задовољан“, „Кад (војници) уђу у старим границама“, „У погледу офанзива на Балкану“, „На којој је икада присуствовао“, „Обећање Италији у погледу Далмације“, „Намере владе према Солунском фронту“, „Несвестан одлука“, „Влада је требала...“, „Они су требали (да склопе споразум)“, „Сукоби у погледу Албаније“, „Водила се борба о томе“, „Није одустајао од гледишта у погледу Србије“.

Војислав М. Станојчић,
Београд

(Не)лекторисана књига

Поводом деведесетогодишњице пробоја Солунског фронта, Завод за уџбенике објавио је почетком септембра књигу нашег истакнутог историчара и дописног члана САНУ, Драгољуба Р. Живојиновића: „Невољни ратници“ (Велике силе и Солунски фронт – 1914-1918). „Ратници“ су још једно од многобројних досад написаних де-

Кодексом на отрован језик политичара

Група „Лабрис“ забринута
због сутрашњег скупа
десничарских
организација у „Рексу“

Многи делатници у јавним наступима користе неприкладан говор, према политичким неистомишљеницима односе се нетолерантно, а вербалним насртајима и некоректним понашањем шире говор мржње и нетрпељивости. Те отровне стреле, међутим, не погађају само оне на које су директно уперене, већ и јавност уопште, јер функционери говором и понашањем утичу на формирање јавног мњења, а неретко нарушавају и углед функције коју обављају. Баш због чињенице да имају повећану одговорност за понашање у јавности које у многим случајевима није за похвалу, служба заштитника грађана припремила је модел кодекса професионалне етике за функционере јавне власти.

Зорица Мршевић, заменик републичког омбудсмана за родну равноправност, на јучерашњој трибини посвећеној сузбијању говора мржње у медијима, рекла је да је реч само о нацрту таквог кодекса који је сачињен „са намером да постане део домаћег правног система“. По том моделу, носиоци јавних функција не би смели да праве разлику ме-

ђу грађанима у зависности од њихових политичких ставова, расног, етничког, социјалног порекла или било ког другог личног својства, а у контактима требало би да поступају коректно, искрено, љубазно, поштено и уљудно. Кодекс би обавезивао и на колегијалност, поштовање и толерантно понашање и према другим функционерима и јавним службеницима и медијима, како током изборних кампања и других јавних наступа, тако и по истеку функције.

Мада се, по правилу, о случајевима говора мржње расправља када се они већ догоде, Драгана Вучковић, представница „Лабриса“, групе за лезбијска људска права, изразила је забринутост поводом скупа који би могао да поприми таква обележја. Наиме, она је протестовала што ће у Културном центру „Рекс“ сутра после пројекција документарног филма „Врела крв“ бити одржана трибина десничарских организација. Филм „говори о десничарским и нацистичким организацијама у Србији, а екипа филма закупила је поменути простор како би се разговарало на тему јачању десничарских идеја у Србији после 2000. године. Објаснила је да их је ова вест шокирала јер пре месец дана група „образоваца“ је на истом простору претукла учеснике петог по реду „Квир Београд фестивала“.

М. Петрић

„Политика“, 1. 11. 2008, с. 09

КРИТИКА НАЦИОНАЛНЕ ЛЕКСИКОГРАФИЈЕ

Издавачки центар
СРПСКОГ
НАРОДА

Енциклопедија која уме да зајмури

Како „напасти и савладати“ штиво на безмало хиљаду и три стотине страница великог формата. Одговор је јасан: то не може нико

На Београдском сајму књига, у октобру 2008, задужен за рад жирија који даје награде, пажљиво сам пратио шта су издавачи спремили. У општој лениги награђивана понуђене су књиге као издавачки подухвати. Предложена је и једнотомна *Енциклопедија српског народа*. Издавач је Завод за уџбенике, а предузимљиви директор Радош Љушић главни уредник. Чланови редакције, задужени за области, у десет целина, дати су азбучним редом: Србобран Бранковић (спорт, масмедији, издавачка делатност), Бранко Вујовић (бликовне уметности, архитектура, позориште, балет, музика, филм), Љиљана Гавриловић (географија, геологија, исељеништво, метеорологија, рударство), Драгана Ђнатовић (економија, финансије), Душан Иванић (књижевност, историја културе, филологија), Живан Лазовић (филозофија, теологија, право, социологија, психологија, педагогија), Александар Липковски (математика, физика, електротехника), Будимир Павловић (медицина, ветерина, фармација, стоматологија, хемија, биологија) и Сузана Рајић (историја, етнологија, археологија). Уређивачки одбор (где азбука почиње са Љ) чинили су: Радош Љушић, Драган Хамовић, Јасмина Милановић, Јелена Давидовић-Коларов, Радомир Ј. Поповић, стручни секретар, Сузана Рајић, Душан Иванић и Дјерана Оцић, уредник за лексикографију. Има још имена. Енциклопедијске послове морају да раде велике екипе. У томе нема необичности.

Уредничком тиму вала придодати 292 имена оних који су написали одреднице за *Енциклопедију српског народа* (у даљем тексту: ЕСН). О ауторима мало знамо. Нема ништа уз њихово име и презиме. Можда су мислили да је то довољно. А није. Зато су, у посебном додатку, на крају, дати исцрпни подаци о члановима стручне редакције и главном уреднику. Нема их, дакле, у самој ЕСН, али их има посебнице, да се тако споје скромност и нескромност у броју редака. Али то може бити и симпатично решење. Њихова ренесансност је очигледна у набрајању области које су уређивали. У енциклопедијским рађањима укрупњавања су редовна појава.

Омакс треба честитати именованим прегаоцима, јер су обавили велики и важан посао. То су учинили према својим могућностима и у складу с роковима који су, по свему судећи, били кратки. Или се радило брзо или се претерано отежа. То су две крајности у српским лексикографским пословима. И када је реч о лексиконима, и када је реч о лексикони. То није област с којом можемо пред Милоша. Разлога има доста. То је тема за другу прилику. Зато је појава ЕСН догађај достојан потпуне пажње. Није добро када неко уради тежак посао, па сви нагну да дају примедбе. То је и лако и често. Потребно је увек одати заслужено признање, а потом изложити примедбе, сугестије, критике, предлоге. Зато још једном истичем да је Завод за уџбенике с једнотомном ЕСН дао пример како се хрбро, без узгезања, може напасти и савладати најтежи лексикографски задатак: израда националне енциклопедије. То је пример за огледање и, можда, за угледање. О тој дилеми је реч.

Како „напасти и савладати“ штиво на безмало хиљаду и три стотине страница великог формата, ко може признати да је стручан за целину која прикажује, у одломцима, по обичајима енциклопедијским, укупно деловање једног народа и ко ће бити први читалац, реп по ред, од корине до корице? Одговор је јасан: то не може нико, то се тако и не ради. лексикони се користе по потреби, то су књиге које трају дуго, које се читају у деловима, помажу људима разних занимања и интересовања, што биже руди, па на радном столу, да отклоне недоумице. Прва њихова врлина је – поузданост. Ако нису поуздане, оне су непотребне. Стварају сумње. Шире заблуде. Зато је одговорност њихових аутора прворазредна.

У ЕСН, лепо опремљеној, у тврдом повезу, са српском заставом на хрпту, с четири слова С на корици, са српским грбом на насловној страни, са три платнена држача за обележавање где смо стали, докле смо стигли, а најпре дође бела, па плава, па црвена пантљика, све је подређено наслову. И то је нормално. Свака енциклопедија даје сажета тумачења и објашњења. Зато и наслов мора бити кратак и јасан. Овде, на ЕСН, кратак наслов јесте, али није јасан. Нисам запао да су такви називи у лексикографској употреби. Тешко је рећи шта све покрива именована народ. Да ли то значи да у *Енциклопедији српског народа* налазимо само Србе? Наравно да не значи. То није могућно. Нема изолованих народа.

Тачнији би наслов био: *Српска енциклопедија*. Али, такав наслов је „заузет“. Уређивачки одбор САНУ и Матице српске, према слову Закона из 2005, у сарадњи с истим Заводом за уџбенике, припрема *Српску енциклопедију* у десет томова. Завршавају се послови на првој књизи. Члан Уређивачког одбора *Српске енциклопедије* је професор Радош Љушић, главни уредник ЕСН, а однедавно и професор Душан Иванић, члан Стручне редакције ЕСН. Јесте мало запетљиво. Али, није кривац онај што о томе пише. Азбучник *Српске енциклопедије* пречишћен је за два слова (А, Ђ), а састављен је у целини (од А до Ш), у равnoj верзији. То је ауторско дело Уређивачког одбора *Српске енциклопедије*.

Да се вратим на почетак текста. Тамо сам поменуо свој рад у сајамском жирију, чији сам члан четири године. Два пута је био издавач године Завод за уџбенике (то је пошито забележено у ЕСН), а два пута је био издавач године Службени гласник (што не пише у ЕСН). Рекло би се да је све очигледно. Међутим, ЕСН је подржана од дела жирија као издавачки подухват. Нисам гласао као они, али сам учинио оно што ми је била дужност. Узео сам једнотомну ЕСН после прве седнице, однео књигу у Нови Сад и у путу, потом увече, дуго, прелиставао. Ево извештаја о том прелиставању. Служи као помоћ за друга издања.

За издавачки подухват 2008, био је предлогач и часопис *Зенит* Љубомира Мицића, фототипско издање с обимном књигом Видосаве Голубовић и Ирине Суботић. Потражио сам шта о томе пише у ЕСН. Изнад одреднице *авангарда* па та је прва страна првог броја *Зенита* (у заглављу пише да је изашао у Загребу, фебруара 1921), али у одредници *зенитизам* се каже: „*Зенит* је трајао у Београду 1921–26“. Уредник је могао запазити превид и додати да је *Зенит* изашао и у Загребу и у Београду. Дешава се, рекао сам себи, и почео да читам по начину „где се отвори“. Под одредницом *роман* пише да су „роман лика“ писали, као главни представници у српској књижевности, С. Матавуљ и С. Раичковић. Протрљао сам очи. Овде је реч о открићу. Ипак није, Раичковић је песник и када је писао прозу. Можда је енциклопедијски мислио на Светолука Раичковића, па му се омакло. Нека. И то се дешава, али не у енциклопедијама.

Оскреним и ево одреднице *поема*. То је, дакле, „жанровска етикета или облик поезије за децу (М. Црњански, А. Вучо, М. Бећковић, С. Раичковић)“. Овде би било занимљиво омирсити који су песници писали *етикете* а који за *децу*, али је важно да се Раичковић врати себи. Потом сам прочитао да *драма* „обухвата трагедију, комедију и драму“, па да је „*луптопис*, прозни жанр, убрја се у документарно-уметничке жанрове“, па дитиу ретеници: „Радио је у Радио Београду“. Обашка што Радомир Дамјановић још тамо ради.

Скраћеница има доста. Пописане су на почетку. Тако се ради. Али, није баш инвентивно скраћивање *књижевносторије* у *књижевностор.*, или *психијатрија* у *психијатр.*, *психонализа* у *психонал.*, *земљорадња* у *земљор.*, а Хаб-

миње), да је рођен у месту Орадеа Маре (што је у свим његовим биографијама)? Одговор је: тешко. Али, зашто Петровић није члан САНУ? Зато што „није“ ни Добраца Ђосиф. Али „јесте“ Милadin Кораћ који није био члан САНУ. Јесте академик САНУ Војислав Кораћ, родом из Дебелог Брда, али, утврдила је ЕСН, то није у Лици већ код Ваљева (што је од Коренице далеко као Гајтан од Врбаса). Сарадник ЕСН Марко Недић рођен је, у истој енциклопедији чији је сарадник, у Гајтану код Врбаса. (Реч је о Гајтану код Медвеђе.) Као што је новинар Милош Јевтић рођен у Доњој Буковици, а не у Доњој Каменици (ево, коначно, Ваљева).

Када сам погледао *Његош*, стелица означава Петар II Петровић Његош. Ја тамо, а оно ни код Петра I ни код Петра II уз презиме нема Његош (има, додуше, изход фотографије, односно слике). За Петра I каже „успео је да ослаби племенску анархију“, „истакао се у доношењу правног акта“ који је понавља под његовим именом, а за Петра II „желео је да се Србијом изведе ослобођење БиХ“. О „лавођењу ослобођења“ у *Горском вијенцу* је једна реченица, непуна два реда, о целом спеву толико, а о сахрани Његошевој пуна четири реда. Иначе, Црна Гора није увећала своју територију 1859. Тако пише код Петровића-Његоша, који су солидно као династија обрађени (и с родословном таблицом, као и друге српске династије, што делује уверљиво, као и велики број илустрација).

Код имена краљице Марије Карађорђевић место смрти је „Лондон, Енглеска“, поред имена Олге Карађорђевић само Париз, без Француске, поред Карађорђа само Вишевац (као место рођења). Каже се да је краљица Марија „најомиљенија владарка у срп. народу“, а мало даље „није се занимала за политику“. Кнегиња Зорка на 483. страни има петоро деце, два сина и три кћери, а на 821. страни само два сина и кћер. За Бранка Кукића дознајемо да је члан СКЗ (а нема такве скраћенице у попису). Код некога је изостављено средње слово (Јован Б. Авакумовић, Страхинја К. Костић, Вукић М. Мићовић), код некога додао (Александар П. Ивић, Војислав С. Марић, Милорад М. Радовановић).

Обећао сам, па ево мало поређења по броју редова: Бело-брк Момчило 12, Александар Ивић 8, Војислав Марић 7, Катарина Амброзић 22 (с фотографијом приде), Тито 54, Слободан Милошевић 44, Никола Пашић 44, Светозар Милетић 43, Јован Ристић 42, Милутин Гарашанин 18, Илија Гарашанин 37, Зоран Ђинђић 36, Александар I Карађорђевић 43, Вук Караџић 105, Јован Цвијић 137 (више него САНУ са 58 и Матица српска са 52 заједно, без своје установе), новчани завојци 32, Просветни савет 49, награда 61, ветеринарство 26, књижевна критика 52, Његош 48, Богдан Поповић 34, Душан Иванић 28 (у додатку, додуше), Радош Љушић 33 (иа челу додатка, наравно), Милка Ивић 24, Живојин Павловић 19, Данило Кић 31, Миодраг Булатовић 13, Милован Данојлић 18, Милован Билас 33, Даво Бурић 14 (и репродукција), Марина Абрамовић 22 (и фотографија), Драгољуб Мићуновић 26, Дража Михаиловић 43, Ева Рас 24, Раде Драчина 28, Стеван Раичковић 31, Предраг Палавестра 24, Љубомир Симовић 33, Добраца Ђосиф 49, Матија Бећковић 20... И тако, бескрајне су могућности за поређења, као у тражењу највећег простор броја. Обраде су неупоређиве. Негде с биографским подацима, а негде без њих. Негде су унете микронне награде, а негде нису најугледније.

Мало пре сам видео: има Гусиње, нема Плав, а Гусиње је у плавској општини. Толико често се говори и пише Плав и Гусиње да је Ђ. Ј. Јанић (зато га, можда, и нема у ЕСН) рекао Плави Гусињ. Озринићи су код Цетиња (што није написано, али јесу приказани млади Озринићи). Ровчани би били срећни да друга Београд-Бар пресеца Ровца као што пише у ЕСН. Мирко Ковач је рођен у Петровићима код Никшића, а то није у Херцеговини, како стоји, већ у Црној Гори. Близу је и Нудо где је рођен Сава Ковачевић, а не Савао како је крштен у ЕСН. Помине се, код Дробињака, Црногорска Херцеговина, што је новост. Нема Пере Тунгуза; ту је Невесињски устанак. Да, али није Невесиње. По чему је, онда, устанак добио име? Иначе, од свих херцеговачких устанака, у ишчу, од 1851. и даље, обрађен је само онај из 1875.

Има неколико српских породица, заслужних, али су по

правилу различито приказане. Од Дунђерских се помињу два Гедеона, Лазар и Ђока, а дат је портрет Ленке Дунђерски о којој нема ни слова.

Вељко Булајић је рођен у Вилдусима, а не у Никшићу. У свету се из Хага чуло да је Радован Караџић рођен у Петровици, а у ЕСН кажу да је рођен у Шавнику. Као што су рекли за Новицу Церковића да је из своје куће у Тушници отишао 1895. и умро на Савиндан у Шавнику, што по великом снегу, са деvedесет година, и да је хтео није могао.

За ЕСН Светозар Глигорић је Глига. Још је тамо (додатих, интимних) надимака. Нека. Ради урока. Можда зато нема у ЕСН Милорада Ђурића, песника и дугогодишњег главног уредника СКЗ, ни песникњење Љубице Милетић, ни Петка Милетића (давно је склонен), а председник Надзорног одбора Завода за уџбенике Митровић је „уред. *Зборника за друштвене науке Матице српске*“ (заправо је члан Уредништва, код главног уредника Часлава Оцића тога нема), и секретар Матициног Одељења друштвених наука, члан УО и ИО“. Ефектно је ово: „члан УО и ИО“. А Лесковац није био председник Матицини, ни Ђосиф члан САНУ...

Обрађени су Которски архив и Дубровачки архив. И треба. Али, посебно нису обрађени Архив Србије, Архив Југославије, Архив Србије и Црне Горе... Има шематски приказ. То је мало. О библиотекама да не говорим.

Нема у ЕСН академика и председника ЦАНУ Драгутина П. Вукотића, ни историчара Рачковевића, Бојовића, Данића,

Лакића... ни председника Подгоричке скупштине из 1918. Сава Церковића, војводе Стева Вукотића (због заслуга за уједињење Србије и Црне Горе сахрањен је у порти манастирске на Цетињу, а брат је кнегиње Милене), ни великог војводе Мирка Петровића, ни војводе Мине Радовића... али о томе сам већ. Зимоњићева је Гарева а не Гареву. Има Стојана Церковића и његове *Слободне мисли*, без разлога.

Војислав Ђурић није рођен у Крагујевцу но у Малим Кручмарима. Милош Н. Ђурић, забога, није рођен у Бенковцу код Задра; рођен је у Бенковцу код Окучана. Лучићу се и даље мења с годином рођења и место где је то било и име места где је умро (Требинје на Подглице па Хрупиће, Гери па Гера, како које лексикографско издање дође, тако се подаци померају).

Нема академика САНУ: Петра Миљанића, Миодрага Остојића, Веселинке Шушић, Ђорђа Злоковића, Звонка Марића, Олге Хаџић... То иде и више низ. Ирена Гришкат је и Радуловић. Једно презиме јој је узето. За Војислава Становића, живог и здравог у Београду, пише „(?) 1930), универа „проф.“, дописни члан САНУ“. Огранак САНУ у Новом Саду „пострао“ је у Одељењу САНУ.

Има у ЕСН патријарх, има епископ, али нема – митрополит.

Лазар Комарчић је добио још једно презиме: Комарица. „Био је учитељ, па кафеџија“. То је важно за писца фантастике. Да је с нама (и у ЕСН) Божур Хајдуковић, то би разјаснило. А нема ни Благоја Јастребића, ни Гојка Јанушевића. Жарко Команин је Јовановић (ако је код других са псеудонимом то речено, требало је и код Команина рећи). Милан Комненић јесте рођен у Пилатовићима, али је то општина Никшић, није Билеће, као што је то: Билећа.

Нема песника Ранка Јововића, Слободана Костића, Милана Ненадића. Сад видим: „Куколичета, Стеван (? 1913 – ?, 1994), економиста“, професор Универзитета у Београду, „Лукић, Милош (? 1916 – ?, 1998), саобраћајни инжењер, универз. проф. у Београду“.

Евако, уз једно пажљиво листанье, бележи сам податке за образовање, за одговор онима који су ме уверавали да је *Енциклопедија српског народа* издавачки подухват. Спремио сам се да кажем: јесте издавачки подухват, али као лепа младожења у народној песми на путу у Млетке. Много је крастица у првом сусрету виђених. А шта би се догодило да сам целу књигу ишчитао? Овде су само детаљи које сам из главе проверавао у енциклопедији која уме да жмури. С набројеним детаљима не иде се ни у Млетке ни пред Милоша.

■ МИРО ВУКСАНОВИЋ

Тачнији би наслов био: *Српска енциклопедија. Али, такав наслов је „заузет“*

КАКО НАЈБОЉЕ НАПИСАТИ БИОГРАФИЈУ

БИОГРАФИЈА, или си-ви (од *scriptum vitae* - на латинском) како се одомаћило, има за циљ да вас на најбољи начин представи последавцу који, на то порате да рачунате, не може да потрши много времена да прочита оно што сте написали.

Тешко је дефинисати нека универзална правила за писање биографије, али, ево како би, отприлике то требало да изгледа...
Пишите самостојно, јасним реченицама. По могућству, не више од две стране, осим у изузетним приликама. Ако шаљете поштом, нека то буде на папиру формата А4, белом. У сваком

случају, фронт слова не мањи од 10 и не већи од 14. Немојте пуно бордолати (црпити), подвалачити, користити искошена слова.

За биографију треба припремити писмо, које би требало да ердне лажењу који су најважнији детаљи у биографији појасни.

Сама биографија требало би да садржи следеће:
ЛИЧНИ ПОДАЦИ: Име, презиме, датум рођења, адреса, и-мејл,

енције и семинаре у земљи и, посебно, иностранству.
СТРУКЦИЈА: Наведите све језике, уз намену колико их добро познајете или се њима служите. У томе будите потпуно објективни.

РАД НА РАЧУНАРУ: Навишите све програме које ЛИЧНЕ ОСОБИНЕ. Наведите особине, релевантне за позицију на коју конкурirate, нпр. тимски рад, упорност, креативност...

ХОБИЈИ: Биографију можете оживети осталим интересовањима, јер вас то описује као особу која може да усклади посао и забаву.
ОСТАЛО: Наведите све што сматрате битним, а није подвезано под претходне ставке, нпр. посебнаје возачке дозволе (и које категорије), познанства која имате у пословним круговима, итд.

телефони, држављанство. Ствар је вашег избора да ли ћете спати и фотографију. Наслов биографија или *scriptum vitae* ставите у горњи део, по средини.

ОБРАЗОВАЊЕ: Нагласите коју сте средњу школу завршили и када. Уколико сте дипломирали, Пресек наведите ако је изнад 6,50.

РАДНО ИСТУСТВО: Наведите компаније за које сте радили, у којем периоду и на којим дужностима. Ако сте преложили претпоруке вашим послодавца, нека оне говоре више него ви, у супротном наведите у чему сте, по вашем мишљењу, допринели развоју претходних компанија.
НАГРАДЕ: То је оно што вас издваја од других, а високо се на стипендије, конкурсе на којима сте остварили награде.
СЕМИНАРИ И КУРСЕВИ: Наведите стручне конфер-

»Бечерде АНРОСЕМИ», 2.11.2008, с.13

Говорите ли англосрпски?
Др. Драгољ Рачић у вртлогрискот
КАСТИНИ

Најлепше мама Србије

Шести по реду, традиционални casting за насловну страну magazina Mama одржан је 25. октобра у тржном центру Delta City. Од преко хиљаду пристиглих пријава у ужи избор ушло је педесет мама које су са својом decom изаше пред жири састављен од познатих родитеља из јавног живота.

Жири у саставу Бијана Кистић, Ivana Zarić, Ivan Zeļjeћević, Милош Миловановић, Небојша Грнцићски, Ivan Ivanовић, Snežana Petroviћ и Neven Bošković;

»Небојша и 2.11.2008.

Дипломатски израз

СЛОВО О ЈЕЗИКУ

Елон Фејетис

Високи члан српске владе (М. П.) недовољно је у популарној ТВ емисији Студија Б-92 (*Уштак недеље*) помињао, између осталог, боравак г. Мишковића у Црној Гори, рекао следеће:

„Не мислим уопште да је добра ова ситуација у којој се одређени значајни привредници сматрају – да уопште немају дипломатски израз – *персоналном трајном*, а неки други се сматрају *персоналном трајном*.“

Морамо рећи да су појединачни слушаоци били не мало изненађени овим „дипломатским“ изразом и упитали – да ли је посредни коректан изказ или језичка грешка.

Питање је, дакако, начелно и захтева чак дужије објашњење. Реч је, наравно, о (дипломатској) фрази преузетој из страног (латинског) језика, која, у изворном језику (и писму) гласи: *regiona non grata* (у значењу – *која у датом тренутку није пожељна, које треба ошаматавати постојанствено*), на основу прот изразу – *regiona grata* (= *пожељна, коректна особа*).

Овај израз, особито први, данас се употребљавају углавном у вези са дипломатским званичницима других (странних) држава који службено, у оквиру својих амбасада или представништва, бораве у земљи домаћина; знатно ређе, ове се израза могу употребити и за друге иностране особе које немају дипломатски статус.

Међутим, има нешто што се никак не може или бар што не би требало да може.

Наиме, именована *трајна*, у изразу *персоналном трајном*, није само латинског порекла, већ је и као наменени израз дословно преузет из латинског језика. На исти начин, уосталом, као и многи други, као *de facto* (де факто) = *занета*, *чињенично*, *de jure* (де јуре) = у правном смислу, *правно узет*, *de-ge artis* = по закону струке, *према пропису*, *прописано*; *ad calendarum gratias* (ад календарс грекас) = *никада*; *nota bene* = *напомена*, *не заборави!* и др.

Оно што се за таке речи може рећи јесте:

(1) да се као искључиво страни језички изкази не могу

„посрбљивити“, што у овом случају значи да се – не могу мењати по падежима и

(2) да је у писању, начелно узев, добро такве изразе и речи наводити изворним писмом – латиницом.

У нашем случају, пак, у – *regiona (non) grata* није исправно именовну *трајну* мењати по падежима (*трајна*, *трајне*, *трајни*, као, рецимо, *сониша*, *сонаше*, *сонаша*), а ни именовну *исрпска*, јер се ради о латинској конструкцији која представља целиовит израз, такав који је у српском језику преузет дословно и, као такав, лексикализован, што значи да се (као ни у другим наведеним примерима) не допушта никаква српска „адаптација“, па отуда ни падежна промена. Према томе, именовну казати да некога треба сматрати – *персоналом нон трајном*, односно *персоналом трајном*, на исти начин као што не би било оправдано рећи да нешто треба сматрати *де фактом* или *де јуре* (с)ом или – *ад календарском грекасом* и сл.

Остале, међутим, питање (које наша правописна литература не експлицира) – да ли латинске фразе треба писати изворно (латиницом, транскрибовано) или не. У пракси се поступа неубедљачено. Ми, међутим, сматрамо да би се у таквим приликама вазало држати изворног писма (транскрибовано), сем кад се фраза или реч толико одомали да је једна и осећамо као страну.

***

Што се пак проблема деклинације скраћеница тиче (о чему нас пита наша читатељка М. Јакшић), Правопис предвиђа да се скраћенице покаткад могу третирати као речи, па се отуда може, на пример, рећи: ДС је *саопштила* (а не, са науму да С (у ДС) значи именовну *савршак*), док се скраћеница СПС може разумети као именовна м. рона (СПС као, рецимо, *спирес*), па не се отуда рећи: СПС је *саопштила*.

Међутим, ако полазимо од тога да скраћенице ипак нису праве речи, налазимо да је боље избегавати њихов промену, нарочито кад немају могућности „природног“ изговарања, па могу изазвати и недоумице; тако је, наравно, спикерка (М. Ж.) на РТС 1, колембођуби се прво рекла: То је саопштено из Ел-Је-Пеја, да би се брзо исправила рекавши: То је саопштено из Ел-Је-Пеа – Јер се између вокала *с* и *п* не изговара секундарној (сем кад је) позицијно глас као у: *сидеја*, *Ген-веја*, *Миленија* и сл.).

Брига о култури језика

Миодраг
Матицки на челу
Вукове задужбине.
– Главни пројекат за
наредни период
очувања српског
језика и писма

Одлуком Скупштине Вукове задужбине, на јучерашњој двадесет првој седници, др Миодраг Матицки, именован је за председника ове културне институције, док је за потпредседника Вукове задужбине изабран др Љубинко Раденковић, научни сарадник Балканолошког института САНУ.

Будући да је др Матицки био досадашњи председник Управног одбора, и да је његовим именовањем за председника Вукове задужбине остало једно упражњено место, за новог члана УО изабран је проф. др Бошко Сувајцић, шеф Катедре за српску књижевност и језик са јужнословенским књижевностима, Филолошког факултета у Београду. За новог члана Одбора за уметност изабрана је драмска уметница Рада Ђурићин, уместо Миленка Заблаћанског, који је почетком ове године трагично изгубио живот.

Миодраг Матицки истакао је да је главни пројекат Вукове задужбине, (која успешно ради већ две деценије и која има четрдесет огранака у земљи и широм света), за наредни период очувања српског језика и писма, и нагла-сио да се информатичко питање језика

и писма постави као државно питање. Матицки је напоменуо да ће тај пројекат бити назван „Култура језика“, и да ће убрзо после ове седнице бити основан Одбор за стално праћење и бригу о култури језика, изговорене и писане речи.

– Када је реч о писму, предстоји нам мукотрпна борба за равноправни статус ћирилице у Србији, да ћирилица не буде и даље потискивана, да најзад стекне у пракси статус званичног писма. Свесни смо да су мали ефекти од ватрених говора, потписивања петиција на свакојаким скуповима, као и лепљење плаката. Да је, можда, прави пут окретање младима. Вукова за-

Миодраг Матицки

дужбина мора учинити и много више да се изнађу средства за остваривање програма за израду ликовна ћириличног писма, књижног, букварског, писаног и штампаног, техничког и калиграфског – рекао је Матицки.

Јучерашња скупштина Вукове задужбине протекла је у знаку сећања на академика Дејана Мелаковића, њеног доскорашњег председника, а слово о њему одржао је др Драшко Ређеп. Говорио је о „средњоевропској оптици“ Дејана Мелаковића, о његовој фасцинираности Дунавом, о његовом изузетном, синтетичком, научном суду. „Чудан сват, марио је властите усмене, љубоморно, а допустио је својој прониљивости да улази у туђе снове. Ерудитан, духовит, неочекиван“, додао је Ређеп.

Академик Чедомир Попов говорио је о идејама Вука Караџића, о културном простору српског народа, а јуче су усвојени и записници са прошле седнице Скупштине, као и извештај Надзорног одбора.

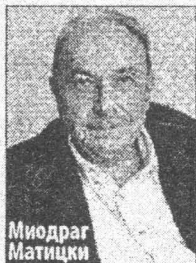
М. В.

МАТИЦКИ НОВИ ПРЕДСЕДНИК ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ ОЧУВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА

Скупштина Вукове задужбине јуче је једногласно подржала предлог да нови председник буде професор Миодраг Матицки, досаданњи председник Управног одбора те задужбине.

За потпредседника скупштине изабран је Љубинко Раденковић, а нови председник Управног одбора Вукове задужбине је Бошко Сувајић.

На седници Скупштине Вукове задужбине, која је одржана у свечаној сали општине Стари град, Миодраг Ма-

Миодраг Матицки

тицки је најавио нови дугорочни стратешки програм те установе културе који ће бити посвећен очувању српског језика и писма.

„Сведоци смо кварења језика и настајања накаралног поговора у обра-

ћањима политичара јавности, на Скупштини као трибини која се народу из дапа у дан намеће преко телевизије можемо пратити карикатуралне беседништво. У издавачким кућама отпунтају се лектори или се лекторски посао обавља траљаво“, упозорио је Матицки.

NASLOVNA POLITIKA DRUŠTVO SVIJET KULTURA REGIONI PODGORICA SPORT

ARHIV MEDIJI ZABAVA KOMPANIJA

Bolni odraz stvarnosti

CGO SMATRA DA JE NEJASNO NA KOM SE JEZIKU PROVJERAVA ZNANJE CRNOGORSKOG JEZIKA

Podgorica (MINA) – Centar za građansko obrazovanje (CGO) smatra da je nejasno na kom se jeziku provjerava znanje crnogorskog jezika za prijem u državljanstvo Crne Gore, s obzirom na to da je proces njegove standardizacije u toku.

Iz CGO podsjećaju da je Upravni odbor Ispitnog Centra Crne Gore nedavno donio Pravilnik o načinu i postupku provjere znanja crnogorskog jezika za prijem u crnogorsko državljanstvo i Program i kriterijum provjere znanja crnogorskog jezika na osnovnom nivou za prijem u crnogorsko državljanstvo.

Navodi se da je, analizirajući oba ta dokumenta, i dalje nejasno koji su jezik i po kom pravopisu polagali kandidati na prvom ispitu.

- Ako se radi o crnogorskom jeziku, pitanje je po kojim se kriterijumima i pravopisu polaže taj ispit, budući da je proces standardizacije crnogorskog jezika u toku - navodi se u saopštenju CGO.

Iz CGO se pitaju po kom se pravopisu uči crnogorski jezik u osnovnim i srednjim školama, a isto tako i kada se radi o osnivanju Katedre za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti.

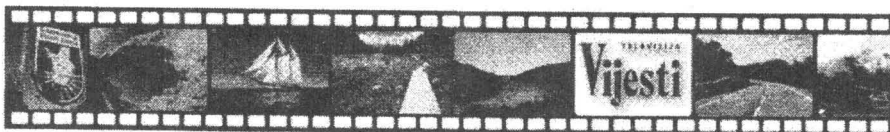
Dodaje se da se, ako je u pitanju maternji jezik, dakle bošnjački, crnogorski, hrvatski ili srpski, koji se uči u osnovnim i srednjim školama, dolazi u paradoksalnu situaciju.

- Naime, jedini od maternjih jezika koji se navodi u tekstu pomenuta dva dokumenta je onaj koji nema pravopis, nema standardizovane kriterijume na osnovu kojih bi se vršila provjera znanja čiji stepen treba utvrditi samim, uzgred budi rečeno, bezobrazno skupim ispitom - saopšteno je iz CGO.

U toj organizaciji smatraju da "opšta zbrka" i medijska prašina koju su taj događaj, ali i dešavanja na Filozofskom fakultetu u Nikšiću podigli, još jednom bolno ilustruju sistemski problem Crne Gore i društva u cjelini.

- To je površno i formalističko pristupanje pravnom regulisanju naše stvarnosti i ironično mimoilaženje pravnog i stvarnog stanja stvari u Crnoj Gori. Počev od najvišeg zakonskog akta ove zemlje- Ustava, preko zakona i odluka, pa sve do nastavnih predmeta, katedri, pravilnika i programa. Svi oni operišu, u formalnom smislu, nažalost, nestvarnim entitetom, crnogorskim jezikom - kaže se u saopštenju.

Ne radi se, kako navode, o tome postoji li crnogorski jezik kao takav, niti da li je opravdano osnivati katedru za njegovo izučavanje, već je riječ o tome da postoji utvrđeni redosljed postupaka i procedura koje treba poštovati da bi uopšte imalo smisla opravdano govoriti o crnogorskom, kao i o bilo kom drugom jeziku.

I Bojović odgovara za deportacije

Inspektore prate i fotografišu

Od danas nose bedževe

Istorija je počela

Korak unazad za RTCG

Radulović u Dobroti na posmatranju

ЂУЛА' У СТАРОЈ МОРАВИЦИ НАСТАВА САМО НА МАЂАРСКОМ, ЗБОГ ЧЕГА СУ НЕЗАДОВОЉНИ МНОГИ МЕШТАНИ

ПУТУЈУ ДА БИ ЧУЛИ СРПСКИ

Да би учили на српском, 32 ђака одлазе у Пачир

Д-р Ј. Симић - Ј. Беквић

ОК подизмајни лице-ри Мађара на северу Војводине износе лексички сагласи, осећају у српске како се у Суботици, у

у Србији. Ниједна улица у Старој Моравици не носи име личности из српске историје. Улице су "Грађанска", "Јадрски краљеви", "Професионалци", "Матије Краљић", "Ракоци, Сечени..."

При том, називи само појединих улица до сада су били на српском и мађарском, како то проценили напредни међумати, идеје чедогу. Сваког дана треба да стају по неке табле на којима треба бити српског језика.

Одлука о промени назива улица донета је на основу већинског мишљења на јавној расправи и сада чекамо да из фабрике стигну нове табле - каже Габор Патхуи, референт за комуналне послове у МЗ "Стара Моравица".

Одличних, око 200 Срба, као и још лексикон сторије национална припадника осталих националних мањина (бу-

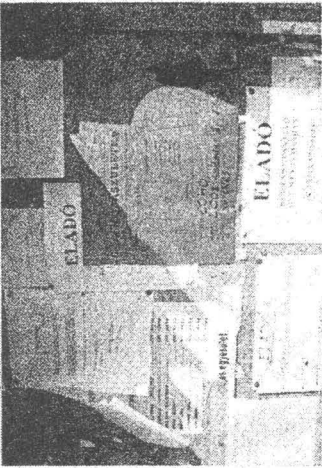
зав мађарске), не гледају благонаклоно на ову одлуку. Нахоро негодовање не до-ишло ни до кола.

Српски језик, заправо, у Старој Моравици нема ме-ста ни у општинској ОШ

Ниједна улица не носи име личности из српске историје

"Стари Ковач Була", Наста-Мишић и Андру Саб српско-на се одвија некадашње на мађарском, а мађарским школарцима који желе да науче српски приликом се пружа на курсу који се одржава у просторијама овакш-

РЕАЛНОСТ Отакопа табла на само једном језику

седно село где се наставља одржава на српском.

- У Србији смо, реч је да имамо српски - каже Ариф.

На наше питање где ли би се наставља на српском ор-ганизује у моравичкој шко-ли, а да узместо ђака путују наставници, секретар Месне заједнице Стара Моравица Тибор Аришовић каже да је то немогуће јер је наставља мађарске јаке тако органи-

зована да једнострано - нека-ко, своје кћерке шаље у су-

не, а при том произлази по-ред одређене школе у Старој Моравици у којој деца че-ста за иде - каже Дејанчи, која је овеке рођена, пошто су јер рођањем пристигли у Мо-равину у збегу из главног града Хрватске.

Не путују само српски де-ца у Пачир због српског је-зика. Горацин Ариф Хокије, млади продавац возила и младозема, који је на северу Бане изабрао са Косова у време НАТО бомбардова-ња, своје кћерке шаље у су-

» Вечеписе Хоћотада » 9. 11. 2008, а. 10

Најезда скакаваца

Нове речи – потребне и непотребне

Нови изрази нас нападају као скакавци“, жали се проф. Димитрије Бунтић из Крушевца, помињући „реконфигурацију“ Уника на Косову, актуелну ових дана. Долаје да је у преводу неког романа Данијеле Стил нашао речи „узралошћено“, „смиреност и узралошћеност“.

Поред *преобликовања, престојавања, реорганизације, реструктурирања, реструктурирања* и тако даље, *реконфигурација* нам заиста није неопходна. То је један од оних камелонских израза из дипломатског речника (као *имплементација* или *ентитет*) који служе да замагле појмове, да се обичан народ не би мешао у послове политичара. Глагол *узралошћити се* постоји у речнику Матице српске, али са ознаком „необ.“ (необично) и једним јединим примером из Ивана Горана Ковачића. Остаје нејасно зашто јунакињи поменутог романа није довољно да буде *радосна, одбалована, несела* или *раздрагана*, него мора да буде *узралошћена*.

Владимир Дедић пише да „има све више хрватских речи које се последњих година употребљавају и овде код нас“. Не осуђује их нити одобрава, али наводи примере: *устврдити* (*устврдио је* уместо рекао је, изјавио и сл.), *суздржати се*, *суздржан* (зашто оно с-, кад приликом гласања питамо „има ли *уздржаних*“?), *околиш* (уместо окружење или амбијент), *непоћутан* („не знам значење“, призна је наш читалац).

Наши најугледнији језикословци (нпр. Павле Ивић, Митар Пешикан, Бранислав Брборић, Драго Ђупић) више пута су истицали да су крoатизми добродошли уколико попуњавају празнине у нашем речнику, тј. ако означавају појмове за које нисмо имали своју реч. То је битна разлика у односу на хрватске лингвисте, који прогоне чак и одавно примљене и одомашнене речи само зато што су српског порекла, и настоје да их замене вештачким или „чисто хрватским“ кованицама.

Устврдити је потребно, јер није варијанта од *утврдити* или *потврдити*, него је свршени глагол према несвршеном *тврдити*. Пера је нешто стално *тврдио* (*изјављивао, говорио*), а Мика је то само једном *устврдио* (*изјавио, рекао*). Суздржати се је нешто старији облик, који се у хрватском

Иван
Клајн

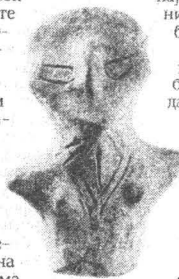
боље очувао, али је постојао и код српских писаца (Матичин речник бележи „суздржан“ код Тоцића и Давича, „суздржаност“ с једним примером из „Политике“). Хрватско *околиш* појавило се у еколошком речнику, негде у исто време када и *овисник* у расправама о проблему дроге. Ни једно ни друго није нам нужно, пошто значе исто што и наше речи *околина*, односно *зависник*. „Непоћутан“ је вероватно грешка уместо *непоћудан*, „који није по ћуди, по вољи (коме)“. Праве замисли за њега немамо, јер ни *непожељан*, ни *неугодан*, ни *немио* не значе сасвим исто.

Инж. Владимир Лаичевић се жестоко буну против речи *бајковит* („овај језички новитет ме сграбцо нервира“) и *узроковати* („тај глагол у време мојих студија није постојао, а сада се користи бесомучно, док је потпуно избачено из употребе *проузроковати*...“). Речи *бајковит* није уопште било у шестотомном Матичином речнику, а нема је ни у хрватском речнику В. Анића. Унета је у нови „Речник српског језика“ с дефиницијом „који је као у бајци, бајан; бајослован“. Будући да се *бајан* данас банализовало и уопштило („Да видиш што сам бајну тапницу купила да распродаја...“), јавила се потреба за новим придевом, и он је сасвим правилно образован (као *шума – шумовит, сила – силовит* и сл.).

Теже је објаснити зашто се глагол *узроковати*, који је забележен у Матичином речнику али је био сасвим неуобичајен, данас шири на рачун ранијег *проузроковати*. Биће да је узрок у овом другом глаголу, који је по речницима и свршен и несвршен. Глаголи образовани помоћу префикса по правилу су само свршени, што значи да се не могу употребити у независној реченици у садашњем времену (можемо рећи „Он је *пропутовао* цео свет“, „Он *не пропутовати* цео свет“, али не „Он ове године *пропутује* цео свет“ већ само „Он ове године *путује* по целом свету“). Изгледа да се јавило осећање да на исти начин нису могуће ни реченице као „Топло време *проузрокује* многе пожаре“ (мада је један сличан пример, из Јована Цвијића, дат у Матичином речнику), него да и ту треба одбацити префикс, сведећи „проузрокује“ на „узрокује“.

да има razvijenu metalurgiju bakra (koja daleko prevazilazi mnoge kulture bakarnog doba) veš je tehnologija tog metala činila ključni podstrek u formiranju te kulture i koja je do svog kraja biti njome prožeta. Ako se ima u vidu postojanje velikih upornih naselja od više desetina hektara, sa veoma lelim staništima, još lepšim svetištima, kao i mogućnost da su se u određenim sferama života nosio te kulture sporazumevali značaja – može se zaključiti da je vinčanska kultura istovremeno neolitska i eneolitska po čemu je slična halokolitskim kulturama na Bliskom istoku, onim kulturama čiji je proces razvoja dovesti do nastanka najstarijih država na svetu.

И око питања да ли је винчанска култура имала и користила писмо, ставови стручњака су дијаметрално супротни. На подручјима винчанске културе регистровано је више стотина знакова на керамичким (посућу) и култноуметничкој пластици, урезаних најчешће после печења, који се разликују од уобичајених украсних мотива на керамици. Међу тим стотинама знакова мали је број оних који су међусобно слични, али не и идентични. Да би се заступала теза о винчанском писму, требало би располагати серијам истих знакова и то не са једног већ са већег броја налазишта те културе. Тек тада би се могло помишљати о постојању писма. Несумњиво је да ти једноставни и сложени уреси нешто означавају, али је готово искључена могућност да они имају вредност писма, поготово за једну културу која је захватала територију од више стотина квадратних километара. На керамици са локалитета Јела у Шапцу регистровано је више десетина урезаних знакова, али нема два идентична, нити су за њих нађене аналогје на неком другом винчанском локалитету, а нема ни правила где су ти знакови изведени. Најразличитије су претпоставке шта означавају ти уреси на керамици: власништво, мера, садржај, апотропеј, број, радионички знак... Без обзира на то шта је од тога тачно, чињеница је да је њихово значење било познато појединцима или изузетно малом броју људи. Нешто је друштво ситуација када су у питању урезани знаци на култноуметничким предметима. Такође из Шапца је ве-

Винчанске фигурине: локалитет Јела код Шапца

ћи број људских керамичких фигурина на којима се урезани мањи мотиви у облику једног, два или три ромба (или меандра), и то на врату, грудима или карличном делу.

Очито да овај урезани мотив имао одређено симболичко значење познато само становницима тог насеља, пошто такве фигурине нису налажене на другим винчанским насељима. Са истог подручја је део културне посуде на коме је урезано више различитих знакова пажљиво распоређених у правоугаоним пољима, што подсећа на стил писма знатно млађих источномедитеранских цивилизација, али никако не значи да је у питању писмо – конвенција једне заједнице. Највише полемике има око плочица из Тартарије и Градешнице на којима такође постоји низ урезаних знакова по неком систему. Чак и да је у питању писмо, мале су могућности да оно буде прочитано. Наиме, услов да неко писмо буде протумачено је имати кључ за његово дешифровање – истим текстом на познатом језику.

Покојницима је исказивано дужно поштовање, што није подразумевало и обавезан укол, они су несумњиво оплакивани, искрено жаљени и запамћени према својим врлинама и делима, али је за становнике насеља у коме је живео најважније било спровођење низа ритуала којима се обезбеђивала добробит заједнице уз коришћење културних предмета различитог симболичког значења. Извесно је да су многе фигурине имале улогу медија – да прихвате клицу живота умрлог, а кључни тренутак у том ритуалу било је ослобађање те искре живота – ломљење – уништавање медија – фигурине. Као и код зрна пшенице, све се касније препуштало непогрешивом циклусу природе – обнављању живота – повратку мртвих. После тог акта, када је део верски поступак окончан, људским остацима више није придаван посебан значај (осим оних ретких који су сахрањени из наведених разлога); зато се делови људског скелета могу наћи у свим деловима насеља, често измешани са животињским костима, крчотинама посуду, на ђубришту – свуда тамо где су, у највећем броју, налажени и делови култноуметничке пластике. ■

(Аутор је научни саветник Археолошког института Београд)

ВИНЧАНСКО ПИСМО

Више од изазова

Први који је указао на постојање словних знакова на керамици из Винче био је Милоје Васић, а до појаве Радивоја Пешића било је низ истраживача који су се проблемом винчанског писма бавили мање или више успешно. Међу њима су и чувена имена светске археологије и лингвистике попут Марије Гимбутас, Милтона Вина који је докторирао на Калифорнијском универзитету на тему винчанског писма, Харолда Хармана

Свет данас баштини једну од најимпозантнијих праисторијских цивилизација, насталу наомак Београда, која је по свом првооткривеном налазишту добила назив *винчанска*. Ово је био центар одакле се у древности ширила цивилизација старе Европе, но у научним круговима ова чињеница још увек није допринела да јој се у складу са тим поклони и одговарајући значај. Са друге стране, Срби који насељавају само жаристе старе Европе о томе недоуштиво мало или скоро нимало не знају.

Изложба „Винча“ отворена у Галерији САНУ октобра месеца, обележава сто година од овог открића пионира српске археологије Милоја Васића са тенденцијом да прикаже континуитет ових истраживања до данашњег дана. Сваки посетилац изложбе може уочити да су најблиставији примерци винчанске културе откривени још за Васићева живота а да је све касније, и поред напредовања археологије и доступности нове технологије, у поређењу са тим више него скромно. Неупућени пролазе кроз ову изложбу а да нису добили адекватна са знања о блиставости тог преисторијског света који је (цветао хиљадама година у миру, благостању и без ратова. Оно што данас задивљује када је у питању винчанска цивилизација, је све да је у Винчи постојао град по свим могућим критеријумима, да су куће имале намештај, што се види на примерцима откопаних фигурина, да су Винчаници који су познавали уметне ткање дизајнирали фантастичну гардеробу, да су познавали уметне цепања оксидијана (вулканског стакла) од којих су оштрих листића израђивали предмете за разноврсну употребу – ножеве, бријаче, разна сечива. Руски офталмолози и данас у операцијама ока користе скалпеле од вулканског стакла – откриће из доба неолита. И не само то, многи употребни предмети и алати још од Винче до данас остали су исти. То је непромењен дизајн 7.000 година што је требало на овој изложби да буде посебно истакнуто. Феномен винчанске културе је у томе што се први пут сусрећемо са комплексном, хомогеном културом на

огромном простору што је последица организованог начина живљења, односно критеријум да Винчу сматрамо цивилизацијом. Сва знања тога времена су се сливала на простор Винче. Винчанци тргују свим важним сировинама: оксидијалом, скупим бавром, цинабаритом, медитеранском шкољком и најважније од свега – стварају везе. Управо су ти фантастични контакти били пресудни да се на Балкану формира прва цивилизација.

Информација о винчанском писму на изложби је крајње оскудна и неадекватна бројним истраживачким подухватима у протеклих сто година. Не помиње се став ниједног од њих па ни самог Васића који је први указивао да би знаци на керамци могли представљати слова. Недопустиво је објашњење аутора изложбе да се данас не зна ни ком су народу припадали Винчанци ни којим су језиком говорили да би се могло закључити да су имали писмо. То једно са другим у овом случају нема везе јер нико од истраживача винчанског писма и не говори коме су народу припадали Винчанци нити тврди да зна којим су језиком говорили. Ова замена теза доводи даља истраживања на винчанском писму у ћорсокак и чини се као да се напори у овом смислу и даље држе даље од јавности, што не служи на част ниједној науци, па ни нашој.

Винчански свет оставио нам је писмо које преходи свим до сада познатим системима писма и чију најбогатију ризницу откривамо на археолошком локалитету Винча. По овом локалитету писмо је и добило назив винчанско писмо. Трагови винчанске писмености и културе сачувани су у синтетизованим порукама, урезани на керамичким предметима за свакодневну употребу или вотивним фигурама. У њима је утиснута сва духовност и механика духа преисторијског света који данашњу цивилизацију сучава са тако богатом ризницом писмености људи, које смо неомало често сматрали људима примитивног духовног живота.

Први који је указао на постојање словних знакова на керамци из Винче био је Милоје Васић, а до појаве Ра-

	ETRUSCAN (RASEN) ETRIJSKO (RASENSKO)	LATIN LATINSKO	VINCHA VINČANSKO
1.	A	A	A, A, Δ
2.	Я	B	B, 9
3.	Г	G	Г
4.	D	D	Δ
5.	E	E	Δ
6.	Ж	V	Δ
7.	I	Z	I
8.	В	TH, H, DE	В
9.	⊗	DH	⊗
10.	I	K	I
11.	K	K	K
12.	Л	L	Л
13.	М	M	М
14.	Н	N	Н
15.	Ш	ST, ŠT	Ш
16.	O	O	O
17.	Л	P	Л

Поређење Радивоја Пешића
винчанског писма са етрурским

дивоја Пешића било је низ истраживача који су се проблемом винчанског писма бавили мање или више успешно. Међу њима су и чувена имена светске археологије и лингвистике попут Марије Гимбутас, Милтона Вина који је докторирао на Калифорнијском универзитету на тему винчанског писма, Харолда Хармана итд... Сваки од тих покушаја, међутим, без обзира на то што је богати неолитски фонд писмености на Балкану сврставао у прозивне категорије које су биле само наговештај писма, био је од значаја као продор у преисторију и покушај да се дође до неопходних и драгоцених података који су нам данас нарочито потребни. Чињеница коју су дуго пренебрегавали многи од њих, а нарочито археолози, била је да проблем истраживања винчанског писма никако не може бити само проблем једне научне дисциплине, само археологије, па пример, већ да се мора расветљавати мултидисциплинарно. Потпуно је логично да само археологија, или само антропологија или било која друга наука самостално, не могу

доносити закључке који се тичу палеолингвистике, али све оне заједно, свака у свом домену, могу допринети у изналажењу целовитог одговора на то питање.

Рад српског палеолингвисте Радивоја Пешића на винчанском писму вероватно ће бити предмет изучавања будућих генерација, јер се наша показала сувише јаловом да његов научни рад уопште појми, а камоли о њему научно расправља или настави. Пешићева несумњива заслуга лежи у чињеници да је материјалу винчанске писмености пришао као аутентичној писмености подунавских цивилизација које до данашњих дана преносе ову традицију кроз време, пишећи је на све стране света. Упоређујући знакове Винче урезане на стотинама керамичких фрагмената, Пешић их је класификовао, систематизовао и установио да винчанско писмо има укупно 26 слова.

Следећа фаза његовог рада била је поређење винчанског писма са познатим древним писмима света, која је дала резултат.

Из резултата овог истраживања произашло је да су под утицајем винчанског писма, са обзиром на његову најранију појаву, настала бројна друга писма те да је оно било извор писмености многих цивилизација. Ова истраживања објављена 1987. године у Милану, условила су промену и попуно досадашње хронологије појаве и развоја писма на следећи начин.

Блистави свет винчанске културе, који је живео на простору много већем од данашње Србије што је познато по 700 других локалитета на којима је ископан идентичан археолошки материјал, долазећим генерацијама оставио је у наслеђе своје писмо које још увек чека да буде прочитано. У овом тренутку, с правом можемо констатовати да је Пешићева систематизација епохално и револуционарно научно откриће, које је утицало да се промене наша схватања о географским просторима и историјским местима старих цивилизација у које смо до данас дуго и упорно веровали. То значи да је још једно узбуђујуће враћање у прошлост омогућило да сигурније крочимо напред. Није, дакле, реч само о хронологији писма, које нам открива прве трагове светске писмености, него и о новим сазнањима о далеким цивилизацијама из преисторије уопште. Нама, деци 21. века, са свим технолошким благодетима које суперiorno конзумирамо, остаје задатак да превазиђемо круте и конзервативне ставове који не рађају нове видике или се нећемо одмаћи даље од окошталних знања која смо добили још у школским клупама. У пропитном, биће на месту да цитирамо професора Пешића, „поставиће се питање – ко је заиста непистмен – да ли они који су поруке писали или они који не умеју да их прочитају“.

■ ВЕСНА ПЕШИЋ

„Винчанско писмо“

Загонетни урезани знаци још једно су од значајних отворених питања у српској и европској науци, чије разрешење већ други низ година траже и археолози и палеолингвисти, али и аматери и љубитељи археологије. Иако неки тврде супротно, нико за сада није постигао већи успех у овом подухвату.

Но, прео треба утврдити шта су, заправо, винчански знаци. То су најчешће праволинијски узеци изведени на већ печеној површини посуде, и то на свим њеним де-

ловима, од обода до дна. Осим на грчаризи, често су и на фигуринама. Из младих фаза винчанске културе, на читавој територији на којој се простирала, до данас је откривено више од хиљаду фрагмената посуља и фигурина са урезаним знацима. Претпоставке о функцији винчанских знакова су различите: од ознаке власништва, кауције, преко писмограма или сликовног писма, до формираног фонетског писма.

■ НЕНАД ТАСИЋ

(Из текста „Винча, метропола касног неолита“)

Грешка која траје

(„Спасовдан и остали дани“,
НИН бр. 3018)

У тексту се износи тврдња, која је по мом мишљењу неодржива. Наводи се да је деспот Стефан Високи 1403. године престони град Београд посветио Пресветој Богородици. То је он заиста учинио својом повељом, али 1405. године, а Саборну цркву посветио је Успенију Пресвете Богородице. У њој су чувана чудотворна икона тзв. Београдска, рад св. Луке. Тада је слава града било Успење Мајке Божје, односно Велика Госпојина. Деспот је владао четврт века и за то време је Београд доживео свој највећи процват.

Затим су дошли ратови, Београд је мењао господаре, завладали су Турци, храмови су порушени, никаквих литија није могло бити.

Када је 1863. подигнута Вазнесенска црква, слава града је постала Вазнесење Господње, тј. Спасовдан. Од тада датирају и спасовданске литије кроз град. Тако традиција никако не може бити дуга 600 година, већ из друге половине 19. века.

Ово је грешка која се провлачи кроз штампу и друге медије годинама, а ствар је само у називу празника (Успеније Богородице и Вазнесење Господње).

Српска црква прогласила је светим деспота Стефана на 500. годишњицу упокојења, 1. августа 1927. године, а службу му је написао патријарх Димитрије. Тога дана се и прославља по календару.

Иначе, син св. кнеза Лазара добио је две улице у нашем престоном граду. Једна је стара, Високог Стевана, а друга је нова, Булевар деспота Стефана. Да ли је то знак захвалности или непознавање историје, није јасно.

*Бранислав А. Жорж,
Београд*

Одговорност националних институција

(О српској кривници, НИИ бр. 30/17)

Академик Добраца Ђо-
сић сву кривину за немита
догађања крајем XX века не
приписује само Србима, него
једном човеку (Слободану Ми-
лошевићу) као што се понекад
и у свету и код нас чинило. Он
инсистира на томе да су крив-
нице индивидуалне и апелује да
се као индивидуалне осветља-
вају и адекватно санкционшу.
Па ипак аутор плешира да се и
Срби као колективитет суче са
истином о починеним злочин-
има. Зато би се могло казати
да су ови ставови српског ака-
демика приципијелни и доб-
ронамерни, те да се у свету да-
нас може наћи много људи који
размишљају на сличан начин.
То се дешава упркос чињеници
да се универзални принципи у
пракси не спроводе, већ се при-
мењују двојни стандарди. Треба
се ипак надавати да је правда спо-
ра али достижна.

У тексту академика Ђосића
се, практично, само узредно
говори о идејама које су после
Другог светског рата породиле
лоше последице. Аутор постојећа
како је као младић, новембра
1945. говорио на једном пре-
дговорном скупу у Трсенику
и, обележајући свој завичај
социјализам и срећнију будућ-
ност („... младости обмануо
сам се југословенством и бољ-

шевичким социјализмом. Тим
идејама обмануо сам и људе
свог завичаја“. Историја је, тако
испала и по Ђосићу, показала да
је залагање за те идеје било пог-
решно. Пороженим и одбаче-
ним идејама академик Ђосић се
није много бавио. Отуда и није
могао да види да оне имају ве-
зе са трагичним расцепом при
крају XX и на почетку XXI века.

Добрину Ђосића данас јасно
можемо да издвајамо од дру-
гих младих комунистичких ак-
тивиста у Титовој Југославији.
Он већ од почетка перцептих
заузима једно од најистакну-
тијих места у српском друшт-
ву: најпре као писач, затим као
јавна личност, истакнути акаде-
мик, па и као један од водећих
људи у Српској књижевној за-
друци, Српској академији наука
и Матици српској. Могућу своју
одговорност на тим местима он
и не спомине. У његовом тек-
сту нема ни наговештаја да би
нешто у деловању тих институ-
ција могло да буде лоше што би,
евентуално, требало кривко-

вати или менаџи.

Бојим се да академик Ђосић
не говори праве ствари кад тра-
жи да се српски народ (ваљда
као целина) сучи са власти-
тим кривцима и кривницама,
ако хоће да превазиђе садашње
непољно стање. Кривца има
разних, па и оних за починене
злочине за које су најчешћи
одговорнајући судови и правни
механизми да се истина дока-
же. Али има кривца које су још
веће. Оне су веће зато што имају
и веће и теже последице. За те

кривце и не постоје кривич-
ни судови, већ могу да постоје
само судови јавности. Госпо-
дин Ђосић, отварајући питање
кривце Срба, инсистирајући
на индивидуалним кривцима,
заобилази питање одговорнос-
ти националних институција.
Међу највећа отрешења и о ис-
тину и о националне интересе
треба издвојити оне које се тичу
интеритета српског језика,
српске књижевности и српског
народа. Грешке чињене на том
подручју имају најдалекоже-

није последице. Веома је тешко
нешто конкретно учинити да се
српски народ као целина сучи
са грешкама које су појединачи,
или организације и институције,
учиниле у његово име. Али је то
могуће учинити бар кад су у пи-
тању националне институције.
Наука тачно може да одговори
како се у истим овим институ-
цијама на исто питање одго-
варало у предугословенском
периоду, а како у Титово време.
То се поготово тачно може по-
казати у односу Матице српске
према српском језику пре и пос-
ле Новосадског договора или на
примеру имена Академијиног
Реџиска из предугословистичког и
титовистичког периода.

Велики механизми, укљу-
чујући и строго контролисане
медије, говорени нам данас да
је са српским националним
институцијама све у најбољем
реду, улађују нас од решавања
проблема. Та политика води
ка главном стратешком циљу:
да се прихвате резултати тито-
истичке владавине као трајни

и нестромењиви. Томе циљу
служе и националне институ-
ције и појединачи академици.

Петар Милошевић,
Нови Сад

Црногорци грађанска нација

Од *нашије стипендијске војискиња*

Политику, 14. новембра – Начин на који би у Скупштини Црне Горе требало да буду представљене националне мањине један је од кључних фактора обог кога се одлаже усвајање новог закона о избору одборника и посланика у овој држави.

О овом спору између представника мањина и власти разговарамо је на затвореним вратима црногорског парламента, уз присуство председника Пројекта за етничке односе Љиљике Плакве.

После сусрета председник Скупштине Ранко Кривокапић је рекао како сматра да питање представљања мањина у парламенту треба решити у складу са Уставом, и свакоме жељи да Црна Гора оцума све своје идентитете.

Готово неспорно је да суштина и решеница коју је Кривокапић синоћ изговорио на црногорским селекционим сајмовима: „Желимо да Црна Гора непримитивно искорак да се на Балкану створи грађанска нација, односно они које своју нацију одређују према припадности држави.“

Министар за заштиту људских и мањинских права Фуад Нилман и јавно је да треба „пронаћи модел којим је прикључити и за мањине и за државу“, односно да се ово питање мора „решити на начин који ће одражавати национални састав Црне Горе.“

На Кривокапићеву издају учне је реаговало Српско народно веће, које тврди да се у Црној Гори спроводе немишљива асимилација српског народа у националне Црногорце.“

Председник СНЗ-а др Момчило Вуксановић је „Политику“ је казао да је нехтељива Кривокапићева теза и намера „да се у Црној Гори створи грађанска нација, односно они који своју нацију одређују према припадности држави.“

„Црна Гора је етнопационална држава јер у ној, поред Црногораца, живе и Срби, Бошњаци, Албанци, Муслимани, Хрвати, Роми“, каже Вуксановић. „Од свих њих, укључујући и Црногорце, изишле заједница националне мањине, па наиста предлажемо такве шипеталичанање заједнице у једнонационалну државу представља идеолошки став свих ових грађанских ресорних несавезљених у савременом свету – држава, једнако националне мањине.“

Он сматра да овакве изјаве членика законодавства нису учини доносиоца новог изборног законодавства без представника српског народа, који чини 32 одсто од укупног броја грађана Црне Горе. „Представљају државно утврђене црногорског идеолошког идентитета, у овом тренутку нарочито окренуто према српском народу у Црној Гори, а после тога и према свим осталим националним заједницама.“

„Зато не чули што само Срби у Црној Гори немају свој национални статус и што се једино њима омогућавана коришћење уставних права која гарантују заштиту идентитета“, истакao је Вуксановић. „Веома је занимљиво да се нико од представника политичких партија, за које гласа српски народ у Црној Гори, није огласио у вези са оваквим ставом највишег представника законодавне власти. Да ли су постали свесни чињенице да никада ништа нису одбрањили што је био интерес српског народа у Црној Гори или жеље остати мало Срби мало Црногорци, те како је рећи: „Високи функционер Демократске партије социјалиста Милошар Вукотић рекао је у коментару за наш лист да треба што пре „дати промишљено и без комплетних решења, решити питање политичког представљања мањина у црногорском парламенту.“

„ДПС је спреман на компромис јер нас обавезује решење иза кога смо стали гласајући за закон по коме мањине које партиципирају за више од пет одсто у станов-

ништву имају један загарантован мандат“, прецизира Вукотић. „Треба наћи решење које ће у мајоритарном смислу на добар начин раздвојити уставну обавезу, учинити да систем задвојања националне мањине и истуши критеријума из међународних докумената, када је политива искористио нацију у питању.“

Бошњачка странка insistира да се законски регулирање питање заступљености бошњачког народа не само у законодавној, већ и у извршној и судској власти – поручио је посланик те партије Амир Халиловић.

„Представљање мањина у парламенту треба регулисати преко изборног законодавства, односно кроз загарантоване посланичке мандате“, сматра он. „Иако је Црна Гора дефинисана као грађанска држава, бројчано мања народи немају исте шансе као и већи.“

Упитан шта мисли о овом ставу, Вукотић је казао: „Ако би мањине радикално схватале или екстремним захтевима тумачиле уставне одредбе о потреби додатне заштите тих заједница кроз повећање обима грађа, дошли бисмо у ситуацију да би основни демократски институт и инструмент – слободни, непосредни, јавни избори постали бесмислени. Данас, у Црној Гори, постоји само једна национална заједница која себе није прогласила мањинском, а то су Црногорци.“

Додатљивим начином расподеле посланичких мандата нису задовољани Албанци, па Демократски савез сматра да на бирачким местима где су Албанци већина у њиховој подели треба да учествују свако изборне листе са албанским националним предзнаком.

Посланик ДС Мехмет Бардић заступа тезу према којој треба пронаћи модел аугментивног представљања мањина у црногорском парламенту.

Он је новинарима јуче рекао да је прихваћиваљиво решење да се у оквиру Црне Горе, као једне изборне јединице, на бирачким местима где Албанци живе као аутохтони народ, бира одређени број посланика, сразмерно учешћу Албанаца у укупном броју становништва Црне Горе.

Новина **Ђурић**

СЕРИЈАЛ О КЛЕТВАМА НА РТВ 1, 23.00

КАО ГРОМ У ЈЕЗИК

КЛЕТВА је стара колико и човек. Својим постањем људи су спознали таму, у таму мржњу, а настанком говора се та мржња артикулисала у КЛЕТВУ. Док није било речи, вероватно се крело криком и покретом. А онда је настала та реч, страшно употребљена, та реч извађена испод муке камена, та реч страшнија од змијског сиктања. Клетва је, можда, и једина језичка форма где се призива Бог („дабогда ти“) да се некоме другоме учини ђавоља работа. Клетва је и сик отровне стреле, која непогрешиво погађа онога који се проклиње - објашњава Нада Белегишанин, ауторка новог серијала

„Гром у језик“, који данас почиње да се емитује на ТВ Војводина (23.00).

На нашим просторима, клетва је понекад била једино оружје. Из немоћи и мржње рађала се и страшна реч, моћнија од балвана којима су се проваљивале капије утарђених средњовековних градова. Што су веће муке некога народа, клетве су бројније и страшније.

Ипак, често је клетва прелазила у своју супротност, у благослов! Енергија мржње је постајала енергија љубави, тама је прелазила у светлост, а змијски отров у лек. Баш онако како би и требало да буде... ■ К. Ј.

О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА (Ни)је боље бити мушко

Родна равноправност је за децу Основне школе „Дринка Павловић“ очигледна непознаница, с обзиром на то да на предавању на ову тему нису умети да наведу разлоге због којих „воле или не воле то што припадају свом полу“. Једно од питања је било и да објасне шта би им се свиђало да су супротног пола.

- Не уем да одговорим на ова питања јер ме нико никада није заинтересовао да причамо о томе. Нико није помињао родну равноправност нити то што волим што сам мушко. Само су ме учили стварима које су одређене нама девацама и знам да неке ствари смем да радим, а неке ми не приличе - рекао је четрнаестогодишњак који похађа ову школу.

Такође је додао да су предавања која се одржавају у њиховој школи на тему „Промоција хуманих вредности“ потребна свима, јер нико не следи и не поштује правило „како бити прави човек“.

Наставници се слажу да је овај програм промоције јачко битан за децу ради њиховог даљег пута кроз живот, као и за толеранцију, комуникацију, недискриминацију и све што чини да се спознају као личности и да се изграде у добре људе. Због недостатка свог знања, кажу професори, на предавањима слушају реализаторе овог програма и труде се да сваку тему запамте.

- Од пет тема које ми презентујемо, родну равноправност деца тешко прихватају јер о њој нису раније размишљала. Међутим, уз помоћ стручних едукатора, младих волонтера Црвеног крста Стари град и просветних радника кроз интерактиван тип трудимо се да приближимо деци ову тему и да заједно дођемо до закључка који у себи носи позитивну поруку за будући живот - рекао је Александар Пантелић, један од координатора програма „Промоција хуманих вредности“ при Црвеном крсту Стари град. ■ Ј. С.

КЊИГА ПРОФЕСОРКЕ ДУШКЕ КЛИКОВАЦ

„Језик и моћ“

БЕОГРАД - У Библиотеци „20. век“ Ивана Чоловића објављена је књига социolingвистичких и стилистичких огледа професорке Душке Кликовац, под називом „Језик и моћ“.

Књига се бави различитим варијететима српског језика, односно видовима које он поприма у различитим областима употребе, у професијама, у говору и писму, у јавном и приватном излагању, код појединих аутора, као и у различитим врстама текстова, навела је ауторка у предговору.

Књигу чине радови Душке Кликовац који су објављени у домаћим или иностранним часописима од 1997. године до

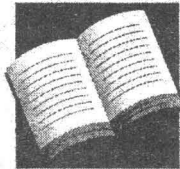
данас. Неки радови настали су као излагања на научним скупоцима, а мањи број њих као стручна предавања.

Наслов дела изабран је према теми која се на различите начине провлачи кроз већину

радова у књизи - а то је изражавање моћи путем језика: цео први део књиге посвећен је бирократском језику који је обликован према својој основној сврси - манипулацији људима.

Текстови у књизи разврстани су у три дела - „О бирократском језику“, „О функционалној разуђености српског језика“ и „О текстовима“.

Књига „Језик и моћ“ биће представљена вечерас у галерији „Артнет“ Културног центра Београда.

СТАНДАРДИЗАЦИЈА РОМСКОГ ЈЕЗИКА

Carra me, carra tu...

Око 95 одсто садашње ромске популације је неписмено. Значајније питање од ромског језика јесте како ромску националну заједницу што брже описменити

Мало ја, мало ти... или *Carra me, carra ti*, на ромском. То је једна од првих драма Алије Краснићија коју је 1974. године ромска драмска секција КУД „Аца Маровић“ играла у Обилићу. Давно написане речи прогнаног ромског књижевника с Косова и Метохије, данас Суботичанина, сликовито објашњавају план Европске уније за Роње од 2005. до 2015. у деценији проглашеној - Деклодом Роња. *Carra me, carra tu*, и локално и глобално.

Или, како објашњава у разговору за НИН професор др Свенка Савић са Филозофског факултета у Новом Саду, уз финансијску помоћ Светске банке и Сороси фондације, ЕУ је „погурала“ и Србију да почне да решава проблеме Роња. Посебно у 2008. години коју су Уједињене нације прогласиле Међународном годином језика. Нарочито оних језика којима прети нестанак. Посебно ромског, који је један од њих. Тако је ове године поново покренуто питање стандардизације ромског језика.

Др Савић: „Чини се као да раније није постојала добра воља власти, или као да су увек постојала *преча посла*. У Ромски образовни фонд у Будимпешти (Roma Education Fund), из којег су финансирани многи пројекти досад, ушли су и Светска банка и Сороси. Договор је да пола новца даје Светска банка а пола држава. Сад је наша држава на потезу, да обави свој део. Видећемо како ће се то догодити у овим политичким условима. Мислим да су лингвисти спремни. Негто ново се може догодити у спрези власти и стручњака за језик.“

Краснићи: „Неко је свакога крив

Војвођански пример: новосадска Школа ромологоје

што се толико чекало да нарасте велики број аналфабета у земљи. То је читава армија неписмених. И сад, за само неких десетак година, преко Децале, вековни друштвени проблем не само ове земље, него и Европе - треба да се реши. И зато Европа на томе инсистира, цар се троше, а мало резултата.“

Ове две изјаве, прва професорке Свенке Савић, која је руководила једногодишњим истраживачким пројектом „Академским образовањем до ромске елите“ (2007/2008), и друга

Алије Краснићија, аутора великог ромско-српског речника од 40.000 речи, који још није одштампан - јесту сунгина проблема у којем је заглављен остао ромски језик.

Јер, пре стандардизације ромског језика, питање је: ко су говорници ромског језика у Србији, уколико се зна да од 800.000 Роња и Ромкиња, колико их има у Србији, само седам одсто зна ромски (др Свенка Савић)? Међу добро познатим процентима је и 95 одсто неписмених у укупној популацији Роња, 60 одсто ромске деце никад не заврши основну школу, а само 0,9 одсто настави даље школовање.

Др Рајко Ђурић, аутор Граматике ромског језика

Карактер и хомонимија

- Мој новум је синтакса ромског језика. Њоме се нико није бавио. Од Франца Миклошича који је написао 12 књига о ромском језику, навамо. Нероми су се бавили, како у прошлом и прет-прошлом веку, тако и данас фонетиком, морфологијом, лексикографијом ромског језика. Никада, међутим, нису улазили у проблем синтаксе, јер ромски није био њихов матерњи језик. Нису га чак ни говорили. Да би се неко бавио синтаксом једног језика, неопходно је да га говори. Да му тај језик буде матерњи. Врхунски лингвисти су као лаборанти, сакупе материјал и према принципима лингвистике врше анализе. Као у математици. Можете, ако знате законе и принципе лингвистике, да анализирате сваки језик. Али синтакса је у рав-

ни говора. А последња новост у синтакси ромског су хомоними ромских глагола, којима се бавим у студији „Ромски глаголи, њихово порекло и значење“. Човек који не говори одређени језик не разуме хомонимију у том језику, дакле не може да пронађе у речи које су исте по облику али различите по значењу. Огроман је проблем хомонимних глагола у ромском.

Рецимо, глагол *del, dati*, у ромском не постоји инфинитив, па се глагол увек цитира у трећем лицу јединине, дакле глагол *del* има још 16 хомонимних глагола, а глагол *lav, uzeti*, има 44 досад утврђена облика. Кај сам, пре много година, преводио „Скупљаче перја“ Саше Петровића, са босанским академиком Радетом Ухликом, питао ме је како објашњавам то што хомонимни глагол *hal, jesti, znati* и тући се, свађати. Нисам знао шта да му одговорим, а он ми је рекао да су Роми толико темпераментни да кад се свађају, они један другог прождиру.

Мато Пижурица, секретар Одељења за књижевност и језик Матице српске

Од ромског буквара...

Нема сумње да за језик Рома треба обезбедити бар три основна приручника којима се утемељује језички стандард – *правопис, граматика* и *речник*, укључујући и *буквар* на почетку свих почетака

Ромска заједница – без матичне земље, необједињеног и недефинисаног корпуса у етнојезичком смислу, расути по свету, у контексту разноврсних култура, дијалекатски раслојени чак и у границама бивше Југославије, с малим бројем афирмисаних ромолога, међу којима готово да нема квалификованих лингвиста, односно језикословаца којима би ромски језик био примарна стручно-научна преокупација – тешко излази из многих обележја која прате предстандардизациону фазу. Можда и не може бити другачије ако се, уз све напред нагавештене атипичне отежавајуће околности, има у виду чињеница да афирмација и неговање ромске културе и друштвене (политичке) еманципације имају прилат, чак и у смислу амбиција, у односу на све друге функције које има језик у модерном времену. Међутим, и у тим унапред, и засад, лимитираним претензијама, нема сумње да за језик Рома треба обезбедити бар три основна приручника којима се утемељује језички стандард – *правопис, граматика* и *речник*, укључујући и *буквар* на почетку свих почетака. У тим релацијама мислимо да би требало тражити смисао и овог

нашег пројекта којим руководи проф. др Свенка Савић. (Њен тим је састављен од оних који се разумеју у ту врсту послова, али с озбиљним хендикепом – не знају ромски језик, а његов други, млади део, зна ромски, али се не разуме, или се разуме врло скромно у стручно-научне језикословне послове. Уједињује их добра воља.)

Које од горе наведених трију темељних руководства писмености имају Роми уопште и наши Роми посебно?

Грамматика Рајка Ђурић (колико знамо) оцењена је као „добар почетак“. Она је организована у три поглавља: *Писмо и фонологија, Морфологија, Синтакса*. (На једној страни изребао неколико дефиниција под насловом *Текст граматика* заиста не завређује коментар.) И десет јединица на списку литературе за нас мање упућене ипак је више него ништа, али мало за озбиљнију стручну расправу. Доминирају речници а само је једна јединица домаћа (Романи фонетика тај лектира, чији је аутор Марсел Кортијад, Титоград 1986), не рачунајући средњошколску Граматику српског језика Станојчића и Поповића.

Имајући у виду претходно, требало би препоставити да нашим Ромима недостају правопис и речник. За оба подухвата чини нам се, бар из наше перспективе (с обзиром на степен обавештености), да главну отежавајућу околност представља непостојање одговарајуће документације, односно корпуса. Имамо при томе у виду „домаћу“ грађу (с подручја доскорашње Југославије) и базични оптимално целовити корпус ромског језика. ■

„Према попису, има око 250.000 Рома и Ромкиња у Србији, мада сами Роми кажу да их је између 500.000 и 800.000. Има пуно оних који се изјашњавају као Роми, али не говоре ромски, као уосталом што и у дијаспори има пуно Срба и Српкиња који се тако изјашњавају, а не знају српски. Као наш пријатељ који каже: Мени је мађарски језик српски, *but I speak much better English!*“, подсећа професорка Савић. Има и оних који делимично знају ромски, а то значи да им је доминантан неки други језик, да ли мађарски, или руски, или француски, у зависности од окружења. Роме који знају интернационалну варијанту ромског језика можемо избројати на прсте. То се може лепо уочити у њиховој имејл преписи. Тако, Ром из Шпаније не употребити лексикон дијалекта шпанских Рома. Ром из Војводине не ту реч разумети, иако се она не користи у Војводини и за њу употребити реч на свом дијалекту. То је један будући могући модел, али тек када већи број Рома постане део интернет-планете. Данас је, у Србији, питање описивања Рома значајније од стандардизације ромског језика, упозорава др Савић: „Како ромску националну заједницу у целини што брже описмелити? Велики је проблем што Роми и Ромкиње старосне доби између 20 и 50 година не знају да пишу и читају било на ромском, било на не-

Залажем се за форму стандардног ромског која неће бити далеко од онога што Роми као изворни говорници користе. Модерна општа лингвистика ближа је таквом моделу стандардизације
Свенка Савић

ромском. Кроз описивање на свом језику лако ће усвојити и језик већинског народа.“

Сви саговорници НИИ-а сагласни су да је стандардизација неког језика, па тако и ромског – политичко питање. Др Рајко Ђурић, социолог, аутор Грамматике ромског језика (Откровење, 2005) и научне студије „Ромски глаголи, њихово порекло и значење“, коју ће објавити САНУ, каже за НИИ да се политика језика може спроводити само ако постоје одговарајуће друштвене и научне институције.

„Када је, речимо, Европски савет донео закон о језицима националних мањина, укључујући и ромски, јавило се питање стандардизације ромског. Ако Ром, на пример, иде на судски процес, и каже: ја хоћу да се браним на ромском, јер по закону па то има право, у том тренутку се поставља питање стандардизације ром-

ског“, каже др Ђурић. За теоретичаре, тврди он, језичка стандардизација није никакав проблем, јер лингвисти имају модел и знају како се то ради.“

Међутим, др Ђурић подсећа да речи не живе у речнику, него међу људима: „Да би једна стандардна форма заживела у пракси, неопходне су институције, школе на ромском, медији на ромском, јер живимо у медијском друштву... Институције чувају језик. У Финској, на пример, национални дневник почиње са ромским „добро вече“ због 15.000 Рома који тамо живе. Ако има шесторо ромске деце у граду, одмах се организује настава на ромском. У Шведској исто. Далеко смо ми од тога.“

О самој стандардизацији ромског језика међу ромском елитом, али и лингвистима у Србији, често се говори као о озбиљном научном послу за који код нас у овом тренутку не постоје специјализовани стручњаци. Постоји, међутим, начелна сагласност међу ромском и неромском елитом да се стандардизација ромског језика не може обавити без Рома, као и да би лексиколози за друге језике у сарадњи са ромским изворним говорницима могли да пронађу право решење за стандардни ромски језик. „Само Ром може одлучити о своме ромском матерњем језику. И нером-

може дати свој суд, али закључак треба да донесу сами Роми" (Алија Краснићи).

Пројектовано гледано, постоје две школе мишљења кад је реч о стандардизацији ромског језика. Представник прве је професор др Марсел Кортијаде, француски ромолог, који полази од идеје са Првог конгреса Рома 1971. године у Лондону: Ниједан дијалекат није бољи од другог дијалекта, али треба нам кодификован језик којим бисмо говорили на конгресима и писали у међународним листовима. Дакле, централни правосни ромског језика, који би сви учили. Друга школа мишљења, условно речено, регионалног је карактера. Др Свенка Савић објашњава:

„Марсел Кортијаде сматра да би стандардизацију требало направити на међународном нивоу. А то значи да би то требало да буде једна врста апстрактног модела. Међутим, то је у основи калдерашки дијалекат, а остали би морали да уче тај стандард. Стандардизација по другом моделу гради се унутар једног региона. У нашем случају, у Србији, доминантни су гурбетски и арлијски, а калдерашки нешто мање. Залажем се за такву форму стандардног ромског која неће бити далеко од онога што Роми као изворни говорници користе. Модерна општа лингвистика ближа је овом другом моделу, тј. тај други модел је данашњим лингвистима блискији, а то значи да се афирмираше оно што постоји у различитостима.“

Професорка Савић истиче да постоје неки ромски лидери који мистификују структуру ромског језика, праве мистификацију око стандардизације ромског језика, спомињући број дијалеката и њихову различитост. Исто тако, и кад је у питању изговор гласова или значење глагола. „Та је мистификација пре резултат њиховог лингвистичког незнања нешто природе ромског језика. Данас у свету многе књиге и радови написани су на ову тему. Моје је залагање и амбиција да се стандардизација ромског постави на научним темељима. Мислим да је свакако добро дошла сарадња са лингвистима који нису Роми. То не морају да буду србисти. Речу, има посла за све. Око стандардизације, писања уџбеника, учења преводилаца за послове преводилаца, тумаче у суду... веома много посла и ту треба да се окупе сви добронамерни.“

Регионални модел стандардизације ромског полази од актуелне језичке ситуације. „Онда то значи да бисмо ми у речнику, речимо, имали обе варијанте речи, и арлијску и гурбетску, уз њено значење. За стандардизацију таквог приступа потребно је најпре направити попис - шта у ствари постоји“ (др Свенка Савић).

На пројекту под називом *Питања*

стандардизације ромског језика у Школи ромологије Универзитета у Новом Саду, управо то је и рађено: пописана је употреба правописа у часопису Тхет, употреба речи везаних за административни речник у текстовима преведеним на ромски са српског (као што је Устав Србије), са енглеског (као што је Декларација о људским правима), или у текстовима насталим у оригиналу на ромском. Показују се три основна извора за административни речник: коришћење речи из основног ромског инвентара, превод или пренос из српског, стране речи у облику у којем су ушле и у српски језик (демократија, дискриминација и сл.).

Познато је да постоји дуга традиција писаног ромског и код нас и у свету. „Тако да је само потребно да се ромска елита код нас договори о не-

образовање, јавно саопштило да је закључак владе да се оснују катедре за ромологију у Новом Саду и Нишу и лекторат у Београду? И ништа. Ми смо специјалисти за лепа обећања, али кад је реч о реализацији, мрка капа.“

Др Свенка Савић кратко каже да је Војводина имала Трифуна Димића и да је то основни разлог зашто је северна српска покрајина толико испред остатка Србије у решавању ромског питања. „Још седамдесетих година прошлог века постојала је Матица ромска у Војводини, коју је водио Трифун Димић, самоуки ромолог, дуго низ година. Димић је и сам и у сарадњи са србистима много урадио за ромски језик и културу“, каже др Свенка Савић, чији је последњи пројекат „Академским образовањем до ромске елите“ остварен у сарадњи

„Само Ром може одлучити о своме ромском матерњем језику. И нером може дати свој суд, али закључак треба да донесу сами Роми“
Алија Краснићи

ким детаљима правописа, на пример како писати карактеристичне гласове у ромским (аспироване г, х, итд.). У Србији се већ користи латинично писмо као ромско. Устаљена је пракса да се примењују правила правописа у српском језику, кад је реч о писању великог слова, страних речи, негације и слично, само та примена није доследна свугде. Ромска елита заједно са српским правницима треба да се договори о детаљима правописа типичним за ромски језик (као што је заједно или одвојено писање неких акценатских целина). У постојећим штампаним гласилима на ромском језику, као што је Тхет (Свет) у Војводини, устаљена је пракса да се штампају текстови на оба дијалекта, гурбетском и арлијском, и то би могла бити пракса и надаље“, каже др Свенка Савић.

Др Рајко Ђурић, пак, примећује да је огромна разлика између Војводине и централне Србије када је реч о образовању Рома и стандардизацији ромског језика.

У Војводини има 36 школа, каже др Ђурић, у којима се учи ромски, а у централној Србији има 1.192 ромска насеља и 800.000 Рома (једина општина без Рома је Косјерић), али настава на ромском - не постоји. „Колико је времена прошло откако је Слободан Вуксановић, ондашњи министар за

Школе ромологије Универзитета у Новом Саду, Удружења ромских студената, Уније ромских студената и Женских студија и истраживања, уз финансијску помоћ Ромског образовног фонда из Будимпеште.

Алија Краснићи, ромски песник и преводилац, вишедеценијски скупљач народног ромског стваралаштва, каже да настава на ромском у Војводини не би требало да буде никаква новост, јер су пре 25 година на Косову и Метохији ромска деца два пута недељно имала часове ромског језика, са учитељима Ромима. Краснићи каже да је настава ромског језика требало одавно организovati у целој Србији како би ромска деца била равноправна са осталим децом. Међутим, реалност српских Рома су хемијенска, картонска насеља у којима живе. Одатле до језичког стандарда има сто дана јахања, или по оној „Ром на коњу, а коња нема“. Божићар Беллић, вицепремијер и председник Савета за унапређење положаја Рома, после свамита „ЕУ и Роми“ у Бриселу, најавио је решавање стамбеног питања Рома. Светска банка би требало да нам позајми неколико десетина милиона евра. Ми ћемо дати 50 милиона динара.

Онет, carra me, carra tu.

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

Више пажње, господо новинари!

У Гласу од 11. октобра, на страни 32, на читаоца се избечио упадљив наслов „Муке са дативом“. У чланку је доста спорних тврдњи, али на овом се месту о томе не може расправљати. Дужност је да кажемо да се овде уопште не ради о дативу, већ о падежу места - локативу. То аутор чланка и

сам увиђа на почетку текста кад каже: „... били су изненађени падежним обликом места у коме су рођени“.

Нажалост, овде је полиција морала да решава оно што је био посао језикословца, исправно се ограђујући да имају „преча посла него да се баве језичким недоумицама“. У ову причу су

увучени и професори српског језика, па се не зна јесу ли и они сагласни с тим да је овде реч о дативу или локативу. Тако би овај напис могао да добије прави Нушићевски расплет, ако би се неко тако даровит позабавио овим мотивом. Ипак, ради се о новинарској несмотрености.

✱ Божидар Јововић, Београд

Глас јавности, 21. 11. 2008. г.

ИВАН СТРАТИМИРОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА ГРАЂАНА „КУЛТУРА ЋИРИЛИЦЕ“

Ћирилица је наш највећи бренд

У београдској Кнез Михаиловој улици више од 86 одсто назива фирми написано је на латиничном писму или енглеском језику, док је тек понеки натпис на ћирилици

Наше писмо је ћирилица, она је убедљиво највећи српски бренд - каже за Глас јавности Иван Стратимировић, председник удружења грађана „Култура ћирилице“.

Поводом велике иницијативе овог удружења да се српско писмо масовније прати у употребу, Стратимировић каже да је њихов основни задатак да увере људе да је наше писмо лепо и употре-

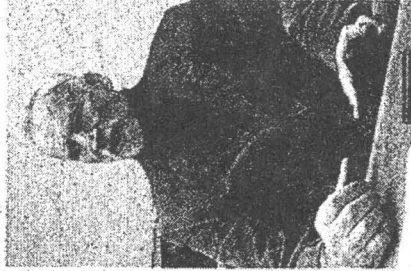
да се наше писмо користи што више“, каже Стратимировић.

Он наводи да је према истраживањима у самом срцу српске престонице, у Кнез Михаиловој улици преко 86 одсто назива фирми написано на латиничном писму или енглеском језику, док је тек понеки натпис на ћирилици!

„То је велика срамота и за појединце, али и за државу“, истиче Стратимировић.

Наш саговорник каже да је српска ћирилица истовремено и велики драгуљ светске културе и да би за светску диверзификацију било погубно да наше писмо нестане.

Удружење „Култура ћирилице“ широм Србије организовао је више занимљивих изложби типографских азбука и калиграфије Ви-

Иван Стратимировић

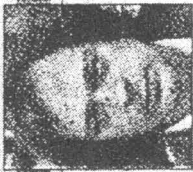
рилице под називом „Путујућа изложба ћирилице“. У време грађана изложби одржаване су и радионице ћирилице“ за децу од 9 до 12 година.

„Главне циљне групе наших активности су поред грађана и деце, посебно професионални хорисници типографије - графички дизајнери, издавачи, штамари и сви они који писмо користе у професионалне, занатске, индустријске или штампарске сврхе. Класнопис или калиграфија коју показујемо намењена је љубитељима лепоте и уметности писма. Ипак, највиша циљна група је власт ове земље са својим институцијама које желимо да уверимо да је ћирилично писмо највише једино писмо“, закључује Иван Стратимировић.

П. П.

ЛИЧНИ СТАВ

ПРЕРАТ МАРКОВИЋ

МУКЕ ОД ХРВАТСКОГ "ЈАЛА"

Крлежа је волео да каже како је „Јал“, једна врста завидљивости, посебно важна хрватској особина. И стварно, увек се зачудимо колико се Хрвати баве нама када се овде дешава нешто лоше. Онда ћемо љаве селекцијалне емисије, зову њима миле Србе који љују своју државу, речју - занима их она пословична комшијска крва. Наша јавност је, најрођиве, прилично равнодушна према љоптићким дешавањима у Хрватској, а одушевљена хрватском љопи музиком, серијама и носталгичним усвојенима (углавном на море). Док су у Хрватској имали листе забрањених извођача из Србије, у Србији се гачуио и са сеиом слушао Оливер Драгојевић, у

време када је давао најгоре шовинистичке изјаве. Иако иако, упркос љупећањима неких, кобојаги, љеоретичара културе, српска естрада није никада била љрећерано шовинистичка. Док је иамо Томисон љунио стадионе, наше фолк звезде су мултикултурне, и љо рејершоару и љо љореклу. Иако иако је и са језиком. Код нас се у видео-клубовима издају филмови са хрватским љићилом, влада љошћуна равнодушности према љисму и језику, док је иамо било „љросвјед“ ХРТ-у због српског језика. Запимљива је разлика и са љроценом раића деведесетих. Срби љонекад љај раић да одбацују као љогрешан и љићешан, док је Хрватима он шемељ њихове

државности и љићрицизма. У величању великих биљака и хероја, они љраве култи који личи на фарсичну верзију НОБ миљоманије љрећходног режима. Гледано из једног угла, рекло би се да наш љићи сљав одражава већу љолеранцију, ље је сљога бољи. Међуљим, има љу и небриге. Рецимо, љрерано одуљајоње од љужбе љрошћив НАТО. Она је имала смисла баш колико и ова хрватска љужба љрошћив Србије. Али, Хрватска није одуљвала. Да ли је њихова љиорност љићично за наш регион комшијско љужакање љо судовима, или је наш великодудшан, а неузвраћен усћуиак НАТО, сљрватска грешка.

вечење
НОВОСТИ

Прим. др Богдан Златар: Затирање Срба у Хрватској (3)

Писац: Акадeмик
Михаило Марковић

Различити чиниоци из различитих мотива су развојили и постварили повољностице ставове Хрватске према Србима. Неки од тих чиниоца су унутрашњи, неки су спољашњи.

Спољашњи чиниоци су изолован Ватикан, Аустро-Угарске и Немачке, а у најдуже време и адикути шлобадизма и наплат слетског поретка.

Од почетка масовнијег доласка Срба на територију средњовековне хрватске државе су, као што смо наредили, србифобиска ризицизоване давањем квалитетног баскули и феудални неспособности. Први проблем настају у периоду романтизма (деветнаестог века, кад се постојано питање стварања хрватске нације и државе и кад се увидело да је, обим царевине Срба, геополитичка иррасор те државе потпуно дефинисан). Анте Старчевић и његови следбеници (Франк, Павелић, Туђман) релативе су видели у елиминацији Срба.

Старчевићева паклена мржња
Да би се то решење придржало и постварило, официјелно требало је елиминисати најорбe растичке

Идеологија отвореног геноцида

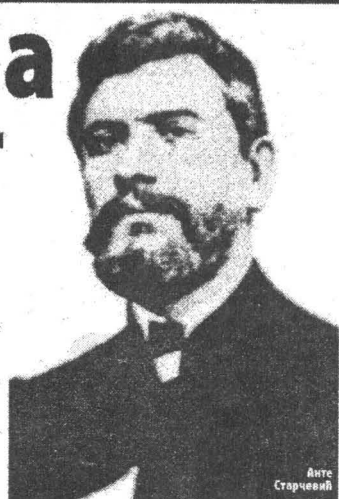
Анте Старчевић и његови следбеници (Франк, Павелић, Туђман) решење су видели у елиминацији Срба

ности о Србима. И тако, Срби су „аремстизацио, „структурни фактор“, они „оштете иву Словени“ већ „логику од парламентарне државности“ (Трибада), „они не шлеју ни за какве цивиловацијске вредности и опшe лому, крвљу, змињању куде, унијању и сиљују. Они су „ника ласмина“, док су Хрвати „лини, господарјујући на самима“, „Славно-Срби су самне народи, они су Хрватску измачи и, ако устреба, они не ће издати, макар без своје користи, само да ну ляду. Они су по својој нарави без ума и поштења, против слободe и против сваког добру“. Зато, „та паклина“ треба да буде на народна дестабилитат... Србе треба ставити ван закона.

писано воља једне од највјерније хрватске патрије, посланик Хрватског сабора, од многих прихваћен као „отач хрватског народа“. На срећу, било је и „кресивоцих гледишта, Чувши хрватски филдот Јома Марселић (1851-1938) рекао је 1892. године: „Старчевић је пакленом мржњом мучио Србе и ту мржњу три деценије удиоа у велики део Хрвата“.

Иако је мржње је израста идеологија праксе отвореног геноцида.

Сатанизација Срба
Хрватске дожива Нико Пеларије објавио је пред крај Првог светског рата коменту „Ју ласкољеског штеља и селетског рат“. Она се појавила

Анте Старчевић

најпре на певачком језику у Бету, друго издање је дошло 1918. а 1990. је поново објављено у Загребу.
Да би се Срби нити више сатанизирали, али се у тој књизи предсталила као романтизоване похвали, пљачкаши и разбојници који нападају цивиловане земље, „артирарају земљу у пустош и цивиловане то дучаство, у сивојави и обрвину нејач“. „Старчевић да мрзе, а не да воле, да ршарају а не да воле, да ляду а не да воле, да колау а не да гле, овај осомнишма Балкани прекресе јувају Европу као да је крдо свемирски латова полегло по аземан и гиретија“. Циклар из описане па-

клене слике изводи практички закључак: „Геноцид над њима и није геноцид, то је уништење истребојина, бојоту оцао делю“.
Десет година касније, 1929. године, створен је устанак иновек. У листу Устанак и новек, фебруара 1932. „Нож, револвер, бомба, паклени строј“ – то су средства која имају повратити селетске штељове, штељове земље, раштупу кружу а Хрватској саивоју“. Исте године у јулу издали чланак под насловом „Треба клати“. У њему се, поред осталог, каже: „Оно што није кри хрватског народа Европа показати да се штељне пљачка то ляду а хрватској средине не ляду“.

ОСТАВРЕНИ БЕСОМУЧНИ СМОВИ

Јови једном се потврдило да се и најбесомучније смови могу оставити. Павелићев следбеник је 1941-1945. извршити један од најтежих геноцида у историји чије је жртве бити 700.000 Срба. А онда, као да то још није било довољно, два Хрвата, Брво и Шубалић, уводе Србе поново у Југославију 1944, где ће страдају још неке године 1991, а нарочито у операцијама „Блесак“ и „Олуја“ 1995.

АЛБАНЦИ - ЛАЖНИ ИЛИРИ (10) Арбанаси од Кавказа до Србије

Писац: Јован И. Дречанић

Учили правдана злочина и насиља над Србима, Арбанаси негишу своја историјска права. Поред различитих гласних гласованих сила и постојања моћна који су извршавали ретну агресиву НАЦИО на Србима, постављају се као једини гласачи ко има право на оцао део Старе Србије, геноцид чије је историјско право, ко је прваци власници те земље?
Јасно је да је овај народ који је први доселио ту земљу њим прваци власник и да њему припада историјско право. Пошто Арбанаси нису освајали о Срба ни јед-

Писац се шико јасно не оцртава Меаузиша главна иницијерска твора, као ни царству Арбанаси. Арбанаси носе ди говор: „Или својим или и паклени“. Она једноставно не савладају да се не може прихватију туђа иницијера, шаво шаво не се нусицини смови као на тој шике

ном спору. Са том намером је одржан „Округли сто“ у Српској академији наука и уметности.
Десу различите и супротстављене представе Арбанаса, похваљеног порекла и историјског узрока. Прва представе је била на сједно од 11. века до Вертинског конгреса 1878. године, и друга од овог датума навољом. По првој представи Арбанаси су кавказки народ који је дошао у Србију позивомом 11. века.

Друга представе Арбанаси су кавказки народ који је дошао у Србију позивомом 11. века. „Делја Кавказа“, како је писано средњовековним писцима Милуеу, Павануеу, Срби су староседеоци, позитивни похвалити старих писмеца као што су: Илири, Венети, Трачани, Дацати, Сармати, Меари, Даршани, Трибули, Македонци и Епирци. По другој представи Арбанаси

Албанци као оруђе у туђим рукама укриве против Срба

су староседеоци у Србији, поточници Ниња, а Срби су изловити завршарски народ који се доселио у њихову земљу после племену штегот и десетог века.
Она друга представе наметнута је и у Србији после Берлинског конгреса од стране такозване бечко-берлинске, односно нордијске исто-

ријске школе, која се у Србији представља као знацини. Први који је изустито са претпоставком да су Арбанаси староседеоци, поточници Илири, био је немачки историчар Гунто, 1774. године.
Већова теза је изнедедла сувауда, али доживеће ширину подршку од бечко-бер-

ПРОТЕРИВАЊЕ

Народ, који има Срби називамо Арбанасима, старци Албанцима, а они сами себе називају Шипитарима, запосео је после Новог Епира, Поморја и доме Зете, са Сладором изадавањемом престоницом Србије, а сада и део Старе Србије - Косово и Меаузију. Срби су протерани са свих тих територија, као и са свих других које су они запосели.

ласке школе у другој повољности 19. века. Није се десило ниједно постојати бена пому археолошке историје, лингвистичке или етнографске, које би могле да послужу као повољ за постављање ове тезе.

Кроз стари и цели средњи век знало се и вој Срби и вој створила во су Илири и да је то једино од иниција, односно оцијонан са Срба. Није било никаквог научног ослошца за прилање те замисле.

Prefiks „jugo“ ima još 241 preduzeće

Uspomenu na bivšu državu u svom imenu čuva i nekoliko kulturnih ustanova

„Ne menjamo ime zato što je to brend - jak i stabilan. To je tradicija“, kaže za „24 sata“ Gorčin Stojanović, umetnički direktor Ju-

goslovenskog dramskog pozorišta. Na staru domovinu sećaju i nazivi „Jat ervejz“, Jugoslovenska kinote-ka, „Jugopetrol“... Na pretraživaču

Agencije za privredne registre Srbije stoji da nekoliko desetina firmi tek treba da bude registrovano s prefiksom „jugo“.

strana 5

Sreda, 26. novembar 2008.

SRBIJA sa 6

Poneki Jugoslav i 241 firma: sve što je ostalo s prefiksom jugo

Otkako je poslednji „jugo“ sisaš s proizvodne trake i otišao u istoriju, u Srbiji je ostala 241 firma s prefiksom „jugo“, nekoliko kulturnih ustanova i poneki čovek sa imenom Jugoslav. Auto koji je zbog svojih skromnih performansi postao legenda Holivuda, jedan je od poslednjih koji je svojim imenom pronosio slavu imena bivše nam države.

Uspomenu na Jugoslaviju svojim nazivom još uvek čuva i jedna od najuticajnijih kulturnih ustanova u zemlji - Jugoslovensko dramsko pozorište.

„Ne menjamo ime zato što je to brend, kao što je i Jugoslovenska kinoteka brend - jak i stabilan. To je tradicija. Ovo pozorište je starije od četri republike nastalo raspadom SFRJ, a mislim da je taj prefiks u Srbiji ostao u upotrebi više nego u drugim ex-Yu republikama zato što su oni želeli da napravie razliku i raskinu s prošlooću, a mi nismo - kaže Gorčin Stojanović, umetnički direktor pozorišta.

Na staru domovinu sećaju i nazivi srpskog avio-prevoznika „Jat ervejz“, kao i Jugoslovenska kinoteke, Jugopetrola.

„Jat“ je 2003. godine promenio naziv, sad je imenica i piše se malim slovom. To je simbol prepoznatljiv svuda u svetu - kaže Zeljka Stojanović, PR „Jata“.

Radoslav Zelenović, direktor Jugoslovenske kinoteke, kaže da ova institucija čuva ime jer „Kinoteka čuva nasleđe svih Jugoslava“.

Da interesovanje za tim imenom ne jenjava pokazuje i to što se na pretraživaču Agencije za privredne registre Srbije može pronaći podatak da nekoliko desetina preduzeća tek treba da bude registrovano s tim prefiksom, kao i sve ređa, ali

▲ Snažne emocije proradile su kod radnika „Zastave“ prilikom oproštaja s poslednjim primerkom „juga“

Jugoslav Čosić: Ime se dobija, ali i pravi

Na Fejsbuku trenutno ima ukupno 263 muškaraca i žena uzrasta od 25 do 35 godina koji se zovu Jugoslav ili Jugoslavka. Dok je na fejsu registrovana 31 Jugoslavka, muškaraca ima neuporedivo više, čak 232. Jedan od onih koji s ponosom nose svoje ime je i novinar Jugoslav Čosić. „Dvo ime mi nikada nije zasmetalo. Ime se ne dobija samo na rođenju, već se pravi i tokom života“, kaže za „24 sata“ Čosić.

ipak prisutna želja građana da svoju decu nazovu Jugoslav.

Ako završimo u komšiluk, situacija je drugačija. U Sloveniji postoji šest udruženja koja na ovaj način čuvaju uspomenu na SFRJ.

Splićani se rado sećaju Jugoplastike

U Hrvatskoj od rata nema preduzeća koja sadrže prefiks jugo u svom nazivu, kaže Danijela Mikola, novinarka iz Hrvatske. „U sredinama koje naseljavaju Srbi poneko još da detetu ime Jugoslav. A zanimljivo je da stariji Splićani svoj košarkaški klub i dalje zovu Jugoplastika, verovatno zato što je to ime nosio kada je postizao najveće uspehe u svojoj istoriji“, kaže Mikola.

U Crnoj Gori najaktivnija je NVO „Generalni konzular SFRJ“, koja u Titvu organizuje brojne manifestacije... U crnogorskom privrednom registru zabeležene su Jugodata i Jugopetrol, a u bosansko-hercego-

Jagma za poslednjim primerkom „Juga“

Na zahtev posloводства Grupe „Zastava vozilo“, „Fijat“ je odobrio da se poslednji modeli „florida“, „juga“ i „keca“ nade u muzeju, ali interesovanje kolekcionara ne jenjava. Poslednji „jugo“ je sisan 11. novembra. Oko 20 potencijalnih kupaca nudi otkup poslednjeg modela „juga“, a, navodno, najveća ponuda iznosi čak 50.000 evra, iako je cena ovog auta s punom opremom oko 6.500 evra.

vučkom samo dve firme više.

„Zato je mnogo više automobila marke „jugo“ koji jure po našim ulicama - kaže za „24 sata“ novinari „Dnevnog avaza“.

R. Bulatović - T. Bukumirović

ДРУГИ ТОМ АНТОЛОГИЈЕ ПЕСАМА О САМОУБИСТВУ И САМОУБИЦИМА ДУШАНА СТОЈКОВИЋА

Песничка граматика смрти

И За штрихалогичног наслова „Граматику смрти - Прироци“, крије се наставак јединствене издавачког подухвата - Антологије песама о самоубиству и самоубицима, чији је приређивач мр Душан Стојковић. Исти аутор кани да невакцидацијом серијал настави „Анатолошким речником“, те антологијом прича чији су аутори или јунаци догли руку на себе и на крају - књигом у којој би самоубиство било сагледавано као тема у слепој светској књижевности.

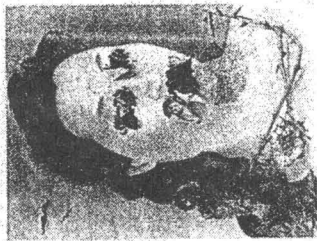
- Други том „Граматику смрти“ посвећен је песмама које су испевале поводом самоубиства и онима чији су „јунаци“ самоубице... Поред песама у којима је реч о самоубиству као животном феномену, садржи и песме које су посвећене конкретним осо-

бама. То могу бити особе које су ходале овим светом; ту је прегршт песама о јунацима усмених лирско-епских песама попут Ива или Султана Пријезде, као и јунака и јунакиње једине од најлепших наших епских песама, војводе Пријезде и његове верне љубе Јелнице који скаче у Мораву да Турцима не би у руке алали. Када је о паровима самоубица реч не смејемо смејнути с ума Пирама и Гизоу, као ни чувене перонске љубавнице Ромеа и Јулијету, Шекспир је овој књижи посвратио и Дизелсону. Посебно је Офелија била јунакиња читавог низа песама насталих од романтизма па надаље. Она која је попутела и убила се хонтимце (могуће: настрадала случајно приликом плетена венца којим је требало да

украси своју главу као па заручна јесте, а није, јер ју је Хамлет, вођен другим и освајачким плановима, напустио), јунакиња је која још увек плива, испотонула, светском лириком - наводи између осталог Стојковић у предговору ове књиже, који обилује именима неких од најзначајнијих људи светске историје, који су скончили од сопствене руке, а потом остали овековечени у епиковима. Увод у антологију обилује значајним бројем података и о самим поетима које су својеволно напустили овај свет - на наизградитије начине, од оних мање познатих, до оних чувених попут најбољег Миљковића, Јесенића, или Мајаковског чија је хронична болест била управо - мисао о самоубиству. М. Н. М.

ГРАМАТИКА СМРТИ
ПРИРОЦИ

Антологија песама о самоубиству и самоубицима

Генерални директор и главни уредник „Новости“ з. д. Манојло Вукотић
Уредник додатка: Дерања Вукотић; Технички уредник: Александар Вулићевић
Телефони: 3398-180; 3028-036; Е-пост: kult-dodatak@novosti.co.yu

—Култура

информације, 26. 11. 2008.

Енклитика за плакање

Муке са речцама као што су
„се” и „је”

О „злоупотреби повратне заменице *се*” пише ми Бранислав В. Недељковић из Аранђеловца, наводећи примере из штампе и са телевизије, с коментарима: „*проширује се коловоз* (неки сластичан коловоз), *затвара се тунел* (ваљда има неки аутоматски затварач?), *поправља се мост* (добро је кад то може сам да уради)...” Он додаје да је у „Полицици”, у једном наслову, пренета изјава једног члана владе који каже „одрадиће се” (то и то), док је у емисији „Кључ” један званичник рекао: „У међувремену су се неке институције укинуле.”

Од ових лет примера, заправо, прва три су сасвим исправна. Мада наше граматике о томе дају врло оскудна објашњења, повратна заменица у нашем језику не служи само за повратне глаголе (типа *облачим се*) него – у трећем лицу јединине – и за безличну конструкцију (нпр. „Више се прича него што се *ради*”) и за грађење пасива, првенствено у садашњем времену. Ако кажем „*Остриге се једу сирове*”, то свакако не значи да остриге једу саме себе, него да их људи једу. Пасивни облик користимо кад не желимо да наведемо вршиоца радње: није битно ко једе остриге (ко год их воли), ко проширује коловоз или ко поправља тунел (радници задужени за тај посао).

У изјави члана владе смета пре свега глагол „одрадити”, који је последњих година ушао у моду: у Србији више нико не *ради* (нити се ништа *уреди*), сви само *одрађују*. Пример са телевизије је несумњиво погрешан. У прошлом времену могао се употребити прави пасив (*У међувремену су неке институције укинуте*), док овако изгледа као да су институције укинуле саме себе.

У додатку НИН-а од 16. октобра, Мирјана Крстић из Новог Сада прочитала је текст о Слободану Јовановићу у чијем поднаслову стоји: „На аеродрому у Никшићу, где се попео у авион за Каиро и емиграцију, је плакао пред Јовом Ђорђевићем, својим љубимцем...” Шаљући ми фото-копију, Мирјана је заокружила речи „је плакао”. Јасно је због чега. Енклитика „је” не може доћи после уметнуте реченице, па је уместо „је плакао” требало написати „плакао је”. Ако погледамо место у тексту из кога је узет поднаслов, видећемо да

Иван
Клајн

тамо стоји: „После је дошло бекство... у Никшић где се попео у авион за Каиро и емиграцију. На аеродрому је плакао пред Јовом Ђорђевићем, својим љубимцем.” Ту нема грешке, јер су авион, Каиро и емиграција у претходној реченици, а енклитика је на правом месту – после наглашене речи „аеродрому”. Када се на основу текста пише поднаслов, често је неопходно скратити и преправити „извађену” реченицу, али треба изазити да при том не дође до грешке.

Међу „бисерима” које ми повремено шаље проф. Владимир Вуковић из Шапца нађе се и понеки граматички, као „У свакој врећи налазило се две до четири кесе с новцем” (вест о хватању неких крађиваца, емитована на телевизији Б-92: треба, наравно, *налазило су се две до четири кесе*). Ипак, знатно је више „грешака у мишљењу” – мутних, гломазних и рогобатних реченица какве су својствене канцеларијском језику. После пљачке једне банке, у Дневнику РТС, један полицајац је рекао: „У циљу безбедног лишавања слободе починилаца, приступили смо разбијању стакла на аутомобилу.” Од полицајца се брљави стил и не очекује, али се наш читалац изненадио кад је угледна докторка из шабачке болнице, на Телевизији Шабац, рекла: „Пацијент је дужан да буде обавештен о исходу болести.” (Дужни су ваљда лекари да га обавесте, а пацијент има права да буде обавештен, и то не о исходу, што зна и сам, него о налазима и о дијагнози.)

У шабачком дисконту „Макси”, крај полице с телевизорима стоји натпис: „Максимална појединачна куповина овог артикла је 1 комад.” У квизу „Питања за шампиона”, пошто такмичар није знао да објасни шта значи *бело робље*, водитељ му је прочитао „тачан” одговор: „Бело робље је трговина макроа женама.” Обе реченице настале су из исте наопаке логике, то јест из брањања објекта са радњом: ако је један комад – куповина, онда није чудо што је бело робље – трговина. Иначе, дефиницију овог последњег израза састављачи квиза су могли наћи у Матичином *Речнику српског језика*: „жене које су откупом или на силу одведене у хареме или јавне куће”.

НИН ПРЕ 30 ГОДИНА

ХЕНРИ КИСИНѢР, државни секретар САД између 1969. и 1977. године, изнео је у разговору за НИН процену да ће се разлике између политичке левнице и деснице у будућности смањити, као и да ће се свет тек сусрести

са новим цином - Кином: „Маови наследници сада желе да брже и слободије развијају економију... Отварајући се, Кина постаје све мање загонетка, а све више занимљива земља, чијих потенцијала свет још није свестан.“

КисинѢр је изнео и похвале на рачун Јосипа Броза Тита: „Данас се у свету не може тако често сresti човек са толико луцидности, реализма и мудрости.“

РЕЧ НЕДЕЉЕ

ЈОВАН ЂИРИЛОВ

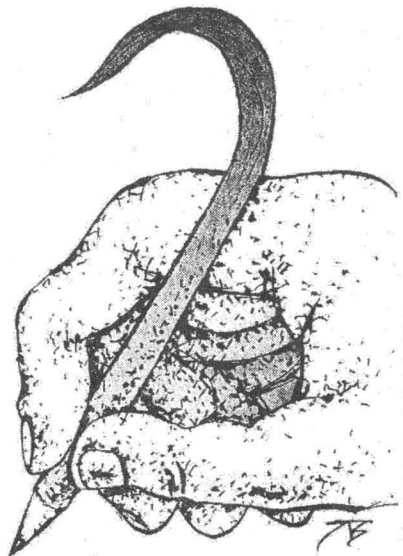
Гарсон

По улицима Београда увелико се виђају момци са кратким правим праменом косе који им пада преко једног ока. Питао сам се да ли добро виде кад прелазе улицу или возе кола. И да ли баш морају да имају тај прамен преко ока. Онда сам једног дана схватио да морају, јер то је последњи светски модни тренд. Кад су га само пре учили, онако без виза у цепу!

После тога ми је до руку дошао неки инострани модни часопис за мушкарце. Пун је манекена ту негде између седамнаест и двадесет пет година. И сви са праменом преко ока и младалачким моделима на себи. Некада се то говорило по француски, а да гарсон“ (дечачки), али пре свега ако се термин примењивао на девојке које су се облачиле као дечаки. А бивала је и таква мода. Модни креатори морају свагта да измишљају, кажу да би модна индустрија производила и продавала нову робу, јер би иначе свет носно прву прошлу моду, што је горе него да носе претпрошлу.

Има у тој гарсон-моди нечег истински декадентног кад знамо какве афере потресају свештенство у светским размерама, нарочито оне са институцијом целибата или монахе упућене једне на друге по својим братствима. Њихова брига! А брига није мала. Садашњи папа се озбиљно и крајње отворено бави тим проблемом. У Живном „Дневнику“ прочитао сам алузију на ту ситуацију, коју он овако описује: „Осећао сам се као дечак који се забавља, и то двоструко, јер ми је један протестантски напор досађивао“.

Француска реч гарсон (са квачицом, званом седиља, испод четвртог слова), данас значи дечак и нежења. У једанаестом веку употребљена је први пут у класичном „Епу о Ролану“ у значењу слуге, а у шеснаестом веку опет као нежења, у осамнаестом као „потчињени“, па се уобичајило да се конобар и данас дозива, што се сматра најучтивљивијим обраћањем у Паризу: „Гарсон!“ и одговара нашем „Конобар!“, лепше и учтивље него „Келнер!“. Још у дванаестом веку гарсе, женска варијанта исте речи, значила је исто што и данас девојку лаког морала. Реч гарсонџера у дванаестом веку је означавала девојке које волс да изигравају дечаке, а тек од прве половине дванаестог века (1835) оно што значи данас и код нас, мали момачки стан са чајном кухињом.

ИЛУСТРАЦИЈА: ИГОСЛАВ ВЛАХОВИЋ

>>međuvreme >

uredjuje: jasmína lazić

NOVOGOVOR

O RODU, RODE

Ako je Novak Đoković treći nosilac na nekom velikom teniskom turniru, da li je Jelena Jovanović prva nosilja?

Da li je gospođa ministarka ministarva žena ili žena ministar?

Oficiruš(a)/oficirka je zvanje - čin, stanje - žena oficira, ili zanimanje - javna ženska specijalizovana za osobe u uniformi?

Moglo bi se pitati i o psihološkinjama, antropološkinjama, filološkinjama i ostalim njama-njama, ali bi onda moralo i o psihijatrima, ložačima, šoferima, rudarima, pilotima, dubretarima - itd. - ženskog pola. Psihijat(a)rikinje (nepostojano a), ložačice (lože nešto ili lože nekog), šoferke (zanimanje ili specijalizacija), rudarka, pilotkinja, dubretarka...

Pitanje je trenutka kada će se neko zabrinuti oko rodne korektnosti jezika u životinjskom svetu. Svinja je svinja, vepar je vepar, nerast je nerast, ali kako se zove ono što je svinja muškog pola, ali su mu oznake mužkosti uklonjene? Za goveda znamo, ali kako stoji s antilopama? Roda je roda - i donosi bebe (i bebcice?) - a mužjak rode je rođac? Dobro, ajkula je i žensko i muško (pas, morski), a ženka kita? Kitica?

Naravno da Jelena Janković nije nosilja, jer to - bar za sada - znači "kokoš koja nosi jaja". Isto je i s nosiljkom, nosilica zvuči suviše glupo, ali ne mora da znači kako tu reč uskoro nećemo čuti ili čitati kao rodno korektnu. Problem je što ta politička/rodna korektnost nije samo nasilje nad jezikom, nego i vrsta (ne)namernog pražnjenja jezika od značenja. Rodno korektan jezik, jedna od jačih struja "politički korektnog" novogovora, u suštini uvodi proizvoljno kontekstualno "čitanje" svake besmislice.

Aleksandar Činč

VREME

27. NOVEMBAR 2008.

BROJ 934

Прим. др Богдан Златар: Затирање Срба у Хрватској (6)

Отпор према Србији и православљу

Св. столица и Католичка црква вековима су деловале на балканском простору у настојању да прошире католичанство, униште православље и наметну своје духовне, политичке и идеолошке вредности и организације

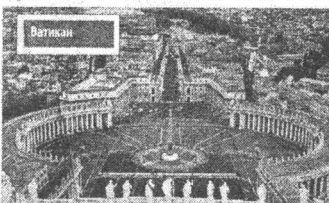
ЗАТИРАЊЕ СРБА У ХРВАТској

У Хрватској је у последњих неколико деценија дошло до значајног погоршања односа према Србима, као и према православној цркви. У овоме се огледају тенденције које су се јавиле у Европи и свету након Другог светског рата. У Србији је то било још израженије, а то је још и данас предмет живих ите- ровања многих. То је прито- стижило из чињенице да су Са- столица и Католичка црква некимим деловањем на бал- канском простору у насто- јању да прошире католичан- ство, униште православље и наметну своје духовне, по- литичке и идеолошке вред- ности и организације.

Циље: Апокалипсис Цркви и Житијописи

Поштом Свете столице према Србији и Србима, као и према православној цркви настало је након распада Хабзбуршке царевине крајем Првог светског рата, оста- ла је дуга времена, а то је још и данас, предмет живих ите- ровања многих. То је прито- стижило из чињенице да су Са- столица и Католичка црква некимим деловањем на бал- канском простору у насто- јању да прошире католичан- ство, униште православље и наметну своје духовне, по- литичке и идеолошке вред- ности и организације.

У 20. веку, своим новим ра- тоном, црквирања и ревизијама, Са. столица се суочавала са многим изазовима, својим политичким циљевима, идео- логичким својствима и намет- ну своје духовне, политичке и идеолошке вредности и организације. У 20. веку, своим новим ра- тоном, црквирања и ревизијама, Са. столица се суочавала са многим изазовима, својим политичким циљевима, идео- логичким својствима и намет- ну своје духовне, политичке и идеолошке вредности и организације.

Ватикан

локалним ратовима, нашла на страни оних држава и снага које су се супротстав- лјале радикалним и прометла- ма и које су претиле насто- јем друштвеног и политич- ког поретка.

Страх од Русије

У Првом светском рату, Са. столица је била блиско повезана са државама Централних снага (Аустро-Угарска, Немачка), док је у Другом показивала више наклоности за Савезнице него зају- змане. Поред тога, на-

ставак совјетске државе и страх од идеологије коју је она носила са собом у порат- ним годинама, као и ризик Хабзбуршке царевине и ства- рна политичка правана у средњој Европи и на Балка- ну, били су додатни разлози за забринутост и страх.

Св. столица је из Првог светског рата изашла оштеће- на. Слично се догодило и у Другом светском рату пошто је СССР узастопно по- литички, идеолошки и сваку другу контролу над многим католичким земљама и наро- дима Средње Европе и Бал-

ОГОРЧЕЊЕ ЗБОГ ПОРАЗА

Како су Српска влада и Југословенски одбор потписали, у јулу 1917. године, Мрфску декларацију уједињеног Југословенског народа, у Курији су били оштри. У мислима наги папе Бенедикта (18, објављеној 1. августа 1917. године, захтевало се очување Аустро-Угарске као велике силе и крајње ствања на Балкану на она које је постојале до балканског ратова. Крај Првог светског рата створио је још већу горчину и ошћење пораза. О томе најбо- ље сведочи чињеница да је Са. Столица предлагала, у пролеће 1919. године, да се уместо Краљевине СХС створи република.

каша (Пољска, Чехословачка, Мађарска и Југославија).

Срби као и државе које су створиле 1918. године, и Пра- вославна црква којој су при- ципали, ствари су Са. Сто- лички немишљиво. Неразуме- ње према Србији и Ср- бији није било измисла пово.

У Курији су влада пока- зивали отпор због њиховог окретања према Русији и трајања порлике од ње. Курија је одлучно ставила на страну Аустро-Угарске за време анексије Босне и Хер- цеговине 1908. године. Ве- роватно се да ће тиме нагнети

тежак пораз Краљевине Ср- бије и њеној политици осло- бођења и уједињења Срба.

План за уништење Србије

У време балканског ра- тона (1912-1913) у Курији се појавила велика брза и па- дима, а ослобођење доник ср- пских земаља (Косово, Ма- цедонија) сматрало се прелом- ним за опстанак Оттоманског царства. Проанализирајући ове ствари, једном речју, уни-

сти Србије 1912-1913. године изазвали су у Курији најдир- љиве ствари. Папа Пије X (1903-1914) говорио је о Ср- бији као о „варварима“ и изразио уверење да би Ау- стро-Угарска требало да при- чекати у тојмој католичким на тим просторима.

У Првом светском рату Са. Столица је отворило ста- ла на страну Аустро-Угар- ске и затворила идеју о „српској нацији“ рату против Србије; нас гојала је да сар- цени првије рата и упада ве- великих сила у нешта јавко би се организација уништење срп- ске државе. Тржила је да се велике силе сагласе међу со- бом о томе да се Аустро- Угарској дозволи да се обра- чуна са јурином соседом. При- томе треба имати на уму да је Аустро-Угарска имала не- десет милиона становника, а Србија четири милиона, што је значајно и отворило пут за уништење у европској снази, наоружању, великим оружаним снагама, итд.

Наставиће се

Циље: Милитант Фохал

Влада се суочавала да је срп- ско становништво хрмило албанцима језик и посто- вно, како да се по спољашњем изгледу није чувајући разли- ковал од муслимана Алба- наса, али су сачувајући пра- вославну веру и обичаје.

Тако су се некад чисте срп- ске земље проширале нест- рном становништвом. За време Тураки, српска сар- цина се, померају далеко на север у Велико Поморав- ље и Војводину.

Срби, иако су били проре- љени за време турске вла- сти и великом приликом у току вине од пет столе-

АЛБАНЦИ - ЛАЖНИ ИЛИРИ (12)

Црногорска племена међу Арбанасима

Како наводи Јован Цвијић, мачка племена северне Албаније су мачковидни српско-арбанашки порекла. За ар- банашка племена Хоти се зна да су делом српски порекла од ивица Пештера и Чеваниа на Црне Горе

и, иако су успели да се окр- же и да сачувају дел своје територије. То сведочи о животној снази и епичкој живости, а с друге стране доказ да је српска цивилизација била веома јака, пред- ставља преко 1.500 манастира и цркви које је овај део Срба изградио у средњем веку.

Симболима између Срба и Албанаца постојала је у северној Албанији, где су Срби и Арбанаси били измешани. Шубурај износи како је становништво у овим пределима словенско-славико-арбанашка месама. То исто наглашава и Јован Цвијић и друга истраживача. Из Малевице - северне Алба- није долази око 20 фамиља, међу којима су најзаступ-

љеније: Беринде, Гаши, Кра- сливић, Сопа, Чач, Шкре- љић, Хоти, Шаљ, Витићи, Клименти, Мирлићи, Гр- де, Круши и др. У тим арба- нашким миграцијама било је веза између иселеника и робака у старом замику.

Како наводи Атанасије Урошковић, тако је рат Држав у Српској доведен на по- лим раније: докљачица Шаба- ноновића из истог села. Родо- ви Колошић, Мелни, Ороти и Аптан доселили су се на па- дима рова Палова из истог села. Неки су и сами ишли својим селанима или ропа- цима.

Арбанаси су на Косову и Метохији сачували знање о свом досељавњу из Алба- није. Сваки Арбанаш зна ком арбанашком племену (фис)

Северна Албанија

ПОЈАВА ДВОРЕСТВА

Било је и великог пресељења Арбанаса у српске крајеве: го- ди 1706. године пресељена једна група Климентија у предео Пештера. Трпачки неустојивости Арбанаса је био толико јак, да су у њима произвели не само пресељење Србе, него и оми арба- наци ратом; иако су јавили из северне Албаније у Метохију, на Косову и Геруку Мораву као католици. С тим у вези је и појава дво- реста, нека има код католичких Арбанаса на гори Старе Србије.

припаца, злићу предло и се- ло опале су се доселили њи- хови преси. Сваки арба-

нци фис има своју племен- ско организацију. Међу Арбанасе у Малес-

ји су се досељавали и племи- ници из племена: Куча, Шеку- лари, Висојевићи и црног- орски брва војводе. Како наводи Јован Цвијић, мно- га племена северне Албаније су се менивали српско-ар- банашког порекла. За арба- нашко племена Хоти се зна да су делом српског порекла од ивица Пештера и Чев- аниа на Црне Горе.

Вероватно су менивали го српско-арбанашког поре- кла Клименти, Груше и Црно- крацима ивешеница. Сами Ме- ринци имају привилегију, како наводи истраживачи, да је њихов претца био неки Сло- ве. Цвијић наводи да је све до скоро било менажице из- међу оних Арбанаса и Срба жељеником. Арбанашка пле- мена за Србију, зичротно ако је рика, а исто тако Ср- пњаци за Арбанаса. Већа је прешере.

Наставиће се

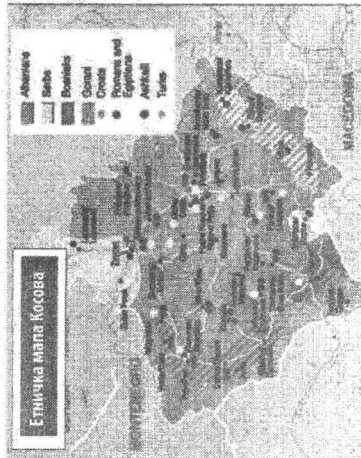

АЛБАНЦИ - ЛАЗНИ ИЛИРИ (13)

Арбанашки родови српског порекла

О православним задужицима, делици су Подрица. Како по нису моли са Србима, јер су са њима раскинуће верске везе, ни са муслиманима, код којих њих обичаја нема, ни су арбанашки родови српског порекла Подрица мезима међусобно, иако поинарбури своју највиштену веру су заштиту Албанаца од нових мушкарци знаки арбанашки, наштага. Има конкретних примера да су поједини Срби прешли у ислам због жене. Беоинио предању, како наводи Урошевчић, настрада нису њавио бегу у фашиоци. Беоини значи Бетовић. Бероватно то нису моли са Србима, јер су са њима раскинуће верске везе, ни са муслиманима, код којих тих обичаја нема, то су арбанашки родови српског порекла полуца мезими међусобно, све док из Србије нису дошли муслиманци, што није дошло преко оне крајкопшаре српске леменишаре. Јо је провизио из дуготрајног међусобног утицаја, јер су ти родови, та иста државна ималија под турком влашћу. Како казују многи

Има велики број презимена језик. Најпре су само одрасли долазано је због јакд дојера са Арбанасима, због напорања, приковањања, претње, да и ради спаса од њиховог злуња. Они који су бежали из свог села, градили

Арбанашки родова која се завршавајуца „џи“, „овић“ или „авић“, што није дошло преко оне крајкопшаре српске леменишаре. Јо је провизио из дуготрајног међусобног утицаја, јер су ти родови, та иста државна ималија под турком влашћу. Како казују многи

примери, промена веза је један од узрока селазана. Било је случајева да су породице бежале од ратова који су се појурчили, бојећи се да сами неће морати да то учине. Узрок селазана је и чифликски систем. Чифлик је нису строго везане за чифлик. Њима је господар

КРВАВИ СУКОБИ

Принципио зарученица заједно и пројавио мезима. Арбанаси су често балибарци, јер је припадност на отвор њихово бестрашност обичај већи. У одређеним случајевима, често је опало чини, а да би прешли праву страну. Срби су напуштали своја села и мезима. Прешли у њихову су тало од „крвав“ побегли на јужној српској страни.

могао откапати држана на чифлик, те су у том случају морали привагати. Јузи чифлик, и сада у неким селима остају привагати. Аутохтони називат воца Шитрине - словенско, српско гробље У оградничком селу Броцу српско гробље стоји одвајката недринго, пошто та брани арбанашки род српског порекла Смалиовић, јер на њему има гробња њихових предака. *Наштавиће се*

Писме Милутићу Фотић

Насељеност на Косову и Метохији је том дугом миграцијом из Северне Албаније постала мешовита. Поред чисто српских и чисто арбанашких села, било је села у којима су живели и Срби и Арбанаси. И сама арбанашка села обично су достојала мешовита по старини својих спљованица. У сваком селу је највећи део родова из два или више фондова.

Понесла мезими су долазано је због јакд дојера са Арбанасима, због напорања, приковањања, претње, да и ради спаса од њиховог злуња. Они који су бежали из свог села, градили

ШЕСТ ВЕКОВА РОМА
У БЕОГРАДУ

Синга — Ада Циганлија

Др Драгољуб Анковић

Бог је силом
небеском убио Пенгу,
његово најмоћније
царство разорио
и његове поданике
проклео да
непрестано иду од
земље до земље,
не налазећи
нигде мира

Ромкиње, снимак стар 150 година

Прекелтско насеље на ушћу Савк и језера на острву Дунаву имали су исто име. Да ли то указује на везу између насеља Сингидунум и острва Сингалија, односно Циганлија?

Када је Александар Велики кренуо на Грцима и лопао у њихову земљу, ови су победили на неко острву у Дунаву. То су исто, како вели Ацидан, учинили и Скоридиси када су их Римљани победили. Можда је острво Синга служило као жбег становницима насеља на ушћу Саве у Дунаву услед чега је и оно добило исто име као и насеље.

Хомер у „Илијади“ каже да је Јевс у

изгледа да је саичност њена Сингери и Синги случајна, али врло помена.

Роми су народ који готово да и нема писану историју. Чак и оно мало записаних прича, легенди и других докумената о ромској прошлости нису прибележени они сами, већ су то учинили други.

***

Једног дана Бог одлучи да створи човека. Узме блато из сваког угла и створи кит, који потом стави у лонац да се пече. Затим оде у шетњу. Кад се вратио, имао је шта да види: човек беше од другог печења бољни отац Црнча.

Незадовољан својим делом, почео је опет да ствара човека. Онда блато је поново направити кит и ставити га у лонац да се пече. Опета пута Бог је прерадио извадио кит, па човек беше сасвим бео. Тада Бог рече: „М њеп бити отац Белаца.“

Незадовољан својим делом, Бог одлучи да потрфећи пут створи човека. Онда блато је направити нови кит човеков и ставити га у лонац да се пече. Овога пута човек је имао боју злата, и то беше најбоље боје дело. Задовољан овим што је урадио, Бог рече: „Ти њеп бити праотац свих Рома.“

***

Роми често приповедају о својем небеском царству. По казивању Рома квинчара у Александрији, који је приповедао познати ромолог Тимохар Дорбељов, тај ромски цар се звао Фирзур а легендарна гласна овако:

Једанпут пође Фирзур у рат и дође до мора. Бог га је волео, па нареди да се море постави и он сувих дође до планине мора. Ту се провајари рекле: и Бог ће се борити, а камоли људи! Бог тада зашпата: Чирја је омиљена! Он умеско да рекне: Твоје Боже! Превајри се и рече: Мејрај Бог се на то наљути и паре-

ди да се море састави како је и било, те се и Фирзур и сва његова војска подваци само остану у животу они који су били изашли из мора и они који још у њета нису били наизли.

После тога, понаше Бог Светог Василија. Онима што су били изашли и он их зашпата: Хобсема да не славити, па да се састави са онима што су на оној страни? Хобсема, отговоре му они. Онда се Свети Василије помоли Богу и Бог створи гуску. Роми се један по једна попу на ву и она их пресе онима на оној страни мора. Свети Василије њек нареци да га славе и да за његов дан коју гуску дају. Од тог остатка Фирзунове војске настали су сви Роми. У знак захвалности што их је спасао, Роми и дан данас славе Светог Василија или Василију, како они зову тај празник, а тога дана обавезно козу окомако гускама колико мушких глава има у кући плус једну више.

***

Приповела се да је циганско царство било највеће на свету. После Бога, цигански цар Пента беше најмоћнији. Његов дворца беше свак од зната. Али једнога дана Пента је почео да мисли на Бога. Окупи своју сву војску и изда заповест да уладу у војводе. Она луђава беше толика да су се земље и небо тресли. Толика да се и сам Бог уплаши. Али кад се Бог мало прибрао, рече Пенти: „Ти си најмоћнији владар на Земљи, а ја сам само небеса. Живимо у миру и спом!“

Но Пента га је непрестано казивао, доказујући му да је он у стању да правити чудеса. Час је казивао грмакавину, час китшу, све док Богу није дојавило. Тада је Бог силом небеском убио Пенгу. његово најмоћније царство разорио и његове поданике проклео да непрестано иду од земље до земље, не налазећи ни где мира.

Наставиће се.

Гусари нису пирати

У нашој штампи, поготову у вестима с далеких мора, одомаћено се израз гусари, али често се употребљава неадекватно, нетачно. Међутим, појам пирата и пиратерије као да је протеран из тема о мору (да би се ваљда угнездио у сивој зони културе „пиратска издања“ и у бескрају електронских комуникација – пиратски програми и сл.). По свему судећи, у сомалским водама, а и другде по свету, вршљају пирати, а не гусари.

У свету, језикословци и правници су одавно разлучили значење оба појма. Пирати су одајкада, као сој самозваних проклетника, пуки морски разбојници. И с тим људима, који су се нашли ван закона, увек се поступало без пардона... Скоро све велике енциклопедије описују пирате као злоћуднике који „без овлашћења државе или неке политичке организације, у рату и миру, врше на морима оружана насиља над бродовима и путницима и над приморским становништвом“.

Напротив, гусари су учесници оружаних акција на мору које се организују с дозволом неке државе. Британски *corsair*, или шпански *corsaigo*, нападали су стране бродове и пленили их – били су овлашћени да спречавају поморски саобраћај противника! Енглеска краљица Елизабета радо се сећала гусара кад год је затребао припунити државне касе. А француски гусари су до краја 17. века, у акцијама против Велике Британије, заробили чак 4.000 бродова! У Паризу су 1856. Аустрија, Француска, Велика Британија, Пруска и Русија, као и Сардинија и Турска, свечано потписале декларацију о укидању гусарења, али та пракса дуго није нестала. Рецимо, Немачка је током Другог светског рата са својим помоћним крстарицама харала по свим океанима, а и неки трговачки бродови под југословенском заставом су тако страдали – што се мало зна.

Истина, било је много гусара који су се пиратски понашали, али и пирата којима би владари, из добро знаних интереса, забашурили одговорност за ранија дела, па би их легализовали као гусаре, али то је друга прича...

Радован Ковачевић,
Нови Београд

„Павле Ивић” ауторима Речника

Група аутора једномног „Речника српског језика” у издању Матице српске (Нови Сад, 2007. стр. 1561), добитник је овогодишње престижне награде „Павле Ивић” коју додељује Славистичко друштво Србије за најбоље дело из области науке о српском језику. У ауторском тиму Института за српски језик радили су Милица Вујанић, Даринка Гортан-Премк, Миодраг Дешић, Рајна Драгићевих, Мирослав Николић, Љиљана Ного, Васа Павковић, Никола Рамић, Рада Стијовић, Милица Тешић и Егон Фекете.

Александар Младеновић, председник Одбора за доделу награде, истакао је да појава једномног „Речника српског језика” представља крупно достигнуће српске лексикографије којим се ауторски колектив трајно уписује у историју српске културе. Академик Младеновић је још додао „да је ово речник који се битно разликује од ранијих сличних речника, како по свом обиму, по грађи која се у њему нашла, тако и по лексикографским поступцима у њеној презентацији.” Речник садржи 85 хиљада језичких одредница, а приређивање и штампу је омогућило Министарство науке Републике Србије, у тиражу од пет хиљада примерака.

Иначе, награда „Павле Ивић” се ове године додељује девети пут, установљена је 1999. године, непосредно после смрти проф. Павла Ивића, у знак сећања на његов живот и посвећенички рад у области науке о језику. У раду овогодишњег Одбора за доделу награде учествовали су, поред академика Александра Младеновића, и професори Слободан Реметић, Предраг Пипер, Гордана Јовановић, Драгољуб Петровић, Недељко Богдановић и Бранкица Чигоја.

М. А.

Павле Ивић, 2. 12, 2008. г.

14 | 14. децембар 2008.
pedit@peta@politika.rs

ЗА „ПОЛИТИКУ“ ПИШЕ
СЛАВКО ШТИМАЦ

Галеб са
Менхетна

Њеним лицем, после првог изненађења, разлио се осмех пун одобравања. Шта ли јој је рекао

Било је мај... пролеће на Менхетну. Како у сваком граду у ово доба године, тако се и овде могла приметити разараност на лицама грађана који су тек збацили своје зимске капуте. Сад лако и брзо могу стићи до свог радног места и, наизједнице, још брже се вратити својим домовима.

Касно после подне, завршетак радног дана у тролу. Буџурка. Рече људи Бугке се спавати улицама овог великог града који је преко дана вероватно и дуло већи. У тој гужви испред мене одједном се створи тамногута мура хроброр се спробојјити и безубавно показујући своје ризикосне женске атрибуте. Нико да се окрене, а камоли не-

што да добиши. Починем да се забављам размишљањем како би га парала прошла у нашим крајевима. И како ме на мисли пресину збуђени глас: „Мис... мис...“ Кроз врата обложене раднице истра поновско, спонтанно обучен средовечни мушкарац погледу које. Његова решеност (и изгледа) да за тренутак заборави пажњу торпеломуте девојке погледима ме је на момак заваљала гласовима, који су некад осуђивали женска (гурисичка) срца дуж Јадранске обале... Давно је то било, као што је давно прошла младост нашег девојка (брзо сам увидела се ради о „наше горе плусти“), коме то није смело да се великом брзином приближи свом плусти.

Обуђала ме је стрепња која је пренајала у страх какав човека узвати када гледа сподобити се првој школској представи. Неће ваљда уредити неку гупост. Престар је за ову паралау. Онда и даљашње комплиментна припадницама „слабијег пола“ може бити

окарактерисано као haughtiness. Унемираване. Шта ако јој није то разговора, а још кање по удварање? Изгледа, међутим, да су прве реченице које је изговорио „Галеб са Менхетна“ погодиле момак женско срце. Њеним лицем, после првог изненађења, разлио се осмех пун одобравања. Шта ли јој је рекао? Тумисао ми је прецизно и јасно: „Шта је, болан, Славане? Је ли теби то како мало нешто што ја овако?“. Којим ме је то крајичком ова спазило, није ми ни данас јасно. Крећух да нешто замунујем али он, не сачекавши одговор, настави своје шарипрање. Ето ти га сам. Шта се ја бринуем. Ништа од „haughtiness“. Застовољна жена, добри комплименте и спину пажњу од недовољног човека, који очигледно ништа од ње није тражио, и то на крају радног дана, кава су сви уморни... а наш девојкак до-бијојједном погледу је момак хроброрст потребно да се укрене на широким левојаксим осмехом.

англословенски
дизнајсмент

NEVOLJE PEDAGOGA U
ŠKOLI U SRBIJIU Jagodini
ne razumiju
ijekavicu

Jagodina (B92) - Pedagog-psiholog u Osnovnoj školi "Vuk Karadžić" u Glogovcu, kod Jagodine, **Nevenka Milošević**, obratila se molbom, napisanoj na ijekavici, Školskom odboru da joj isplati putne troškove. Dobila je odgovor da se "obratu ponovo, ali na zvaničnom službenom jeziku Srbije da škola ne bi bila izložena trošku za plaćanje tumača".

Miloševićeva, koja se rodila u Nikšiću, a dugo godina živi u Jagodini i ima porodicu, od Narodne kancelarije predsjednika Srbije i Ministarstva prosvjete, poslije ovakvog odgovora, zatražila je da je zaštite i omoguće zakonsko pravo da koristi ijekavicu.

Ona je bila i direktor ove škole od 2001. do 2006. godine.

"Obratila sam se Školskom odboru da mi isplati putne troškove od juna, koji mjesečno iznose 4.000 dinara, i dobila odgovor da moj zahtjev nije uzet u razmatranje pošto je pisan na nerazumnom jeziku".

"Zamoljena sam da se obratim ponovo, ali na zvaničnom službenom jeziku Srbije, kako škola ne bi bila izložena trošku plaćanja tumača i da bi Školskom odboru bilo omogućeno da zahtjev uzme u razmatranje", rekla je ona novinarima.

U Srbiji, prema Zakonu o službenoj upotrebi jezika i pisma, službeni jezik je srpski, ekavski ili ijekavski, objasnila je Miloševićeva.

Direktor škole **Dragan Mihajlović** nije želio da komentariše odluku Školskog odbora, uz napomenu da sa njom nema veze, a predsjednik tog odbora, koji je potpisao odluku, novinarima je jednostavno odgovorio: "Neć".

ШЕСТ ВЕКОВА РОМА
У БЕОГРАДУ

Мајстори разних заната

Драгољуб Анђелић

„Бели Роми“
баве се различитим
занимљима и брзо
се уклапају у средину
у којој живе. То им
дозвољава и њихова
светла пут, због које
се у Србији најрадије
представљају
као Срби

ПОЛИТИКА,
6. 12. 2008. г.

Гурбети су група Рома чије име потиче из арапског језика. То је, како тврди Раде Ухлик, аспријетно именована која има више значаја: постојећи из зајничара, ристањак са лавчињем, заточене, туђина, борачку странку свету и слепице. Ухлик напомиње да је ово име у ужом смислу да черпање, са чиме се не можемо сложити у ширем за све насељене српске Роме, са чиме се слажемо. Гурбете у народу често називају чергари, али су у Македонији, између ова два појма прави разлике. Тамошњи седељачки Гурбети се негативно односе према чергарима који читав живот проводе у черпању и потрази за парчетом хлеба.

За скупљање Роме Г. Зоричевић помиње и друга имена, на пример: чергари, чергарици, чергашици, гурбети, курбети, курбати и катувари. По њиховим речима, сви Роми сами себе називају Тамарарили „Рома селаса“ – Роми са шаторима.

Тађељима се назива неколико мањих ромских група пашира у Црној Гори. М. Лутовац тврди да су они то име добили по месту Пабела, али Раде Ухлик тврди да то име потиче од „албанског облика турског арабизма ‘Кабиле’, што значи племе“.

Караванци су ромска група коју још погрешно називају и Каравалци а живе у два селска насеља на територији Северне и Источне Босне. Не признају да су Роми, иако су Северне, истрајнички попут Николе Павловића, нешто су утврдили да су они Роми. Име су, највероватније, добили по Караванској, области у Румунији на које су се доселили.

Тоу да Караванци нису Роми подржавају и неки научници, као Теодор Филингеску, који тврди да су они Румуни. Шта похвално, аргументи су још јачи, пре свега због њихове дрне комплексије, јер народу је то прво пало у очи.

Аралије су најбројнија ромска група не-влашких иле, како их неки још зову, „турских“ Рома. Ово име се у различитим крајевима изговара као Ералије, а негде и Јералије. Повесте их називају и Харалије.

Облик Ералије, тврди Раде Ухлик, доводи се обично у везу са турском речу „ерлик“ која припадески

употребљена значи „месани“ и одговара српској речи „месити“. Ово објашњење је тасовна логично, јер је велики број Рома који се тако називају, већ више стотина година насељен у једном месту. Из овог објашњења Ухлик изводи и објашњење термина „Аралије“, што на турском значи стидљив, али и „нешто чега се треба стидети“. Они Роми то објашњење не прихватају, тврдећи како су им Турци то име дали баш да би потпуни разлику између њих и осталих Рома. Гурбети о пореклу овог термина нуде друго објашњење. Како да је реч „арли“ ромског порекла, јер таква реч у ромском језику стварно постоји, и да значи „драма“ или, ређе, „гровина“.

Ова најбројнија група „турских Рома“ распрострањена је по читавој Србији а има их у великом броју и на просторима Београда и околине. По Србији су настали у 17. и 18. веку, а у Македонији и северној Србији су настали у 19. веку.

„Бели Роми“ баве се различитим занимањима и врло брзо се уклапају у средину у којој живе. То им дозвољава и њихова светла пут, због које се у Београду и Србији најрадије представљају као Срби.

Бургузије, према истраживачу Радета Ухлика, сачињавају посебну групу, која не спада ни у турске, ни у албанске Роме. Ухлик их сирсва у „дрске Роме“ пре свега због тога што у њиховом језику има прелепе нотнегичког: Махом се баве ковачиком, бургијашким или клиничарским занатима. Према нашим сазнањима, оком у Македонији, Бургузија има и у Јужној Србији, оком Александра и Ниша. Неколико десетина породица ових Рома доселило се у Београд после распада некадашње Југославије. Бургузије су и сада напустили своја традиционална занимања и баве се баве занатлијским професионалним занимањима и оне се баве занатлијским мањима која одговарају степени њиховог образовања. Углавном су мајстори разних металских заната.

Роми су у Београду највероватније појавили између 11. и 13. века, јер из тог периода постоје писани подаци овог народа на овим просторима.

Први писан-мухамеданског племеног становништва у Београду појавио се 1536. године. Млада су у Барошима, тврди

Имења према занимањима

се Београд, позориште свете Софије“, становници и Цигани још „од арсмена царског освајања“, и они се први пут спомињу тек у подношћу из 1536. године. Тада су били подељени у два реда: хришћански и мухамедански. Први је попуњен црпачи, Цигани, мухамедани, ипаче хришћани, који је бројом двадесет кућа. На челу тога целага налазио се Обрен, син Милетића, београ мухамедана. Други је био целаг црпачи Цигани, који „од прелеми царског освајања спавају у Барошима, тврди се Београд“. Овај целаг имао је десет мухамеданских кућа а уписана су и два нехришћанска становника.

Ако је у Београду 1536. године пописано 247 кућа, и то 139 хришћанских, 79 мухамеданских и 29 циганских, мора се имати у виду могућност да је онде, као и у многим другим случајевима, уписано само оно племенито становништво које је поштом одређено обавезама. Због тога се може претпоставити да је у Београду било бар још толико традиционалних кућа које нису пописане.

Књига Шест векова Рома у Београду, ускоро излази из штампе. Може се наручити на телефоне 063/280-075, 011/3417-0736 или е-маил: askovic@yufoo.com

ПОЛИТИКА

Нови свет на
шпанглеском језику

Док енглески, као језик мобилних и интернет комуникација постаје све сведенији на шифре, скраћенице и лапидарне поруке, све више Американаца говори шпанским – преко 50 милиона становника

АМЕРИЧКА ПРИЧА

Од нашеј дојисника из Вашингтона

Шта год да човек у Америци отпочне, мора да притисне дугме: ако вади паре из аутомата, купује у самопослуди, плаћа паркирање, вади документ, продужава возачку дозволу, тражи књигу у библиотеци, или ди-ви-ди у видео клубу, уписује се на факултет, иде код лекара, увек је ту – дугме: „За шпански притисните јединицу, за енглески двојку“... то је прва инструкција сваке машине.

Прво је шпански језик завладао пограничним државама, затим се попут олује проширио на источну и западну обалу, да би наставио да осваја унутрашњост једине светске суперсиле... Данас, у Сијетлу, најудаљенијем граду од мексичке границе, десет одсто грађана говори само шпански. По броју оних који говоре шпански језик, а то је бар 45 милиона званично регистрованих становника, и бар десет милиона илегалца, САД су на другом месту на свету, али би до 2050. могле да преузму примат.

Ду за топлење, заслужан је, по некима, јединствен дух Латиноамериканца, а по другима сама његова лингвистичка снага.

Између енглеског и шпанског, тврди писац Дијаз, влада мртва трка, „нулта позиција“ у Америци. На муци су на том нултом терену и књижевни преводиоци. Како, на пример, превести Дијаза са енглеског на шпански, када је особеност његовог стила баш мешање изворних речи па и синтаксе из оба језика.

Интернет-лингвистика

И док се шпански шири Америком, амерички енглески осваја све континенте старог света... Истина, неки би га назвали „интернационалним енглеским“, а сепаратисти међу лингвистичким чистунцима чак тврде да овај језик више и нема неке чврсте везе са Англосаксонцима, па га једноставно зову интернет-лингвистиком. Од Шекспира је свакако јако далеко, они који њиме комуницирају тешко да би и разумели ренесансни језик барда из Стратфорда.

Енглески лингвиста Дејвид Кристал нарочито се посветио глобалном енглеском језику који се све више цела од своје матице, а његове локалне варијанте све су мање разумљиве. Дешавају се лингвистички неспоразуми кад разговарају Енглези и Американци, да се не говори о другим нечистијим варијантама. Занимљиво је да је његова најновија књига посвећена језику СМС-а изазвала велику нетрпељивост код старијег света, забринутог због „упропащћавања језика“.

Кристал, међутим, види у СМС-у лингвистички феномен. Енглески језик се скраћује у своје шифре, правопис и спелинг се игноришу, порука се често исписује фонетским симболима... Кристал наводи да данас око три милијарде људи носи са собом свој мобилни телефон, а да се годишње преко њих одашиће трилион текстуалних порука. То су, међутим, тек трептаји на бескрајној лучини језика.

Ипак, текстуална комуникација преко мобилних телефона по њему је цинички скок уназад у дијалог међу

Отпоран на лонац за топлѐње

Има теорија да је језик Сервантеса згоднији за свакодневну „харду“ (чаврљање) од енглеског. Он сам тече, а кад наиђе на препреку, у каскадама се спаја опет у целину и наставља неповређен свој музикални жубор. Тако је то говорио велики кубански писац и егзилант у Лондону Гиљермо Кабрера Инфанте. Али латиноамерички интелектуалци који живе у Америци жале се да је, без обзира на своју распрострањеност, шпански језик друге категорије. Да се више говори него што се чита и пише, а како рече Хунот Дијаз, амерички Доминиканац, и овогодишњи пулицеровац, Латиноси ће у Америци „радије купити најновији модел мобилног телефона него књигу“.

Своје ремек дело „Кратак и чудовишан живот Оскара Ваоа“ Дијаз је написао на енглеском језику, са мешавином латиноамеричких израза, термина, фраза, читавих реченица, поштапалица, тепалица, узречица... Ту су и речи сковане од делова из оба језика, чак и синтакса понекад са енглеским речима намерно прати логику шпанског језика, па и за Дијазовог „Оскара“ критика каже да је писан на шпанглеском језику (Spanglish).

Тек је пре неколико месеци на иницијативу шпанског Сервантесовог института у Њујорку изашла Енциклопедија шпанског језика у САД. Ова подебела књига од 1.300 страница разматра социолошке, културолошке демографске, економске и комуникационе аспекте шпанског језика у Америци. То је историјска прича која је започела са оним што се у европском свету зове откриће Америке 1492. И енглески и шпански пренети су из Старог у Нови свет, али је та историја далеко од свог краја.

Шпанија је, као богата земља, вољна да и финансијски погура спонтано ширење шпанског језика по Северној Америци. Поготово зато што лингвисти тврде да је он претрпео минималне измене и да се Чилеанац савршено добро разуме са Гватемалцем, Мексиканцем, или Парагвајцем, а да истим језиком, уз одређен број локализама говоре и Аргентинци, Венецуеланци, Колумбијци... За феномен шпанског језика, који је одолео америчком лон-

Дејвид Кристал

Језик СМС порука својствен је енглеском језику

ју све мањи, али не и човечји прсти. Текстирање је пићава и напоран посао са скромним резултатима. Људи, међутим, воле да комуницирају преко СМС-а. Зашто? Лингвиста одговара да је то део игре, као „писање неког модерног сонета“, све што жели да се каже мора се подвргнути строгој форми. Сонет не сме имати више од 14 редова, а порука не може да буде дужа од сто шездесет знакова. Управо је то изазов за смишљање свакојаких скраћеница.

Текстирање преко мобилног у Америку је ушло у моду касније него у другим деловима света, јер много је раније постало уобичајено да свако има свој лаптоп преко кога шаље и-мејлове. Но, језик телефонских порука нагиње ка енглеском, како тврди Дејвид Кристал. То је, по њему, зато што је енглески глобални језик поп-културе, и зато што је згодан за скраћенице које су општеразумљиве. Да ли ће ови брзопотезни лингвистички ребуси безличне комуникације као збир планетарних трептаја ипак довести до језичког цунамија? Есперанта условљеног малим диркама и великим прстима, без гласних жица? Док шпански харлија, жубори и тече све јачим и гласнијим током, и то у срцу америчког пространства.

За шпански притисните јединицу. И после више немојте да разговарате на дугме.

Зорана Шуваковић

vikend

Lepota jezika, stila i duha

IK „Štampar Makarije” i crnogorska „Oktoih” predstavile Sabrana dela Miloša Crnjanskog u 16 tomova

BEOGRADSKA IZDAVAČKA KUĆA „ŠTAMPAR MAKARIJE” I CRNOGORSKA „OKTOIH” OBJAVILE SU PRVI PUT OD 1994. NOVO IZDANJE „SABRANIH DELA” MILOŠA CRNJANSKOG U 16 TOMOVA I OVAJ ZNAČAJAN IZDAVAČKI PODUHVAJ PREDSTAVILI PUBLICI I MEDIJIMA U JUGOSLOVENSKOJ KINOTECI.

Kako je rekao urednik „Makarija” Veselin Lari Mišić, korišćeno je kritičko izdanje kao osnova, a priređivač je bio prof. dr Milo Lompar, predsednik Zadružbine Crnjanski, koji danas važi za najboljeg znalca literarnog opusa najsvestranijeg srpskog pisca 20. veka.

Lompar je, u ime Zadružbine, izjavio da je ova institucija, koja se brine o literarnoj zaostavštini Crnjanskog i naslednik je autorskih prava, zadovoljna ovim izdanjem u kome su posle dve decenije pojavljuju njegove hronike „Embahade” i „Kod Hiperborejaca”.

On je pomenio da je prošle godine u Holandiji štampan prevod knjige „Kod Hi-

perborejaca”, a u beogradskim knjižarama nije mogla da se nađe.

najkontroverznijih ličnosti srpske književnosti uopšte.

On ga je nazvao najvećim

Najsvestraniji srpski pisac 20. veka: Miloš Crnjanski

Lompar je dao kroki stvaralaštva Crnjanskog koga mnogi smatraju za jednu od

srpskim piscem 20. veka i najmodernijim i te konstatacije obrazložio činjeni-

com da je Crnjanski bio istovremeno briljantan pesnik, iako nije napisao puno pesama, romansijer čiji je roman „Seobe” proglašen za najbolji u srpskoj književnosti, hroničar, putopisac, esejista, biograf (Sveti Sava, Mikelandelo) novinar, pisac izvanrednih reportaža, memoara.

„Tu vrstu raspona u pogledu zanrova, lepotu jezika, stila i duha nije posedovao ni jedan drugi srpski pisac u 20. veku”, rekao je Lompar.

Kao romanopisac, Crnjanski se oprobao u svim zanrovima (pikarski, avanturistički, ljubavni) s podjednakom veštinom, a u pogledu ideja i tema bio je na istom nivou i kada je stvari posmatrao na makro ili mikro planu, rekao je Lompar.

On je kroz upoređivanje „Seoba” s Tolstojevim „Ratom i mirom” pokazao da se taj roman Crnjanskog može smatrati pandanom Tolstojevog u našem jeziku, kao što je za „Roman o Londonu” našao paralele u Manovom „Doktoru Fausti” i Bulgakovljevom „Majstoru i Margariti”.

„Руси долазе” или домољубље за почетнике

Како без трунке стида, ограде или објашњења неко може данас да говори и пише све супротно од онога што је говорио јуче

ПОД ЛУПОМ

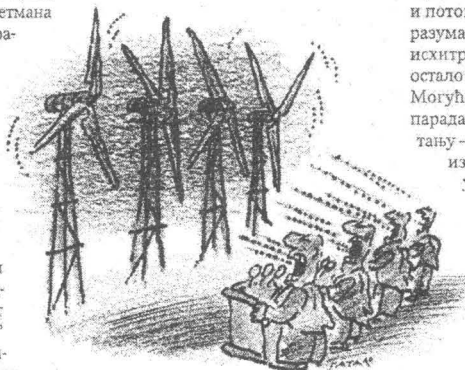
Ђорђе Вукадиновић, главни уредник часописа „Нова српска политичка мисао”

Колико пута смо за протеклих десетак година могли чути да је идеја националног суверенитета превазиђен „дванаестовековни концепт”, да процеси глобализације руше све баријере и да „капитал нема домовину”?! А свако ко би стидљиво покушао да укаже на погубне последице дивље либерализације или скрене пажњу на очигледан несклад између више него мајчинског третмана страних компанија у Србији и правог одијума који према српским фирмама и капиталу постоји, на пример, у Словенији и Хрватској, био је проглашаван за незналица који хоће да нас „свађа са светом”.

Зато је поучно последњих дана и месеци гледати настолне страннице и изјаве наших водећих „еврореформских” медија, политичара и аналитичара. Мили боже, тог нагло возбужденог патриотизма и те бригае за суверенитет и „енергетску независност земље” оних који су нас годинама убеђивали да је тзв. економски патриотизам архилуплост и да треба распродати све што се може, што пре и по било којој цени. Та и иначе проблематична (нео)либерална теорија по којој су приватизација, либерализација тржишта и конкуренција универзални лек за све привредне и друштвене болке, у земљи чија је привреда изнурена вишегодишњим санкцијама и ратом – представља прави економски злочин. Али у последње време се испоставило, тј. наши вајни „либерали” су открили да свако правило има своје изузетке.

Наиме, чим се појавила реална могућност да се у последњој фази српске приватизације у мало озбиљној улози коначно појави и руски капитал, плоча је хитно промењена. НИС и ЕПС ко-

ји су до јуче означавани као камен о врату српске економије којег се треба што пре ратосиљати, ако треба и даба, односно „за три евра”, преко ноћи посталих небрушени економски дијаманти које, ето, Руси хоће да добију „за тепсију рибе”, како се изволео изразити један овдашњи угледни економски новинар либералне провенијенције. У време последње посете велике руске политичко-привредне делегације на челу са Георгијем Полтавченком и првим човеком „Газпрома” Алексејем Милером, и раније приметна антируска кампања попримила је размере праве хистерije, повремено чак са елементима шовинизма. Руска „инвазија”, „колонијализам”, „агресија” само су део употребљеног вербалног арсенала који ови медији, политичари и „стручњаци” нису смели или нису желели да користе чак ни онда када смо имали посла са стварним инвазијама и агресијом.

Игњат Галато

У том контексту посебно ме је тануло откриће како „у данашњем свету држава која не управља својом енергетском безбедношћу нема ни државни суверенитет”. Ма, хајте молим вас. Како ли се само ове бригае за државу не сетиле када су, на пример, продавали „Сартид” и шећеране, ликвидирали сопствени банкарски сектор, разоружавали војску, уништавали читаве привредне гране!?

Да се разумемо. Не знам колико тачно вреди НИС и, у принципу, нипошто нисам за олаку распродају државне имовине. Близак ми је сваки напор да се сачувају – или макар пристојно наплате – плодови рада претходних гене-

рација. Али не иде ми у главу како без трунке стида, ограде или објашњења неко може данас да говори и пише све супротно од онога што је говорио јуче.

Изгледа да капитал ипак „има домовину”, и да су само неке „домовине” прихватљиве и пожељне за овдашњу самозабрану и повлашћену економску касту. Русија, по свему судећи, није на том списку, али зато јесу разновразна егзотична пацифичка острва за која чујемо само приликом свечаног дефилеа на отварању олимпијских игара и онда када „њихове” компаније, односно на њима стадиониране експозитуре светских мултинационалних и инвестиционих фондова крену да гусаре по источној Европи и другим „земљама у транзицији”.

Па да ли је неко зблиља мислио да ће тек тако, безболно и без последица, моћи да ескивира обавезе које су преузете и потписане пред камерама, у присуству Тадића, Кошћунице, Медведова, Путина? Могуће је да је оно јануарско и потоње потписивање свих оних споразума, протокола и меморандума било исхитрено, односно да је много детаља остало неспрецизирано и неуслађашено. Могуће је да је читава она московска парада – бар када је српска страна у питању – била у функцији овдашње предизборне кампање и процене да би у самој завршници неизвесне председничке трке било добро показати како „наш кандидат” одлично стоји и на Истоку. Али у политици као и шаху важи правило „такнутамакнута”. И уколико у том погледу уопште постоје изузети они ће се свакако пре односити на велике и моћне, него оне слабије и мање.

После потписивања – нема кајања. Или, тачније, може да буде једино кајања. Уосталом, Србија је у протеклих 10-15 година, што добровољно, а што под притисцима, ушенама и бомбама потписала много тога и свега потписаног, било да је реч о Дејтону, Куманову, Хагу, Партнерству за мир, „споразуму о размени информација са НАТО”, продаји „Сартида”, мора да се придржава. Откуд идеја да ће једна Русија и то у години када је показала спремност да отворено „изађе на црту” америчкој глобалној хегемонији пристасти да мирно гледа како је за нос вуче пар овдашњих политикономских мешетара и лобиста?

ХРВАТСКА ПОШТА ВРАТИЛА ПИСМО МИТРОПОЛИТА СПЦ ЈОВАНА

Забранили ћирилицу

Хрватска пошта вратила је писмо, упућено из Београда у Загреб митрополиту загребачко-љубљанском и целе Италије Јовану, на београдску адресу означивши га као "забрањено".

Према писању Јутарњег листа, реч је о позиву Београдског певачког друштва, упућеном митрополиту Јовану.

У Српској православној цркви рекли су да је ћирилица уобичајен начин комуникације и да никад нису имали проблема.

Писмо је враћено и ме-

ђу одговорима, попут "непозната адреса", "умро" и остало, крстић је стављен на "забрањено", преноси се изјава

извесног Петра из СПЦ у Београду, уз нагласак да је писмо отворано и поновно залепљено.

- То је тужно и не верујем да неко није знао ћирилицу, јер увек тако комуницирамо са свим земљама, изјавио је он.

У Хрватској пошти истичу да давалац поштанских услуга може одбити пријем пошиљке која није адресирана на прописани начин и да пошиљка није била прописно адресирана јер је Хрватској у службеној употреби латинично писмо.

12. 12. 2009. г.

6 Петак, 12. децембар 2008.

србија

www.pravda.rs

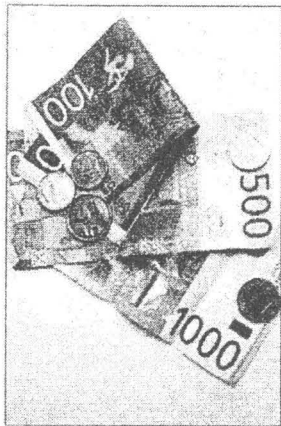
НАША НАЦИОНАЛНА ВАЛУТА ОБЕЛЕЖАВА СВОЈ 135. РОЂЕНДАН

Динар могао да се зове „србљак“

На данашњи дан, пре 135 година, у Србији је уведена динар као новчана јединица, на иницијативу тадашњег министра финансија Чедомиља Мијатовића.

Од злата су ковани комади од 20 и 10 динара, а сребрни су били од пет, два, један и пола динара. Златни комади од 20 динара били су претходно у Европи познати под називом „милијор“.

Увођењем динара откљоњен је монетарни хаос и данашња употреба више од 40 врста туђег металног новца – дуката, фринти, талдира.

Динар је узет као назив за новчану јединицу, пошто је тај назив постојао у средњовековној Србији, од времена краља Уроша Првог у 13. веку. Српски динари су у почетку били имитација маletaчких гроша или матанава. Краљ Урош почео је да их кује имитирајући савремени новац тако верно да је Венеција због тога оштро протествовала.

Министар Мијатовић предложио је да се ради настављања традиције са српском средњовековном државом, која је имала новац под тим називом, поново уведе динар, чиме је одбачен предлог да се валута назове „србљак“.

ЗБОГ ПОЛИТИЧКЕ СИТУАЦИЈЕ РАСТЕ ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА УЧЕЊЕ РУСКОГ

Руски је опет хит

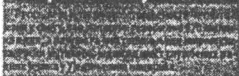
На Филолошком факултету у Београду број пријављених (106) готово двоструко премашило број слободних места на катедри

Јачање европске сарадње Србије и

Русије допринио интензивнијој промовији руске културе на овим просторима, а нарочито језика који је у последњих петнаестак година био готово неprimетан у домаћем образовном систему.

Русски се у одређеној мери изучавао око 15 одсто популације у Србији, али су то, најчешће, припадници старијих генерација који су тај језик

Четврти на свету

учили као обавезан предмет у школама, каже председник Славистичког друштва Србије Богољуб Станковић.

Професор Станковић верује да ће руски језик тек бити популаран у годинама које следе, не само у Србији, него и

ма који нису успели да упишу студије других страних језика.

Професор Станковић се, међутим, сећа и времена када је пријемни за учење руског језика на Филолошком факултету у Београду полагало по 300 студената годишње (почетком седамдесетих година 20. века).

Мислим да је "протон" руског језика, који је био последња једине вештачке фазе и предузео, заустављен. Ипак, и сами русисти су одговорни што је до тог прогона уопште дошло, јер нису били довољно активни и одбрани руског језика, сматра Станковић.

Почетком 2000. знатан број професора руског језика је изгубио место, многи су пребачени у библиотеке, а неки су почели да предају грађанско васпитање. Међутим, у успешних година две се је више професора руског језика који се, након дугогодишњег "изгнанства" у библиотеке због укидања тог предмета у школама, враћају у учионице.

Станковић, ипак, подсета да је седамдесетих и осамдесетих година у Србији било и до 2.800 активних наставника руског језика. Према евиденцији Славистичког друштва, тренутно у Србији има само око 500 радно активних наставника и професора руског. Руси је као обавезан страни језик у основне и средње школе у Србији уведен 1946. године, али је након три године укинут из политичких и идеолошких разлога. Враћен је у наставу неколико година касније, али му је популарност нагло опала и, како је рекао Станковић, средином педесетих био је "готово на маргиналу".

Почетком седамдесетих година, због успона Совјетског Савеза, развоја астронаутике и других области науке и технологије, руски језик је поново постало врло популаран у Србији, као и широм света. Пре две године у Основној школи "Олга Петрова" у Палинској Скени уведена је билингвална настава за поједине предмете, на руском и на српском језику.

Валентина Бурбатова (Белга)

Амбасадор помаже

У Београду се одржавају предавања о руској култури и језику. Амбасадор Србије у Москви, Драгана Милошевић, помаже у организацији ових предавања. Она је у посети Србији и учествовала је у промоцији руског језика у Београду. Предавања су одржана у Филолошком факултету у Београду. Амбасадор је са студентима разговарала о значају руског језика у данашњем свету. Она је такође истакала да руски језик остаје један од најпопуларнијих страних језика у Србији. Амбасадор је изразила наду да ће руски језик и даље бити популаран у Србији и широм света.

широм света, пре свега због политичког и економског јачања Русије на међународној сцени. Ове године први пут је, после више од једне деценије, интересовање студената за руски језик на Филолошком факултету у Београду било толико да је број пријављених (106) готово двоструко премашило број слободних места на катедри (59).

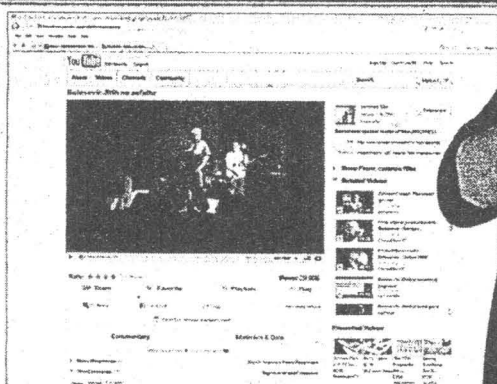
Крајем прошле и почетком ове деценије за пријемни испит за студије руског у јуну се, обично, пријављивало двадесетак студената, а тај број би се у септембру повећавао једино захваљујући оми-

KURIR, 17. 12., 2008
STARS 12

Panonski govнар

Pevam na hrvatskom, govorim IZV. SRPSKI!

Na nedavnom nastupu u Domaševcu u Hrvatskoj Đorđe Balašević se sprdao sa maternjim jezikom

Na koncertu u Hrvatskoj, nedavno u Domaševcu, Đorđe Balašević je javno rekao kako peva na svom maternjem, hrvatskom jeziku, zaboravljajući pri tom da živi u Srbiji i priča ekavicom?! Medutim, popularnom kantautoru to nije bilo dosta, pa je nastavio u svom šeret-skom stilu:

- Postoji jedan problem mali u svemu tome. Ja govorim jednu iskvarenu verziju hrvatskog, takozvani srpski - posle čega se salom zorio gromoglasan pijesak prašćen ovacijama.

Sta reći posle ovakve izjave? Postavlja se pitanje dokle će Balašević da se dodvorava publici u lipejoj njihovoj zarad ličnog interesa? Zbog čega živi u "takozvanoj Srbiji, koju kad god ma se ukaže prilika iskoristi za sprdačinu, ismejanje i potceñivanje?

Snimak koncerta može se videti na Jutjub/Stih na asfaltu

Postoji jedan problem mali u svemu tome. Ja govorim jednu iskvarenu verziju hrvatskog takozvani srpski

Možda smo mi isuviše strogi prema rečima koje je Balašević izrekao, ili pak ne znamo da čitamo između redova, a možda smo izgubili smisao za humor? Uglavnom, činjenica je da nijedan hrvatski pevač nije došao u Srbiju i rekao da govori iskvarenim srpskim jezikom, takozvanim hrvatskim.

Dakle, svi koji žele da se uvere u verodostojnost naše priče mogu pogledati snimak koncerta na Jutjubu/Stih na asfaltu.

U nameri da čujemo komentar Đorđe Balaševića, pokušali smo da stupimo sa njim u kontakt, ali do zaključnja ovog izdanja nismo uspeali da ga dobijemo.

DRAGANA TRPČIĆ

ZEZAM SE, KAJ VAM JE?... Đorđe Balašević

ЗАШТО СЕ КАЖЕ...

ПОСТ И ПОСАН

Када заговорници здраве исхране данас саветују да се што више једе риба, обрано млеко или постно месо, они имају у виду низак ниво масти у тим намирницама, а можда и нису свесни тога да препоручујући нам постну дијету заправо баратају религиозним термином. Пост, као и многе забране и прописи који постоје у име вере, у основи има дубок практични смисао и служи добробити и здрављу човека. Људи у старом веку нису знали за омега-3 масне киселине, али су, захваљујући вишемиленијумском несвесном колективном искуству, схватили значај разноврсне исхране и место рибе и одређених житарица у њој.

Пост као уздржавање од хране, пића и разних других уживања постоји у многим религијама. У шаманизму пост подразумева право гладовање којим се човек доводи у стање егзалтације у коме успоставља везу са духовима. Муслимани посте тако што на рамазан од изласка до заласка Сунца ништа не једу и не пију. Код хришћана постоје различити режими поста: док, на пример, протестанти уопште не прописују пост, католици га своде на немрс, одсуство меса, док се православци држе најстрожег поста, односно, уздржавају се од масти (меса, млека, јаја) свих животиња које нису водене као и других уживања (алкохола, дувана), а нарочито од злих мисли и дела. Пост доноси прочишћење, путем физичког и духовног, а како је његов смисао у жртвовању, постом се човек и накнадно може купити за почињена дела, испаштати грехе и окајати их.

У средњовековној Енглеској и Ирској постојао је пост против неке особе: онај ко нешто праведно захтева седео је и постио, односно, гладовао, пред кућном особом која му је наносила неправду. Ако би тај умро од глади, за његову смрт суђен је онај други. Сматра се да данашњи штрајк глађу потиче од овог обичаја.

О смислу и садржају поста може много да се говори, али то је тема за веронауку – нас овде занима реч пост са језичке тачке гледишта.

Стари Словени имали су за гладовање глагол *алкати*, односно, *лакати* (његов траг у српском чува се у привевима *лачан* – гладан – и *лаком* – похлепан – од старијег „гладан“). Међутим, са хришћанством су Словени примили нов начин гладовања и назвали га, онако како су чули од баварских мисионара, готским речу *fasto* која се „у словенским устима“ претворила у *пост*. У том облику и данас је присутна у свим сло-

венским језицима, од Средоземља до Балтика, укључујући и српски у коме је забележена још у 13. веку. Иначе, готска именица има основно значење „држање, придржавање“ пошто потиче од глагола *fastan* – држати (се), придржавати (се); бити чврст, причврстити – који постоји и у другим германским језицима (путници у авиону знају да наше „Вежите појасеве“ на енглеском гласи *Fasten your seat-belts* дословно „Причврстите појасеве“). И ми кажемо држати се прописа, *придржавати се* правила, у смислу „поштовати их, владати се према њима“.

Занимљив је пут именице *пост* од апстрактног и религиозног појма до сфере конкретног и свакодневног живота. Држати *пост* кажемо и *постити*, започети *пост* кратко се каже *залостити*, а тај чин зове се у нашем народу *залост*, наспрам кога стоји *испост*, завршетак *поста* или *испаштања*. Пропуштени дани могу се и *напостити*, односно, *надокнадити*. *Посник* или *испосник* је онај ко *пости* (као што је *радник* онај ко *ради*),

посни дан је дан *поста* (као што је *радни дан* заправо дан *рада*), а онда тај привев почиње да се користи за све што је у вези са *постом*, односно, у складу с њим: *посан* постаје синоним за „немасан“ не само у ритуалном смислу, већ уопште. *Посна* храна је не само она без масти, сходно правилима црквеног поста, већ и свака која садржи мало масти, на пример, *посни сир*, *посно месо*... Тако *посно* уместо *немасно* почиње да се односи на све што

није сочно и слатко, него мршаво или суво, првенствено на храну, али и пређу, на земљу (насупротив слабој, посној земљи стоји масна земља, *дебелшица*), па онда у преносном смислу и на људе *ограничене* духовности и *духовитости*.

Како при помену глагола *испаштати* сви обично мислимо на чин окајавања грехова кроз пост (или на неки други начин), то је истовремено и нешто сасвим конкретно: у неким нашим крајевима још се чува обичај да се почетком поста, на Чисти понедељак, сви судови из куће перу и искувавају како би се *испостили*, то јест, одмастили, а тај посао се зове *испаштање* судова.

Колико су наши стари држали до поста и до раздвајања посног од мрсног, види се и по једном делу прибора за јело који се звао *склопнице*. Наиме, свако ко крене од куће на пут или у госте носио би за појасом нарочито спаковане, *склопљене* две дрвене кашике: једну за мрсну храну, а другу за посу, за случај да га обед ван куће задеси у *посни дан* ■

20. 12. 2008. LXX. број 12

Култура и

конзервативна мисао

Код нас не постоји јавна свест о културним последицама проглашења нових језика, а ни о томе шта јесте српски језик. Наша научна елита не наглашава важност тог питања, иако је оно у најбитнијим везама са политичким положајем и самом egzистенцијом српског народа

Пише:
Миле Поплар

Ако желимо да одговоримо на питање о томе каква културна политика може имати на уму наша конзервативна мисао, онда је неопходно да разликујемо оно што је напредно од онога што је специфично у нашем одговору. За начелни карактер културне политике битно је отпочети неким универзалним и веома разграниченим и подстицањем предрасуда. Прва од њих јесте да је знајај културе првенствено везан за општеједнак и естетска питања. То је тачно са становишта вредности. Са становишта времена, тачно је нешто потпуно супротно од тога - култура има у савременом свету првенствено политички и етнички значај, она треба да наместе одређени систем очекивања и вредности, да отклони све што је са тим системом несалодно и да на тај начин обимљује пожељно саморазумљиве које ће бити темел сваког јавног деловања. То значи да култура подиже има критично-демонички карактер. Јавне и медијски разграничене супротне гравитације имају да чине да вредје већ обрнављено стање и да унапред неутрализују свако

могуће оспоривање.

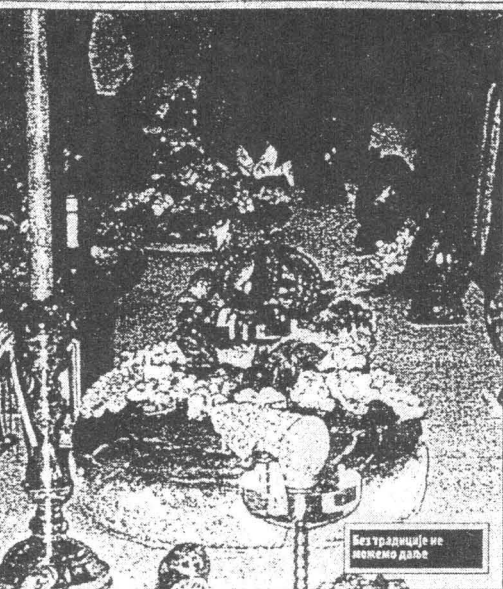
Друга начелна предрасуда гласи: култура ствара неограничену разлику и међусобном обогаћивању учесника културне размене. То би требало да значи како су односи између две културе у основи хармонични. Али, још је Њеце изнео да "ника култура од више редовно прима прво и неке пороке, слабости и разурзаности", да би тек потом оно што је је задржало почета "посредством усвојеног порока и слабости да попушта да на њу ступи и нешто од вредности снаге више културе". Исте је обраћајући се даље, тачно, али и секундарно у односу на примарно својство по којем су културе у неспорној мери супротстављене, да су сва правичнола првенствено плод њихових сукоба, који могу примитивни својства "сукоба цивилизација".

Оно што је код нас специфично проистекло из утицаја днадесетвековног наслеђа. Ту је најважније описати читаву стратегију да се цивилизација српске културе (која је култура контакта три вере) свела на државну формацију Србије. Да се оно што је српско претворило у српјанско. Да се политички грађови српске културне прошлости у Цр-

ној Гори, Босни и Херцеговини, Хрватској и Македонији. Ово кристале, значајно да постоје Југословенске државе, политички регионалне свести, добило је свој снажан и најважнији антисрпски наставак у тачној историји Југославији, да би се данас извојило у таквим пројектима какве су "природног језика", "косовска култура".

Одговорна елита

Српска културна политика, која би означавала неки противстав у односу на ово кристале, једноставно не постоји. Она се некринички утапа у апсолутни опортунизам наше државне политике. Како су ту политичку подане и партијне леве и партије десне оријентације, очигледно је да ни једна ни друга - премда се бису у свему понашале на исти начин - нису имале на уму никаква концепт снажња и обогаћивања

Без традиције не можемо даље

српске културе, нити остваривања политичких и националних циљева постојећом културно политичке. То значи да су се политичко-културне елите понашале на опонашајући начин: или су опонашале усвојене предрасуде титинистичке Југославије или су тежиле да има као првенствено циљеве своје деловања? Они би морали да буду окупљени око политичке идентитета. Требао би да имају два вида реактивности, у којем би се образложило противречност усмерено ка отворено непријатељским настојањима култура које парализирају на забораву

српске културне прошлости и кристалине, којим би се спречавали обични интелектуалне стравотности које празни масе идентитета и којим би се успоставила компетентност конзервативне мисли да заснива политичку идентитета у складу са савременим идејама и темама.

Политички положај

Неопходност таквог деловања, као и пружања културе и других видова националне политике, показује стање јавне и научне свести о тако важном теми као што је положај српског језика. У нас не постоји јавна свест о културним последицама проглашења нових језика, о томе шта јесте српски језик, наша научна елита не наглашава важност тог питања, иако је оно у најбитнијим везама са политичким положајем и самом egzистенцијом српског народа. Искључује се да постојава природног језика у 19. веку, која је била држава српског народа. Изгледа постојава природног језика у њиховом, тако се ни постојава тог народа у политичкој историји Југославије - изгледа природног језика, али не више као држава српског наро-

да. Ово померање нагласка открива целокупни естетски дестинационализација Срба у Црној Гори. Сада се не такве државе и народ да изводи природног језика и црква. Зар то није најбоља слика међународности културе и националне политике?

Конзервативна мисао треба да ослани и унапред све битне видове културне политике свест о српском језику, свест о српској историји, еманципацију националних институција (Српске православне цркве, Матице српске, Српске академије наука и уметности, Српске књижевне задруге). Она треба да учествује дубоко унапред осећање колективног идентитета, треба да обнови идеје од темелних првенствених идеја дестинационог века у нас рад у корист општег добра, афирмирање личних способности у подрузу националних вредности и циљева, подупирање личних рада и одговорности, снажње свести о штетности настурог владајућој идеолошкиј потрешине, обнова моралног става. Она треба да почне да заснива темеле новог родољубља. Да крене на дугачак пут који увек почиње првим кораком.

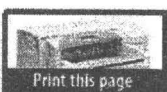
Књига о Милутину

Правни извор и идеје српске деснице и неке врхунске и идеолошке на основу сардња врхунске и најдржавније српске књиге коју је својој Србији подарио Давид Поплар. "Књига о Милутину" јавља српска већ неколико генерација које су урле се постојећом стање у врхунски, чиста и дубоко политичко српског сељака Милутина, који је увек имао више проблема него решења и заваљујући ком смо сардња наше националне и државне базе.

DODATI - IZV. IZDAJE 2002/03

Beograd, 11:46

[NASLOVNA](#)
[PRETRAZIVANJE](#)
[ARHIVA](#)
[REDAKCIJA](#)

Govorite li evropski?

Mladi Evropljani će na putovanja umesto pasoša nositi svoj jezički portfolio kojim će moći da, za ne daj bože, dokumentuju znanje bar tri jezika EU, a u Srbiji, prvo treba da se dogovorimo koje jezike hoćemo i ima li ko da nas uči

Kada smo pitali majku dve devojčice zašto njene kćeri, pored nemačkog i engleskog koje uče u jednoj beogradskoj osnovnoj školi, idu u privatnu školu engleskog, ali i na privatne časove ruskog, odgovorila je: "Tri strana jezika su već tri zanimanja, uz ono koje budu odabrale same, nadam se da će koliko-toliko biti osposobljene za život." Među nama je, ipak, više onih koji i dalje veruju da je učenje stranog jezika "nužno zlo", pa nisu retki pozivi roditelja koji od Ministarstva prosvete traže da im se deca "oslobode" učenja nekog jezika.

A između "prosvetljenih" i "neprosvetljenih" roditelja nalaze se i oni školarci treba poverovati kada kažu: "Učio sam šest godina nemački, jaka četvorka, a sad mogu ni rečenicu da sklopim." E, tu se treba obratiti (ne)p(ro)svetljenim nastavni reči će roditelji...

Po završetku Evropske godine stranih jezika kojom je Savet Evrope proglas 2001, u nameri da koliko-toliko spreči odumiranje postojećih jezika (svake godi nestane 25) promovišući višejezičnost, ali i načine učenja, predavanja i vrednov stranih jezika, i u našoj zemlji koja se priprema za ulazak u Savet Evrope, name pitanje:

Koje jezike govorimo i koliko dobro? Hoćemo li dostići načelo Saveta po k svaki Evropljanin trebalo da govori tri jezika (maternji plus dva strana) i da ima evropski jezički portfolio, ličnu jezičku kartu u kojoj su opisana njegova jezičke i iskustva?

I, na kraju, da li razlikujemo TV jezičku modu od stvarne potrebe, kada već hoćemo da budemo poliglote?

Portugalski zbog serija

"Danas je pravilo - uči engleski i napreduj, ili ga ne uči i snosi posledice", r pre nekoliko godina lingvista Stiven Fišer, profesor Kalifornijskog univerziteta, po tumačenju zapisa sa Uskršnjih ostrva.

Engleski - "novi latinski", "ev-ropski idiom", "jezik komunikacije" i neprikosnoven na planeti, i kod nas je, pored vozačke dozvole i kompjutera, pre za prelistavanje malih poslovnih oglasa. Najveći broj učenika u Srbiji uči ovaj j najpopularniji je i u privatnim školama, na jezičkim institutima, u oglasima za r

časove... "Na Kolarcu je počeo da se uči 1933, pre nego što je oformljena Katedra engleski na Filološkom fakultetu", reči su Miroslave Cvejić, direktorke Centra za nastavu stranih jezika Kolarčeve zadužbine u Beogradu.

Na "Kolarcu", kao i u Institutu za strane jezike u Jovanovoj, ali i u većini škola za strane jezike u Beogradu, drugi jezik po broju polaznika je - nemački. Veliku popularnost ima italijanski, od početka devedesetih, i često je "mrtva trka između nemačkog i italijanskog, kako nam je rekla Jelena Mihailović, direktorka Instituta za strane jezike u Jovanovoj, mada je nemački u blagoj prednosti jer "ljudi verovatno očekuju veću ekonomsku saradnju sa Njemcima". Francuski i španski treće mesto u Jovanovoj, dok je na "Kolarcu" španski popularniji. "Tradicionalno izučavanje francuskog među Srbima, ugrozila je 'Kassandra'", kaže Miroslava Cvjetković napominjući da se na "Kolarcu" mogu steći D.E.L.E. Servantesove diplome.

Pored ruskog, koji je u ozbiljnom opadanju, u Kolarčevoj zadužbini postoje škole za novogrčki, japanski, kineski i korejski. U Institutu u Jovanovoj, još ruski i grčki. "Interesovanje za ruski je mnogo manje nego ranijih godina, ali ako Internet, TV serije utiču na učenje određenog jezika, onda nedostatak svega toga izaziva nezainteresovanost. Poslednjih dana javljaju nam se ljudi koji hoće da uče portugalski jer trenutno postoji pet-šest serija na portugalskom. Ozbiljna institucija koja se bavi jezikom mora da vodi računa o sagledavanju jezika kao korpusa u širokim razmjerama i uticaju tog jezika na kulturu, civilizaciju, opšte obrazovanje... i da ne dozvoli zbog trenutne situacije određeni jezici ne proučavaju", reči su gospođe Mihailović.

Španski od septembra

Posle engleskog, ruski je, bar po broju škola u kojima se u Srbiji uči (ali ne po broju učenika), na drugom mestu, a slede francuski i nemački. "Vojvodina je uvek imala zastupljeniji nemački, a jug Srbije, po tradiciji - francuski jezik", kaže Ljiljana Đurić, savetnik ministra prosvete i sporta za strane jezike u Odeljenju za razvoj obrazovanja, dodajući da treba ponuditi što više jezika i omogućiti učenje jezika mladem uzrastu (od prvog razreda osnovne škole, što je već evropski standard). Zanimljivo je da u šest osnovnih škola u Beogradu, postoji fakultativna nastava novogrčkog jezika koju finansiraju grčki sponzori. "Nastavnici su završili neophodne studije, a udžbenici su vrlo dobri i naša deca nemaju nikakve troškove oko toga.

O uvođenju italijanskog i španskog u škole, kao i o "pomodnom interesovanju za ove jezike, gospođa Đurić kaže: "To jeste pomodno, ali je i korisno interesovanje. Španski je jedan od zvaničnih jezika Ujedinjenih nacija, reč je o velikom govornom području. Od iduće školske godine španski bi trebalo da se uvede u 20-24 škole Srbije. Treba naći kadar, obezbediti udžbenike, plan i program... Italijanski se uči skoro svim muzičkim školama, u Filološkoj gimnaziji u Beogradu, u Karlovačkoj gimnaziji (takođe filološka), u Gimnaziji u Vršcu, a od ove godine ogledno, u C "P.P.Njegoš" i "Majka Jugovića" (umesto ruskog, prim. a.), u gimnaziji "Svetozar Marković" u Nišu (jedno odeljenje). Namera nam je da obezbedimo širenje ova jezika ali da to ne ide na uštrb nekog drugog jezika."

Kome smeta ruski?

Ipak, na poslednjim skupovima slavista čulo se da je uvođenje italijanskog i španskog, u stvari, potiskivanje ruskog. U nekoliko beogradskih osnovnih škola nam je rekla Milka Jovanić, nadzornik za ruski jezik u Odeljenju za razvoj i obrazovanje Ministarstva prosvete, ruski je zamenjen nemačkim (OŠ "Filip Kljajić" i OŠ "Starina Novak"), francuskim (OŠ "Žikica Jovanović Španac"), italijanskim (OŠ "P.P. Njegoš" - jedno odeljenje i OŠ "Majka Jugovića"). Bogoljub Stanković

redovni profesor ruskog jezika u penziji i predsednik Slavističkog društva Srbije smatra da je zabrinjavajuće to što u Srbiji čak 40 odsto škola ima samo jedan je: "tako da ruskog, po gradovima Srbije skoro da nema uopšte". "Takođe, u srednj stručnim školama, građevinskim, arhitektonskim, ruski je zastupljen sa tri, četir a naše građevinske firme su prinuđene da plaćaju intenzivne kurseve ruskog kak njihovi stručnjaci bili osposobljeni da idu na ruska gradilišta", kaže profesor Sta

Višak i manjak

"Zabrinutost postoji, kada je o slabljenju interesovanja za učenje ruskog reč objašnjava Ljiljana Đurić, "jer nam od škola stiže lavina zahteva za promene jez Nažalost, odnose se na ruski najviše. Mislim da su roditelji neinformisani. Misl dovoljno da im deca uče engleski jezik. Evropska unija je budući partner u svak pogledu. Nema mesta dakle, ni isticanju nekog jezika, niti odbacivanju ma kog, posebno ne ruskog, jer s Rusijom intenzivno saradjujemo i tek ćemo. Zašto bism odsecali veliko tržište? Rešenje je u dva obavezna jezika u osnovnom obrazova već jeste strateško opredeljenje Ministarstva prosvete i sporta), a politiku učenje jezika treba zasnovati na konkretnim pokazateljima. To znači da treba preispitat zastupljenost ruskog jezika, da li ga ima više nego što je potrebno, ili ne. To je v drugo pitanje."

Kada je o konkretnim pokazateljima reč, Ministarstvo prosvete će od proleć uspostaviti dobar informacioni sistem koji će pomoći u rešavanju kadrovskih i s drugih problema u reformi obrazovanja. Relevantan je, na primer, broj nestručn nastavnika po osnovnim i srednjim školama, posebno kada je engleski jezik u p (30-40 odsto), jer diplomirani profesori engleskog izbegavaju prosvetu zbog ma plata, i traže posao na drugom mestu, pa deci obično predaju apsolvanti ili stude kojima je engleski jedan od ispita na studijama. Tinde Kovač-Cerović, pomoćni ministra prosvete za razvoj obrazovanja i međunarodnu prosvetnu saradnju, ova opisuje sadašnju situaciju:

"Pitanje nestručnog kadra je veliko i ne odnosi se samo na nastavnike jezika na nastavnike u srednjim stručnim školama. Međutim, mi u ovom trenutku nem tačan broj nastavnika koji će otići u penziju kroz pet godina. Za nekoliko mesec imaćemo jasnu strategiju u odnosu na jezike, kako da rešavamo pitanje viška ka pogledu ruskog i manjka kadra u drugim jezicima, jer jasno je da će, zbog prom strukture ponuđenih jezika biti višak nastavnika ruskog, a manjak nastavnika engleskog, jer oni imaju i više mogućnosti kada je posao u pitanju. Naš zadatak smislimo najbolji mogući način za prekvalifikaciju kadra, ali da to ne bude ono dogodilo u Estoniji, Mađarskoj, Češkoj, Rumuniji - prekvalifikacija nastavnika u nastavnike engleskog, što se pokazalo kao loše rešenje."

ZORA LATINVIĆ

РУМУНИЈА И БУГАРСКА ОТВОРИЛЕ ФРОНТ ЗА ЧИСТОТУ СВОЈИХ ЈЕЗИКА

МЕШАВИНА На улицама Софије ред латинице, ред ћирилице

ОДБРАНА ЋИРИЛИЦЕ

За кршење језика и правописа казне и до 600 евра

■ Д. Марковић

БУГАРСКА је одлучила да у одбрани свог словенског језика и ћириличног писма кажњава све који се не придржавају правописа. Влада у Софији је усвојила закон по коме ће сви који се у "изради пројекта за масовну употребу, карата и табела и свих званичних докумената не буду придржавали правописа", бити кажњени. Гра-

до 200 евра), док ће државна администрација и фирме са 500 до 1.200 лева (250 до 600 евра).

Бугарски министар за државну управу Николај Василев је изјавио да је "закон уведен јер је уочено да има све више случајева погреш-

њани са 100 до 400 лева (50

шног исписивања географских појмова и историјских лично-

сти на ћирилицу, али и бугарских топонима и историјских личности на латиничком писму".

Румунија је одлучила на другачији начин да се бори за чистоту језика. Министарство образовања је штампало брошуру од око 140 страница у којој су сакупљене језичке грешке новинара, које би требало да "усмере" ученике румунских средњих школа на - прави језички пут. Књига, коју су сачинили истраживачи института за лингвистику "Јоргу Јордан", биће подељена свим ученицима у око 7.000 средњих школа Румуније!

ДЕКРЕТОМ ЛАТИНИЦА

РУМУНИ, чији језик има романске корене, уз 16 одсто словенских речи, мноштво турцизама и персијанизма, писали су до 1860. године старословенском ћирилицом. Тада је донет декрет којим је званично писмо постала латиница.

Бугари, словенизовани Татари, писали су и пишу искључиво ћирилицом, коју су им донели још Ћирило и Методије. После пријема Бугарске у ЕУ 2007, све је приметнија тенденција грађана да, упркос званичном државном писму, употребљавају латиницу.

BISERI G O D I N E

Dragan Šutanovac: Kada sam imao dve-tri godine, želeo sam da budem ambasador. Tada sam imao čebe i televizor marke "ambasador" i mislio da je to nešto najbolje.

Milutin Mrkonjić: Ja ne mogu da glumim nekog vernika, kad sam vaspitavan uz Karla Marksa, Tita i Staljina. Rastao sam uz "Kapital", a ne Bibliju, mada ni "Kapital" nisam pročitao.

Rambo Amadeus: Naš boravak na Kosmetu je dokaz da je ono naše. Ovo je kao da tvrdite da je žena vaša dok je jebe drugi.

Dragan Marković Palma: Evo, ide proleće, a niko ne pominje seljaka. Hoće li on sipati patriotizam u traktor da bi zasejao njivu?

Dragoljub Mićunović:

Ako neko misli da silom može vratiti Kosovo, neka izvoli. Jurišajte, pa poginite svi kao pod knezom Lazarom, do poslednjeg čoveka!

Velimir Ilić: Blago onom ko rano pošizi, pa mu ceo život prođe u veselju. To je sve što mogu da kažem za Nenada Canku.

Marjan Ristićević: Držim vola na infuziji i čekam da formiraju vladu. Ako je formiraju, skidam ga sa infuzije.

Aleksandar Vučić: Dragan Marković Palma se ni po čemu ne razlikuje od Vesne Pešić, osim što je Vesna nešto obravazanija.

Nenad Čanak: Kako da se pomire oni kojima je poslednji dinar uštedevine ukraden da bi Marko Milošević imao dva metra dužu jahtu?

Vuk Drašković: Dobili smo upravu nad Marsom, direktora za Jupiter, a imamo i neke akcije kod Severnjače.

Milutin Mrkonjić: Vučić je nepouzdan bonvivan, kome ništa nije sveto. On je šicardžija i tompus majstor, kome je muljanje i lako opsenjivanje okoline životni stil.

Velimir Ilić: Imate skupu vladu, kupujete žirafe, konje... Vi niste normalni! Ko vas to uči, brukate nas, ispunjavate želju svake šuše koja je ušla u Vladu!

Aleksandra Janković: Religija Čede i bratije iz LDP su novac i koka, smeta im beogradska slava i litija, ali ne i narkomani na svakom čošku.

Goran Petrović, bivši

šef BIA: LDP je privatno preduzeće koje je 100 odsto u vlasništvu Čede Jovanovića.

Toma Nikolić: Vuk Drašković je u pravu, Dragan Todorović je kreten!

Zoran Krasić: Ja znam da sam prirodno glup.

Toma Nikolić: Ama, baš me briga za Hilari Clinton! Da je ista valjala, zadržala bi muža.

Čedomir Jovanović: Svi oni vole da slave i krkaju, to su radili juče, a radiće i danas. To je razlog što vlast ne može da obezbedi parlamentarnu većinu.

Oliver Dulić: Gradani bi mogli da uštede na energiji tako što ne bi otvarali prozore tokom grejne sezone, posebno oni koji se greju na struju. Takođe, kada kuvaju, treba da stave poklopac na šerpu.

Vojislav Koštunica: Imamo nešto što je vredno kao norveška nafta - Kosovo.

ЛИЧНОСТИ И ДОГАЂАЈИ У 2008.

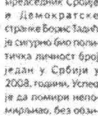
Обама пре свих

Вук Драшковић, председник СПО-а

Политичар године је новоизабрани председник САД Барак Обама. А политички догађај године је Обамин избор за председника САД. Проблем је био са партијом. На команди-ном месту најчине светске силе, чија већина становништва су бели и протестанти, досадо је припадник црнине. Афроамериканца, иако је и садржао постојећим партијским програмом, ни као црних, ни као белана, него припада једној малој заједници хришћана, која би, вероватно, у данашњој Србији била прослављена за јерес.

Мирење непомирљивих

Бранко Ристић, председник Демократске странке Босне и Херцеговине

Председник Србије и Демократске странке Босне и Херцеговине је сигурно био политичка личност број један у Србији у 2008. години. Ушло је да помири непомирљиво, без обзира на то да га се то некемо свуда или се не свуда. Ушло је да уреди односе између традиционалне политичке групације и управо је формирање такве владе и политички догађај године.

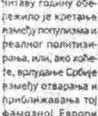
Чеда је будућност

Риза Халимовић, председник ПДП-а

Најважнији политички догађај године је успостављање енергетског споразума са Русијом. То је привукло највише пажње и странства и парламента. А за политичара године била предлошка истога да кога сам рекао да је био и политичар 2007. године. Ја сам њега говорио да је Чеда Јовановић, председник Либерално-демократске партије, перфектнија Србије. И даље сам чврсто уверен да је он политичар будућности и једино нешто политички има шансе да државу уведу у Европску унију.

Врлудање Србије

Милан Пастор, председник СМВ-а

Читаву годину обећавано је којева-међу политикозима, или, ако дође, врлудање Србије између отаџбана и припадника ој фашистичкој Европи или постојећим запалењима пута кагазана и изолације. Зато сам тражио да 2008. године доведемо близу привредног политичког омака које су за отварање припадника и грађана српских државних услужу са европским стандардима. Међу политичарима који су обећавали 2008. годину не би могло да издвојим никога ко је имао успешности и уздичани чиници, али сигурно је да по броју извозљених битака и останка на негатам након њих, на први поглед, највише губио председник Борис Тадић.

Ужаси да у јавним расправама буду много јачи и кривичнији или да објективно нешто изјављују своје, јавно да нешто нешто кажу и кривично да нешто и својим сајбером. Према година је, чини се, била непрозивно бешама овомим јављима.

„Васпитан сам тако да моје енотије плаћају луци и интервјуира се њима. Према тојлу је гђим остварила.“
Бојан Кришто, директор Аеродрома „Никола Тесла“, после критика због високе плате коју је себи задоволио.
„Поштом“, 25. новембра.

„СДА је за мене потпуно неинтересна странка, која се налази у другом делу БиХ. За мене је то одвајно држављанство.“
Милорад Јованић, председник владе РС.
„Курир“, 7. октобра

„Нисте ме никада чули за каже за Бориса Тадића да је усташа. Ја сам само говорио да то говори народ. Јесте, на нашим митинзима почи из неког краја „Борисе, усташа“, и сви то вичу. Ја нисам викао.“
Томислав Николић, лидер СНС-а
РТС, 12. септембра

„Клетве су нешто што је од Исуса, од Личега хришћанства. Исус је на, башио прилику да је рекао – Крај мога на вас је „глас“.“
Ђорѓа Павловић, функционер СПО-а
ТВ Б92, 10. септембра

„Имамо 250.000 кушараца који живе на селима, и не могу да „кује“ живе заједно. Постоји много земља у свету који имају више земља. Део имамо да нађемо и у православним земљама као што су Молдавија, Украјина, Русија. Али мени није циљ да ослабимо биолошку потенцијалу, земља које су нама пријатељске. По мом мишљењу, једино је решење да довозимо жене са овом земљу.“
Жељко Васиљевић, секретар Министарства за рад и социјалну политику
„Прес“, 31. августа

„Вашим рачуну о 1,6 милиона пензионера, а то је долован број утрговина луци. Сигурно ми нису потребна још двојина на људима.“
Јован Кракобаћ, потпредседник владе, на питање да ли би био узалудни Милашевић и Кадић.
„Курир“, 11. августа

„Када бих имао неку супермоћ, учинио бих да Косово опет буде наше, али је ово и сада део Србије.“
Зоран – Бата Мировић, бивши фудбалер
„Прес“, 31. августа

„Питања ме сеостријина пре два месеца, хала смо бирали између Бориса Тадића и Николића, шта ће бити као оца „Тара и Мило“.“
Милош Вукчевић, секретар ПУПС-а
НИН, 10. априла

„Никада у Војводини није постојала група која се залагала за независну Војводину. Самим тим борба против сепаратизма у Војводини је коштајарица. То је као када бисмо се борили против крошља. „Лепер ГТ“ луте кокаља у Сави.“
„Нена Чавка, лидер РС-а
„Правда“, 8. новембра

„Пасете за човека који ће као председник Србије у Принцитни рећи „ја““
Милашка Карипић, као кандидат ПСС-а за председника

Смет и у посланичким клубовима: Парламент Србије 2008. Фото: Јован Јовановић

„Јутру, након што се умири, треба нешто и да једне, па да плати струју, телефон, воду, гас. Ње, иде професионално. Човека па свакога сапати патриотизма да би засејо јутру.“
Драган Марковић Папка, лидер РС-а
Б92, 11. марта

„Ја сам антиапокалипсис. Па које Моје изад видео у јавности да није изад кот.“
Велимир Илић, лидер РС-а
„Политика“, 11. маја

„Васкрсећу славити онкога казати моја породна слава већ хвалама тогама.“
Срђан Миливојевић, функционер РС-а
„Глас Јавности“, 26. априла

„Када неки изазовем политичког проституткув некеће рећи да је тај изазов примитиван. Међутим, ја на тај начин откривам суштину ствари.“
Драган Тошковић, функционер РС-а
„Курир“, 25. маја

„Не бих да се мешам у рад политичке.“
Ивица Дачић, као министар полиције у данима јесе, који је претрпао смрт.
„Глас Јавности“, 20. јуна

„Број незапослених у Србији је смањено, а због олажа економска криза неће имати озбиљних последица привредно, јер је српско финансијско „радиште мало“.“
Велимир Илић, директор Службе за запошљавање „Блиц“, 6. новембра

„Очекујем да ће крива бити саопштен пре него што би се ти негативни ефекти изјавили на нашу земљу.“
„Уштедама околностима за свеукупну привреду постоје велике могућности у Србији да привуче инвеститоре који ће са ње теже да постоју у одређеним областима и ми имамо шансу да остваримо онеке моменталне.“
Бојан Ристић, потпредседник владе „Блиц“, 3. октобра, РТС, 11. октобра

„Ја сам Албанци“, јер је то најмање што могу да урадим да бих понудио свакоме оном коме желим мир и срећу на Косову.“
Чедомир Јовановић, као председник канцелата ДШ-а сајт ДШ-а, 14. јануара

„Мноштво не само да брже већ и хитније од старости.“
Ивица Дачић, министар полиције
РТС, 7. октобра

„Из задатка у задатка, из пројекта у пројекат, од обавезе до обавезе, прости времења за старости.“
Јован Кракобаћ, лидер ПУПС-а
„Блиц“, 23. новембра

„Волим да штедим, пошто не желим када остарим да ми неће зависе од политичара које сам употребио.“
Радовац Јећашевић, функционер НКС
„Правда“, 22. новембра

„Када Радовац каже да су ми послони библирани, он каже: „Стрп се, Боже здравља, па кад изабере за слободу добићу да радимо заједно све ће бити у реду.“
Лука Карашић, брат Радоваца Карашића
„Правда“, 9. новембра

„Ми смо релативно млада партија, тако да још нисмо стигли да оснујемо омадлинску организацију, што не значи да је нећемо имати.“
Милош Вукчевић, секретар ПУПС-а
„Курир“, 10. новембар

„Жељко бих да имамо нормалан парламент у коме се нико не поњеваља, поуре. Као што се сава ради и као што смо некада радили као РСР.“
Томислав Николић, лидер СНС-а
„Политика“, 4. октобра

„Укучурила сам се у избору за председника Србије зато што сам се поинице је могу сустваности биолошко изумирање народа.“
Милашка Карипић, као кандидат ПСС-а за председника

„Ја сам антиапокалипсис. Па које Моје изад видео у јавности да није изад кот.“
Велимир Илић, лидер РС-а
„Политика“, 11. маја

„Васкрсећу славити онкога казати моја породна слава већ хвалама тогама.“
Срђан Миливојевић, функционер РС-а
„Глас Јавности“, 26. априла

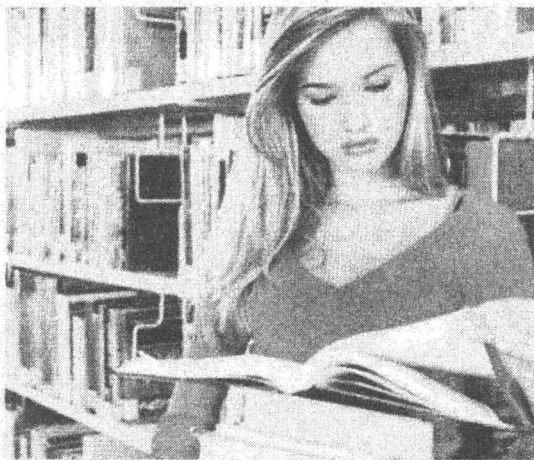
„Када неки изазовем политичког проституткув некеће рећи да је тај изазов примитиван. Међутим, ја на тај начин откривам суштину ствари.“
Драган Тошковић, функционер РС-а
„Курир“, 25. маја

„Не бих да се мешам у рад политичке.“
Ивица Дачић, као министар полиције у данима јесе, који је претрпао смрт.
„Глас Јавности“, 20. јуна

„Број незапослених у Србији је смањено, а због олажа економска криза неће имати озбиљних последица привредно, јер је српско финансијско „радиште мало“.“
Велимир Илић, директор Службе за запошљавање „Блиц“, 6. новембра

„Очекујем да ће крива бити саопштен пре него што би се ти негативни ефекти изјавили на нашу земљу.“
„Уштедама околностима за свеукупну привреду постоје велике могућности у Србији да привуче инвеститоре који ће са ње теже да постоју у одређеним областима и ми имамо шансу да остваримо онеке моменталне.“
Бојан Ристић, потпредседник владе „Блиц“, 3. октобра, РТС, 11. октобра

Од наставника зависи љубав према књизи

Због изузетно потресних сцена и све присутније агресије код младих из лектуре изостављени „Јама“ Ковачића и „Аговање“ Мажурића, а из Ћосићевих „Деоба“ изабачен одломак о минирању цркве

Бедак, трип, смарање

Како наши ђаци доживљавају и препричавају класике, бисере домаће и светске књижевности, најсликовитије приказује шала која кружи Интернетом.

„**Ромео и Јулија**“ - Тип и риба се смуклају, а њихови матори се не гониве, јер раде исти бизнис у различитим екипама. Клиницима је зент да их матори не провале, јер ће да им укину кинту, па се виђају тајно и целу кинту се као нешто крију и смарају да се воле. На крају, упадну у лош трип и обоје се повио.

„**Злочин и казна**“ - Студент је стално деконтиран, а мора да плаћа гајбу, јер је изнисио за место у студенјак. Пада у бедак, улеће код неке богате бабе у гајбу и овери је. После утрипује да га је мурија провалила, па се ментил на крају сам пријави.

„**Рат и мир**“ - Французи крену на Русе и дођу до Москве. Књига има само страна, ту су и неке рибе, журкице, али је све тешко смарање.

„**Процес**“ - Једног типа увате дровици без разлога и икњиљавају се над њим целу кинту, а на крају га начисто униште.

„**Нечиста крв**“ - Клиндо ожене старијом цупки, која је мешћа риба. Он провади да и његов ђале има трип на њу и избедани се. Риба се смуква с маторицем који је одвади од секса.

„**Ана Каренина**“ - Она је као мешћа риба и због лове удата за ружног маторица. Смара се поред цета и чим упозна првог доброт типа, одлети за њим и крене у швалерашу. Уместо да искулара, безвезе се нешто истрипује и скочи под воз.

„**Коштана**“ - Најачи цупи у крају, сви се ложе на њу, а она ћуска и лева у кафани за паре. Напула је једног спонзора који обе да је жени, а она се мења, фрија јој је што после неће моћи да блеји по кафани. Иначе, књига је писана на мешће неразумљивом језику, а ту је и маторца који стално смара што више њиге млад.

„**Горски вијенац**“ - Турци опколили Црногорце, они се узелтали и сакрили, а њихов вођа владика их зове да се врате. Ложи их као да су најчисти и обећава да ће да им да добру кинту ако побегне. Јунаци, који штро могу да покоде јабуку са сто метара, наследу на фору и разбаје Турке.

„**Проклетска авија**“ - Екстра тачка књига са два типа који леже у турској бувари, а управник затвора је мешће луд лик. Један је ваики, а други поп и целу кинту трипују како је живот једно велико е...

Према новом програму, у лектуру су, као додатни избор, уврштени „Хари Потер“, „Алхемичар“, „Ловац у житу“, „Господар прстенова“...

сматрају да је лектура превисше и опширна, испримерена и неадекватна за ученике. Када састављамо програм, водимо рачуна да применимо и класике и савремене писце, домаће и стране, поезију и прозу, и ту нема много одступања од нечега што је проверено. Генерације су васпитане на тим текстовима, на класицима, на Змајевој поезији.

■ **Котлико се у последњих неколико година променила лектура?** Будући да млади теже савременим писцима, да ли им Завод излази у сусрет?

Наравно, код нових програма водили смо рачуна о томе да буде и модерне литературе као што су „Хари Потер“, „Алхемичар“, „Ловац у житу“, „Господар прстенова“. Последњих година уврстили смо и многе домаће ауторе у лектуру: Павлића, Бећковића, Селићу, Душана Ковачевића, Светлану Весмар Јапковић, Виду Огњеновић, лектрија за пет разред доада је и Витезовићев „Шешир професора Косте Вујића“.

■ **Која дела су изостављена из школске лектуре?**

Изостављена је „Јама“ Ковачића и „Аговање“ Мажурића, због изузетно потресних сцена, а с обзиром на то да је код младих све присутнија агресија. Нисмо могли да заборавимо Ћосићеве „Деобе“ због стила и језика, али смо одломак о минирању цркве исклучили због тематике. Руководимо се

„Секс и град“ као узор

Шта би помислили Достојевики, Цријански, Бора Станковић, Меша Селимовић, Андрић или Толстој, када би неким чудом сазнали да данашње генерације животну инспирацију налазе у филму као што је „Секс и град“ или „Куполоколичарка“? Недавно су се наши основци и средњошколци у једном истраживачком изјаснили да би радије елиминисали већину ових класика из лектуре, јер их „смарају“, а место направили за америчке савремене писце Софи Кинселу („Куполоколичарка“), Кенди Бушел („Секс и град“), Дена Брауна („Да Винчијев код“)...

„Тикве“ омиљене

Према нашим анкетама, роман Дратослава Михаиловића „Кад су цветале тикве“ заузима последње место на листи омиљених књига, али према мојим истраживањима то није тако. Напротив, омиљено је дело међу ђацима и нема ученика који га није прочитао. Такође, „Дервни и смрт“ Меше Селимовића је била и остала најомиљенија лектура и ту нема дилеме, како анкете говоре другачије истиче Јовановић.

искључиво уметничким, а не политичким мотивима и водили смо рачуна да мрачна страна буде мање заступљена. За разлику од основне школе, средња нема реформисати у пакуе, истовремено гимназије, стручне и специјалне школе, а не из генерације у генерацију. Стручњаци из Министарства просвете већ раде на новој шеми средњошколског образовања, избор литературе ће бити широк, а гимназијалици ће читати обимније, сложеније и разноврсније текстове.

Марија Павковић

Живота али: 25

Pozitivne misli

1. Fokusirajte se na to da se *osetite odlično*, a onda ćete slušati komplimente *koji izplodite izjuno*.
2. Ne možete svaku osobu učiniti zdravijom. *To je odluka koju svako čini za sebe*.
3. Svoj imunitet nećemo osnažiti nekim magičnim pilulama ili sredstvima iz bočica, *već kombinirajući svoj njuh i našu pametnih životnih odluka*.
4. *Da putnik se ne može stići drugacije nego kroz noć*.
5. Muškarci koji ne *oprosti ženama njihove male mane* nikada neće *dobiti njihove najvrednije srčine*.
6. Suprotstavim se *problemima umesto njihovim uslovnostima*, svi možemo da razvijemo pozitivan, fleksibilan i svrsishodan način reagovanja na sve što nam se dešava.
7. *Uživaj, kao i smrt, sve manje*.
8. *Velikodusnost je davati više nego što možes*, a ponos je uzimati manje nego što ti je potrebno.
9. *Napuštanje navika ponize nam da dobijemo ono što želimo*, otvara vrata novim putevima ili nam pruža sasvim novi način istraživanja sveta.
10. Na kraju dana ipak ste *samo vi odgovorni za svoj život* – *ne brate, kralj, ni kapite* – i od toga možete dobiti mnogo više nego do sada.

*Списи Одбора за стандардизацију
српског језика*

XI

Приредили

Јован Вуксановић

Радојко Гачевић

Милан Тасић

Издавачи

Институт за српски језик САНУ

Београдска књига

За издаваче

Срејко Танасић

Драгица Маслаћ

Уредници

Софија Милорадовић

Милош Јевтић

Технички уредник

Владимир Радевић

Коректура

Радојко Гачевић

Штампа

Будућности, Нови Сад

Штампано у 300 примерака

2011.

ISBN 978-86-7590-272-0

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:061.22(497.11) „2011“

ОДБОР за стандардизацију српског језика (Београд)
Списи Одбора за стандардизацију српског језика. 10
/ приредили Јован Вуксановић, Радојко Гачевић,
Милан Тасић. – Београд : Институт за српски језик
САНУ : Београдска књига, 2011 (Нови Сад :
Будућност). – 250 стр. : илустр. ; 24 см.

Тираж 300.

ISBN 978-86-7590-2721-0 (БК)

а) Одбор за стандардизацију српског језика (Београд)
– 2011 – Документи

COBISS.SR-ID 245632175

